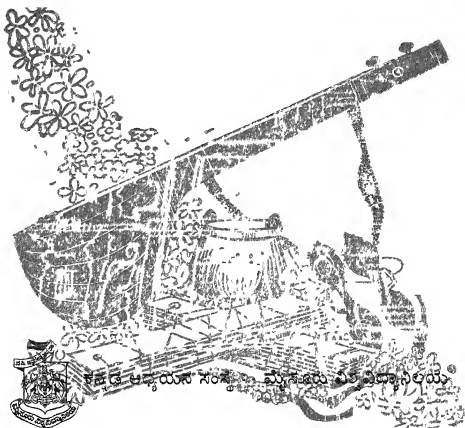

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು

ಸಂಪಾದಕ
ಡಾ. ಜಿ. ನರದರಾಜರಾವ್

ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು (ಜನಪ್ರಿಯ ಅಂತ್ಯತಿ)

ಸಂಪಾದಕ
ಡಾ. ಜಿ. ವರದರಾಜರಾವ್

ಕೆನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
೧೯೮೭

Sripādarāja Kṛitagaṇa (Janapriya Āvṛtti)—Kīrthanas of Sripadarāja (Popular Edition), edited by Dr. G. Varadarāja Rao, published by the Institute of Kannada Studies, University of Mysore, Manasalingotri, Mysore-6, First Edition 1973, Second Edition 1987, Pp 12+1+೨೦೨

ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಿದೆ

ಬೆಲೆ: ರೂ. 15-00

ಪಠ್ಯರಾಚಿಗಾರರು ನಿರ್ದೇಶಕರು ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು 570 012

ಮುದ್ರಕರು ಮೈಸೂರು ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಅಂಡ್ ಪಬ್ಲಿಷಿಂಗ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು

ಮುನ್ನುಡಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾವಿರದೈನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟ. ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಐದು ಶತಮಾನಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಈ ಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಜನ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬಗೆಬಗೆಯ ರಚನೆಗಳಿಂದ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಇಂದೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ದಾಸರ ಹೆಸರುಗಳು ಮನೆಮಾತಾಗಿದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಕೊಡುಗೆಯಂತೂ ಅಸಾಧಾರಣ ವಾದದ್ದು.

ನಮ್ಮ ವ್ರಾಜೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತರ ಕೃತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಎದ್ದುಕಾಣುವ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಾಕ್ ವರಂವರೆ, ಗ್ರಂಥಸ್ವರೂಪ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಭಕ್ತರ ಹೃದಯದ ಮೊರೆಗಳಾದ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಹಬ್ಬಿ ಬಂದಿವೆ ನನಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಈ ರಚನೆಗಳ ಗ್ರಂಥರೂಪದ ಕಡೆ ಯಾರೂ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಗಮನ ವಹಿಸಿಲ್ಲ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಪಠ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಚರಿತ್ರೆಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆ ಇದು ಕೆಲವು ಲೇಖಕರು, ಪ್ರಕಾಶಕರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮಗ್ರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಈವರೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿಲ್ಲ ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹ, ಸಂಪಾದನೆ, ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಯೋಜನೆ ಯೊಂದನ್ನು ೧೯೬೭ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ನೆರವು ಕೀಳಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಧನಸಹಾಯ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿತು ಆ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳು ಇವು

- (೧) ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹ-ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಕರ್ಣಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ, ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದರೆ ಹೊರಗೂ, ಸಂಚರಿಸಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ; ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ವಿವಿಧ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು

- (೨) ಸಂಪಾದಣೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ, ವಾಕ್ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನಕ್ರಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು.
- (೩) ಪ್ರಕಟಣೆ. ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ, ವಿಷಯ ಗಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಪುಟಕ್ಕೂ ಅಗತ್ಯವಾದ ಕವಿಕಾವ್ಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನೂ, ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಸೂಚಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
- (೪) ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮುಖಗಳನ್ನೂ, ಇತರ ಭಕ್ತಿಪಂಥಗಳೊಡನೆ ಅದರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನೂ ಚರ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನೂ ಹೊರತರುವುದು.

ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಧನಸಹಾಯ ಆಯೋಗ ಭಾಗಶಃ ಒಪ್ಪಿ, ನಾಲ್ಕನೆ ಯೋಜನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನೂ ಮಾತ್ರ ನೀಡಿ, ಮೂವರು ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕರನ್ನೂ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರತಿಕಾರಕರನ್ನೂ ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಯೋಜನೆ ೧೯೬೮ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರೀಡರ್ ಆಗಿರುವ ಡಾ. ಜಿ. ವರದರಾಜರಾವ್ ಅವರು ಯೋಜನೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಾಗಿ ನಿಯೋಜಿತರಾದರು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಲಹೆ ಕೊಡಲು, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಲು, ನಡೆದ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ತಜ್ಞರ ಒಂದು ಸಲಹಾಸಮಿತಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಭೆ ಸೇರಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆ ನೀಡಿ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಸಹಕರಿಸಿದೆ.

ಯೋಜನೆಯ ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಇಬ್ಬರು ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕರು, ಒಬ್ಬರು ಪ್ರತಿಕಾರಕರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಇಷ್ಟರವರೆಗೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸುಮಾರು ೨೦ ಸಾವಿರ ಸೂಚಕ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಕಾರಾದಿಯಾಗಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಬೇರೆಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕರೂ, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ಸಂಚರಿಸಿ ಸುಮಾರು ೨೩೫ ಅಮೂಲ್ಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಈಗಲೂ ಹೇಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ನೂರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಧ್ವನಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಫಲವಾಗಿ ಈಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನ ಭಂಡಾರವಾಗಿದೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಆವೃತ್ತಿಯ ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನವಾಗಿ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗಿರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಪುಟ ಈಗ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಂಪುಟ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಅಚ್ಚಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಅನೇಕ ತಾಂತ್ರಿಕ ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಕಟಣೆ ತುಂಬ ವಿಳಂಬವಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಇದು ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಇದು ಮೊದಲ ಸಂಪುಟವಾದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಯೋಜನೆ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಈ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಾಳೆಗರಿ, ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ೧೦೨ ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಜೀವನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸಹಾಯಕ ಸೂಚಿಗಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗದ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು ಈ ಸಂಪುಟದ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಇದು ಅಪೂರ್ವ ಆಕರವಾಗಿದೆ.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಆವೃತ್ತಿಯ ಯೋಜನೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಭಾರ ಹೊತ್ತು, ಈ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಡಾ. ಜಿ. ವರದರಾಜರಾವ್ ಅವರನ್ನು ನಾನು ಅವರ ಈ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಸಮಾಲಂ ಎನ್ನಿಸಬಹುದಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಪಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರಮವನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಇದು ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರಮವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ದುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ನೆಟ್ಟ ಈ ಮೊದಲ ಕಲ್ಲು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಹೊಸ ನಿರ್ಮಿತಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಭದ್ರವಾದ ಅಡಿಪಾಯವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಡಾ. ರಾಯರ ಹಿರಿತನ ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಲಭಿಸಿರುವುದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವನ್ನಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಅವರ ಸಮರ್ಥ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮಿಕ್ಕ ಸಂಪುಟಗಳೂ ಬೇಗ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಂಬುಗೆಯಿದೆ.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮೊದಲ ಸಂಪುಟ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತು ನಾನು ನಮ್ಮ ಕುಲಪತಿ ಪ್ರೊ. ದೇ. ಜವರೇಗೌಡರನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅವರೇ, ಅವರು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದಾಗ, ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದು, ಅವರೇ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯ ಮೊದಲ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದು ಯೋಜನೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ರೂಪುರೇಷೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ; ಅವರೇ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಬೇಕಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದು . ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿನ ಒಳ್ಳೆತೆಲ್ಲ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಅವರಿಗೇ ಸೇರಿದ್ದು .

ಯೋಜನೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದುದಿನಿಂದ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಉದ್ದಗಲಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ನಮಗೆ ಪರಿಚಯವಿರುವವರು ಇಲ್ಲದವರು ನಾನಾ ಬಗೆಯಾದ ನೆರವು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಾನು ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಧನಸಹಾಯ ಆಯೋಗದವರು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಹಣಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು ನಮಗೆ ಆಗತ್ಯವಾದ ಬೆಂಬಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣದರ್ಶನವನ್ನೂ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಯೋಜನೆಯ ಆರಂಭದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುಂಡ್ವಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಐತಾಳ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಪಿ. ಎಸ್. ಲೀಲಾವತಿ ಅವರು ಸಂಶೋಧನೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು. ಈಗ ಶ್ರೀಮತಿ ಟಿ. ಎನ್. ನಾಗರತ್ನ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಆರ್. ದೊರಸ್ವಾಮಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಎಂ. ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ ಲಿಖಿಕಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಳುಬಾಗಿಲಿನ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಮಠದ ಅಧಿಕಾರವರ್ಗದವರು ವಿಶ್ವಾಸ ವಹಿಸಿ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನೇಕ ಪೂಹಿತಿಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಜಿ. ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಈ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಈ ಸಂಪುಟ ಎರಡು ಆವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಪಂಡಿತ ಆವೃತ್ತಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಜನಪ್ರಿಯ ಆವೃತ್ತಿ. ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿರುವ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ವರಿಕರಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ; ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತವೆ. ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶುದ್ಧ ಆವೃತ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನರ ಕೈಸೇರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಮುಂದಿನ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನೂ ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುವುದು. ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಆವೃತ್ತಿಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮಪಡಿಸಲು ಬರುವ ಎಲ್ಲ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುವುದು.

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ

ಮೈಸೂರು ಮಾರ್ಚ್ ೮, ೧೯೭೩

ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ

ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ

“ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು” (ಜನಪ್ರಿಯ ಆವೃತ್ತಿ) ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ ಪ್ರತಿಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ವಿಷಯ. ಕರ್ನಾಟಕ ಘನ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೫೬-೫೭ರಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೂಲೆಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿರುವ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಉದಾರ ನೆರವಿನಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪುಸ್ತಕದ ಮರುಮುದ್ರಣ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡ ಡಾ. ಟಿ. ಎನ್. ನಾಗರತ್ನ ರವರಿಗೂ, ಶ್ರೀ ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತರವರಿಗೂ, ಕರಡಚ್ಚುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಲು ನೆರವಾದ ಶ್ರೀ ಎನ್. ಎಸ್. ಶಾರದಾಪ್ರಸಾದ್, ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಗಣೇಶ ಐತಾಳರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗುರುತರವಾದ ಹೊಣೆ ವಹಿಸಿ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಚ್ಚು ಕಟ್ಟಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿರುವ “ಮೈಸೂರು ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಅಂಡ್ ಪಬ್ಲಿಷಿಂಗ್ ಹೌಸ್”ನ ಮಾಲೀಕರಿಗೂ, ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳು.

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೫, ೧೯೮೭

ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ
ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ

ಪರಿವಿಡಿ

ಮುನ್ನುಡಿ	...	...	...	...	5
ಮುಖ್ಯ ಸಂಕೇತಗಳ ವಿವರ	...	...	...	...	12
ಪೀಠಿಕೆ ...	...	...	...	...	i
ಕೃತಿಗಳ ಕ್ರಮಸೂಚಿಕೆ ...	...	...	...	...	xlvii
ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು	...	...	...	...	೧
ಅನುಬಂಧ ೧-ಪಾರಪ್ತಭೇದ	...	...	...	...	೭೩
ಅನುಬಂಧ ೨-ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧ	...	...	...	...	೭೭
ಅನುಬಂಧ ೩-ವಿಕೃತ ಆಕರ	...	...	...	...	೮೩
ಅನುಬಂಧ ೪-ಅಧಿಕ ಕೃತಿಗಳು	...	...	...	...	೧೨೭
ಅನುಬಂಧ ೫-ಅಂಕಿತಪಲ್ಲಟ	...	...	...	...	೧೩೧
ಅನುಬಂಧ ೬-ಲಘು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು	...	...	...	...	೧೩೩
ಅನುಬಂಧ ೭-ಸ್ವರಪ್ರಸ್ತಾರ	...	...	...	...	೧೯೩

ಮುಖ್ಯ ಸಂಕೇತಗಳ ವಿವರ

ಸಂಕೇತಗಳು

ಮೂಲ

೧ ಓ. ೧	}	ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು
೨ ಓ. ೨		ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು.
೩ ಓ. ೩		
೪ ಗೋ. ೨	}	ಹರಿದಾಸರತ್ನಂ ಶ್ರೀ ಗೋವಾಲದಾಸರ ಸಂಗ್ರಹ, ಬೆಂಗಳೂರು.
೫ ಗೋ.ಲಿ.ಪ್ರ.		ಹರಿದಾಸರತ್ನಂ ಶ್ರೀ ಗೋವಾಲದಾಸರ ಲಿಖಿತಪ್ರತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.
೬ ತಾ.ಹ.ಲಿ.ಪ್ರ.		ಶ್ರೀ ತಾಳೂರು ಹನುಮಂತರಾಯರ ಲಿಖಿತಪ್ರತಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ.
೭ ಬೇ. ೪೧	}	ಶ್ರೀ ದ ರಾ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಸಂಗ್ರಹ, ಧಾರವಾಡ.
೮ ಲ. ೧೬		ಶ್ರೀ ದಾಸರ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾಯರ ಸಂಗ್ರಹ,
೯ ಲ. ೧೭		ಬೆಂಗಳೂರು.
೧೦ ಲೀ. ೧	}	ಶ್ರೀಮತಿ ಲೀಲಾವತಿಯವರ ಸಂಗ್ರಹ, ಸುರತ್ಕಲ್.
೧೧ ವ. ೨		ಶ್ರೀ ವರವಣಿ ರಾಮರಾಯರ ಸಂಗ್ರಹ, ಬೆಂಗಳೂರು.
೧೨ ವ. ೧೪		
೧೩ ಹೆ. ೭೧	}	ಶ್ರೀ ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿ ಜಾಗೀರದಾರರ ಸಂಗ್ರಹ, ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿ.
೧೪ ಮು. ೩		ಶ್ರೀವಾದರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳ
		ಕೃತಿಗಳು, ಸಂ. ಯಂ. ರಾಮರಾವ್, ಸುಬೋಧ, ೧೯೩೦
೧೫ ಮು. ೨೨	}	ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು
೧೬ ಮು. ೨೫		ದಾಸರಪದಗಳು, ಸಂ. ವಾವಂಜಿ ಗುರುರಾವ್, ೧೯೬೨
೧೭ ಅ		ಅಧ್ಯಾಯ
೧೮ ಉ.	}	ಉಗಾಭೋಗ
೧೯ ಕೀ.		ಕೀರ್ತನೆ
೨೦ ಕೀ. ಸಂ		ಕೀರ್ತನ ಸಂಖ್ಯೆ
೨೧ ನು	}	ನುಡಿ
೨೨ ಪ.		ಪದ್ಯ
೨೩ ಪು.		ಪುಟ
೨೪ ಪು.ನಾ.ಚೂ.	}	ಪುರಾಣನಾಮ ಚೂಡಾಮಣಿ (೧೯೪೧)
೨೫ ಬ್ರಾ.		ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
೨೬ ಶ್ಲೋ.		ಶ್ಲೋಕ
೨೭ ಸು.	}	ಸುಳಾದಿ
೨೮ ಸಂ		ಸಂಪುಟ/ಸಂಚಿಕೆ
೨೯ ಸ್ಕಂ.		ಸ್ಕಂಧ

ಪೀಠಿಕೆ

೧. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಜೀವನ ಪರಿಚಯ

೧

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಜೀವನವನ್ನು ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಚಿಸಿರುವ ಕನ್ನಡದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚರತ್ನಮಾಲಾಸ್ತುತಿ ಯಿಂದಲೂ, ಇತ್ತೀಚಿನವರಾದ ವಿಜಯದಾಸರ ಸುಳಾದಿ, ಶ್ರೀನಿಧಿತೀರ್ಥರ “ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜಾಷ್ಟಕಂ” ಮತ್ತು ಭೀಮಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತ “ಶ್ರೀ ಪೂರ್ಣಬೋಧ ಗುರುವಂಶ ಕಲ್ಪತರು” ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಯತ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡದೀಚಿನ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷ ಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದೆ ಅವರ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕರ್ಣಾಕರ್ಣಿಕೆಯಾಗಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರತೀತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಚನ್ನವಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಬ್ಬೂರು ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ತೀರ್ಥರ ವೃಂದಾವನವಿರುವ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳ. ಕಣ್ವಾನದಿಯ ತಟದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಮೊದ್ವನು ಇಂದಿಗೂ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ವೈಕೃತಿಯ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದು ರವಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಗುಹೆಯಿದೆ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಮಾತೆಯರು ಸಹೋದರಿಯರಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಈ ಅಬ್ಬೂರಿ ನಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದರೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ ¹ ಇವರ ತಂದೆ ಶೇಷಗಿರಿಯಪ್ಪ ; ತಾಯಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ. ಈ ಸಂಸಾರಿಗಳು ಅಷ್ಟೇನೂ ಸ್ಥಿತಿವಂತರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಗಳವರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರು. ಬಾಲಕನು ಒಮ್ಮೆ, ಸಾಯಂಕಾಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದನಕರುಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಳೊಬ್ಬರ ಮೇನೆಯು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ದನ ಕಾಯಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಮೊದಲೊಂದು ಆತನ ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲರೂ ಮೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡು

¹ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜವರದವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಗಳವರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಿಮರ ಸ್ಥಳ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀರಂಗವೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದರೆ (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಚರಿತಾಮೃತಂ, ಪು. ೧), ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಬಾಗಿಲು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ (*Mystic Teachings of The Haridasas of Karnataka*, 1939, p 30). ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಅಬ್ಬೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಿದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಅಶ್ವರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಮೇನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯತಿಗಳು, ಹೊರಗೆ ತಲೆ ಹಾಕಿ, ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕರೆದು, 'ಮಗೂ ಅಬ್ಬಾರು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದೂರವಿದೆಯಪ್ಪ ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು ಶ್ರೀಗಳವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ 'ಇದೋ ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ. ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಈ ದನಕರುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ. ಈಗಲಾದರೂ ಅಬ್ಬಾರು ಎಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದೆಯೆನ್ನುವುದು ವೇದ್ಯವಾಯಿತೆ ?' ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಹೊತ್ತು ಇಳಿಯುತ್ತ ಬರಲು ಕತ್ತಲೆಗೆ ಮುಂಚೆ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಪದ್ಧತಿಯಷ್ಟೆ ! ಆದ್ದರಿಂದ, ಅಬ್ಬಾರು ತೀರ ಸವಿಶವದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆಯೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು ಬಹಳ ಧ್ವನಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದನು.

ಮೇನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಗಳವರಿಗಾದರೋ ಬಾಲಕನ ಕುಶಾಗ್ರಮತಿಯನ್ನೂ, ಮುಖದ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನೂ ಕಂಡು ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಹುಡುಗನನ್ನು ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ತಮಗೆ ಅಬ್ಬಾರಿಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಕೋರಿದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು ಶ್ರೀಗಳವರ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ, 'ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಂಟೆ ? ಈಗಾಗಲೇ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಬ್ಬ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಮಗನಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸವಿತ್ತು ತಮ್ಮ ಮರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ನಮ್ಮ ಮನೆತನ ದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಗಲಭೆಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದೆ. ಇನ್ನು ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬರುವುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹೆದರಿಯಾಳು ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ' ಎಂದನು.

ಶ್ರೀಗಳವರು ಬಾಲಕನ ಮಾತಿಗೆ ಮನವೊಲಿದು 'ಆ ರೀತಿ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸ ವನ್ನಿತ್ತು ಗುರುಗಳು ಯಾರು ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು 'ಆ ಗುರುಗಳ ಹೆಸರು ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರು. ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವಿಚಾರುವಂತಿಲ್ಲ' ಎಂದನು.

ಮೇನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಗಳವರಾದರೂ ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರು. ಅವರು ಪದ್ಮನಾಭ ತೀರ್ಥರ ಮರದ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಳನೆಯವರು. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಬಳಿ ಕಾವೇರಿ ನದಿಯ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದವರು ಅಬ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಮಹಾನುಭಾವರ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರು.

ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲಯುತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರನ್ನು ಕಂಡು 'ಶ್ರೀಪಾದರೆ, ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವ ವರ್ಚಸ್ಸುಳ್ಳ ಬಾಲಯುತಿಯೊಬ್ಬನು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ದೊರೆತರೆ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥ' ಎಂದು ತಮ್ಮ ಆಸೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು.

ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರು 'ದೈವಾನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆತರೂ ದೊರೆಯಬಹುದು' ಎಂದರು.

ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಯತಿಗಳಿಗೆ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮೈ ಪುಳಕಿತವಾಯಿತು. ತಾವು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ತಮಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ನೆಂಬ ಬಾಲಕನಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಆ ಹುಡುಗನನ್ನು ಬಾಯಿ ತುಂಬ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರ ಹೃದಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರು, ಆ ಬಾಲಕನಾರಿಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಭಾವಿಸಿ ನೋಡಿ, ಶೇಷಗಿರಿ ಮತ್ತು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬೆಳಗಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣುವಂತೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ ದರು.

ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಆವಾಕ್ಯಾದರು. ಗಿರಿಯಮ್ಮನಂತೂ, ಈ ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ಮಗನಿಂದ ಅವನಿಗೂ ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೂ ಆ ದಿನ ಸಂಜೆ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿದ್ದಿತು. ಶ್ರೀಗಳವರ ಆಜ್ಞೆಯಾದುದರಿಂದ ವಿಚಾರವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ದಂಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರ ಸಮೇತರಾಗಿ ಬಂದು ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರನ್ನು ಕಂಡರು.

ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಕಡೆ, ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರು ಪೀರದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನ ಕಡೆಗೆ ನೆಟ್ಟಿತ್ತು.

ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರು ಶೇಷಗಿರಿಯನ್ನು ಕರೆದು 'ಆಯ್ಯಾ ಶೇಷಗಿರಿ, ನಿನ್ನ ಮಗನ ಬುದ್ಧಿ ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಇದೀಗ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡುವ ವಯಸ್ಸು. ನೀನು ಒಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ನೆರವೇರಿಸಲು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗದಿಂದ ದಯಮಾಡಿಸಿರುವ ಈ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ. ಅವನ ಮುಖದ ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಅವನು ಅಸಾಧಾರಣ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗುವನೆಂದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಗಳವರ ಮರಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಶ್ರೀಗಳವರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯುಂಟು. ಯಾವುದನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಸು' ಎಂದರು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಪೋಮಹಿಮರಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಆ ಊರಿನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಮಭಕ್ತಿ ಶ್ರೀಗಳವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಮಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ದುಃಖ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದಿತು. ಶೇಷಗಿರಿಗಾದರೋ ಮಗನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀಗಳವರು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನ್ನಿಸಿತು. ಅಧೀರಳಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆಕೆಯ

ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಗಳವರೆ, ನಮ್ಮ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಬಲ್ಲ ಕುಮಾರನನ್ನು ಯತಿಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ನಮಗೆ ದಿಕ್ಕು ಯಾರು?' ಎಂದು ತುಂಬು ವಿನಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥರು 'ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರು ನಿಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮಂಥ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಅವರ ಉದಾರಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನೀವೂ ಇದ್ದು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬಹುದು' ಎಂದು ಅಭಯವಚನವಿತ್ತರು.

ಈ ರೀತಿ ಎಲ್ಲರ ವನಸ್ಸೂ ಸಂತುಷ್ಟವಾದ ಬಳಿಕ, ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರು ಬಾಲಕನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

೨

ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನ ಬದುಕು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೂ ಪ್ರವರ್ಧಿಸಿತು ಬ್ರಹ್ಮೋವದೇಶವಾದ ಆನಂತರ ಬಾಲಕನಿಗೆ ತಕ್ಕ ವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗವೂ ನಡೆಯಿತು ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಗಳವರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯೆಂಬುದಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಗೆ ತಕ್ಕ ವೇದಾಂತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಅಂದು ಸುಪ್ತಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಿಬುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು ಇಂದು ರಾಯರವರವೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೂರ್ವ ವರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಾನುಭಾವರು ಇವರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಗಳವರಿಂದ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಕಲಿತು ಬಹು ಬೇಗನೆ ಹಿರಿಯರ ಆದರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ವಾತ್ಸರಾದರು ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀ ವಿಬುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣತೀರ್ಥರೊಂದಿಗೆ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೊಪ್ಪವೆಂಬ ನರಸಿಂಹಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೆರುವಾಗ, ಉತ್ತರಾದಿಪುರದ ಅಂದಿನ ಶ್ರೀಗಳವರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದರು. ಉಭಯ ಯತಿವರೂ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಿತು ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿಸುಖಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀ ವಿಬುಧೇಂದ್ರರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಲಯತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣತೀರ್ಥರನ್ನು ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರನ್ನಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರಿಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ವಿದ್ಯಾಪರಿಶ್ರಮವನ್ನೂ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅಶೀರ್ವದಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದರು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಕೊಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಭೆಯೊಂದು ನೆರೆಯಿತು. ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣತೀರ್ಥರು ಯತಿವರೈಬ್ಬರ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರ ಸುಧಾಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪರಿಸಿ ಅಪೂರ್ವವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರಿಗಂತೂ

ಬಾಲಯತಿಗಳ ವಿದ್ವತ್ತನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು. ಆಗ ವಿನಯಸಂಪನ್ನರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣತೀರ್ಥರು 'ತಮ್ಮಂತಹ ಶ್ರೀಗಳವರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ಮಹಾಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳೇ ಸರಿ' ಎಂದು ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಬಾಲಯತಿಗಳ ಆ ಸೌಜನ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯಿತು. ಕೊಡಲೆ 'ನಾವು ಶ್ರೀಪಾದರಾದರೆ, ನೀವು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೇ ಸರಿ' ಎಂದು ಉಬ್ಬಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು; ಅಂದಿನಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣತೀರ್ಥರ ಹೆಸರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೆಂದೇ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದು, ಅವರ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮಠವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣತೀರ್ಥರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಸುಮರ್ಣ ಸಂದರ್ಭವೇ ಸರಿ. ಅವರ ಜೀವನದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀ ಪೂರ್ಣಬೋಧ ಗುರುವಂಶಕಲ್ಪತರು'ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಹೀಗೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ :

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತದುಭಯಂ ಶ್ರೀ ಮದ್ರಘನಾಥ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ
ಸಂತುಷ್ಟಾಃ ಶ್ಲಾಘಯಾಂ ಚಕ್ರೂರ್ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಭಿಧಾಃ
'ಭೋ ಭೋ ಭವಂತಃ ಕುಶಲಾಃ ಪರಪಕ್ಷಾನುವಾದನೇ
ಏವಂ ಭವದ್ವಿಃ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯಾಭ್ಯಾಸನಾನಾಂ ಚ ಸರ್ವದಾ
ಕೃತೇ ದುರ್ಮಾದಿನೋ ಜಿಹ್ವಾ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪನೇನ ಚ
ವಿಶೇಷತೋ ಭವೇತ್ಯೇವಾಹ್ಯಾಚಾರ್ಯಾಣಾಂ ಹರೇಸ್ವಧಾ
ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಸ್ವೈರ್ಮುನಿವರೈರ್ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭಿಧಾಃ
ಊಚುಃ 'ಭವಂತಃ ಶ್ರೀಪಾದಾಃ ನ ವಯಂ ಭವತಾಂ ಸಮಾಃ'
ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಪುನರೂಚುಸ್ತೇ 'ಶ್ರೀಪಾದಾ ಏವ ಭೋ ವಯಮ್
ಯೂಯಂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಸ್ತು ಪಾಂಡಿತ್ಯಾತಿಶಯಾನ್ವಿತಾಃ'
ಏವಂ ತೇಷಾಂ ನಾಮಂ ದತ್ತಾ ಗಾಯತ್ರೈಸ್ತು ಸಭಾತಲೇ
ಘೋಷಯಾಮಾಸುರತ್ಯಂತಂ ತೇಷು ಪ್ರೇಮಸಮನ್ವಿತಾಃ

ಶ್ರೀ ವಿಬುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಪಾದತಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಹೃದ್ಯತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು (ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ರೂಢಿನಾಮವನ್ನೇ ಬಳಸಿದೆ.) ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾಗಲು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಆಗ್ರಹಿಷ್ಠರೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರೇ ಈ ಮಠದ ಮೂಲಪುರುಷರು. ಆ ಮಹಿಮೆಗಳು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಶ್ರೀ ಗೋಪಿನಾಥನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಆನಂದ ತೀರ್ಥರಿಂದ ನೂತನವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ

ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಆನಂದತೀರ್ಥರ ಅನಂತರ ಮೂಲ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮೂಲ ಸೀತಾ ರಾಮರನ್ನು ಆರಿಸುವ ಮಹಾಭಾಗ್ಯ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅವರಿಗೇ ಬಂದಿತು. ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತ್ಯವು ಇತ್ತಮೊಂದುವರಿದು ಪ್ರತ್ಯೇಕಶಾಖೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಯತಿವರ್ಯರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರು ಏಳನೆಯವರಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ಅನಂತರ ಪೀಠಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂಟನೆಯವರಾದರು.

ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರ ತರುವಾಯ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳು ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟವರು ಮುಳುಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ವ್ರಾತಸ್ಥವನ್ನು ಅರಿತು ತಮ್ಮ ಮಠವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಳುಬಾಗಿಲು ವಿಜಯನಗರದ ಆರಸರ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ತುಂಬ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಿತು. ಶ್ರೀ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರು ಅಂಗಾರದಿಂದಲೇ ಯೋಗಾನರಸಿಂಹನನ್ನು ಬರೆದು ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರೊಂದಿಗೆ ವಾದಮಾಡಿ ವಿಜಯ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡ ಸ್ಥಳವೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದು ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರವೆನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ನೃಸಿಂಹ ತೀರ್ಥ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಶುಭಪ್ರದವೆನ್ನಿಸಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೂಡಬಾಗಿಲಿನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮುಳುಬಾಗಿಲು ಎನ್ನುವುದು ಅನ್ವರ್ಥನಾವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದೂ ದ್ವೈತದರ್ಶನವನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಯಿತು. ದೇಶದ ನಾನಾ ಕಡೆ ಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾಕಂಕ್ಷಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವೇದಾಂತ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ವೇಳೆಗೆ ಅಬ್ಬೂರಿನ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರಿಂದ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸುನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಗುರುಸನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇವಾತತ್ಪರರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ತೀರ್ಥರು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾಗಲು ಆ ಮಠಾಧಿಪತ್ಯದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುದಲ್ಲದೆ, ಸಂಸ್ಥಾನದ ಖ್ಯಾತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದೇಶಸಂಚಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದ ಜಯಭೇರಿಯನ್ನೇ ಬಾರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲವಿದ್ದು ಮತ್ತಷ್ಟು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಮುಳುಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಈ ಉಭಯ ಯತಿವರೇಣ್ಯರ ಸಂದರ್ಶನ ಸಮಾವೇಶಗಳು ಅಪೂರ್ವ ರಮಣೀಯವೇ ಸರಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಹೇಳತೀರದು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿರುವ ಎರಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ, ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪಂಚರತ್ನಮಾಲಿಕೆ ಯೆಂಬ ಸ್ತುತಿಯೂ ಆ ಗುರು ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ವಿದ್ಯಾಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹಾಡಿರು ತ್ತಾರೆ :

ವಾದಿಗಜ ಮಸ್ತಕಾಂಕುಶ ಸುಜನ ಬುಧಗೇಯ
ಮೇದಿನೀಸುರವಂದ್ಯ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ

ಪ.

ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕಲಾಪ ಸಂನ್ಯಾಸಕುಲದೀಪ
ಸಕಲ ಸತ್ಯಸ್ಥಾಪ ಸುಜ್ಞಾನದೀಪ
ಪ್ರಕಟ ಪಾವನರೂಪ ಅರಿಕುಜನಮತಲೋಪ
ನಿಕಟವರ್ಜಿತ ವಾಪ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಾಪ

೦

ಹರಿಪದಾಂಬುಜಭೃಂಗ ಪರಮತಾಹಿ ವಿಹಂಗ
ಪರಮಸುಗುಣಾಂತರಂಗ ಭವದುರಿತಭಂಗ
ಶರಣ ಕೀರ್ತಿತರಂಗ ಶತ್ರುತಿಮಿರ ಪತಂಗ
ಶರಣ ಶುಭಚರಿತಾಂಗ ಪಟ್ಟಾಸ್ತ್ರಸಂಗ

೨

ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ದಿವ್ಯಪಾದಾಬ್ಜ ಚಿಂತಾಲೋಲ
ವರ ಹೇಮವರ್ಣ ಮುನಿಪತಿಯ ಸುಕುಮಾರ
ಗುರುತಿಲಕ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಅಮಿತೋದ್ಧಾರ
ಶರಣಜನ ಸುರಧೇನು ಭಕ್ತಮಂದಾರ

೩

ಪ್ರಕೃತ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ 'ಗುರುತಿಲಕ'ರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಅಂದಿನ ವೇದಾಂತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಉನ್ನತವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದರೆನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಎಲ್ಲ ಯತಿಗಳಂತೆಯೇ ಅವರು ಪಟ್ಟಾಸ್ತ್ರಸಂಪನ್ನರೂ, ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರ ಕಲಾಪರೂ, ವಾದಿಭಯಂಕರರೂ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಾಪರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ವೇದಪಾರಂಗತರಾದ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತರನ್ನಿಸಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು 'ಭಕ್ತಮಂದಾರ'ರೂ 'ಹರಿಪದಾಂಬುಜಭೃಂಗ'ರೂ 'ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ದಿವ್ಯಪಾದಾಬ್ಜ ಚಿಂತಾಲೋಲ'ರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಅವರು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೀರ್ತನ ಕೈಂಕರ್ಯದ ಮಹತ್ವವು ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಂತಿದೆ. 'ಶರಣಕೀರ್ತಿತರಂಗ' ಮತ್ತು 'ಶರಣಜನ ಸುರಧೇನು' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪಾರಿಭಾಷಿಕಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ರಯೋಗಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಆಗತಾನೆ ಮೊದಲಾಗಿದ್ದ 'ಹರಿಶರಣರ' ಇಲ್ಲವೇ 'ಹರಿದಾಸರ' ತಂಡಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖರೂ, ಇಷ್ಟದಾತರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ಊಹಿಸಲವಕಾಶವಿದೆ. ಈ ವಿವರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ದೀಕ್ಷಾಗುರುಗಳಾದ ಹೇಮವರ್ಣರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು ತುಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಾವಾಗಿ ತಮ್ಮ ದೀಕ್ಷಾಗುರುಗಳಾದ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರನ್ನಾಗಲಿ, ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳಾದ ವಿಬುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳು ಈವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ತುಂಬ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದು.

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕೀರ್ತನೆ ಈ ರೀತಿಯಿದೆ :

ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ, ಇಷ್ಟೇ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ	ಪು.
ಅಹಿತಯನನ ಒಲುಮೆಯಿಂದ ಮಹಿಯೊಳೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ	ಅ ಪ.
ಮುತ್ತಿನ ಕವಚ ಮೇಲ್ಕುಲಾವಿ ರತ್ನ ಕೆತ್ತಿದ ಕರ್ಣಕುಂಡಲ	
ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕ ಶ್ರೀಗಂಧಲೇಪನ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಮೆರೆದು ಬರುವ	೧
ವಿಪ್ರಹತ್ಯದೋಷ ಬರಲು ಕ್ಷಿಪ್ರಶಂಖೋದಕದಿ ಕಳೆಯೆ	
ಅಪ್ರಬುದ್ಧರು ದೂಷಿಸೆ ಗೇರೆಣ್ಣೆ ಕಪ್ಪು ವಸನವ ಶುಭ್ರ ಮಾಡಿದ	೨
ಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ನಾವಾ ಪರಿಯ ಶಾಕಗಳನು ಭುಂಜಿಸೆ	
ನರರು ನಗಲು ಶ್ರೀಶಕ್ತ್ಯನ ಕರುಣದಿಂದ ಹಸಿಯ ತೋರಿದ	೩

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂತಹ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರೆಂಬುದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದೇ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಗುರಿಯೆನ್ನಬಹುದು ದಿನಕಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಹಲವಾರು ಮಹಿಮೆಗಳಿಂದ ಜನಕ್ಕೆ ಬೆರಗನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಆ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಕೆಲವರು ಹಂಗಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಆಗ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಈ ರೀತಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮುಳುಬಾಗಿಲಿನ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನು ರಾಜಮಂತ್ರಣೆಯನ್ನು ತ್ತು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವೂ ಉಂಟು. ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆರ್ಚಕನು ಅಂದಿನ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿ ಅಸಹನೀಯವಾದ ಕೆಲವು ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪರಿ ಶುದ್ಧತೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದ ಆ ಆರ್ಚಕನನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಂತತಿಯನ್ನೂ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ಸಂಹರಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಅನಂತರ ಆ ಬ್ರಹ್ಮ ಹತ್ಯಾದೋಷವನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಪರಿಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಧೆಯಾಯಿತು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು, ಇಂತಹುದೇ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷವನ್ನು ತಮ್ಮ ತಂಖೋದಕದಿಂದ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಕೆಲವು ಕುಹಕಿಗಳು 'ತಂಖೋದಕದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯದಂತಹ ಮಹಾಪಾಪ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದುಂಟೆ?' ಎಂದು ಹಂಗಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಆ ಕುಹಕಿಗಳನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದನ್ನು ಗೇರೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಅದರ ಕಪ್ಪನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವಂತೆ

ಅವರಿಗೆ ಸವಾಲು ಹಾಕಿದರು. ಕುಹಕಿಗಳಿಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಶ್ರೀಗಳ ಪರು ತಮ್ಮ ಶಂಖೋದಕವನ್ನು ಮಂತ್ರಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಆ ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಅದು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಶುಭ್ರವಸ್ತುವಾಯಿತು. ಕುಹಕಿಗಳು ಕಂಗೆಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಅವಚಾರವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿ ಶ್ರೀಗಳವರಲ್ಲಿ ಶರಣಾದರು. ಈ ಸಂಗತಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷದಿಂದ ಮನನೊಂದಿದ್ದ ನಾಳುವ ನರಸಿಂಹನಿಗೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಅತನು ಶ್ರೀವಾದಂಗಳವರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮನೋಯಾತನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿದನು. 'ಪರಮಸುಗುಣಾಂತರಂಗರೂ ಭವದುರಿತ ಭಂಗ'ರೂ ಆದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಆ ಮಂಡಲಾಧಿಪತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಅವನ ಭೀತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಉದ್ಧರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಗಳವರ ಆ ಕೃಪೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಆ ಮಂಡಲಾಧಿಪತಿಯು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಪೀಠದಲ್ಲಿಯೇ ಕೂಡಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದನು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಎರಡು ವೈಮುಖ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಮಹೋಪಕಾರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ತಮ್ಮ 'ಪಂಚರತ್ನ ಮಾಲಿಕೆ'ಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಾಜವೈಭವವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ಮೆಚ್ಚಿರುತ್ತಾರೆ.

ಬಭ್ರಾಣಂ ಕ್ಷೌಮವಾಸಃ ಕರಧೃತವಲಯಂ ಹಾರ ಕೇಯೂರ ಕಾಂಚೀ
ಗ್ರೈವೇಯ ಸ್ವರ್ಣಮಾಲಾ ಮಣಿಗಣವಿಚಿತಾನೇಕ ಭೂಷಾಪುಷ್ಪಮಃ
ಭುಂಜಾನಂ ಪಪ್ಪಿಶಾಕಂ ಹಯಗಜ ಶಿಬಿಕಾನಘ್ನ ಶಯ್ಯಾರಥಾಡ್ಯಂ
ಮಂದೇ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಂ ತ್ರಿಭುವನ ವಿದಿತಂ ಭೋರದಾರದ್ರ್ಯಶಾಂತ್ಯೈ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮರದ ಯತಿಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಶ್ರೀನಿಧಿತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ 'ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಷ್ಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಇಂತು ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:

ನಮ್ಮದ್ವೀರ ನೃಸಿಂಹನಾಮ ನೃಪತೇಭೂದೇವಹತ್ಯಾ ವೃಥಾಂ
ದೂರೀಕೃತ್ಯ ತದರ್ಪಿತೋಜ್ವಲಮಹಃ ಸಿಂಹಾಸನೇ ಸಂಸ್ಥಿತಃ
ಸೇವ್ಯೇ ಪೂರ್ವಕವಾಟನಾಮಕಪುರೇ ಸರ್ವೇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಃ
ಸಃ ಶ್ರೀಪಾದಯತೀಶ್ವರಃ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಭೂಯಾತ್ಪ್ರಹು ಶ್ರೇಯಸೇ

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯ ಮೂರನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಇಷ್ಟೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಪ್ರದವಾದುದು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ದೈವಕೃಪೆಯಿಂದ ಸುಖಪುರಬ್ಬದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಅವರು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಆಭ್ಯಂಗನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆರುವತ್ತು ಬಗೆಯ ಶಾಕಾಹಾರವನ್ನು ಹರಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿ ತಾವೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಕೆಲವು ಅಸೂಯಾಪರರು 'ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೂ ಈ ಸುಖಭೋಗಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲಿದೆಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧ' ಎಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆ

ದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಾವು ತಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಅಸೂಯಾಸರರ ಎದುರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ತೆಗೆದಿಡಲು ಆಗ ಅದು ಅವರಿಂದ ಭೋಜ್ಯವಾಗದೆ ಹಸಿಹಸಿಯಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತಂತೆ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿದೆ. ಈ ಗುರುಶಿಷ್ಯರ ಬಾಂಧವ್ಯವಂತೂ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾದದ್ದು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಪ್ರತಿಭೆ ಮತ್ತು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮನವುಬ್ಬಿ ಹೊಗಳಿದ್ದರೆ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತು 'ಇದಿರದಾವನು ನಿನಗೀ ಧರೆಯೊಳು ಪದುಮನಾಭನ ದಾಸ ಪರಮೋಲ್ಲಾಸ' (ಕೀ. ೬), 'ಸಾಸಿರ ಜಿಹ್ವೆಗಳುಳ್ಳ ಶೇಷನೆ ಕೊಂಡಾಡಬೇಕು ವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯರ ಸನ್ಯಾಸದಿರವ' (ಕೀ. ೫೭) ಎಂದು ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ಹಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮೇಲಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. ಒಮ್ಮೆ, ಶ್ರೀಗಳವರು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿ ಪೂಜೆಗೆ ಕುಳಿತರು. ಪೂಜಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ಅಂದಿನವರೆಗೆ ಯಾರೂ ತೆರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತೆಗೆದರು. ಅದನ್ನು ತೆರೆದ ಕೂಡಲೆ ವೇಣುಗೋಪಾಲನು ಕೊಳಲನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಕುಣಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಪುಳಕಿತರಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ತಾಳಗಳಂತೆ ಬಡಿಯುತ್ತ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಮೈಮರೆತು ತಾವೂ ಕುಣಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿದ್ದ ಮರದ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲ ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾದರು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪೂಜೆಯೇನೋ ತುಂಬ ಸೋಜಿಗವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ಕೂಡಲೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಒಡನೆಯೇ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಎಡೆಗೆ ಬಂದರು ಆಗಲೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು ಅವರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ವೇಣುಗೋಪಾಲನು ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನಷ್ಟೆ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ದೃಷ್ಟಿ ಅತ್ತ ಬೀಳುವುದೇ ತಡ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿಂತಿದ್ದನೋ ಅದೇ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಎಂದರೆ, ಬಲಗಡೆ ಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಎಡಗಾಲನ್ನಿಟ್ಟು, ಆ ನಿಂತ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಪೂರ್ವವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಮೆಚ್ಚಿ 'ವ್ಯಾಸರಾಯರೆ! ನೀವು ಮಹಾಪುಣ್ಯವಂತರು. ಭೀಮಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಈ ಎರಡು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಲ್ಲಿದ್ದ ರಂಗವಿರಲನು ನಮಗೆ ಎಂದೋ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿದ್ದ ವೇಣುಗೋಪಾಲನು ಈವರೆಗೂ ಯಾರಿಗೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸದೆ

ಇಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮನವಾರೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅಮೂಲ್ಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನೀವೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೇವೆಯನ್ನು ತಪ್ಪದಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಅಭಯಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಮುರಲೀಲೋಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮರದ ಗೋಪೀನಾಥನನ್ನೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗವನ್ನೇ ಹಾಡಿರುವಂತಿದೆ (ಅನುಬಂಧ ೪-ಉ ೩) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಅಂಕಿತದೇವತೆಯಾದ ಶ್ರೀ ರಂಗವಿಠಲನನ್ನು ಪಂಥರಾಪುರದ ಭೀಮಾನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಪಡೆದದ್ದೇ ಒಂದು ಸೋಜಿಗ. ಅದರ ಅಂದವನ್ನೂ, ತಮಗೆ ಆದ ಅನಂದವನ್ನೂ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಅನುಬಂಧ ೪-ಕೀ. ೪) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಹಿಮೆಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿವೆ ಆದ್ದರಿಂದ, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಈ ಒಂದೆರಡನ್ನು ವ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ 'ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ, ಇಷ್ಟೇ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ' ಎಂದು ನಾವೂ ಬೆರಗಾಗಿ ವಿರಮಿಸುವುದು ಲೇಸು. ಪರಮ ವೈಷ್ಣವಭಕ್ತರಾದ ಇವರನ್ನು ಧೃವಾಂತರೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದುಂಟು.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ವೈಭವದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನಿಂದ ಪುಷ್ಪಗಳುದುರಿರುವು ಕತ್ತಿತ್ತಿ ನೋಡಿದಾಗ, ಅವರು ತಮಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೆಂದು ಅಭಿಧಾನವಿತ್ತ ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರು ವೈಕುಂಠಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದ ನ್ನು ಕಂಡರು. ಕೋಮಲ ಅಂತರಂಗವುಳ್ಳ ಅವರು ತಮಗೆ ಆ ಸುಕೃತ ಎಂದು ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಗುರುಗಳತ್ತ ಹಂಬಲಿಸಿ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಲು, ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರು ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಸಂಚ್ಛೇಮಾಡಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಪಾಠವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಗಗನದತ್ತಲೇ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಏನು ವೃತ್ತಾಂತವೆಂದು ಕೇಳಲು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರು ಪರಂಧಾಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ದಿನ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಬಹುಳ ಪಾಡ್ಯಮಿಯಾದರೆ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಬಳಿಕ, ಎಂದರೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅವರ ವೃಂದಾವನವು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮುಳುಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿದೆ ಈ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ತೀರ್ಥವು ಇಂದಿಗೂ ಪುಣ್ಯವ್ರದವನ್ನಿಸಿದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಗಂಗಾಮಾತೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡುಬಂದ ಸಂಗತಿ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಶಾಂತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ, ಶ್ರೀ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರು ಆಂಗಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದ ಯೋಗಾನರಸಿಂಹದೇವರಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಆಂಜನೇಯನ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಸಂಗ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟ ಗುಹೆಯೊಂದಿದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೂ ಭೌತಿಕ ದೇಹದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರ ತೇಜಃಪುಂಜವಾದ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿ ಇಂದಿಗೂ ಈ ವೃಂದಾವನಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಜನಗಳೆ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆ. ಈ ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದವರಿಗೆ ಸರ್ವ ಅಭೀಷ್ಟಗಳೂ ನೆರವೇರುವು ದೆಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರೇ ಹೀಗೆ ಭರವಸೆಯಿತ್ತಿರುವರು :

ಯದ್ವೃಂದಾವನ ಸೇವಯಾ ಸುವಿಮಲಾಂ ವಿದ್ಯಾನ್ ಪಶೂನ್ ಸಂತತಿಂ
ಧ್ಯಾನ ಜ್ಞಾನಮನಲ್ಪ ಕೀರ್ತಿನಿವಹಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸೌಖ್ಯಂ ಜನಃ
ವಂದೇ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥನಿಲಯಂ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಟ್ ಪೂಜಿತಂ
ಧ್ಯಾಯಂತಂ ಮನಸಾ ವ್ಯಸಿಂಹಚರಣಂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಂ ಗುರುಂ

ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಅನಂಗ್ರಹವು ಎಷ್ಟು ಮಂಗಳಪ್ರದವೆಂಬು ದನ್ನೂ ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ :

ಇವರ ಪ್ರಸಾದವಾದರೆ ವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯ
ಕವಿರಾಯ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಿಗಿಲಾ
ದವರ ಕರುಣವಿನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು ಕೇಳಿ
ನವಭಕುತಿ ಪುಟ್ಟುವುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ
ತವಕದಿಂದಲಿ ಚರಮದೇಹವೆ ಬರುವುದು
ದಿವಿಜರು ಒಲಿದು ಸತ್ಕರ್ಮ ಮಾಡಿಸುವರು
ಕವಿನುತ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿರಲರೇಯ
ದಿವಾರಾತ್ರಿಗಳಲಿ ಅವರ ಕೂಡಾಡುವ.

ನರಕ ನರಕದಲ್ಲಿ ಹೊರಳುವ ಮನುಷ್ಯನಿ
ಧರೆಯೊಳವರ ಚರಿತೆ ಅದುಭುತ ಒಂದೊಂದು
ನಿರುತದಲ್ಲಿ ನೋಡು ತುಂಬಿ ಸೂಸುತಲಿದೆ
ಅರುಣೋದಯದಲಿದ್ದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ
ಸ್ತುರಿಸಿದ ಮೂನವನಿಗೆ ಸರ್ವಸಂಪದವು
ಪರಗತಿಯಾಗುವುದು ಪರಿಹಾಸವಲ್ಲ ಕೇಳು
ಸುರಭೂಸುರಪ್ರಿಯ ವಿಜಯವಿರಲನು
ಕರುಣದಿಂದಲಿ ಮಹಾ ಉನ್ನತ ಪದವೀವ.

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಅಬ್ಬೂರಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಬಾಲ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದು, ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಹಲವು ಕಾಲ ಅಲ್ಲಿದ್ದು, ಆ ಮರದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಮುಳು ಬಾದಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಕಡೆಯವರೆಗೂ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತರು. ಶ್ರೀಗಳವರು ಕೇವಲ ಆರು ವರ್ಷಗಳಿಗೇ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸುವಾರು ತೊಂಬತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಜೀವಿಸಿದ್ದು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೪-ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೦೨), ಬಹು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಮರದ

ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಪದ್ಮನಾಭ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಮೊದಲಾದ ಈ ಮರದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಂಥ ಮಹಿಮರು ಪೀರಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ, ಆ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮರವೆಂದೂ, ಇಲ್ಲವೇ ಮಂಳುಬಾಗಿಲಿನ ಮರವೆಂದೂ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠರು ಈ ಪೀಠವನ್ನು ಆಲಂಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯನಿಧಿತೀರ್ಥರು ಈ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯವರಾದಿದ್ದಾರೆ ¹

೨. ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು 'ವಾಗ್ವಜ್ರ'ವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಈವರೆಗೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಮುದ್ರಣವಾಗಿಲ್ಲ*. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಮರದವರು ಮುದ್ರಿಸಿರುವ 'ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಚರಿತಾಮೃತ'ದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಬಹು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರ 'ಸುಧಾ' ಮೊದಲಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬರೆದುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಉಪಕ್ರಮಭಾಗದೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಗ್ರಂಥಭಾಗವನ್ನೂ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು.² ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕಂಠಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾ ಡಾ. ಬಿ. ಎನ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಶರ್ಮ ಅವರು, ಮೈಸೂರಿನ 'ಪ್ರಾಚ್ಯಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರ'ದಲ್ಲಿರುವ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಕೃತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ, "ಈ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು 'ವಾಗ್ವಜ್ರ' ಅಥವಾ 'ನ್ಯಾಯಸುಧೋಪನ್ಯಾಸ ವಾಗ್ವಜ್ರ' ಇದು ೩೫೦೦ ಶ್ಲೋಕ ಗಳುಳ್ಳ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತಾರ್ಪಕವಾದ ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗ್ರಂಥ. ವಿಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಶೈಲಿ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವು ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ 'ನ್ಯಾಯಸುಧಾ' ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಇದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಪರಂಪರಾನುಗತಿಕವಾಗಿ ಇದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ದೆಂದು ಹೇಳುವುದನ್ನೂ ಸಹ ಕೆಲವರು ಶಂಕಿಸುವುದುಂಟು" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.³

¹ ನೋಡಿ : ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಚರಿತಾಮೃತ, ೧೯೬೫, ಪು ೬೪.

² ಅದೇ ೬, ಪು. ೪೮-೫೦.

³ A History of the Dvaita School of Vedanta and Its Literature, Vol. II, 1961, pp. 251-252.

ಪ್ರಕೃತ ಗ್ರಂಥವು ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ (C 1560). ಇದರಲ್ಲಿ ೧೫೪ ಪುಟಗಳಿವೆ. ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಕೃತವೆಂದು ಇದನ್ನು ನಕಲು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿರುವ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಂತೂ ಈವರೆಗೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಭಜನಮಂಡಲಿಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಮಾಧ್ಯಮರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬಾರದ ಈ ಒಂದು ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವರೇ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ, ತಾವೂ ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಈ ಭಾಗವತ ಸಮೂಹದೊಂದಿಗೆ ಕಣಿಯುತ್ತ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಈ ರಚನೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವುಂಟು. ಮುಂದಿನ ಪರಂಪರೆಯ ಮೇಲೆ ಇವು ಎಂಥ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗಿಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಹಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೀರ್ತನ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆ, ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ, ದ್ವೈತಮತದ ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಲೋಕ ನೀತಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ವೈವಿಧ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೂ ವಿಹಂಗಮಾವಲೋಕನಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆ

ಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನ ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಾದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಆತ್ಮಾನುಭವಕ್ಕೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಭಕ್ತನಾದವನು ತನ್ನ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಮೂಲಕ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ಬರೆದಿರುವಂತಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಗ್ರಂಥದ ಒಳಗಡೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸಿಲ್ಲ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ಯಸುಧಾಗ್ರಂಥಾತ್ ಶ್ರೀಯತೇತ್ಯರ್ಥ ಸಂಗ್ರಹಃ | ವಾಗ್ಜಾಘ್ರಿ ಮಹಾಗ್ರಂಥಂ ನಿರ್ಮಾತುಂ ತರ್ಕಸಂಗ್ರಹಮ್' ಎಂದೂ, ಅಂತದಲ್ಲಿ 'ಅವಧಾನಿ ಕುಲೋತ್ಪನ್ನ ಶ್ರೀಮಾಚಾರ್ಯಣುಸೂನುನಾ | ಶ್ರೀಮತ್ತುಲೇನಲಿಖಿತಂ ವಾಗ್ಜ್ಞಪ್ರಸುತು ಪುಸ್ತಕಮ್' ಎಂದೂ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅವಧಾನಿಕುಲೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಶ್ರೀಮಾಚಾರ್ಯರ ಕನಿಷ್ಠಪುತ್ರರು ಬರೆದರೆಂದೋ ಇಲ್ಲವೇ ನೆಕಲುಮಾಡಿದರೆಂದೋ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ—ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ಯಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ ಗ್ರಂಥವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಎರಳವಾಗಿ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಸರೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಇದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಕೃತವೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಅಂತರಿಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳೇನೂ ಅಲ್ಲ (ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೆರವಾದ ಶ್ರೀ ಆರ್ ಜಿ ಮಾಳಗಿ ಅವರಿಗೂ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.)

* ಈ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ (೧೯೭೯) - ಕ್ರ. ರಾ ಭೀ ಮದ್ದೇಶರಾವ್

ಭಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನ 'ಚರಣರತಿ' ದೊರೆಯುವತನಕ ಈ ಮೊರೆ ಕರೆಗಳಿಗೆ ಕಡೆಯಿಲ್ಲ. 'ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನ ಒಮ್ಮೆ ನೆನೆದವ ನರಕವ ಹೊಗನಂತೆ, ಆನು ಒಮ್ಮೆ ಇಮ್ಮೆ ನೆನೆವನಯ್ಯ,' ಎಂದು ಒಂದು ಬಾರಿ ಪರಿತಪಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ 'ಕರುಣದಿ ತನುಮನಧನಂಗಳೆಲ್ಲವು ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಕೊಪ್ಪಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಮರಳಿ ಎನ್ನ ಮರುಳು ಮಾಡುವರೆ, ಸರಕು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮೊಲೆ ಸುಂಕವುಂಟೆ ದೇವಾ, ಕರುಣಾಕರ ನಿನ್ನ ಚರಣದಡಿಯೊಳಿಟ್ಟು ಕಾಯೊ ರಂಗವಿರಲ' ಎಂದು ಅನನ್ಯಶರಣಾಗುವರು.

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲ; ಒಡವೆ ಒಡ್ಡಾಣಗಳಲ್ಲ. 'ಆಗಬೇಕು ರಾಜ್ಯಭೋಗಗಳೆನಗೆಂದು ಈಗ ನಾನು ಬೇಡ ಬಂದುದಿಲ್ಲ ನಾಗ ಶಯನ ರಂಗವಿರಲ ನಾ ನಿನ್ನ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯುವ ಭಾಗ್ಯ ಸಾಕೆಂದರೆ, ಇದನಾದರೂ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಪದಕಮಲವ ನಂಬಿ ಭಜಿಸುವುದೆಂತೋ' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವರು. 'ನಾ ನಿನಗೇನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ—ಎನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದೊಳು ನೆಲಸಿರು ಹರಿಯೆ' ಎಂದು ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಅವಯವಾದಿಗಳು ಆ ಭಗವಂತನ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸುವರು. ವಯಸ್ಸಾದರೂ ವೈರಾಗ್ಯವಂಕುರಿಸದಂತಿರಲು 'ಎನ್ನ ಮನ ವಿಷಯಂಗಳಲಿ ಮಂಣಗಿತೋ, ಎನ್ನ ತನುವು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಐದಿತೋ ಅಂತಕನ ಕರೆ ಬಾಹೊ ಹೊತ್ತಾಯಿತೋ, ಕಾಲವಿಳಂಬನವಿನಿತಿಲ್ಲವಯ್ಯಾ ವ್ಯಾಳೆ ಅರಿತು ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿದೆ, ಹೀಗೆ ತರಳರ ಬಿಡುವ ತಾಯಿಗಳುಂಟೆ—ನೀ ಕರುಣಾನಿಧಿಯೆಂಬ ಬಿರುದು ಸಲ್ಲಿಸು ದೇವ' ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ಮರೆಹೊಗುವರು. ಚಂಚಲಚಿತ್ತದ ಪರದಾಟವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಅವರು 'ನಾನೇ ಸಜ್ಜನನಾದರೆ ಇಂಥ ಹೀನ ವಿಷಯಂಗಳಿಗೆರಗುವೆನೇನಯ್ಯ ?' ಎಂದು ಹಲವಾರು ದುರಾಚಾರಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, 'ದುರಿತ ಗಜ ಪಂಚಾನನ, ನರಹರಿಯೆ ದೇವರ ದೇವ ಕಾಯೊ ಗೋವಿಂದ' ಎಂದು ಸಕಲಸಂಕಷ್ಟಪರಿಹಾರಕನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವರು.

ಭಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನಷ್ಟು ಪ್ರಿಯನೋ ಅವನ ದಾಸರೂ ಅಷ್ಟೇ ಬೇಕಾದವರು. 'ಉತ್ತಮರ ಸಂಗಯೆನಗಿತ್ತು ಸಲಹೋ' ಎಂದು ಸತ್ಯಂಗದ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡು, 'ನೀನೆ ಬಲ್ಲಿದನೋ ರಂಗಾ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು ಬಲ್ಲಿದರೋ' ಎಂದು ವಿಸ್ಮಯಪಡುವರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವದಾ ಭಕ್ತಪರಾಧೀನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಧರ್ಮರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವನು; ಅರ್ಜುನನ ರಥಕ್ಕೆ ಸಾರಧಿಯಾಗಲು ಹಿಂತೆಗೆಯುವವನಲ್ಲ. ಬಲಿಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕಾಯಲು ಆಣೆಯಾದಂತೆಯೇ, ತನ್ನನ್ನು ಬಾಣದಿಂದ ಹೊಡೆದು, ಆ ತರುವಾಯ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿದ ಭಕ್ತ ಭೀಷ್ಮನಿಗೆ ಅಭಯವೀಯಲೂ ಸಿದ್ಧ. ಬಾಲಕನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗಾಗಿ ಅವತಾರವೆತ್ತಿ ಬರುವ ಅವನ ಭಕ್ತವಾತ್ಸಲ್ಯ ಅತಿಶಯವಾದದ್ದು.

ಈ ರೀತಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಭಕ್ತನ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ, ಆತುರ ಆತಂಕಗಳನ್ನೂ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರುವರು; ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನೂ ಅವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ

ಆರು ಗತಿ ನಿವಗಧಿಕರಾರು ಧಾರುಣಿಯೊಳಗೆ
ತೋರಿಸೈ ಕರುಣನಿಧಿಯ ಕೃಷ್ಣ
ಈರೇಳು ಲೋಕಕಾಧಾರವಾದವಗೆ ಬಲು
ಭಾರವಾದವನೆ ನಾನು ಕೃಷ್ಣ
ಮಿಾರಿ ನುಡಿಯಲು ಹದಿನಾರರಡು ಪಲ್ಲಳು
ಬೇರು ಕಳಿಕಳಿಯತೋ ಕೃಷ್ಣ
ತೋರು ಬಂಕಾಪುರದ ಧಾರುಣಿಪುರವಾಸ
ವೀರ ನರಸಿಂಹದೇವ ಕೃಷ್ಣ

ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಂಕಾಪುರದ ನರಸಿಂಹನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮೊರೆ ಗಂಗಾ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಹರಿದಿದೆ.¹ ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ,

ಹರಿ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಕರವೆತ್ತಿ ಮುಗಿದೊಮ್ಮೆ ಮೈ
ಮರೆದು ನಟಿಸಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಸ್ಮರಿಸಿ ಸಿರಿತುಳಸಿ ಪುಷ್ಪವನು
ಕರವೆತ್ತಿ ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಸರ್ವಜ್ಞರಾಯರು ವಿರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥವನು
ದರುಶನವೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಸ್ಮರಿಸಲಾರದ ಪಾಪ ಸ್ಮರಣೆಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಿ
ಸ್ವಿರಭಾರನಾದೆನಲ್ಲೋ ಕೃಷ್ಣ

ಎಂದೂ ನೊಂದೂಕೊಳ್ಳುವರು.

ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸನೊಬ್ಬನ ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ. ಅವನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕೈಯೆತ್ತಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಮೈಮರೆತು ಕುಣಿಯಬೇಕಂತೆ! ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರೂಢಿಗೆ ತಂದರೆನ್ನುವ ಭಾಗವತ ಪಂಥದವರ ಭಾವವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಈ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮನಗಾಣಬಹುದು.

ಭಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವದ್ ಶರಣವಾಗದಿರಲು ಇನ್ನು ಬದುಕಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವನು ಪ್ರಾಣಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲೂ ಹಿಂತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಮನೋಧರ್ಮದ ನಿಲುವೇ ನೆಂಬದನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಒಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಉರಿಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಶರೀರವನು ಕಳೆಯಲೊ
ಪರುವತವನೇರುರುಳಲೋ ಕೃಷ್ಣ
ಗರಳ ಮಡುವನೆ ಧುಮುಕಿ ಉರಗ ಘಣ ತುಳಿಯಲೊ
ಎರಡೊಂದು ಶೂಲಕ್ವಾಯಲೋ ಕೃಷ್ಣ

¹ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಬಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕ ದಟ್ಟದರಿದ್ರನ ಪರವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದೂ, ಆತನು ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಪಠಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದುಂಟು—'ಭಕ್ತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು', ಹಂಚೆ ಗುರು ವೇದವ್ಯಾಸದಾಸ, ೧೯೫೭, ಪು. ೪೭.

ಕೋರಳಿಗ್ಗುವ ಹಾಕಿ ಮರವೇರಿ ಕರಬಿಡಲೋ
ಕರಗಸದಿ ಶಿರಗೊಯ್ಯಲೋ ಕೃಷ್ಣ
ಕರುಣವಾರುಧಿ ಎನ್ನ ಕರಪಿಡಿದು ಸಲಹದರೆ
ಧರೆಯೊಳುದ್ದರಿಪರಾರೋ ಕೃಷ್ಣ

ಚಿತ್ರವಿಹ್ವಲತೆಯ ವಿವಿಧ ಸ್ತರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿನ ಒಂದೊಂದು ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಎಷ್ಟು ಹೇಳಲಿ ಎನ್ನ ಕಷ್ಟಕೋಟಿಗಳನ್ನು, ಸುಟ್ಟೀಗ ಬೆಯ್ಬುತಿಹವೋ ಕೃಷ್ಣ, ಕಷ್ಟಬಟ್ಟಿ ಮಗನೆಂದು ದೃಷ್ಟಿ ನೀರೂರಿಸೆನ್ನ ಪೊಟ್ಟಿಯೊಳ್ಪಿಡಿವರಾರೋ ಕೃಷ್ಣ' ಎಂಬ ಪಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯಾದವಳು ಕಳವಳ ಪಡುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಮಗನ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರೆಸಿ, ತನ್ನ ಮಡಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುವಂತೆ ಭಗವಂತನೂ ಭಕ್ತನನ್ನು ಸಲಹಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆ ಮನವೊಪ್ಪುವಂತಿದೆ. ಈ ನಿಡಿದಾದ ರಚನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಎಂತೇ ಇರಲಿ, ಒಟ್ಟು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮಿ ಬಂದಿರುವ ಹೃದಯದ ಆ ವೇಗ ಆವೇಶಗಳೂ, ಆತ್ಮನಿಂದ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಗಳೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿವೆ.

ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ನಿಲುವಿನಿಂದ ಕಂಡುಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವರ ಹಲವಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಭಕ್ತನಾದವನ ಭಕ್ತಿ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲವೇ, ಆತನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು. ಆತನ ಪಾಲಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಒಡೆಯನೆನ್ನಿಸಿದರೆ ಭಕ್ತನ ಮಾತು ದಾಸ್ಯಪರವಾಗುವುದು ; ಗೆಳೆಯನೆನ್ನಿಸಿದರೆ ಆತನ ವಾಣಿ ಸಖ್ಯಮುಖವಾಗುವುದು ; ಇನಿಯನೆನ್ನಿಸಿದರೆ ನಂದಿವ ನುಡಿಯೆಲ್ಲವೂ ಮಧುರಮಯವಾಗುವುದು ; ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸುವ ಕಂದನಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ ದಾಸರ ವಾಣಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ವಾಹಿನಿಯಾಗುವುದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೂ ವಿಶಾಲ ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಭಕ್ತನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಚಕಿತನಾಗಿಯೋ ಇಲ್ಲವೇ ಮೂಕ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿಯೋ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಸಂಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಆ ಬಳಿಕ ಪ್ರಶಾಂತಚಿತ್ತದಿಂದ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದರೆ ಆತನ ವಚನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಾಂತಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಹೊನ್ನೊಡಗಲಾಗ ಬಲ್ಲುವು. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಭಕ್ತ ಮನೋಧರ್ಮವು ಯಾವ ತೆರನಾಗಿ ತೋರಿ ಬಂದಿದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ.

ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದಾಸರ ಆತ್ಮನಿವೇದನಾತ್ಮಕವಾದ ರಚನೆಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಇದನ್ನೂ ಈಗಾಗಲೇ ನಾವು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶ್ರೀಶೋಧನೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಂಡಿರುತ್ತೇವೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯೊಡನೆ ಶ್ರೀ ರಂಗವಿರಲನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆ ಇದೀಗ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸದಾಗಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕೀರ್ತನ ರಚನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಮೊದಮೊದಲಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆಯಾದ ಗೋಪೀನಾಥನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದೂ, ಪಂಥರಾಪುರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಸಂಸ್ಥಾನವೊಂದರಲ್ಲಿ ರಂಗವಿರಲನ ಸಂದರ್ಶನವಾದ ಅನಂತರ ರಂಗವಿರಲಾಂಕಿತ ದಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದರೆಂದೂ ಶ್ರೀ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.¹ ಆದರೆ ಈವರೆಗೆ ನಾವು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರದೆಂದೂ ಗೋಪೀನಾಥಾಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಯತ್ಯಾ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ಕೈಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ್ದರಷ್ಟೆ. ಆ ಫಲವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಾಧೀಶನಾದ ಶ್ರೀರಂಗದ ಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನೂ ಕುರಿತ ಅವರ ಹಲವಾರು ರಚನೆಗಳಿವೆ. (ಅವರ 'ರಂಗವಿರಲ' ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆ ಇಂದಿಗೂ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ರಂಗವಿರಲನನ್ನೇ ಕುರಿತುದಾದರೂ, ಈ ಮೊದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ರಿಯವಾದ ಶ್ರೀರಂಗದ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಗೂ ಪ್ರಕಾರಾಂತವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು. ವಿರಲವಾಚಕ ಶಬ್ದ ವಿರುವುದ ರಿಂದ ಇದನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸಿರಬಹುದಾದ ಆಕ್ಷಾರರ ತಮಿಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಫೂರ್ತಿಶಕ್ತಿಯಾಗಿದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ನಿರಾಕರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ) ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನನ್ನೂ ಕುರಿತ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ (ಅನುಬಂಧ ೪-ಅಧಿಕ ಕೃತಿಗಳು-ಕೀ. ೪) ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಮುಡಿಯಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಅಡಿಯವರೆಗೆ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿಯೇ 'ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನ ಶ್ರೀಮಕುಟಕ ಶರಣು' ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಎರಗಿ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಇತರ ಅಂಗಳಗಳ ಲಾವಣ್ಯ ವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನಿಂತ ನಿಲುಪಿನ ಮೂರ್ತಿಯ ತುಂಬು ಸೊಬಗಿನ ಚಿತ್ರವೇ ಸರಿ. (ಈ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ರಂಗವಿರಲನು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೆ ಇಂದು ಐತಿಹ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಈ ಸಂಗತಿ ಇತಿಹಾಸವಾಗಿಯೇ ಮೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು) :

ಕುಂದ ಕುಟ್ಟಲ ಪೋಲ್ವ ದಂತಪಂಕ್ತಿಗೆ ಶರಣು
ಅಂದವಾಗಿರುವ ಬಿಂಬೋಷ್ಠಕೆ ಶರಣು
ಚಂದ್ರಿಕಾನಿಭ ಮುದ್ದು ಮಂದಹಾಸಕೆ ಶರಣು
ನಂದಗೋವನ ಮುದ್ದು ಕಂದನಿಗೆ ಶರಣು

¹ ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಕ್ತವಿಜಯ, ೧೯೬೩, ಭಾಗ ೧, ಪು. ೮೭.

ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನ

ಎಂಬ ಮನೋಹರವಾದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನಾಗಲಿ,

ರನ್ನ ಗಂಟೆಗಳಿರುವ ನಿನ್ನ ಕಿಟಕಿ ಶರಣು
ಪೊನ್ನ ಕದಳಿ ಪೋಲ್ವ ತೊಡೆಗಳಿಗೆ ಶರಣು
ಪುನ್ನಾಗ ಕರಗತ್ತದ್ವಯನಿತಂಬಕಿ ಶರಣು
ಚಿನ್ನಾಗಿ ಕುಣಿವ ಸೌಜಾತನುವಿಗೆ ಶರಣು

ಎಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಉಪಮಾನಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಗಮನಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ತನ್ಮಯರಾಗಿ ಹಾಡಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಶ್ರೀರಂಗದ ರಂಗನಾಥನ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಭಕ್ತಿಭಾವ ಅಸಾಧಾರಣವಾದದ್ದು. 'ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕೆ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ನೋಡದೆ' ಎಂಬ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆ ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯೂ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರಪುಷ್ಕರಿಣಿ, ವಿರಜಾ ನದಿಸದೃಶವಾದ ಕಾವೇರಿ ನದಿ, ವೈಕುಂಠ ಸಮಾನವಾದ ದೇವಾಲಯ, ಪಠವಾಸುದೇವನೆಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಮೂರ್ತಿ, ಅಲ್ಲಿನ ರಥೋತ್ಸವದ ವೈಭವ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯದಂತೆ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಹೊಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. 'ರಂಗನಾಥನ ನೋಡುವ ಬನ್ನಿ ಶ್ರೀರಂಗನ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿಹನ' ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀರಂಗದ ಗೋಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಪಠವಾಸುದೇವನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. 'ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ—ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನೊರತು ಪೊರೆವ ದೈವವಲ್ಲಿದೆ' ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ 'ರಂಗನಗರ ಉತ್ಕುಂಗನೆ' ಎಂಬ ಸಂಭೋಧನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀರಂಗದತ್ತಲೇ ಸುಳಿಯುವಂತಿದೆ 'ರಕ್ಷಮಾಂ ರಂಗೇಶ' ಎಂಬ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದೊರೆತ ಕೃತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ 'ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಮೇಶ—ದಕ್ಷಿಣಾಧೀಶ' ಎಂಬ ಮಾತು ಬರುತ್ತದೆ.

ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿರುವ 'ಭೂಷಣಕೆ ಭೂಷಣ ಇದು ಭೂಷಣ ಶೇಷಗಿರಿವಾಸ ಶ್ರೀ ವರದವೆಂಕಟೇಶ' ಎಂಬ ದೇವರ ನಾಮವೂ ತುಂಬ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಈ ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದ ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಒಂದೊಂದು ಅವಯವವೂ ಹೇಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ತುತಿ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ದಾನಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಪುನೀತವಾಗಬಲ್ಲು ದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ 'ಆಲಯಕೆ ಭೂಷಣ ತುಲಸಿ ವೃಂದಾವನ' ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳ ಗೃಹದ ಲಕ್ಷಣವೇನು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಮುಳುಬಾಗಿಲಿಗೂ ತಿರುಪತಿಗೂ ಬಹು ನಿಕಟ ಬಾಂಧವ್ಯ. ಇಂದಿಗೂ ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರು ಮುಳುಬಾಗಿಲಿನ ಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನೂ ಆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಬರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ

ವಿದೆ. 'ಸ್ಮರಿಸಿದವರನು ಕಾಯ್ದು ನಮ್ಮ ಸೂರ್ಯನೇಕ ಪ್ರಭಾವ, ಸುರಮುನಿಗಳ ಸಂಜೀವ ಶ್ರೀವೆಂಕಟ ನಮ್ಮ ಪೊರವ' ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಂತೂ ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಉತ್ತಮಸ್ತೋತ್ರ. 'ವೈಕುಂಠದಿಂದ ಬಂದು ಶೇಷಾಚಲದಲ್ಲಿ ನಿಂದು ಭಕ್ತರ ಪಾಲನೆಂದು' ಅಭಯವೀಯುವ ಶ್ರೀನಿವಾಸದೇವರು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ವಿಶೇಷಣಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ 'ಹರೇ ವೆಂಕಟ ಶೈಲವಲ್ಲಭ ಪೊರೆಯಬೇಕು ಎನ್ನ' ಎಂದು ಆತನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶರಣುಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು 'ದುರಿತಗಜವಂಚಾನನ ನರಹರಿಯ ದೇವರ ದೇವ ಕಾಯೋ ಗೋವಿಂದ' ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಬಂಕಾಪುರದ ಧಾರುಣಪುರವಾಸ ವೀರನರಸಿಂಹ' ದೇವನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವರ ಅರ್ತಭಾವ ಮುಗಿಲನ್ನೇ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಇದರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. 'ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನೃಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡಕ'ವೆಂಬ ದೀರ್ಘ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ನರಸಿಂಹನ ಮೇಲಣ ಭಕ್ತಿ ತುಂಬು ಹೊನಲಿನಂತೆ ಹರಿದಿದೆ. ಭಾಗವತದ ಸಪ್ತಮಸ್ಕಂಧದ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬರೆದಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಮೂಲದ ಉನ್ನತ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಲೇಖಕರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ವೃಂದಾವನವಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೂ ನೃಸಿಂಹವನವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅಲ್ಲಿ ಯೋಗಾನರಸಿಂಹದೇವರಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಹೆಸರು ಉಚಿತವಾಗಿದೆ. (ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ನರಸಿಂಹದೇವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಒಂದು ಭಕ್ತಿಭಾವವಿರುವಂತಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಅವರು ನರಸಿಂಹದೇವರ ಒಕ್ಕಲಿಗೆ ಸೇರಿದವರೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಲ್ಲದು.)

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಚಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳ ಬಹುಭಾಗ ಇದಕ್ಕೆ ವಿಹಾಸಲಾಗಿದೆಯೆನ್ನಬಹುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗೋಪೀಕೀತ, ಭ್ರಮರದೀತ ಮತ್ತು ವೇಣುಗೀತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ರಸಿಕರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಗ್ರಮರ್ಯಾದೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ಯೌವನಗಳ ಲೀಲಾವಿಲಾಸಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ತಾವಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಗೋಪಿಯ ಪರವಾಗಿಯೇ ಅವರು ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಭಾಗವತವೇ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರವೆನ್ನಿಸಿದರೆ, ಇತರ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಅವರ ರಸಾನುಭವವೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದಂತಿದೆ. ಈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದರ್ಶನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರವಾಗಿಯೇ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು:

ನಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ ನಿರೂಪಣೆ

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಾಲ್ಯವೆಂದರೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು. ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂಧವನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವ ಹಲವಾರು ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಬಾಲಕೃಷ್ಣನನ್ನು 'ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೊ ರಂಗ ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೊ, ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಕೀರ್ತನೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮನವನ್ನೂ ಈಗಾಗಲೆ ಸೂರೆಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಮಾತಾದ 'ಪೋಪು' ಎನ್ನುವುದರ ಬಳಿಕ ಯಂತೂ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಎಳೆಯ ಮಗುವೆಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡರೂ ಅವನು ದೇವರ ಅವತಾರವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರ ಅಂತರಂಗವು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಒಡಗೂಡಿ ಹೋಗಲು ಕರೆಯುವವನ ಮುಂದೆ, ಅವನ ರಾವಣಾವತಾರದ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವರು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಿರುವುದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನಿರೂಪಣೆ ಎನ್ನಬಹುದು ಕಂದ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಗೋಪಿಯಾದ ಯಶೋದೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಆನಂದವೋ ಅಷ್ಟೇ ಆತಂಕವೂ ಅವಳನ್ನು ಬಾಧಿಸುವುದುಂಟು. ಆ ತಾಯಿಯ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ತುಂಟನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೋ ಆಲಿದಾಡಿ ಆಟವಾಡಿ ಬಂದಾಗ ಆಕೆ 'ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ನೀ ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೋ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದಾಡದೆ' ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುವಳು. ಅವನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಲು, ಸಕ್ಕರೆ, ಜೊತೆಗಾರರೆಲ್ಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅವನು ಕದ್ದು ಹೋಗುವುದನ್ನು ಆಕೆ ಸಹಿಸಲಾರಳು. 'ಅಷ್ಟದಿಕ್ಕಿಲಿ ಅರಸಿ ಕಾಣದೆ ಬಹಳ ದೃಷ್ಟಿಗಟ್ಟಿನು ನಿನ್ನ ನೋಡದೆ' ಎಂದು ತನಗಾದ ತಳಮಳವನ್ನೂ ಅವನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಒಮ್ಮೆ ಅವನು ಆಟವಾಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣನ ಹಣೆ ಬೆವರಿಟ್ಟಿತಂತೆ! ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಹಲವಾರು ಅವಮಾದಗಳು ಬೇರೆ! ಬೆರಳ ಉಂಗುರ, ಕೊರಳ ವದಕಗಳು ಮಾಯವಾಗಿದ್ದವು! ಯಾರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದನೋ ಎಂಬ ಸಿಟ್ಟು ಅವಳಿಗೆ! ಎಳೆಯ ಕಂದ ಬೀದಿಗೆ ಹೋದರೆ ಕಂಡವರ ದೃಷ್ಟಿ ತಾಕೀತೆಂದೂ ಅವಳಿಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದ ಕಳವಳ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ 'ದೃಷ್ಟಿ ತಾಕೀತೋ ಬೀದಿ ಮೆಟ್ಟಿಬಾಡವೋ ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಾರಿಯರೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಹೀರುಪರೋ ನಿನ್ನ' ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಶೃಂಗಾರ ಶೇಖರನಾದಿ ಹೊಂಗೊಳಲನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಎತ್ತ ಸುಳಿದರೂ ಅತ್ತ ಹೆಂಗಳ ಮೊತ್ತ ಅವನನ್ನೂ ಮುತ್ತದೆ ಇರದು! ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವಳು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಗನಿಗೆ ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವಳು. ಅವನಾದರೋ ಅಮ್ಮನ ಮಾತನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳುವವನಲ್ಲ! ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪುಳಕಿತರಾದ ಗೋಪಿಯರಿಗೆ ಅವನ ಪಾದದರ್ಶನವಾದರೆ ಸಾಕು, ತಾವು ಕೃತಾರ್ಥರಾದೆವೆಂದು ಬಗೆಯುವರು. 'ಇಕ್ಕೋ ನೋಡೆ ರಂಗನಾಥನ ಚಿಕ್ಕ ಪಾದವ, ಸಿಕ್ಕಿತೆ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ದಿವ್ಯ ಪಾದವ' ಎಂದು ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತ

ನಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಪುಟ್ಟ ಪಾದದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂಡಾಡಿ ಧನ್ಯರಾಗುವರು. ಅವರ ಆ ಹೊಗಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಲಕ್ಷಣ ಮೊದಲೊಂದು. ಆ ಮೂಲಕ ಆತನು ನೆರವೇರಿಸಿದ ಅನೇಕ ಘಟನಾವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬರುವುವು. ಈ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಭಾಗವತಗಳ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿವೆ ಕೃಷ್ಣನ ಪಾದದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಗೋಪಿಯರು ಹಗಲಿರುಳೂ ಹಾರೈಸಿದರೆ, ಅವನ ಹಾವಳಿ ಗಾಗಿ ಬೇಸತ್ತು ಯಶೋದೆಯಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, 'ನಿನ್ನ ಮಗನ ಲೀಲೆಯ ತಾಳಲಾರೆವೆ ನಾವು, ತರಳನ ದುಡುಕು ಹೇಳಬಾರದೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಅಮ್ಮ' ಎಂದು ಅವನ ಕುಚೇಷ್ವಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಹೇಳುವರು ಯಶೋದೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ರೋಸಿಹೋಗಿ 'ಏಕೆ ದೂರುವಿರೇ ರಂಗಯ್ಯನ ಏಕೆ ದೂರುವಿರೇ' ಎಂದು ಮಗನ ಪರವಾಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡಿ ಅವರ ಬಾಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸುವಳು. ಈ ಅಪವಾದ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಅವನೂ ಸಹ ಯಶೋದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು 'ಗೊಲ್ಲತಿಯರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಎನ್ನ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲದ ಸುದ್ದಿ ಪುಟ್ಟಿಸಿ ಕಳ್ಳನೆಂದು ದೂರು ತಾರೆ ಗೋಪಿ ಎನ್ನ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಬಗೆಯೆ' ಎಂದು, ಅವರ ಆಪಾದನೆಗಳೆಲ್ಲ ನಿರಾಧಾರವೆಂದೂ ತಾನು ಕೇವಲ ಏನೂ ಅರಿಯದವನೆಂದೂ ವಾದಿಸುವನು. ಈ ವಾದ ಪ್ರತಿವಾದಗಳಿಗೆ ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲಿ ? ಕೃಷ್ಣನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಅವನ ಆಗಮನವೆಂದು ಆದೀತೋ ಎಂದು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವರು. 'ಬಾರೋ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ' ಎಂದು ಅವರ ಹಂಬಲನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ದಾಸರು, ಒಮ್ಮೆ 'ಬಾರೋ ಮನೆಗೆ ಗೋವಿಂದ, ನಿನ್ನಂಘ್ರಿ ಕಮಲವ ತೋರೋ ಎನಗೆ ಮುಕುಂದ, ನಲಿದಾಡು ಮನದಲಿ ಆನಂದ ನಂದನ್ನ ಕಂದ' ಎಂದು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ 'ಕರಪದುಮ ಶಿರದಲಿ ನೀಡೋ ಭಕ್ತಪ್ರಸನ್ನ .ಕೂಡಿಸೊ ತವ ದಾಸಜನರೊಳು' ಎಂದು ಬೇಡುವರು ದೇವಾನಂದೇವತೆಗಳು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ತೂಗುವ ಚಿತ್ರ ವಂತೂ ತುಂಬ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಅವನ ದಶಾವತಾರದ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೇ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಮೆಲಗಿಸುವ ಚಿತ್ರ ಭವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಅನುಭವವನ್ನು 'ಲಾಲಿ ಗೋವಿಂದ ಲಾಲಿ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಬಾಲ ಶ್ರೀರಾಮ ಲಾಲಿ' ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಲಾಲಿಪದದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಿ ಜೋಗುಳ ಹೇಳುವವರು ಮತ್ಯಲೋಕದ ಚತುರ್ವಿಧ ಭಾಮಿನಿ ಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿರುವ ಈ ವಿಭಾಗದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯ ಮಿತ್ರನಾದ ಗೋವಳಿಗನೊಬ್ಬನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಮರೆತೆಯೇನೊ ರಂಗಾ ಮಂಗಳಾಂಗ ತುರುಕರು ಕಾಯ್ದಲ್ಲಿ ತೊಂಡನಾಗಿದ್ದೆನ್ನ' ಎಂದು ದೇವರ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ನನವು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಗೋಪಾಲಕನಾದ ಗೋವಿಂದನ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ (ಕೀ. ೪೨) ಕಡೆಗೆ ಅವನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನೆಂದಿರಿದ ಒಳಿಕೆ ಅವನನ್ನು ಜನರು ಕಾಣುವ ಪರಿಯೇ ಬೇರೆ.

ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸುವನು. ಇಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧ ಗೋಪಾಲಕನ ಸ್ನಿಗ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಲ್ಪನೆ ನವೀನವೆನ್ನಿಸಿ ಮನವೊಲಿಯುವಂತಿದೆ. ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಈ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಾಹಿನಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಿರುತೊರೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೈ ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಸದ ಹೆದ್ದಾರಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ.

ಮಧುರಭಾವ ನಿರೂಪಣೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಗೋಕುಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ನಮಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಗೋಪಿಯರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರ ಮಧುರ ಬಾಂಧವ್ಯವು ಎಷ್ಟು ಗಾಢವಾದದ್ದು ಎನ್ನುವುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿರುವ ವೇಣುಗೀತಗಳು ಮತ್ತು ಭ್ರಮರಗೀತಗಳು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದುವು. ಇಲ್ಲಿನ ವೇಣುಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಗೋಪಿಯರಿಗೂ ಎಂತಹ ದೈವಿಕ ಸ್ನೇಹವಿತ್ತೆನ್ನುವುದನ್ನು ವನಗಾಣಬಹುದು. ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಸುವ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ವೇಣುಗೀತದ (ಸ್ಕಂ X, ಅ. ೩೫) ನಿರೂಪಣೆಯಂತೆಯೇ ಇವು ರಚಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ತುರುಗಾಯ ಬಂದ ಗೋಪಿಯ ಕಂದ

ಆನಂದದಿಂದ

ಪ.

ಸುರ ನರ ತರು ಮೃಗ ಜಲಚರ ಮೋಹಿ

ತರಳೀರ ಮನಸೂರೆಯಾಗೆ ಕೊಳಲಿನಿಂದ

ಅ ಪ.

ಎಂದು ಅರಂಭವಾಗುವ ಒಂದು ವೇಣುಗೀತದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುರಲೀನಾದದಿಂದ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಂತೋಷವಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಿಯರು ಆ ಆನಂದಾತಿರೇಕದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದರು ಎಂಬ ಚಿತ್ರ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿ, ಎರಡು ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಆ ಗೋಪಿಯರು 'ತಂದೆಯ ಕಂದನೆಂದು ಕೊಂಕುಳೊಳಿಟ್ಟು ಕಂದನ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು' ಹೊರಗೋಡಿ ಬಂದರಂತೆ! ತಮ್ಮ ಆಭರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ತೊಟ್ಟರಂತೆ! ಅವರು 'ಮುರಳಿಯ ಸ್ವರಕೆ ಮೋಹಿತರಾಗಿ, ಕರುಗಳನ್ನು ತಂದು ಕರದಿಂದಲೆತ್ತಿ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಗೆ ಇರಿಸುತ್ತ ಹಾಲ ಬೆರಸುತ್ತ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಮೊಸರಿನೊಳಗೆ, ಪರಮಾತ್ಮನ ನೆನೆದು, ಬಿಸಿಲು ಚಳಿ ಮಳೆಯೊಳಗೆ' ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದರಂತೆ! ಈ ರೀತಿ ಮೈಮರೆತು ಬಂದ ಮಾನಿನಿಯರ ಎದುರಿಗೆ ಮದನ ಶತ ಕೋಟಿತೇಜನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿಂತು 'ಅಧರಾಮೃತವಾನ ಮಾಡಿರೆಂದ ಬಾಯಾರದಿರೆಂದ, ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳ್ಳಿರಿಯೆಂದ, ಅವರಿವರನೆ ನೋಡ್ದ, ಚದುರೇರ ಮೋಹಕನೆ ನಾನೆಂದ ವಾದ್ದದ ರವದಿಂದ'. ಈ ದಿವ್ಯಸಮಾಗಮವನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದ ರಂಭೆ, ಊರ್ವಶಿ, ವೇನಕೆಯರು ನಾಟ್ಯವಾಡಿ ನಲಿದರು. ಈ ಎಲ್ಲದರ ವರಮಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ಗೀತದ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒರುವ 'ಮಧುಸೂದನ

ಭಕ್ತರ ಕಾಯ್ದುಡಕೀ ವಿಧದೊಳಗಾಡಿದ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ ತಾನು ಕೈಕೊಂಡ ಒಂದು ಲೀಲೆ ಎನ್ನವಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸನ್ನಿವೇಶವೇ ದಿವ್ಯಭಾವವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತದೆ.

'ರಂಗ ಕೊಳಲನೂದುತ್ತ ಬಂದ ಯಶೋದೆಯ ಕಂದ ಕೊಳಲ ಧ್ವನಿಗೆ ವಿರಹವು ನಾರಿಯರಿಗೆ ಕಳವಳವಾಗಲು ಕಳವಳಿಸುತ್ತ ಬಂದ' ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಮತ್ತೊಂದು ಗೀತದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಆನಂದಾತಿರೇಕದ ಚಿತ್ರವೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯರು ಮಾತ್ರವೇ ಮುಗ್ಧರಾಗುವರಲ್ಲದೆ, 'ಹಂಗ, ವಿಹಂಗ, ಭುಜಂಗ, ನವಿಲು, ಸಾರಂಗ, ಗಿಣಿಯು, ಮಾತಂಗ ಮರಿಯು, ಕುರಂಗ'ಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಎರಗುವುವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; 'ಆ ರಂಗನೊದ್ದ ಸಾರಂಗ ಕೇಳಿ ರುಪಿಪುಂಗ'ವರೂ ಬಂದು ಒಡಗೂಡುವರು. ಗೋಪಿಯರು ಬಂಗಾರದ ಬಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಲನ್ನು ತುಂಬಿ ಕೊಂಡು ಆಮೋದದಿಂದ 'ಮಂಗಳ ಮಹಿಮೆ ನೀನೆಂದು ಅತಿ ಭಕುತಿಯೊಳಂದು' ತುಂಗವಿಕ್ರಮನಿಗಿತ್ತು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅವರ ಆದರಾಭಿಮಾನಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತ ಮೂರಲೀಧರನು ಅವನತರಾಗಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮೇಲೆತ್ತಿದೊಡನೆಯೇ ಅವರೂ ಪುಳಕಿತರಾದರು. ಆ ಮಧುರಮಿಲನವನ್ನು ಕಂಡ ದೇವತೆಗಳು ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿ ಕರೆದರು. 'ಮಂದೋರದ್ಧರನಲ್ಲಿ ಮನವಿಟ್ಟ' ಆ ಮಾನಿನಿಯರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರಲೀನಾದದ ಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಜೇನು ಬೆರೆತಂತೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಚಂದ್ರೋದಯದ ಅನುಭವವಾಯಿತಂತೆ! ತಾವು ತಂದ ಗಂಧ, ಕಸ್ಮೂರಿಗಳನ್ನು ರಂಗನ ಕೊರಳಿಗಿಟ್ಟು ಕೃತಾರ್ಥರಾದೆವೆಂದು ಅವರು ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿರಲು, 'ರಂಗವಿರಲ ದಯದಿಂದ' ಆ ಪುರಂಧ್ರಿಯ ರನ್ನು ಕಂಡು ನಲಿವಾಂತನು. (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ಎರಡು ವೇಣುಗೀತಗಳೂ ಏಕೈಕ ಆಕರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವುದು ತುಂಬ ಸೋಜಿಗವೇ ಸರಿ ಈವರೆಗೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತಪಲ್ಲಟವಾದ ಯಾವ ನಿದರ್ಶನವೂ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಅವರ ರಚನೆಗಳೆಂದೇ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.)

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ವೇಣುಗೀತಗಳಿಗೆ ಭಾಗವತದ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುವಂತಿವೆ. ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು ಈ ರಮ್ಯ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಭಾಗವಹಿಸಿದರೆಂಬಲ್ಲಿ 'ವೈಷ್ಣವಯಾನವನಿತಾಃ ಸಹ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ವಿಸ್ತುತಾಸ್ತದಪಧಾರ್ಯ ಸಲಜ್ಞಾಃ ಕಾಮಮಾರ್ಗಾಣ ಸಮರ್ಪಿತ ಚಿತ್ತಾಃ ಕಶ್ಚಲಂ ಯಯುರಪಸ್ಮೃತನೀವ್ಯಃ' 'ಸವನ ಶಸ್ತ್ರದಪಧಾರ್ಯ ಸುರೇಶಾಃ ಶಕ್ರ ಶರ್ವ ಪರಮೇಷ್ಟಿ ಪುರೋಗಾಃ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಕ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಗೋಪಿಯರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೊಳಲಿನ ನಾದಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದವು ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ವೃಂದಶೋ ವೃಜವೃಷಾ ಮೃಗಗಾವೋ ವೇಣುವಾದ್ಯಹೃತಚೇತಸ ಆರಾತ್ ದಂತದಷ್ಟ ಕವಲಾ ಧೃತಕರ್ಣಾ ನಿದ್ರಿತಾ ಲಿಖಿತಚಿತ್ರಮಿವಾಸನ' ಎಂಬ ಮೂಲದ ಮಾತಿನ ನೆನಪೇ ಬರುವಂತಿದ್ದು, ಆದರೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಅನೇಕ ವಿವರಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸಗಳ ಕನ್ನಡ

ನುಡಿಗಳ ಬೆಡಗಿನಿಂದಲೂ ಈ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿವೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಗೋಪಿಯರ ಸಮಾಗಮದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅವರ ಆಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ವಿರಹಯಾತನೆಯ ಮೂಲಕ ದಿವ್ಯ ಪ್ರೇಮದ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಮನಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿವಹಿಸಿರುವಂತಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಇತರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೆಲ್ಲ ಈ ವಿರಹವೇದನೆಯ ವಿವರಣೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರು ಆಕ್ರೂರನೊಡನೆ ಮಧುರಗೆ ತೆರಳುವ ಸುದ್ದಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಗೋಪಿಯರ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು, ಆಗಲೇ ಅವರು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಮರುಗಲಾರಂಭಿಸುವರು. 'ಕೇಳಿದ್ದಾ, ಕೌತುಕವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಾ' ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಗೋಪಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳುವಳು. ಆಕೆ, 'ಕೇಳಿದೆ ನಿನಗಿಂತ ಮುನ್ನು ಆಹಾ ಚಾಳಿಕಾರ ಕೃಷ್ಣ ವೇಳದೆ ಮಧುರಗೆ ಕೋಳಿ ಕೂಗದ ಮುನ್ನು ನಾಳೆ ಪಯಣವಂತೆ' ಎಂದು ಉತ್ತರವೀಯುವಳು. ಅನಂತರ ಆಕ್ರೂರನ ಆಗಮನದ ವಾರ್ತೆ, ಕಂಸನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಬಿಲ್ಲ ಹಬ್ಬಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಆಹ್ವಾನ, ಕೃಷ್ಣನ ಜನ್ಮರಹಸ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಆ ಗೋಪಿಯರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವರು.

ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ಆಗಲಿರಲಾರದ ಆ ಗೋಪಿಯರಿಗೆ ಅವನ ಆಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸುವುದೆಂದು ಅಸಹನೀಯವಾದ ಯಾತನೆಯಾಗುವುದು. 'ಮಾನನಿಧಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಧುರಗೆದುವನಂತೆ ಏನು ಪಥವಮ್ಮ ನಮಗೆ' ಎಂದು ತಮಗೆ ತಾವೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು 'ಮಾನವೇನಿನ್ನಿದಕಿ ಮಾನಿನಿಯರೆಲ್ಲರು ಆಣೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿವನಿಗಡ್ಡ ನಿಲ್ಲುವ ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಸಲಹೆ ಮಾಡುವರು. ಆ ಸೂಚನೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಆ ಸರಿ ರಾತ್ರಿ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣುವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಕೇಳಲು ಆ ಗೋಪಿಯರು ಇಂತು ಅವನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುವರು :

ಹಲವು ಕಾಲವು ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹ ಸುಖವೆ ಹಾರೈಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿಕೆ
ಲಲನಾವ್ಯೂಹವ ಬಿಟ್ಟು ಆಕ್ರೂರನೊಡನೆ ನೀ ಮಧುರಗೆ ಪೋದರೆ
ಕಳೆಯಲಾವನೇ ಕಾಂತ ಕೇಳು ದಿನವ ಈ ಕಂತುವಿನ ಬಾಧೆಗೆ
ಘಳಿಗೊಂದು ಯುಗವಾಗಿ ತೋರುತಿಹುದೋ ಜಲಜಾಕ್ಷ ನೀನಿಲ್ಲದೆ

ಬ್ಯಾಡ ಮಧುರಗೆ ಪೋಗಬ್ಯಾಡಲವೊ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ಬೇಡಿಕೊಂಬವೊ ದೈನ್ಯದಿ

ನೋಡು ನಮ್ಮಾಲೆ ದಯಮಾಡು ಮದನಂಗೀಡು
ಮಾಡುವುದೇನುಚಿತವೋ ಮಾಧವ ಕೃಪಾಕರನೆ

ಎಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬಿನ್ನೈಸಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾದರೋ ಅವರ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಮಾರುವೋಗಿ,
ಬಾಲಭಾವದಲಿಂದಲಂಗಸುಖವ ಬಹುಬಗೆಯಲಿಂದುಳುಹಿದೆ
ಲೋಲಲೋಚನೆ ನಿಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟು ಪುರದ ನಾರೆರಿಗಾನೊಲಿದೆ

ನೀಲಕಂಠನು ಮೇಷ್ಟ್ರ ನೋಡು ನಿಜವ ನಿಮಗ್ನಾತಕೀ ಸಂಶಯ
ಕಾಲಕ್ಷೀಪವನಲ್ಲಿ ಮಾಡೆ ಕಿಂಚಿತ್ಕಾಲದೊಳಾನ್ಯದುವೆ
ಪಾಲಿಸಿರನಗಪ್ಪಣೆಯ ಪಾಟಲ ಸುಗಂಧಿಂರ
ಕಾಲಹರಣವ ಮಾಡದೆ
ನಾಳೆ ಉದಯಕೆ ಪ್ರೋಗಿ ನಾಲ್ಕೆಂಟು ದಿನದೊಳು
ವ್ಯಾಳಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಕಾಳಾಹವೇನೆಯರೆ

ಎಂದು ನೀಲಕಂಠನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಭರವಸೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವನು. ನೀಲ ಮೇಘಶ್ಯಾಮನಿಗೆ ನೀಲಕಂಠನಲ್ಲದೆ ಬೇರಾರು ತಕ್ಕ ಸಾಕ್ಷಿ!

ಗೋಪಿಯರಾದರೋ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹೆಂಗಸರು ಅತಿ ನಿಪುಣರೆಂದೂ ಅವರ ಮಾಯಾಜಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಒಳಕ, ಅವನು ತಮ್ಮಂತಹ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೆನೆಯುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದೂ ಶಂಕಿಸುವರು. 'ಬಿಲ್ಲ ಹಬ್ಬವೆ ಸುಳ್ಳು ಬಿಸರುಹಾಕ್ಷಿಯರಿಕ್ಷುಬಿಲ್ಲಿನುತ್ಸವಕೆ ನಿನ್ನ ಮಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕೂರನನು ಕಳುಹಿ'ರುವನೆಂದೂ ವಾದಿಸುವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು 'ಇಲ್ಲದವವಾದ ಈ ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿಗಳ ನೀವೆಲ್ಲಿ ಸೃಜಿಸಿದಿರಿ ಸರಿಯಿಲ್ಲ ನಿಮಗಳೆಯೊಳಗೆ' ಎಂದು ಅವರ ಆತಂಕ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಬಾಯಿ ತುಂಬ ಕೊಂಡಾಡುವರು. ತಾವು ಕ್ಕೂರನಾದ ಮಾರನಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಗೋಳಿಡುವರು. ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ಸರಳ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಬಲ್ಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವನು. ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಅವರು ಸಗ್ಗದಿರಲು ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು,

ಪರಿಪರಿಯಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪಾರಿಸಿ ನೋಡೆ ಮುನ್ನ
ಕರುಣಕೆ ಕೊರತೆಲ್ಲ ಕಾಂತೆ ಕೇಳಿನ್ನ ಸೊಲ್ಲ
ತ್ಪರಿತದಿ ಬಾರದಲೆ ತಡೆದು ನಾ ನಿಂತರಲ್ಲಿ
ಸರಸಿಜಭವ ಮಾರರಾಣೆ ಕಾಣೆ ಪ್ರವೀಣೆ

ಎಂದು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಮನ್ಮಥರ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುವನು. ಆ ಜಾಣೆಯೆರು ಆ ಆಣೆಗೂ ಒಂದು ಸದುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವರು :

ಮಾರನೆಂಬುವನೆಂದೆ ಮಡಿದನು ಶಿವನ ಮೂರನೆ ಕಣ್ಣಿಲಿ
ನಾರೇರಿಲ್ಲದೆ ನಾಭಿಯಿಂದ ಪಡೆದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬಾತನ
ನಾರಿ ಈರ್ವ ಕುಮಾರರಾಣೆ ಹರಿಯು ತಾನಿಟ್ಟನೇನೆಂಬೆವೆ
ಮಾರಿ ಹೊರಗಿನ ಹೊರಗೆ ಹೋಯಿತೆಂಬೊ ತೀರಾಯಿತೋ ಭಾವುಕಿ

ಮನ್ಮಥನು ಎಂದೋ ಶಿವನ ಹಣೆಗಣ್ಣಿನ ಉರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ದಗ್ಧನಾಗಿ ಅನಂಗನೆನ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮನಾದರೋ ಅಪೂರ್ವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿರುವವನು. ಅವನಿಗಾಗಿ ಅತ್ತು ಕರೆಯುವ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯೂ ಇಲ್ಲ! ಎಂದ ಮೇಲೆ ಇಂಥವರ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು

ಫಲವೇನು ಎಂದು ಗೋಪಿಯರು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಹಂಗಿಸುವರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸದಿರಲು, ಅವರೇ,

ಹಲವು ಮಾತುಗಳ್ಳಾಕೆ ಜಲಜಾಕ್ಷ ನಿನ್ನ ಪದ
ನಳಿನಗಳ ನೆರೆ ನುಬಿಹ
ಒಲುಮೆಯಲ್ಲಿರುತಿಪ್ಪ ಲಲನೆಯರನ್ನೆಲ್ಲರನು
ಸಲಹೊ ಸಲಹದೆ ಮಾಣು ರಂಗವಿರಲರೀಯ

ಎಂದು ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಶರಣಾಗುವರು.

ಪ್ರಕೃತ ಗೀತೆಗೆ 'ಶೃಂಗಾರ ವಾರಿಜಾತ'ವೆಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ಈ ರಚನೆಗೆ 'ವೃತ್ತನಾಮ'ವೆಂದೂ ಹೆಸರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾದ ಈ ಬಂಧವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಜಯದೇವನ 'ಗೀತಗೋವಿಂದ'ದ ಸರಣಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರೆದಿರಬಹುದೋ ಏನೋ! ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ 'ಶ್ಲೋಕ' ಹಾಗೂ 'ಪದ'ಗಳ ಲಕ್ಷಣವೂ ಪರಿಚಿತ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಿಗೆ ಹೊರತಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಭಾಷಣಾ ಸಂವಿಧಾನ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಗೋಪಿಯರ ಪರಿಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮ, ಪರಸ್ಪರ ಹಾವಭಾವ ಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಮನಸೆಳೆಯುವಂತಿವೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಗೆ ಹೊರಟ ಬಳಿಕ, ಗೋಪಿಯರು ಪಡುವ ಯಾತನೆ ಹೇಳಿ ತೀರದು. ಈ ವಿರಹದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಂದಿ ನೊಂದ ಗೋಪಿಯರು ಬೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಸಚರಾಚರ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನೆನಪನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಈ ವನದಡಗಳು ಈ ಲತವನಗಳು
ಈ ನದಿಪುಳನಗಳೇ ಶಶಿಶಿಲೆಗಳು
ಈ ಸುರತರು ನೆಳಲು ಶುಕ ಪಿಕ್ ರವ
ಯಾಕೆ ಮಾಧವನ ಮರೆಯಲೀಯದಿವೆ ಕೆಳದಿ
ಆ ಮುಗುಳುನಗೆಯ ಆ ಸೊಬಗ
ಈ ಸುರತರು ನೆಳಲೀ ರತಿಯ
ಈ ಸುರತವನರಿದ ಬಾಲೆಯರೆಂತೊ
ಈ ಸುಗುಣಮಯ ರಂಗವಿರಲನ ಕೆಳದಿ

ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ತಾವು ರಮಿಸಿದ ಆ ರಸನಿಮಿಷಗಳನ್ನು ಕೆಳದಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬ ಗೋಪಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮಧುರಗೆ ತೆರಳಿದ ಮಾಧವನು ಮತ್ತೆ ಮರಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳು ಮೌನವದಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಅವನು ಹಿಂತಿರುಗಲು ಬಯಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿನ ಚಪಲಾಕ್ಷಿಯರು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳ ಆತಂಕ. ಅವರೋ ರತಿವಿದಗ್ಧರು! ತಮ್ಮ ರಂಗನೋ ರಸಿಕಚಕ್ರಿ! ಎಂದಮೇಲೆ ಅವನು ಬರುವುದೇ ಅಸಂಭವವೆಂದು ಅವಳ ಇತ್ಯರ್ಥ.

'ರಂಗನು ಮಧುರೆಯ ಅರಸಾದ ಮೇಲೆ ಗೋಕುಲದ ಗೊಲ್ಲತಿಯನ್ನು ನೆನೆಯುವು

ದಂಟೆ' ಎಂದು ಕೆಳದಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಳುವಳು ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಸವಿಯನ್ನು ರಂಚಿ ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವುದು ಮನುಷ್ಯರ ಸ್ವಭಾವವಷ್ಟೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಾಗಿರುವನೆಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವಳು :

ಬಿಡುವರು ಅಧನರ ಗಣಿಕೆಯರು ನೆರೆ
ಬಿಡುವವು ವಿಫಲ ತರುವ ದ್ವಿಜಗಣ
ಬಿಡುವವು ಮೃಗ ದಳ್ಳುರಿಗೊಂಡವಿಯ
ಬಿಡುವನು ಜಾರ ಪರವಧುವನು ನೆರೆದಿನ್ನು
ಇವು ದಿಟವಾಯಿತು ನಮ್ಮ ವಲ್ಲಭನೊಳು
ಅಕಟಕಟಾ ರಂಗವಿರಲನು ಕರುಣೆಯೆ.

ಈ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ನೊಂದು ಆಡಿದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಕಟುವಾಗಿ ಕಂಡುಬರಬಹುದು. ಈ ಉಪಮಾನಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು 'ಭಾಗವತ'ಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಂಸ್ಕೃತದ ವಿಭಾಗದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು :

ನಿಷ್ಪಂ ತ್ಯಜಂತಿ ಗಣಿಕಾ ಅಕಲ್ಪಂ ನೃಪತಿಂ ಪ್ರಜಾಃ
ಅಧೀತವಿದ್ವಾ ಆಚಾರ್ಯಮೃತ್ತಿಜೋ ದತ್ತದಕ್ಷಿಣಂ
ಖಗಾ ವೀತಫಲಂ ವೃಕ್ಷಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚಾತಿಥಯೋ ಗೃಹಮ್
ದಗ್ಧಂ ಮೃಗಾಸ್ತಧಾರಣ್ಯಂ ಜಾರೋ ಭುಕ್ತ್ವಾ ರತಾಂ ಸ್ತ್ರಿಯಮ್

(ಸ್ಕಂ. X, ಅ ೪೭, ಪ ೭-೮)

ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ಭ್ರಮರಗೀತದ ಪೂರ್ವವಿವರಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸುಳಾದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪರವಾಗಿ ವ್ರಜಕ್ಕೆ ಬಂದ ಉದ್ಭವನನ್ನು ಕಂಡು, ಗೋಪಿಯರು ತಮ್ಮ ಇನಿಯನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಅಕ್ಕೂರನೇ ಮತ್ತೆ ಬಂದನೋ ಎಂದು ಎಣಿಸಿ, 'ಅದೆಮ್ಮ ಕೊಂದ ಇಂದ್ವಾರ ಕೊಲ್ಲಲಿ ಬಂದ' ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವರು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮೂಲ ಸರಣಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ 'ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರ ನೋಡಲೆಂದು ಇತ್ತಲಟ್ಟಿದನೆ ಉದ್ಭವ ನಿನ್ನ ಗೋವಳಾ ? ಘಟ್ಟಾರುಂಟು ವ್ರಜದಲ್ಲಿ ನೆನೆವರು ? ಹತ್ತಿರಕೆ ತನ್ನವರಲ್ಲಿ ತಾ ಬಿಡುವನೆ ? ಅರ್ಧಕೃತ ಸ್ನೇಹ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತೆಳಿಗೆ ಕುಸುಮದ ನೇಹದಂತೆ' ಎಂದು ಬಂದವನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನೂ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮೂಲ ಹೀಗೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ :

ಜಾನೀಮಸ್ವಾಂ ಯದುಪತೇಃ ಪಾರ್ವದಂ ಸಮುಪಾಗತಮ್
ಭರ್ತ್ವೇಹ ಪ್ರೇಷಿತಃ ಪಿತ್ರೋರ್ಭವಾನ್ ಪ್ರಿಯಚಿಕೀರ್ಷಯಾ
ಅನ್ಯಥಾ ಗೋವೃಜೇ ತಸ್ಯ ಸ್ಮರಣೇಯಂ ನ ಚಿಕ್ಷ್ಮಹೇ
ಸ್ನೇಹಾನುಬಂಧೋ ಬಂಧೂನಾಂ ಮುನೀರಪಿ ಸುದುಸ್ತೃಜಃ

ಅನ್ನೇಷ್ಟರ್ಥಕೃತಾ ಮೃತ್ತೀ ಯಾವದರ್ಥವಿಡಂಬನಮ್

ಪೂಂಭಿಃ ಸ್ತ್ರೀಷು ಕೃತಾ ಯದ್ವತ್ ಸುಮನಸ್ವಿವ ಪಟ್ಟದೈಃ

(ಸ್ಕಂ X, ಅ ೪೭, ಪ. ೪-೬)

ಗೋಪಿಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದರೂ ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ತಾವೇ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಅವರ ಮಾತು ಗಳಲ್ಲಿನ ವೇದನೆಯೆಷ್ಟು ಎನ್ನುವುದು ವಿವಿಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಎಮ್ಮ ತನುಮನ ತನ್ನಧೀನವಲ್ಲೆ

ಅನ್ಯವರಿಯವು ತನ್ನರಿಂದಂತೆ ಮಾಡಲಿ

ಎಮ್ಮಸುವು ತನ್ನಧೀನವಲ್ಲೆ

ಅನ್ಯವರಿಯವು ತನ್ನರಿಂದಂತೆ ಮಾಡಲಿ

ನಮ್ಮ ರಂಗವಿರಲರೇಯಗೆ ಇನ್ನು ಸಲೆ ಮಾರುಹೋದವೆ ಕೆಳದಿ

ಅವನ ಹಂಬಲವೆಮಗೆ ಜೀವನವಷ್ಟು

ಭುವನ ಮೋಹನ ರಂಗವಿರಲನು ಕರುಣೆಯಿ

ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯನ ಹಂಬಲದಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಂಬ ಮಾತು ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ವಿರಹದ ತಾನವನ್ನೇ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ತೆರನಾಗಿ ಮಿಡಿದಿರುವರು. ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಗೋಪಿ, 'ಒಲ್ಲಿನವ್ವಾ ಲಕುಮಿಯ ನಲ್ಲ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ತನು ಹೊರೆಯನೊಲ್ಲಿನವ್ವಾ' ಎಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿ 'ಹಾರ ಕೊರಳಿಗೆ ಭಾರ ಹೂವಿನ ಭಾರ ನೈರಿಸಲಾರೆನೆ, ಮಾರನಯ್ಯನು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಮಾರನಂಬಿಗೆ ಗುರಿಯ ಮಾಡಿ' ಎಂದು ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನೇ ತೆರೆದಿಡುವಳು ತಿಳಿಗನ್ನಡದ ಈ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿರುವ ಭಾವಲಹರಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಆಕೆಗೆ 'ಮಂದಾನಿಲನ ಸಹಿಸಲಾಗದು. ನೊಂದೆ ಶುಕಪಿಕರವಗಳಿಂದ, ಚಂದ್ರಕಿರಣದಿ ಬೆಂದೆ ಇನ್ನೀ ವೃಂದಾವನವೇಕವನನಗಲಿ' ಎಂದು ವಿಹ್ವಲಗೊಳ್ಳುವಳು. ದುಃಖದ ಬಾಧೆಯೊಂದಿಗೆ ಸುಖದ ಸ್ಮರಣೆ ಬಂದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಯಾತನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನಿರಾಭರಣಳಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನೂ ಬಿಡುತ್ತ ಬೆಂದು ಬಸವಳಿ ದಿದ್ದ ಗೆಳತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಕೆಯ ಸಖಿಯೊಬ್ಬಳು 'ಚಿಂತೆಯನು ಮಾಡದಿರು ಚೆದುರೆ ನಿನಗೆ ನಾನು ಕೆಂತುಪಿತನನು ತೋರುವೆ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸರ್ವಾಭರಣವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ನಿಂತು ಬಾಗಿಲೊಳು ನೋಡೆ ಪಾಡೆ' ಎಂದು ಭರವಸೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಿಯನ ಸಮಾಗಮಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುವಳು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ನಲಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬಳು ಎಚ್ಚತ್ತು ವಿವರಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ಎಂತು ತನ್ನೊಡನೆ ರಮಿಸಿದನೆಂಬುದನ್ನು ನೆನೆಸೆದೊ 'ಇಂದಲ್ಲದ್ದಿರೆ ನಾಳೆ ಬಹನೆಂದು ಇದ್ದರೆ ಕಂದರ್ಪ ಕಾಡುತಿಹನೆ ತಂದು ತೋರಿಸು ತನ್ನ ತಂದೆಯನೆಂದು ಪೂವಿಂದ ಬಾಣವ ಎಸೆವನೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ತನ್ನ ಮದನಬಾಧೆಯನ್ನು ಮದನನಿಗೇ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಹೇಳುವಳು. 'ಕೊಂಬು ಕೊಳಲನೊದುತ್ತ ನಂಬಿಸಿ ಪೋದನೆ'

ಯವ್ವಾ ಅಂಬುಜನಾಭಗೆ ಮನ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದೆಯವ್ವಾ' ಎಂದು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಗೋಪಿಯೊಬ್ಬಳು ತನಗಾದ ದಾರುಣ ವೇದನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಡಿಸಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳುವಳು. ಕಡೆಗೆ, ಈ ಗೋಪಿಯರ ಮನಸ್ಸು ವಿಧಿಯತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತದೆ 'ವಿಧಿಗೆ ದಯವಿಲ್ಲವಕ್ಕ ಎಮ್ಮ ಮ್ಯಾಲೆ ಯದುವತಿಯನಗಲಿಸಿದ ಒಮ್ಮಿಂದಲೊಮ್ಮೆ' ಎಂದು ಅವನನ್ನು ದೂಷಿಸಿ 'ಹಕ್ಕಿಯ ಮ್ಯಾಲುಳ್ಳ ದಯ ನಮ್ಮ ಮ್ಯಾಲೆ ಇಕ್ಕದೇಕೆ ಹೋದೋ ವಿಧಿಯೇ ರಕ್ಕಿ ಎರಡುಳ್ಳ ಮಧುರಗೆ ಹೋಗಿ ಫಕ್ಕನೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಾತಿದ್ದೆವಲ್ಲ' ಎಂದು ತಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನೇ ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಈ ವಿರಹಾನಿಲ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಕಿಡಿಹಾರುತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಅದು ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ 'ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ'ಯಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾದ ಜ್ವಾಲೆಯಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ 'ಭ್ರಮರಗೀತೆ' ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ 'ಭ್ರಮರಗೀತೆ'ಯ ವ್ರಸಂಗದಂತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೂ, ವಿಷಯ ವ್ರತಿವಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಂತ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಬೆರೆತು ಒಟ್ಟು ರಚನೆಯೇ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಭಾವಗೀತೆಯೆಂಬಂತೆ ರಸವತ್ತಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹದಿನೇಳು ಶ್ಲೋಕಗಳಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಕೃತ ಕನ್ನಡ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಪಾದಗಳುಳ್ಳ ಒಂಬತ್ತು ನುಡಿಗಳಿವೆ. ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಉದ್ಭವನೊಡನೆ ಗೋಪಿಯರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ದುಂಬಿ ರೆಫೀಂಕರಿಸುತ್ತ ಒರುತ್ತದೆ. ಗೋಪಿಯೊಬ್ಬಳು ಅದನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಅದು ಕೃಷ್ಣನ ದೂತನಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಜದ ಗೋಪಿಯರನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾಡುಪಾಲು ಮಾಡಿ ಹೋದ ನೆನ್ನವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದೇ ಭಾಗವತದ ಕಥಾಭಾಗ.

ಮಧುಪ ಕಿತವಬಂಧೋ ಮಾ ಸ್ವತಾಂಘ್ರಂ ಸಪತ್ನಾಃ

ಕುಚವಿಲುಲಿತ ಮಾಲಾ ಕುಂಕುಮ ಶ್ವಶ್ರುಭಿರ್ನಃ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ನಿರೂಪಣೆ ಹೀಗೆ ಮೊದಲಾದರೆ, ಕನ್ನಡದ ರಚನೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ :

ಭೃಂಗಾ ನಿನ್ನಟ್ಟಿದನೇ ಶ್ರೀರಂಗ ಮಧುರೆಲಿ ನಿಂದು

ಅಂಗಜಲಬೃಕ ಪೂಗೋಲಂಗಳ ತಡೆಯನಿಕ್ಕಿ

ಅಂಗನೇರೊಬೋ ಹುಲ್ಲೆ ಮೃಗಂಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯೆಚ್ಚು

ಹಂಗಿಸುತ್ತೆಧಾನೆ ಅಸುವ ಹೇ ಕಿತವಾ

ದುಂಬಿಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಕಿತವ ಬಂಧೋ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರೆ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಅದನ್ನು 'ಕಿತವಾ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸವತಿಯ ರಂತೆ ಇರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗಂಧಲೇಪನಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಮೈಗೆ ಹತ್ತಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಆ ದುಂಬಿಯನ್ನು ತಮ್ಮನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿ ಗೋಪಿಯರು ಕುಪಿತರಾಗುವರು. ಈ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯ ಧಾಟಿಯೇ ಮುಂದೆಯೂ ಸಾಗಿ,

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ದುಂಬಿಯಂತೆಯೇ ಎಂತಹ ಮೋಸಗಾರನೆಂಬುದನ್ನು ಹಲವಾರು ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿರಹತಾವ್ರವು ಅಸಹನೀಯವಾದ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಮನೆ, ಮರ, ಬುಧು ಬಳಗಗಳ ನೈಲ್ ತೊರೆದು, ಬೇಟೆಗಾರನ ಹಾಡಿಗೆ ಮರುಳಾದ ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ತಾವು ಕೆಟ್ಟವೆಂದು ಕೊರಗುವರು.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾದರೋ ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಮೂಲೋದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನಾಗದಂತೆ ಗೋಪಿಯರ ವಿರಹಗಾತನೆಯನ್ನೇ ವಿವರ ವಿವರವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿರುತ್ತಾರೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕಡೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವನ ಪ್ರವೇಶವೇ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಗೋಪಿಯರು ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಒಂದು ಭ್ರಮರವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದೂತನಿರಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಗಲಿಕೆಯ ನೋವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದುಂಬಿಯನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ 'ನಿನ್ನ ನೋಡೆ ನಮ್ಮ ಅಚ್ಚುತನ್ನ ಕಂಡಂತಾಯಿತಯ್ಯ' ಎಂದು ನುಡಿದು, 'ಜಿನ್ನಿಗರರಸ ಕುಶಲೋನ್ನತಿಯೊಳಹನೇನೋ' ಎಂದು ಗೋವಿಂದನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕೇಳುವರು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನ ಮೊದಲು ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣನು ತಮ್ಮನ್ನು ಹೇಗೆ ನಂಬಿಸಿ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಉದ್ಭವನು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಕೃಷ್ಣನು ಅವನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಮೂಲದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯರು ದುಂಬಿಯನ್ನೇ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುವರು 'ನಮ್ಮ ಹಂಬಲಿನ್ನೇನವಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಹೊಮ್ಮೇಲಟ್ಟದಲಂಚಿ ಯಗಮ್ಮನೇರ ಕುಚದ ಕುಂಕುಮ್ಮ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಕರದಿಮ್ಮನದಿ ಸಿಲುಕಿದಂಗೆ' ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಯ ಒಂದು ಅಂಶವು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯರು ತಮ್ಮ ಸವತಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಅಸೂಯೆಪಡುವುದನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ, ಅವರು ವ್ರಜದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲಿನ ಗಾನಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಕಳೆದ ದಿನಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟು ನಿಟವಾಗಿ ತಮ್ಮೊಂದಿಗಿದ್ದವನು ಹೇಗೆ ಕಲ್ಲೆದೆಯೆವನಂತೆ ತಮ್ಮಿಂದ ದೂರವಾಗಿರುವನೆಂದು ಪರಿತಪಿಸುವರು. ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಅಂಧವನನ್ನು ಅಗಲಿದ್ದರೂ ತಾವು ಇನ್ನೂ ಜೀವಸಹಿತವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದು ಎಂತಹ ವಿಡಂಬನವೆಂದು ವ್ಯಥೆ ಪಡುವರು. ಶೃಂಗಾರಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ, ಸುಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಮನಸೆಳೆಯುವ ಆ ಮಾಧವನನ್ನೂ ನೆನೆನೆದು ತಮ್ಮನ್ನು ಹೇಗೆ ಒತ್ತರಿಸಿ ಮಧುರಗೆ ರಥವೇರಿ ತೆರಳಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಹಂಬಲಿಸುವರು. ವಿರಹೋದ್ದೇಗವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ, ಈ ಗೋಪಿಯರು ತವಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಿಗೂ ಎಲ್ಲಿಯ ಸಂಬಂಧವೆಂದು ವಿವೇಚಿಸುವ ಒಂದು ನುಡಿ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ :

ಲಕ್ಷ್ಮಿಮಿರಮಣನವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮ ಗೊಲ್ಲತೇರಾವು

ಕುಕ್ಷಿಯೊಳು ಬೊಮ್ಮಾಂಡವವಗೆ ಮಕ್ಷಿಕಗಳಂತಿಪ್ಪೆವು

ಮೋಕ್ಷದರಸನು ಅವ ಗೋಕ್ಷೀರತ್ಯಪ್ರಕಾಪು
 ಲಕ್ಷಿಸುವದಂತೋ ಎಮ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಯು
 ರಕ್ಷಿಸಲಾದಿಸಿ ಜನರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಯ
 ಭಕ್ಷಿಸಿ ನಿರುತ ನಮ್ಮ ಅಕ್ಷಿಗೆ ಹಬ್ಬವನುಣಿಸಿ
 ಈ ಕ್ಷೋಣ ಚರಾಚರದೀಕ್ಷಿಗೆ ನರ ಸಾಮ್ಯ
 ವಕ್ಷ [ಮ] ಣರಾದವೊ ಮೂರ್ಖರೋ ಹೇ ಕಿತವಾ

ಆತನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನೆಲಸಿರುವಳೆಂದೂ ತಮಗಿನ್ನು ಗತಿಯೇ ನೆಂದೂ ಪರಿತಪಿಸುವ ಭಾಗವತದ ಗೋಪಿಯರಿಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನಾದ ಅವನಿಗೂ ಕೇವಲ ಸಾಧಾರಣ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ತಮಗೂ ಬಾಂಧವ್ಯವುಂಟೆ ಎಂದು ತಾರತಮ್ಯಭಾವ ದಿಂದ ವಿವೇಚಿಸುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಗೋಪಿಯರ ಸರಣಿಗೂ ಅಂತರವುಂಟು. ಲೋಕ ರಕ್ಷಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು 'ನರರ ಸಾಮ್ಯ'ನೆಂದು ಬಗೆಯುವುದು 'ಅಕ್ಷಮ್ಯ'ವೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಹಾಂತೂ ಈ ಗೋಪಿಯರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪೂಜ್ಯಭಾವವಿದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆತನೊಂದಿಗೆ ಅಂದು ರಮಿಸುವ ಮಧುರೆಯ ಮಹಾನಿಯರು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳೆಂದೂ, ಅವನು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಲೀಲಾವಿನೋದಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮಿಂದ ಏನಾದರೂ ಅಪಚಾರವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವಂತೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸೆಂದು ಬೇಡುವ ಈ ಗೋಪಿಯರ ಸಂಸ್ಕಾರ ಬಹಳ ಹಿರಿದಾದದ್ದು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಮ್ಮೊಂದಿದ್ದಾಗ ಆಡಿದ ಮಹಾಂತಕತೆಗಳನ್ನೇ ಹೊಗಳುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತ, ದಶಾವತಾರಿಯ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಕಾಲಕಳೆಯುವವೆಂಬ ಅವರ ನಿಲುವನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿದಾಗ ಈ ಗೋಪಿಯರ ಪ್ರೇಮ ಎಷ್ಟು ನಿರ್ಮಲವೂ, ನಿಷ್ಕಪಟವೂ, ನಿರಸೂಯಾಪರವೂ ಆದುದು ಎಂಬುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ 'ಭ್ರಮರಗೀತ'ದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯರ ಮೊರೆಯೊಂದೇ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕಡೆಯವರೆಗೆ ಕೇಳಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಸಂಗವು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಿಯವೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಿರುವುದೇ ಸಾಕ್ಷಿ. 'ವನಜನಯನನ ಮನವ ಮಧುಪ ನಂಬುವರೆ ಮನದಗೆದ ಮದನಪಿತ ವಿರಲರೇಯಾ' ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ (ಕೀ. ೫೧) ಗೋಪಿಯರು ದುಂಬಿಯೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿವರಣೆಯಿದೆ: 'ಇವನ ವಚನದ ಕಪಟ ತಿಳಿಯಲರಿಯದೆ ನಾವು ನವಹರಿಣಿಯಂತೆ ಮರುಳಾಗಿ ಕೇಳಿ ವಿವರವರಿಯದೆ ನಾವು ಕಡುನೊಂದೆವೆಲೊ ಮಧುಪ, ಇವನ ಗುಣವರಿಯದೆ ಕಡುಕರುಣೆ ಎಂಬರೆ' ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ವಯ ಮೃತಮಿವ ಜಿಹ್ವಾವ್ಯಾಹೃತಂ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಃ ಕುಲಿಕರಂತಮಿವಾಜ್ಞಾಃ ಕೃಷ್ಣವಧ್ವೋ ಹರಿಣ್ಯಃ' ಎಂಬ ಉಪಮಾನವನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಕಟಕಿಯೂ ಬೆರೆತಿದೆ. ಆದರೆ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ರಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಗೋಪಿಯರು 'ಮರುಳುಗಳು ನಾವು ಶ್ರೀಪತಿಯ ಕೂಟವ ಬಯಸಿ ಇವರು ಹೆಗಲು ಜರಿಜರಿದಳಲುವೆವು, ಸಿರಿಯವನ ಉಂಗುಟದ ಉಗುರು ಗುಣ ಕಾಣಲೋ ಹರಿ

ನಮ್ಮ ನೆನಪುದಚ್ಚರಿಯಲ್ಲವೆ' ಎಂದು ತಮಗೆ ತಾವೇ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ಇಲ್ಲಿ. ಈ ಎರಡು ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿದಿತವಾಗುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಸ್ವತಂತ್ರ ದೃಷ್ಟಿ ವನನೀಯವಾದುದು. ಈ ಎರಡು ರಚನೆಗಳೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ಭಾವವನ್ನು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಭಾವಗೀತೆಗಳಂತಿವೆಯೆನ್ನಬಹುದು.

ಭಾಗವತದ ಮೂಲ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬದಲಾಯಿಸದಂತೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಗವತದ ಕರ್ತೃವಾದ ನಿತ್ಯಾತ್ಮಕ ಶುಕಯೋಗಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದದ್ದು. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ೪೬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳು, ಉಪಮಾನಗಳು ಮೊದಲಾದುವು ತಪ್ಪದೆ ಬಂದಿವೆ.¹ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಬಳಿಕ ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ವಾದಿರಾಜರು ಮೂಲಕ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ವಿವಿಧ ರಾಗ ಮತ್ತು ತಾಳಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಲಂಬಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಈ ಒಟ್ಟು ಕೃತಿ ಒಂದು ಗೀತರೂಪಕದಂತಿದೆ.²

ಭಾಗವತದ ಈ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗ ಹಿಂದೀಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಹತ್ವವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಕಾಲದ ಕವಿಯಾದ ಸೂರದಾಸನಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಡಾ. ರಾಮಶಂಕರ ಶುಕ್ಲ (ರಸಾಲ್) ಅವರ ತನಕ ಸುಮಾರು ಹತ್ತಿ-ಹದಿನೈದು ಕವಿಗಳು ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ನಿರೂಪಣೆಯೂ ಆಯಾ ಕಾಲಧರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವನು ಸ್ವಭಾವತಃ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದ ಪುರಸ್ಕೃತವೂ ನಿರ್ಗುಣವಾದಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂದೂ, ಅವನಲ್ಲಿನ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವನನ್ನು ಮುಗ್ಧರೂ, ಭಕ್ತಿಭರಿತರೂ ಮತ್ತು ಸಾಕಾರವಾದಿಗಳೂ ಆದ ಗೋಪಿಯರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಭಕ್ತಿ, ಬುದ್ಧಿಜನ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿನ 'ಭ್ರಮರಗೀತೆ'ಗಳ ತಿರುಳು. ಅಂತೂ ಈ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಖಂಡಕಾವ್ಯದಂತೆ ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಆ ಮೂಲಕ ಗೋಪಿಯರ ಪಾತ್ರ ಮೂತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಉದ್ಭವ, ಯಶೋದ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಪಾತ್ರಗಳ ಕಡೆಗೂ ತಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಹರಿಸಿ ಉದಾತ್ತವಾದ ಹಲವಾರು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ಈ ಭ್ರಮರಗೀತೆಗಳ ಪರಂಪರೆ ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹವಾದುದು.³

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಬರೆದ 'ಭ್ರಮರಗೀತೆ'ವನ್ನು ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಬರೆದ

¹ ಕನ್ನಡ ಭಾಗವತ, ಸ್ಕಂ. X, ಸಂ. ೪೩, ಪ. ೧-೪೬.

² ಶ್ರೀಮದ್ವಾದಿರಾಜ ಕೃತ 'ಭ್ರಮರಗೀತೆ', ೧೯೨೨, ಪಾಮಚಿ ಗುರುರಾಯರ ಪ್ರಕಟನೆ

³ ಹಿಂದೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೀ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ಕೀ ಪರಂಪರಾ, ೧೯೫೩, ಲೇಖಕಿ : ಎಂ ಎ ಸರಲಾ ಶುಕ್ಲ.

ದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಡಾ. ಎ. ಟಿ. ವಾಟೇಲ, ಎಂ.ಎ, ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ಅವರು ತಮ್ಮ 'ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.¹ ಅವರು ಉದಾಹರಿಸಿರುವ 'ಭ್ರಮರಗೀತ'ದಲ್ಲಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತಪಲ್ಲಟವಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ನಾವು ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ರಂಗವಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಪಲ್ಲಡ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಗೀತ, ವೇಣುಗೀತ ಮತ್ತು ಭ್ರಮರಗೀತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯೂ ಉಂಟು. ಆದರೂ ಪ್ರಕೃತ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು "ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರಗೀತೆಯನ್ನು ಬರೆದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೋ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟರೋ ?—ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸುವುದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದಶಮಸ್ಕಂಧ ಭಾಗವತದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವನ್ನು ಬರೆದವರು ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಲ್ಲ ಭಾಗವತವನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭ್ರಮರಗೀತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟರು ಬರೆದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಊಹಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ದಶಮಸ್ಕಂಧ ಭಾಗವತವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಬರೆಯದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿನ ಹಲವಾರು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ 'ವೃತ್ತನಾಮ'ದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಅವರ 'ಶೃಂಗಾರ ಪಾರಿಜಾತ'ವೆಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನೂ, ಇತರ ಸುಳಾದಿಗಳು, ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಬಾಹುಳ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಭ್ರಮರಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲು ಹಿಂತೆಗೆಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಹಲವಾರು ಆಕರಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಸಾಕ್ಷಿ.

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಸಂವಾದ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಾಜವಾದ ಮಧುರಭಾವವುಳ್ಳ ಗೋಪಿಯರ ಪಾತ್ರವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು, ಆತನ ಪತ್ನಿಯರಾದ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳಿ ಹೊರಟಿರುವುದು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸವತಿಯರ ಅಸೂಯೆಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಂತಿರುವ ಈ ಇಬ್ಬರು ಸತಿಯರು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಜಗಳವಾಡಬಲ್ಲರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತ ಕೀರ್ತನೆ ಉತ್ತಮ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ (ಕೀ. ೧೩). ಇಬ್ಬರೂ ಉತ್ತಮ ಕುಲದವರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ತಂದೆಯಾದ ಸತ್ವಾಜಿತನು ಕಳೆದುಹೋಗಿದ್ದ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಾಹಸದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನು ಹುಡುಕಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಾಡುವನು. ಈ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರಗಳು.

¹ ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು, ೧೯೫೬, ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಪು. ೬೬.

² ಅದೇ ಪು. ೯೯.

ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನ

ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದುವು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೂ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಶಿತಧನ್ವನಿಗೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮಾತುಕತೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೃಷ್ಣನೇ ವರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಪೂರ್ವನಿಯೋಜಿತ ಗಂಡುಗಳು ಇವಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕಿರಕಿರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತ ಈ ಸವತಿಯರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮನಗೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವೂ ಕಲಹ ಸಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ, ರುಕ್ಮಿಣಿ 'ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಳಾದ ನಾನು ಇರಬೇಕಾದರೆ, ಮಾನವಯೋಧಿಗಳಲ್ಲದೆ ನೀನು ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಸರಸವಾಡಬಹುದೆ?' ಎಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಹಂಗಿಸಿದಳು. ಸವತಿಯ ಈ ಮಾತು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಕಿರಕಿರಿಸಿತು. ಆಕೆ 'ಪತಿಯ ಪ್ರೀತಿ ಎನ್ನ ಹ್ಯಾರಿ ಅತಿಶಯದಿ ಇರಲು ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಸತಿಯಳೇನೇ ನೀನು' ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಿತ್ತಳು. ಗಂಡನ ಪ್ರೀತಿಯು ಆಧಿಕ್ಯವೇ ಹೊರತು ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಕನಿಷ್ಠ ರೆಂಬ ಭೇದ ಕಾರಣವಲ್ಲ ಎಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ವಾದ. ಇದೇ ರೀತಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಮಸೆಯಿತು. ಅವರವರ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಕರಣವೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು. ರುಕ್ಮಿಣಿ 'ಮಂದರಧರನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಡೆದನೇನೆ ಒಂದು ಮನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಾಮಿನಿ ಸುಗಂಧ ಕಾಮಿನಿ' ಎಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ವ್ಯವಹಾರ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು ಎಂದಳು. ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ಸವತಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸೇರಿಗೆ ಸವಾಸೇರು ಎಂಬಂತೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಇತ್ತಳು. 'ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದವಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಗ್ನದ ಬಂದನಗೆ ಸಾಮ್ಯವೇನು ಯಾಕೆ ನಿನಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸುವದ್ದುಗಂಧಿನಿ' ಎಂದು ನಿಷ್ಕರವಾಗಿಯೇ ನುಡಿದಳು. ಯಾರಿಗೆ ಯಾರೂ ಕಡಮೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಕಿಣಕಿ ನಿಂತರೆ ಕಲಹ ಕೊನೆಗಾಣುವುದುಂಟೆ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಅಳಿಯಲು ಅವನು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ದೇವಲೋಕದಿಂದ ತನಗೆ ಪಾರಿಜಾತವೃಕ್ಷವನ್ನು ತಂದಿತ್ತುದೇ ಸಾಕು ಎಂಬುದಾಗಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ವಾದಿಸಲು, ರುಕ್ಮಿಣಿ ಆ ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾರಿಜಾತಪುಷ್ಪವನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳು ಅಸೂಯೆಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತಂದನೇ ವಿನಾ ಅದು ತಾನಾಗಿ ಅವಳಿಗಿತ್ತ ಪ್ರೇಮದ ಕಾಣಿಕೆಯಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿ ಹಂಗಿಸುವಳು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ರಾಜರು ತಮ್ಮ ರಾಣಿಯರಿದ್ದರೂ, ತಮಗೆ ಬೇಕೆನ್ನಿಸಿದವರನ್ನು ತಾವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಕರೆತರುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ನೈಜವೆಂದು ತನ್ನ ಅಪಹರಣದ ಹಿರಿಯೆಯನ್ನೇ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಲು ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಉಸಿರೆತ್ತದೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದಳು. ಆ ಮೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು 'ನಾರಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಭಾಮೆಯರನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ತಾ ಸೇರಿ ಮೆರೆದನು' ಎರಸದಿಂದ ಮೊದಲಾದ ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಗಮನದಿಂದ ಸರಸವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಸಂಭಾವಣಾ ಸಂವಿಧಾನ ಸರಳವೂ, ಸಹಜವೂ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯೂ ಆದುದು.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ಮಧುರಭಾವದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯರು ತಮ್ಮ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಿಯರಾಗುವರೋ

ಹಾಗೆಯೇ ಇತರರಿಗೆ ಅವರ ನಿರ್ವಹಣಾವಾದ ಅಂತಃಕರಣ, ನಿರಾಡಂಬರವಾದ ನಡೆನುಡಿಗಳು ಭಕ್ತಿಗೆ ಆದರ್ಶವೆನ್ನಿಸುವುವು.

ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಸಾನುಭವದ ಸವಿಯಿರುವಂತೆಯೇ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮುಖ ತತ್ತ್ವಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗುವುದು. ಶ್ರೀಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ, ಪಂಚಭೇದ, ತಾರತಮ್ಯ, ಜಗತ್ಸತ್ಯತ್ವ, ಮಾಯಾವಾದ ಖಂಡನೆ, ಆಚಾರ್ಯಸ್ತುತಿ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹಿಡಿಸುವಂತೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಜ್ಞಾನವೂ ಅನುಭವವೂ ಉಳ್ಳ ಶ್ರೀಗಳ ವರು ತಮ್ಮ ಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವರು. ಶ್ರೀಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಹೇಳಲು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಭೃಗುವಿನ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. 'ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಸಂದೇಹವನು ಪೊಡವಿ ಮನುಜರೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನೇ ಜಗಕೆ ರಂಗವಿರಲ' ಎಂದು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಸಾರಿಹೇಳಿ, ಅದರ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಪರಮಮುನಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವರು. ಭೃಗುಮುನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ವಂದಿಸದಿರಲು ಅವನು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಕೆರಳಿದನಂತೆ! ಈಶ್ವರನ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಅವನು ಮುನಿವರೇಣ್ಯರನ್ನು ಅತಿಶಲಿಗೆಯಿಂದ ಕಾಣಲು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಕೋಪವೇರಿತು. ಶಂಕರನೂ ತಾಳ್ಮೆ ತಪ್ಪಿದನು. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಬರಲು, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿರುವ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಅಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಾವಾಗಿ ಕೇಣಕಲು ಆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಹನೆಯಿಂದಿದ್ದು, ತನ್ನನ್ನು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆದ ಮುನಿಯ ಪಾದವನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಿದನಂತೆ! ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆ ಅತಿಶಯವಾದ ಸಹನೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಭೃಗುಮುನಿಗಳು ಅವನೇ ಪರತತ್ವವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಪರಮಮುನಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಎಲ್ಲರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸುವರು.

ಭೃಗುಮುನಿಗಳ ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲದೆ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ಸಾರುವ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವರು. ಸಮುದ್ರಮಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ವರಿಸಿದ್ದು, ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ್ದು, ರಾಜಸೂಯಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಬ್ಬನೇ ಆಗ್ರಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದನ ಖಾಗ್ರಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಗಂಗೆಯು ಉದ್ಭವವಾದದ್ದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವರು. ಈ ಒಟ್ಟು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ದಾಸರ ಕಥನ ಶೈಲಿ ತುಂಬ ಸರಳವೂ ಸರಸವೂ ಆಗಿದೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳುವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲು ಇಂಥ ಕಥೆಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.

ಹರಿಹರರ ಪರಸ್ಪರ ತುಲನೆಯಿಂದ, ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕೀರ್ತನೆ (ಕೀ. ೬೧) ಹಲವಾರು ಪೂರ್ವಕಥೆಗಳ ಒಂದು ಸರಪಳಿ ಎನ್ನಬಹುದು. 'ಹರಿಹರರು ಸರಿಯೆಂಬ ಮರುಳು ಜನರು ಹರಿಹರರ ಚರಿತೆಯನು ತಿಳಿದು ಭಜಿಸುವುದು' ಎಂದು ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ನುಡಿದು, ಹರಿಹರರು ನೇರವಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದು ಮೊದಲೊಂದು ಅವರಿಬ್ಬರ ಅಂಶಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಮನದಾಟವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಅನೇಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಯ ಇಲ್ಲವೇ ಅವನ ಅಂಶದ ಕೈಯೇ ಮೇಲಾಗುವುದು.

ಹರಿಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದೆ ಇಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಅವರು ಕೊಂಡಾಡುವ ಧಾಟಿ ಮಾಧ್ವಸಂಪ್ರದಾಯದ ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯತತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದದ್ದು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆನ್ನಿಸಿದರೆ, ಅವನ ತರುವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ವಾಯುದೇವರು ಪುತ್ರರೆನ್ನಿಸಿ ಸಮಾನ ಕಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವರು. ಆ ಬಳಿಕ ರುದ್ರನು ಮೊಮ್ಮಗನೆನ್ನಿಸಿ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿತನಾಗಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಾತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಶಿವನಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆದ ಒಂದು ಚೋದ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನ ಗುಣವಿಶೇಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಡುವರು. ಕೆಳದಿಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯನ್ನು 'ವೃಷಭನೇರಿದ ವಿಷಧರನ್ಯಾರೆ ಪೇಳಮ್ಮಯ್ಯ' ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಆಕೆ 'ಹಸುಳೆ ಪಾರ್ವತಿಯ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಜಟಾಮಂಡಲಧಾರಿ ಕಾಣಮ್ಮ' ಎಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕೋಮಲ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಮೊದಲು ಸೂಚಿಸಿ, ಅನಂತರ ಆತನ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿತವಾಗುವ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವರ್ಣಿಸುವಳು. ಈಶ್ವರನ ವಾಸಸ್ಥಳ ಕೈಲಾಸವೆಂತೋ ಅಂತೆಯೇ ಸ್ಮಶಾನವೂ ಹೌದಷ್ಟೆ! ಆತನು ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಕರ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪಿ ಮತ್ತು 'ರಮೆಯರಸಗೆ ಮೊಮ್ಮಗ'. ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನು ವರ್ತಿಸಿದ ಒಗೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ, ಅವನು ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಯೆಯಿಂದ ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದೂ ವಿಷತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗದೆ 'ನೀಲಕಂಠ'ನೆನ್ನಿಸಿದ ಪರಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ಇಷ್ಟು ಭಾಗ ಕೇವಲ ಈಶ್ವರನ ಗುಣಗಾನವೇ ಆದರೆ, ಇದರೊಂದಿಗೇ ಈ ತಾತ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಬಾಂಧವ್ಯವೆಂತೆಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ನಿರರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವರು.

ಒಮ್ಮೆ, ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಾರಾಯಣನ ಮೋಹಿನೀರೂಪವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಸುನಗುತ್ತ 'ಸೈರಿಸಲಾರೆ ನೀ' ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರೂ, ಹರನು ಹರ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತನು. 'ಕರುಣೆಗಳರಸ'ನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಕಡೆಗೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಆರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತೋಟದ ಬಳಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಒಪ್ಪಂದವಾದಂತೆಯೇ ವಿಷ್ಣುವು ಹದಿನಾರರ ಹರೆಯದ ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ರೂಪ

ತಾಳಿ ತೋಟದ ಬಳಿ ಬಂದು ಸುಳಿಯಲು, ಆ ನೋಟವನ್ನು ಕಂಡ ಹರನು ವಾಸ್ತವಿ ಕಾಂಶವನ್ನು ಮರೆತು, ಆ ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪವನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂದು ಎಣಿಸಿ ಹಿಡಿಯಲು ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಾನು. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ಶಂಖ, ಗದೆ, ಚಕ್ರ ಸಮೇತನಾಗಿ ತೋರಿಬರಲು, ಹರನು ನಾಚಿದನು. 'ಮಂಗಳಾಂಗನೆ ಮೂರಜನಕ ನಾ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪು ಹಿಂಗದೆ ಕ್ಷಮಿಸೂ ಯದುಕುಲ ತಿಲಕ, ವಕ್ಷದಲೊಪ್ಪುವ ನಿನ್ನಂಗನೆ ಅರಿಯಳು ನಖಮಹಿಮಾಂಕ' ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿ, ರಂಗವಿರಲನ ಪಾದಗಳಿಗೆರಗಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಉಭಯ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಮೈತ್ರಿ ಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೇ ಮೆರೆಸುವ ಈ ಕಥನಕ್ರಮ ಎಂಥವರ ಮನಸ್ಸನ್ನಾದರೂ ಒಲಿಸಬಲ್ಲದು.

ಈಶ್ವರನ ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ನಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಯವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅಂಥವನು ರಂಗ ವಿರಲನ ಭಕ್ತನಂತೆ ಅವನ ಚರಣಸೇವೆಗೆ ಸರ್ವದಾ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನೆಂಬುದಾಗಿ ದಾಸರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು (ಅನುಬಂಧ, ೩-ಕೀ. ೯).

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿರುವ 'ಮಧ್ವನಾಮ' ಹರಿದಾಸ ನಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ ಪ್ರಶಸ್ತವೂ ಆದುದು. ವಾಯು ದೇವರು ಶ್ರೇತೆಯಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನಾಗಿಯೂ, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನನಾಗಿಯೂ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಾಗಿಯೂ ಅವತಾರವೆತ್ತಿಬಂದರೆಂದು ಮೂರ್ಧ್ವರ ನಂಬಿಕೆ. ಈ ಒಂದೊಂದು ಅವತಾರದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ೨೭ ನುಡಿ ಗಳುಳ್ಳ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. 'ಜಯಜಯ ಜಗತ್ಪಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸುತ್ತಾಣ ಅಖಿಳಗುಣ ಸದ್ಭಾಮ ಮಧ್ವನಾಮ' ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕೃತಿಯ ಮೇಲ್ಮಯೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕೆಲವು ನುಡಿ ಗಳೊಳಗೆ ಜೀವೋತ್ತಮರೆನ್ನಿಸಿದ ವಾಯುದೇವರ ಮಹತ್ವವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ಆತನು 'ಶ್ರೇತೆಯಲಿ ರಘುಪತಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುವನೆಂದು' ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಉದಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು. ಹನುಮಂತನು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ ಸೂರ್ಯ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಲಂಘಿಸಿದ ಪ್ರತಾಪವನ್ನೂ, ಸೂರ್ಯನಿಂದ ವ್ಯಾಕರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕಲಿತ ಅವನ ಅಸೀಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವರು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ, ಹನುಮಂತನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದನೆಂಬ ನಿರೂಪಣೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟು ವಂತಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಶ್ರಮವಹಿಸಿದ ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ ಪದವಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಯಾವುದೂ ಇರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನೇ ಕೊಡುವನೆಂದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೆ, 'ನಿಜ ಭಕುತಿಯನೆ ಬೇಡಿ ವರವ ಪಡೆದ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನ ದಾಸ್ಯಭಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಮಹೋನ್ನತವಾದುದು ಎಂದು ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ.

ತ್ರೇತಾಯುಗ ಕಳೆದು ದ್ವಾಪರಯುಗ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು, ವಾಯುದೇವರು ಭೀಮಸೇನ ನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದರು, ಹಿಂದಿನ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಎಂತೋ ಅಂತೆಯೇ ಈ ಅವತಾರದಲ್ಲಿಯೂ

ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಭೀಮಸೇನನ ಪ್ರತಾಪ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಅವನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕಿತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಇಳಿಸುವುದೇ ತಡ, ಆ ಬಂಡೆಗಳು ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಅದೇ ಶತಶೃಂಗ ವನ್ನಿಸಿತಂತೆ ! ಹೊಡೆದಾಟ ಬಡಿದಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಭೀಮನು ಸರ್ವದಾ ಮುಂದಾಳು. ಕೌರವರ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಅವನು ಸರ್ವದಾ ಸಿಡಿಮದ್ದು ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದ ಯಾವ ದುರುಳ ರಾಕ್ಷಸರೂ ಉಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಭೀಮಸೇನನ ಬದುಕು ಕೇವಲ ಈ ಒರಟುತನ ದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಹೋಗಿಲ್ಲ. ಅವನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತು ಆಕೆಗಾಗಿ ಸೌಗಂಧಿಕಾಪುಷ್ಪವನ್ನು ತಂದ ವ್ರಸಂಗ ಅವನ ಹೃದಯದ ಮಾರ್ದವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಂತೂ ಭೀಮಸೇನನ ಪಾತ್ರ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸು ವಂತಿಲ್ಲ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಬಡಿದು ಕೆಡೆಹುವನು. ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ತನ್ನ ಸಹೋದರರನ್ನು ಅಚಲಿತನಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು. ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸಗಳಿಗೆ ಸಂಕೇತಪ್ರಾಯನಾಗಿ ಮೆರೆದವನು ಈ ಸವಿಾರಕುವಾರ.

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಯುದೇವರು ದಂಷ್ಠಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಯಸಂಕ್ಷಣಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿದವರಲ್ಲ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಯಾವಾದವೂ, ಅವೈದಿಕಮತಪ್ರಾಬಲ್ಯವೂ ಹೆಚ್ಚಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಸರ್ವೇಶ ಹರಿ ವಿಶ್ವ ಸತ್ಯ'ವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಲು ವಾಯುದೇವರು 'ಮಾನನಿಧಿ ಮಧ್ವಾಖ್ಯಾನೆಂದನಿಸಿ' ಅವತಾರವೆತ್ತಿ ಬಂದರು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರ ರಹಸ್ಯ ಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದು, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆ ಜ್ಞಾನಸುಧೆಯನ್ನಿತ್ತು ಉದ್ಧರಿಸಿದರು ತಮ್ಮ ಲೋಕ ಸೇವೆಯೆಲ್ಲ ಮುಗಿಯಲು ಮತ್ತೆ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೇ ಹಿಂತಿರುಗಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಇಂಥ ಅನುಪಮ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳೂ, ತತ್ತ್ವವಿದರೂ, ತೇಜಾಂಶರೂ ಆದ ಆಚಾರ್ಯ ರನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮನವಾರೆ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಇತರರಿಗೂ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಪೀಯೂಷವನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಧಾರೆಯೆರೆದಿರುವರು. ಈ ಪವಿತ್ರವಾದ ಅವತಾರತ್ರಯದ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು ಮನಗಂಡ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ಮಧ್ವನಾಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ಫಲಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಈ ರಚನೆಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ವೇನು ಎನ್ನುವುದು ವಿಶದವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಾದಿಗಳಿಗೆ ಈ ನಾಮಭಜನೆ ಸಮಸ್ತ ವಾಂಛಿತಫಲಗಳನ್ನೂ ನೀಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಅದು ಎಂತಹ ಸಂರಕ್ಷೆಯನ್ನುವುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರುವರು. ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಂತೂ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿ ಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಇಂತು ಹೊಗಳಿರುವರು -

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಪೇಳಿದ ಮಧ್ವನಾಮ ಸಂ
ತಾಪ ಕಳೆದಖಳ ಸೌಖ್ಯವನೀವುದು
ಶ್ರೀಪತಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಲನ ತೋರಿ ಭವ
ಕೊಪಾರದಿಂದ ಕಡೆ ಹಾಯಿಸುವುದು.

ಕಾಲದೇಶಗಳ ಅಂತರವಿಲ್ಲದೆ ಇಂದಿಗೂ ಮಾಧ್ವಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯಪಾರಾಯಣದ ಕೃತಿಯೆನ್ನಿಸಿದೆ ಈ ನಿಡಿದಾದ ಮಧ್ವನಾಮ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮಾಧ್ವಮತ ನಿಷ್ಠೆ 'ಮರುದಂಶರ ಮತ ಪಿಡಿಯದೆ ಇಹ ಪರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವಂತೆ' ಎಂಬ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ 'ಅರಿತು ವಿವೇಕದಿ ಮರೆಯದೆ ನಮ್ಮ ಗುರುರಾಯರ ನಂಬಿ ಬದುಕಿರೋ' ಎಂದು ಬೋಧಿಸುವರು. ಕರೆದಿಟ್ಟ ಹಾಲಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸುಸ್ಥಾರವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ತುಪ್ಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ 'ಸೂರಿ ಜನರ ಸಂಗವಿಲ್ಲದೆ ಸಾರ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯ ಪುಟ್ಟದು' ಎನ್ನುವರು. 'ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದ ಮಂತ್ರ ಏಸು ಜಪಿಸಲೂ ಫಲಗಳ ಕೊಡದು.' ಹಾಗೆಯೇ 'ಉಪವಾಸ ವ್ರತಗಳಿಲ್ಲದೆ ಜೀವ ತಪಸಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿರಿಯನು' ಕಡೆಯದಾಗಿ, 'ನಾರಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವೋದದೆ ಗುರು ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಪುಟ್ಟ'ದಂದೂ, 'ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನ ಭಜಿಸದೆ ಮುಂದೆ ಪರಮಗತಿ ದೊರೆಕೊಳ್ಳ'ದಂದೂ ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವರು. ತಮ್ಮನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿದವರನ್ನು ಕಂಡು, ತಮಗೆ ತಾವೇ ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟುಕೊಂಡು, 'ಸುಮ್ಮನೆ ವೈಷ್ಣವನೆಂಬಿರಿ ಪರಬೋಮ್ಮ ಸುಜ್ಞಾನವನರಿಯದ ಮನುಜನ' ಎಂದು ನೈಚ್ಯಾನುಸಂಧಾನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಧ್ವನಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯಹೇಳುವರು. ವೈಷ್ಣವ ಎನ್ನಿಸಬೇಕಾದರೆ ಲಾಂಛನ ಧರಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆನಂದತೀರ್ಥರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಾಗಬೇಕು, ಮನಮೋಹಕವಾದ ಪುಷ್ಪಹಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ದಾಸರನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಭಕ್ತಿರಸದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಏಳಬೇಕು. ಕಾಡು ಹರಟೆ ಹೊಡೆದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ; ನಾರಾಯಣ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ ಮಡಿಯಾಗಬೇಕು. ನಾರಿಯರ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲ, ಗುರುಹರಿಯರ ಮಾತಿಗೆ ಮಣಿಯಬೇಕು. ಇಂತೆಯೇ ನರೋತ್ತಮರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಹರಿಯವರೆಗೆ ಹಂತ ಹಂತ ವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿರುವ ತಾರತಮ್ಯತತ್ವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನನ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬೀಜಾಕ್ಷರಗಳನ್ನಿಸಿದ ಜಗತ್ ಸತ್ಯತ್ವ, ಪಂಚಭೇದಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸ ಬೇಕು. ಸರ್ವದಾ ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾವಿಲಾಸಗಳ ಶ್ರವಣದಿಂದ ನಿಗಮವೇದ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ಇದೀಗ ವೈಷ್ಣವನ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಚರಣೆಗೆ ಇತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಸ್ವಮತ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮತಪ್ರವರ್ತಕರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅನ್ಯಮತಗಳ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿ ತೆಗಳುವುದುಂಟು. ಅವೈದಿಕ ಮತಗಳು ವೈದಿಕ ಮತಗಳ ಜಡತನವನ್ನೂ, ಗೊಡ್ಡ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೂ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದರೆ, ವೈದಿಕ ಮತಗಳು ಆ ಅನ್ಯಮತಗಳನ್ನೂ ನಾಸ್ತಿಕ ಮತಗಳೆಂದು ನಿಂದಿಸಿರುವ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳು ಹಲವಾರಿವೆ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಅದ್ವೈತಮತದ ಪ್ರಮುಖ

ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಯಾವಾದ ಮತ್ತು ಅಭೇದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಉಗ್ರವಾಗಿಯೇ ಖಂಡಿಸಿದರು ಅವರ ಖಂಡನತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ (ಮಾಯಾವಾದ ಖಂಡನ, ಉಪಾಧಿ ಖಂಡನ ಮತ್ತು ವಿಧೃತ್ವಾನುಮಾನ ಖಂಡನ) ಇದು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಖರವಾಗಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವರ್ತುಲದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡನ ಮಂಡನೆಗಳು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಈ ಸುಂಟರಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಾಗ ಹರಿದಾಸರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವ ಸಲುವಾಗಿಯೋ, ಇಲ್ಲವೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಒದಗಿ ಬಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದ ಫಲವಾಗಿಯೋ ಇಂಥ ಖಂಡನಪರವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದುಂಟು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಮತದ ಮಾಯಾವಾದವನ್ನೂ, ಅಭೇದತತ್ವವನ್ನೂ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ¹

ಉಪದೇಶವಾಣಿ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಕ್ಕೆ ಪ್ರಪ್ರಥಮರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯತ್ತ ಗಮನ ಹರಿದಿರುವಷ್ಟು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದ ಉಪದೇಶಗಳ ಕಡೆ ಹರಿದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಆತ್ಮಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವನ್ನೇ ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲಾವಿನೋದಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವಲ್ಲಿ, ಆ ಭಕ್ತಿಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಪರವಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಮತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಯಮದ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ನಡೆದು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಮರಾಠಿಪತಿಗಳಾಗಿ ಅವರು ಒಂದು ಪರಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜದ ವಿರಾಡ್ಲೂಪದ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊರಳದಿದ್ದರೂ, ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಮನುಷ್ಯನು ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಹಿತೋಪದೇಶದ ನುಡಿಗಳನ್ನೂ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಅಡಿರುತ್ತಾರೆ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಮೂಢ ಜನರನ್ನು ಕಂಡು 'ಅಕಟಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಚ್ಚಿ ಕೆಡಬ್ಯಾಡ, ವಿಕಟ ಮಾನವರು ಕೆಟ್ಟ ರೆಲ್ಲರು ನಿಜ' ಎಂದು ಸೊಲ್ಲೆತ್ತಿ, ನರಕಾಸುರ, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ, ಕೌರವ ಮತ್ತು ನಹಂಷರು ಹೇಗೆ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಬೀಗಿ ಬಣ್ಣಗೆಟ್ಟರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮನನಾಟುವಂತೆ

¹ ಇಂಥ ಖಂಡನಪರವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಕರ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಹರಿದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೇ ವಿನಾ, ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಪಾದಕರಾಗಲಿ, ಸಂಸ್ಕರೆಯಾಗಲಿ ಹೊಣೆಯಲ್ಲವೆಂದು ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿನಂತಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಯಸುತ್ತೇವೆ ಇಂಥ ರಚನೆಗಳು ಆಯಾ ಕಾಲದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಲನೆ ವಲನಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುವುದರಿಂದ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮೌಲ್ಯವಿದೆಯನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಡೆಗಣಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

ಇತ್ತ ಬಾರಂತೆಂದು ಹತ್ತಿಲಿಗೆ ಕರೆದೊಂದು
ತುತ್ತು ಕೊಡುವರ ಕಾಣನೋ ಕೃಷ್ಣ
ವಿಸ್ತರಿಸಲಾರೆ ಇನ್ನೆತ್ತ ಪೋಗಲೊ ನಿನ್ನ
ಚಿತ್ತವ್ಯಾತಕೆ ಕರಗದೋ ಕೃಷ್ಣ

ಎಂಬ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನ ಹೃದಯದ ಹೊಯ್ದಾಟದ ತುತ್ತತಂದಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಾವೇಶಕ್ಕೆ ಇರುವಷ್ಟು ವ್ಯಾಧಾನ್ಯ, ಅಲಂಕಾರ ಚಮತ್ಕಾರಗಳಿ
ಗಿಲ್ಲ. ಅನುಭವ ಗಾಢವಾದಾಗ ಭಕ್ತನ ಮಾತು ಗಾದೆಯಂತೆ ರಸವತ್ತಾಗಬಲ್ಲುದು.
ಮೂರೆಯ ಕರೆ ಮೇರೆ ವಿಹಾರಿದಾಗ ಮಾತುಗಳು ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಲ್ಲುವು.
ಕಿವಿಗೆ ಇಂಪಾದ ಪ್ರಾಸವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಶ್ರೀಪಾದ
ರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಪುಂಖಾನು
ಪುಂಖವಾಗಿ ಪೂರ್ವಕಥೆಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವ ಅವರ ಮನೋಧರ್ಮ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ
ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಶ್ರೀಪಾದ
ರಾಜರು ಭಜನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡ ಈ ಕೀರ್ತನ ಪದ್ಧತಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿನಲ್ಲಿಯೇ
ಮುಂದೆ ಬಂದ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ
ರಾಯರೂ, ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು, ಪುರಂದರದಾಸರು, ಕನಕದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರ ರಚನೆ
ಗಳನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಇದರ ವಾಸ್ತವಾಂಶವು
ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ, ಸುಳಾದಿ, ಉಗಾಭೋಗ, ಮೃತ್ತನಾಮ
ಮತ್ತು ದಂಡಕ*ಗಳೆಂಬ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ದಂಡಕವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಉಳಿದವೆಲ್ಲವೂ ಸಂಗೀತದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಕಾರಗಳು. ಅವು
ಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣವೃತ್ತದ ಲಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಮಾತ್ರಾವೃತ್ತದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನಾಗಲಿ ನಿರ್ದೇ-
ಶಿಸುವುದು ಉಚಿತವೆನ್ನಿಸದು. ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವ ನಿಯತವಾದ ಛಂದೋ
ಪದ್ಧತಿಗೂ ಇವುಗಳಿಗೂ ಅಂತರವಿದೆ. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ಹರಿದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ,
ಶ್ರೀಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟದಿಗಳನ್ನೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದುಂಟು. ಕೆಲವು
ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಅಂಶಗಳಾದ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಹೋಲುವ ನಡಿಗೆಯನ್ನು
ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಈ ಉದ್ದೇಶ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ
ಇದ್ದಿತು ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ನಾವು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಂಧ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ
ಇಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಲ್ಲ.

* ಈ ದಂಡಕದಲ್ಲಿ ರಗಳವನ್ನೇ ಹೋಲುವ ಪಂಚಮಾತ್ರಾಣಗಳು ನಿಯತವಾಗಿ ಬರುವುದು
ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು.

ಕೃತಿಗಳ ಕ್ರಮಸೂಚಿಕೆ

ಕೃತಿಗಳ ಮೊದಲ ಪಂಕ್ತಿ

ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ

೧	ಅಕಟಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಚ್ಚಿ ಕೆಡಬ್ಯಾಡ	...	...	...	೦
೨	ಅನ್ನಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಸುಳಾದಿ)	...	...	...	೨
೩	ಇಕ್ಕೋ ನೋಡೆ ರಂಗನಾಥನ ಚಿಕ್ಕಪಾದವ	...	...	...	೪
೪	ಇಟ್ಟಾಂಗೆ ಇರುವೆನೋ ಹರಿಯೇ	...	...	...	೫
೫	ಇದನಾದರು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ	...	...	...	೬
೬	ಇದಿರದಾವನು ನಿನಗೀಧರೆಯೊಳು	...	...	...	೭
೭	ಈ ವನದಡೆಗಳು ಈ ಲತೆವನಗಳು (ಸುಳಾದಿ)	...	...	...	೭
೮	ಉತ್ತಮರ ಸಂಗಯನಗಿತ್ತು ಸಲಹೊ	...	...	...	೧೦
೯	ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದ್ಯೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ನೀ	...	...	...	೧೦
೧೦	ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದ್ಯೋ ನೀ ಹೇಳಯ್ಯಾ	...	...	...	೧೧
೧೧	ಒಲ್ಲೆನವ್ವಾ ಲಕುಮಿಯ ನಲ್ಲ ಬಾರದಿದ್ದರೆ	...	...	...	೧೨
೧೨	ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕೊ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ನೋಡದ	...	...	...	೧೩
೧೩	ಕಂಜನೇತ್ರ ಶುಭ ಮಂಜುಳಗಾತ್ರ	...	...	...	೧೩
೧೪	ಕರುಣದಿ ತನುಮನಧನಂಗಳೆಲ್ಲವು (ಉಗಾಭೋಗ)	...	...	...	೧೬
೧೫	ಕಾಳಬೆಳದಿಂಗಳು ಈ ಸಂಸಾರ ಕತ್ತಲೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು	...	...	...	೧೬
೧೬	ಕೇಳಿದ್ದಾ ಕೌತುಕವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಾ	...	...	...	೧೭
೧೭	ಕೊಂಬು ಕೊಳಲನೊದುತ್ತ ನಂಬಿಸುವೋದನೆಯವ್ವಾ	...	...	...	೧೮
೧೮	ಗೊಲ್ಲತಿಯರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ	...	...	...	೧೯
೧೯	ಚಿತ್ತಜನಯ್ಯನ ಚಿಂತಿಸು ಮನವೇ	...	...	...	೨೦
೨೦	ಜಯಜಯ ಜಗತ್ತಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸುತ್ತಾಣ	...	...	...	೨೦
೨೧	ಜೋ ಜೋ ಜೋ ಜೋ ಜೋ ರಂಗಧಾಮ	...	...	...	೨೫
೨೨	ದಯಮಾಡಿ ಸಲಹಯ್ಯ ಭಯನಿವಾರಣನೆ	...	...	...	೨೭
೨೩	ದುರಿತಗಜಪಂಚಾನನ	...	...	...	೨೭
೨೪	ದೃಷ್ಟಿ ತಾಕೇತೋ ಬೀದಿ ಮೆಟ್ಟಿಬ್ಯಾಡವೋ	...	...	...	೨೮
೨೫	ಧ್ಯಾನವು ಕೃತಯುಗದಿ (ಉಗಾಭೋಗ)	...	...	...	೩೦
೨೬	ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ	...	...	...	೩೦
೨೭	ನಾ ನಿನಗೇನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ	...	...	...	೩೦
೨೮	ನಾನೇ ಸಜ್ಜನನಾದಡೆ	...	...	...	೩೧
೨೯	ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ	...	...	...	೩೨
೩೦	ನಿನ್ನಾಧಿನ ಶರೀರಕರಣ ಚೇಷ್ಟೆಗಳೆಲ್ಲ (ಸುಳಾದಿ)	...	...	...	೩೩
೩೧	ನೀನೆ ಬಲ್ಲಿದನೋ ರಂಗಾ	...	...	...	೩೪

೩೨	ಪಾಲೊಳಗಿದ್ದು ನೀರೊಳಗಿದ್ದು ...	...	೩೫
೩೩	ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೊ ರಂಗ	...	೩೬
೩೪	ಬಾರೋ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ	..	೩೬
೩೫	ಬಾರೋ ಮನೆಗೆ ಗೋವಿಂದ	...	೩೭
೩೬	ಬಿಡಿಬಿಡಿ ಸಂದೇಹವನು ಪೊಡವಿಮನುಜರೆಲ್ಲ	.	೩೮
೩೭	ಭಕ್ತಿಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿಬೇಕು	.. ..	೪೦
೩೮	ಭೂಷಣಕೆ ಭೂಷಣ ಇದು ಭೂಷಣ	..	೪೦
೩೯	ಭೃಂಗಾ ನಿನ್ನೆಟ್ಟಿದನೇ ಶ್ರೀರಂಗ (ಭ್ರಮರಗೀತೆ)		೪೦
೪೦	ಮನೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷ ಕೆಲವರಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ (ಉಗಾಭೋಗ)	..	೪೪
೪೧	ಮರುದಂತರಮತ ಪಿಡಿಯದೆ	.	೪೫
೪೨	ಮರೆತೆಯೇನೋ ರಂಗಾ ಮಂಗಳಾಂಗ	.	೪೫
೪೩	ಮಾನನಿಧಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಧುರೈಗೈದುವನಂತೆ	..	೪೬
೪೪	ಮಾಯಮತವೊಳತಲ್ಲ ನಿನಗೆ	..	೫೦
೪೫	ಮೋಸಹೋದನಲ್ಲ ಸಕಲವು ವಾಸುದೇವ ಬಲ್ಲ		೫೦
೪೬	ಯಾಕೆ ಇಂಥ ದುಡುಕು ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ	..	೫೨
೪೭	ಯಾಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿದ ನೀ ಸಾಕಲಾರದೆ	.	೫೩
೪೮	ರಂಗನಾಥನ ನೋಡುವ ಒನ್ನಿ	..	೫೬
೪೯	ರಂಗಾ ಮನೆಗೆ ಬಾರೊ ಕೃಪಾಂಗ	.	೫೭
೫೦	ಲಾಲಿ ಗೋವಿಂದ ಲಾಲಿ	.	೫೮
೫೧	ವಂದನೆ ಮಾಡಿರೈ ಯತಿಕುಲಚಂದ್ರನ ಪಾಡಿರೈ	..	೬೨
೫೨	ವನಜನಯನನ ಮನವ ಮಧುಪನೆಯುವರೆ	.	೬೩
೫೩	ವಿಧಿಗೆ ದಯವಿಲ್ಲವಕ್ಕಿ ಎಮ್ಮಮ್ಮಾಲೆ	..	೬೪
೫೪	ವೃಷಭನೇರಿದ ವಿಷಧರನ್ಯಾರೆ ಪೇಳಮ್ಮಯ್ಯ	..	೬೫
೫೫	ವೃರ್ಧವಲ್ಲವೆ ಜನ್ಮ ವೃರ್ಧವಲ್ಲವೆ	.	೬೬
೫೬	ಸದ್ಗು ಮಾಡಲು ಬೇಡವೋ		೬೭
೫೭	ಸರಸಿಜಾಕ್ಷ ಸರಸದಿಂದ ಸರಸಿಜೋದ್ಯವಗೊಲಿದುಬಂದ		೬೭
೫೮	ಸಾಸಿರ ಜಿಹ್ವೆಗಳುಳ್ಳ ಶೇಷನೆ ಕೊಂಡಾಡಬೇಕು	..	೬೮
೫೯	ಸಾಮನೆ ವೈಷ್ಣವನೆಂಬಿರಿ	.. ..	೬೮
೬೦	ಸ್ಫುರಿಸಿದವರನು ಕಾಯ್ದು ನಮ್ಮ ಸೂರ್ಯಾನೇಕ ಪ್ರಭಾವ	..	೬೯
೬೧	ಹರಿಹರರು ಸರಿಯೆಂಬ ಮರುಳು ಜನರು	..	೭೦
೬೨	ಹರೇ ವೆಂಕಟಶೈಲವಲ್ಲಭ	.	೭೨

ಅನುಬಂಧ ೧

ಸಾಕಪ್ರಭೇದ

೧	ನಾ ನಿನಗೇನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ	...	..	..	೭೫
೨	ಸದ್ಗು ಮಾಡಲಿ ಬ್ಯಾಡವೋ	...	..	...	೭೫

ಅನುಬಂಧ ೨
ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧ

೧	ಅಂಬರದಾಳವನು (ಉಗಾಭೋಗ)	...	...	...	೭೯
೨	ಕಲಿಕಾಲಕೆ ಸಮಯಗವಿಲ್ಲವಯ್ಯ (ಉಗಾಭೋಗ)	.	.	..	೭೯
೩	ತಾತಾತಾತಾ ರಂಗ ನಿನ್ನಪಾದ	...	...	...	೭೯
೪	ಬರುವುದು ಬುದ್ಧಿಯು ಬಲವು ಕೀರುತಿಯು (ಉಗಾಭೋಗ)	.	.	.	೮೦
೫	ಬಲ್ಲವನು ಉಳ್ಳವನು ನೀನಿರಲು ಭಜಿಸದೆ (ಉಗಾಭೋಗ)	...	...	..	೮೦
೬	ವಾಸುದೇವ ನಿನ್ನ ಮರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ	...	.	...	೮೦

ಅನುಬಂಧ ೩
ಏಕೈಕ ಆಕರ

೧	ಇಂದಿನಿರುಳಿನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು	.	..	...	೮೫
೨	ಇನ್ನಿವನು ಈಗ ಬರಲಿದಕೆ ಬಗೆಯನು	.	...	...	೮೬
೩	ಏಕೆ ದೂರುವಿರೇ ರಂಗಯ್ಯನ	..	...	..	೮೭
೪	ಏನು ಭ್ರಮೆ ಮನುಜರಿಗೆ	...	..	..	೮೮
೫	ಒಲಿದೆ ಯಾತಕಮ್ಮಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಮಾ	.	.	...	೮೮
೬	ಕಂಠುಕಿತನೆ ನಿನ್ನ ಎಂತು ವರ್ಣಪೆ	...	.	.	೮೯
೭	ಕಂಬಳಿಯ ಬುತ್ತಿಯಲಿ	...	.	...	೯೦
೮	ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಹರಿಯ ಗುಣ	.	..	...	೯೦
೯	ಗುಮ್ಮ ಬಂದನೆಲೊ ದುರ್ಜನ ಬೇಡ	...	...	...	೯೧
೧೦	ಚಿಂತೆಯನು ಮಾಡದಿರು ಚದುರೆ	..	.	...	೯೨
೧೧	ಜಯಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ ಶುಭಮಂಗಳಂ	...	.	...	೯೪
೧೨	ತುರುಗಾಯ ಬಂದ ಗೋಪಿಯ ಕಂದ	..	.	..	೯೪
೧೩	ತೆರಳೆ ನೀ ಮಧುರಗೆ ಗೋಕುಲದಲಿ ನಾವು	..	..	...	೯೬
೧೪	ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯೊ ರಾಮ	.	..	..	೯೮
೧೫	ನಿನ್ನ ಮಗನ ಲೀಲೆಯ ತಾಳರಾರವ ನಾವು	...	...	...	೯೮
೧೬	ಭವಮೆಂಬ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ (ಉಗಾಭೋಗ)	...	...	...	೧೦೦
೧೭	ಮುಂದೆ ಕೆಟ್ಟು ಬಂದವರ (ಉಗಾಭೋಗ)	..	..	...	೧೦೦
೧೮	ಮಾರಿಕೋಣನಂತೆ ಧೋರ ಭಾಗ್ಯವ ಕೊಟ್ಟು (ಉಗಾಭೋಗ)	.	.	...	೧೦೦
೧೯	ರಂಗ ಕೊಳಲನೂದುತ್ತ ಬಂದ...	..	...	...	೧೦೦
೨೦	ರಕ್ಷ ಮಾಂ ರಂಗೇಶ	..	..	...	೧೦೩
೨೧	ರಾಮಾವರಂತೆ (ರಾಮಾ ! ಅವರಂತೆ ?) ರಕ್ಷಿಸೋ ಎಂದರೆ	...	.	...	೧೦೪
೨೨	ವಂದನೆ ಮಾಡಿರೆ	..	..	..	೧೦೫
೨೩	ಶ್ರೀರಮಾಮಾನಿನೀ (ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡಕಂ)	..	..	...	೧೦೬
೨೪	ಶ್ರೀರಾಮ ನಿನ್ನ ಪಾದವ ತೋರೋ	...	...	..	೧೨೪

೨೫	ಸರಸಿಜನಾಥನ ಪರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವೆ	...	...	...	೧೨೪
೨೬	ಸಾಗಿಬಾರಯ್ಯ ನೀ ಬಾಗಿ ನಮಿಸುವೇ	...	...	...	೧೨೫.
೨೭	ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ವೃಂದಾವನದಲಿ ಇಪ್ಪಂತೆ (ಉಗಾಭೋಗ)	...	...	...	೧೨೬
೨೮	ಹರಿಭಕುತನಾದವ ಅರಿದು ಪಾಪವ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ (ಉಗಾಭೋಗ)	...	...	...	೧೨೭

ಅನುಬಂಧ ೪

ಅಧಿಕ ಕೃತಿಗಳು

೧	ಅನಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುಣ್ಯದಲ್ಲಿ (ಉಗಾಭೋಗ)	...	...	...	೧೨೯
೨	ಎನ್ನ ಮನ ವಿಷಯಗಳಲಿ ಮುಣುಗಿತೊ (ಉಗಾಭೋಗ)	...	...	...	೧೨೯
೩	ಪಾಲಿಸಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಷ್ಣ ಪಾಲಿಸಯ್ಯ (ಉಗಾಭೋಗ)	...	...	...	೧೨೯
೪	ಶ್ರೀರಂಗವಿಠಲನ ಶ್ರೀಮತುಟಕೆ ಶರಣು	...	...	...	೧೩೦

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು

ಯದ್ವೈದ್ಯವಾಙ್ಮನ ಸೇವಯಾ ಸುವಿದುರಾಂ ವಿದ್ಯಾನ್ ಪಶೂನ್ ಸಂತತಿಂ
ಧ್ಯಾನಚ್ಛಾನಮನಲ್ಪಕೀರ್ತಿಗಿವಹಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸೌಖ್ಯಂ ಜನಃ
ತಂ ವಂದೇ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥ ನಿಲಯಂ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಟ್ ಪೂಜಿತಮ್
ಧ್ಯಾಯಂತಂ ಮನಸಾ ನೃಸಿಂಹಚರಣಂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಂ ಗುರುಮ್

— ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು

ರಾಗ : ಕಲ್ಯಾಣ ತಾಳ : ಝಂಪೆ

ಅಕಟಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಚ್ಚಿ, ಕೆಡಬ್ಯಾಡೆ ಪ.

ವಿಕಟದಲಿ ಮಹಾನವರು ಕೆಟ್ಟರೆಲ್ಲರು ನಿಜ ಅ.ಪ.

ಮಂನ್ನ ನರಕಾಸುರನು ಬಡಿದು ಚಿಂತಾಮಣಿಯಂ
ತನ್ನ ಮನೆಯಲಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನೃಪರ
ಕನ್ನೆಯರ ಪೋಡಶಹಸ್ತವನೆ ತಂದಾತ
ಹೆಣ್ಣನೊಬ್ಬಳನ್ನೊಯ್ದು ದಿಲ್ಲವೊ ನೋಡೊ

೧

ಸಾವಿರ ಕರ ಪಡೆದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು
ಭೂವಲಯದೊಳಗೊಬ್ಬನೇ ವೀರನೆನಿಸಿ
ರಾವಣನ ಸೆರೆಯಿಟ್ಟು ಕಾಮಧೇನುವ ಬಯಸಿ
ಸಾವಾಗ ಏನು ಕೊಂಡೊಯ್ದನೋ ನೋಡೊ

೨

ಕೌರವನು ಧರೆಯೆಲ್ಲ ತನಗಾಗಬೇಕೆಂದು
ವೀರಪಾಂಡವರೊಡನೆ ಕದನಮಾಡಿ
ಮಾರಿಯ ವಶವೈದಿ ಹೋಹಾಗ ತನ್ನೊಡನೆ
ಶ್ಯಾರೆ ಭೂಮಿಯ ಒಯ್ದು ದಿಲ್ಲವೊ ನೋಡೊ

೩

ವರಯಜ್ಞಗಳ ಮಾಡಿ ನಹುಷ ಸುರಪತಿಯೆನಿಸಿ
ಪರಮಮಂಥನಗಳ ಕೈಲಿ ದಂಡಿಗೆಯ ಹೊರಿಸಿ
ಉರಗ ಜನುಮವನ್ನೈದಿ ಹೋಹಾಗ ತನ್ನೊಡನೆ
ಸುರಲೋಕದೊಳಗೇನ ಕೊಂಡೊಡ್ಡಿದ ನೋಡೊ

೪

ಶಂಕಗುಣ ಧ್ರುವ ವಿಭೀಷಣ ಹನುಮಾದಿಗಳು
ಮಂಗಳಾತ್ಮಕ ಹರಿಯನರಿತು ಭಜಿಸಿ
ಭಂಗವಿಲ್ಲದೆ ಹೊರೆದರೈ ಸಕಲ ಭಾಗ್ಯವನು
ರಂಗವಿರಲರೇಯನೆ ನೆರೆ ನಂಬಿರೋ

೫

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು

೨

ಸುಳಾವಿ

ರಾಗ : ನಾಟಿ

ಧ್ರುವತಾಳ

ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಾನರಿಯದೆ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದೆನೊ
ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವನೆನಿಸದೆ ಮೂರುಖನಾದೆನೊ
ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಚರಣರತಿಯಿಲ್ಲದೆ ನೊಂದೆನೊ
ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಬಂದು ಇಂದು
ನಿನ್ನ ವನೆನಿಸಿದೆ ಅದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೆನ್ನ ಮನೆ
ನಿನ್ನೆಲ್ಲರಗಿತೊ ನೋಯದಂತೆ
ಎನ್ನ ಪೊರೆದು ಪಾಲಿಸೊ ದೀನನಾಥ ಶ್ರೀರಂಗವಿಠಲ

೧

ಮತ್ಯತಾಳ

ಅನ್ನಕ ಭಯದ್ರವಿಣ ದೇಹನಿಮಿತ್ತ
ಅನ್ನಕ ಶೋಕಾಶಯ ಮಾರಿ
ಅನ್ನಕ ಲೋಭ ಅಶುಭದ ಲಾಭ
ಅನ್ನಕ ನನ್ನದು ನಾನೆಂಬಹಮ್ಮಿಕೆ
ಅಪನ್ನಕ ನಿನ್ನ ಚರಣರತಿ ದೊರಕೊಳ್ಳದೊ
ಉನ್ನಂತ ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣ ರಂಗವಿಠಲ

೨

ತ್ರಿಪುಟತಾಳ

ತೊಳಲಿ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲಿ ಸಿಲುಕಿ
ಬಳಲಿದ ಜೀವಗಣಕ ಸಂತತ
ನಳಿನನಾಭಾ ನಿನ್ನ ಪದಾಂಭೋಜ
ನೆಳಲು ನೆಮ್ಮಿಗೆಯಲ್ಲವೆ
ಒಳವೆ ಜಗದೊಳು ಸಕಲ ಸುಖಿಗಳು
ಕಳವಳಿಸುವರು ರಂಗವಿಠಲ

೩

ರೂಪಕತಾಳ

ನೀ ಕರಣಿಯೆಂದು ನಿನ್ನ ನಾ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕೆ
ನೀಕರಿಸದೆ ಎನ್ನ ಶ್ರೀಕಾಂತ ಕಾಯಯ್ಯ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು

ನಿನ್ನ ವನೆಂಬೆ ನಾನು ಮತ್ತನ್ನ ವನರಿಯೆನು
ನಿನ್ನ ವನೆಂಬೆ ನಾನು
ಕಂದರ್ಪನೆಂದೆಂದು ಕಾಡದಂತೆ ಮಾಡೋ
ವೈದಾರಕಾಧೀಶ ರಂಗವಿರಲ

ಝಂಪತಾಳ

ಪರರ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯಿದು ಹೋಯಿತೀ ಸಂಸಾರ
ಪರರ ಗುಣಗಳ ತುತಿಸಿ ಹೋಯಿತೀ ನಾಲಗೆ
ಪರರ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಹೋಯಿತ್ತಿಂತೆನ್ನ ಮನ
ಪರಮಕಾರುಣಿಕನೆ ನಮೋ ರಂಗವಿರಲಯ್ಯ

೨೧

ಆಟತಾಳ

ಎನ್ನ ಮನ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಚರಣದೊಳೊಮ್ಮೆ
ಎರಗದು ದುರಿತ ದುಷ್ಟತವೆಂತು ಸೈರಿಪೆನೊ
ನಂದನಂದನ ಮುಕುಂದ ಎಂತು ಸೈರಿಪೆನೊ
ಮಂದಹಾಸ ಗೋವಿಂದ ಎಂತು ಸೈರಿಪೆನೊ
ಎನ್ನ ಮನವನು ನಿನ್ನ ಚರಣದೊಳೊಮ್ಮೆ
ಎರಗಿಸೊ ರಂಗವಿರಲ ಎಂತು ಸೈರಿಪೆನೊ

೬

ತ್ರಿಪುಟತಾಳ

ವ್ರತ ಜಪತಪ ಯಾಗುಗಳ ಮಾಡುವೆನೆಂದು
ಮನೆಮನೆದಪ್ಪದೆ ತಿರುಗಿ ಬಳಲಿದೆ
ಬೆಲೆಗೆ ಹೋಗದು ಸರಕು ಸಡಿಲದಯ್ಯಾ ಹರಿಯೆ
ಕೊಂಬುವರಿಲ್ಲ ಬೆಲೆಗೆ ಹೋಗದು ಸರಕು
ಸಡಿಲವಂತೆ ಮರೆಗೆ ತೆಗೆದು ನಿನ್ನ
ಚರಣದಡಿಯಲಿಟ್ಟು ಕಾಯೊ ರಂಗವಿರಲ

೭

ಏಕತಾಳ

ಭವವೆಂಬಟವಿಯಲ್ಲಿ ಭಯಕೊಳದಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ
ತಾಪತ್ರಯವೆಂಬ ದಾವಾನಲ ತಪ್ಪು ನರರಿಗೆ
ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಾಶ್ರಯವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂಟಿ

ಮನುಲೋಕದಲ್ಲುಂಟೆ ತನುಪರಿಣ (೧) ವಲ್ಲಭ
ಅಮೃತ ಒಸರುವ ಪದಪದಮದ
ನೆಳಲ ನೆಲೆವನೆಯಲಿ ಎನ್ನನಿರಿಸೊ ರಂಗವಿರಲ

೮

ಜತಿ

ಬೆಂದ ಸುಸಾರದಿ ಬಂದು ನೊಂದು ಬಳಲಿದೆನಯ್ಯ
ನಂದ ನಂದನ ಕಾಯೊ ರಂಗವಿರಲ

೩

ರಾಗ. ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ತಾಳ : ಏಕತಾಳ
ಇಕ್ಕೋ ನೋಡೆ ರಂಗನಾಥನ ಚಿಕ್ಕಪಾದವ

ಮ.

ಸಿಕ್ಕಿತೆ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ದಿವ್ಯಪಾದವ

ಅ.ಪ.

ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾ ಪದ್ಮ ಅಂಕಿತ ಪಾದವ
ಅಂಕುಶ ಕುಲಿಶ ಧ್ವಜರೇಖಾ ಅಂಕಿತ ಪಾದವ
ಪಂಕಜಾಸನನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಲಿಯುವ ಪಾದವ
ಸಂಕಟಹರಣ ವೆಂಕಟೇಶನ ದಿವ್ಯ ಪಾದವ

೧

ಲಲನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂಕದಲ್ಲಿ ನಲಿಯುವ ಪಾದವ
ಜಲಜಾಸನನ ಅಭೀಷ್ಟವೆಲ್ಲ ಸಲಿಸುವ ಪಾದವ
ಮಲ್ಲರ ಗೆಲಿದು ಕಂಸಾಸುರನ ಕೊಂದ ಪಾದವ
ಬಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಿ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಪಡೆದ ಪಾದವ

೨

ಬಂಡೆಯ ಬಾಲೆಯ ಮಾಡಿದ ಉದ್ದಂಡ ಪಾದವ
ಬಂಡಿಲಿದ್ದ ಶಕಟಾಸುರನ ಒದ್ದ ಪಾದವ
ಅಂಡಜ ಹನುಮರ ಭುಜದೊಳೊಪ್ಪುವ ಪಾದವ
ಕಂಡವೆ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನ ದಿವ್ಯಪಾದವ

೩

೪

ರಾಗ : ಸಾವೇರಿ ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ಇಟ್ಟಾಂಗಿ ಇರುವೆನೋ ಹರಿಯೇ ಎನ್ನ ದೊರೆಯೇ ಪ.

ಸೃಷ್ಟಿವಂದಿತ ಪಾದಪದುಮ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಅ. ಪ.

ಸಣ್ಣ ಶಾಲೋದನ ಬೆಣ್ಣೆ ಕಾಸಿದ ತುಪ್ಪ
ಚಿನ್ನದ ಹರಿವಾಣದಲಿ ಭೋಜನ
ಘನ್ನಮಹಿಮ ನಿನ್ನ ಕರುಣ ತಪ್ಪಿದ ಮ್ಯಾಲೆ ಕ-
ದನ್ನ ಕಾಣದೆ ಬಾಯ್ಬಿಡಿಸುವಿ ಹರಿಯೇ ೧

ಕೆಂಪಿಲಿ ಪೊಳೆವ ಪೀತಾಂಬರ ಉಡಿಸುವಿ
ಸೊಂಪಿನಂಚಿನ ಶಾಲು ಹೊದಿಸುವಿಯೋ
ಕಪಿಲಹರೇ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯು ತಪ್ಪಿದ ಮ್ಯಾಲೆ
ಕಪರ್ಧಕ ಕೌಪೀನವು ದೊರೆಯದೊ ಹರಿಯೇ ೨

ಚಂದ್ರಶಾಲೆಲಿ ಚಂದ್ರಕಿರಣದಂತೊಪ್ಪುವ
ಚಂದದ ಮಂಚದೊಳ್ಳಲಗಿಸುವಿ
ಮಂದರೋದ್ಧರ ನಿನ್ನ ಮಂಮತೆ ತಪ್ಪಲು ಧರ್ಮ
ಮಂದಿರದೊಳು ತೋಳ್ತಲಗಿಂಬು ಹರಿಯೇ ೩

ನರಯಾನದೊಳು ಕ್ಷಣ ನರವರನೆನಿಸುವಿ
ವರಭತ್ತ ಚಾಮರ ಹಾಕಿಸುವಿ
ಕರುಣಾನಿಧೇ ನಿನ್ನ ಕರುಣ ತಪ್ಪಿದ ಮ್ಯಾಲೆ
ಚರಣರಕ್ಷೆಯು ದೊರೆಯದು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ೪

ಗಂಗಾಜನಕ ಪಾಂಡುರಂಗ ನಿನ್ನಯ ಭಕ್ತರ
ಸಂಗವಿರಲಿ ದುಷ್ಟ ಸಂಗ ಬ್ಯಾಡ
ಅಂಗನೆಯರ ಕೂಡಿ ಅನಂಗಬಾಣಕೆ ಸಿಲುಕಿ
ಭಂಗವ ಪಡಲಾರೆ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲ ಹರಿಯೇ ೫

೨೫

ರಾಗ : ಕೀತಾರಗೌಳಿ

ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ಇದನಾದರು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ
ಪದಕಮಲವ ನಂಬಿ ಭಜಿಸುವದಂತೋ

ಪ.

ಗ್ರಾಸವಾಸಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿನ್ನ
ಬೇಸರಿಸಿ ಬೇಡ ಬಂದುದಿಲ್ಲ
ವಾಸುದೇವನೆ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸರ
ದಾಸರ ದಾಸ್ಯವ ಕೊಡು ಸಾಕೆಂದರೆ

೧

ಸತಿಸುತರಂಗಳ ಸಹಿತನಾಗಿ ನಾ
ಹಿತದಿಂದ ಇರಬೇಕೆಂಬೊದಿಲ್ಲ
ಇತರ ವಿಷಯಂಗಳಿಗೆರಗಿಸದೆ ಮನಕೆ ನಿನ್ನ
ಕಥಾಮೃತವನೆ ಕೊಡು ಸಾಕೆಂದರೆ

೨

ಸಾಲವಾಯಿತೆಂದಂ ಸುಬಳ ಎನಗೆ
ಸಾಲದೆಂದು ಬೇಡ ಬಂದುದಿಲ್ಲ
ನಾಲಗೆಯಲಿ ನಿನ್ನ ನಾಮದುಚ್ಚರಣೆಯ
ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದೆನಲ್ಲದೆ

೩

ಒಡವೆಗಳಿಲ್ಲ ಒಡ್ಡಾಣಗಳಿಲ್ಲೆಂದು
ಒಡವನೆಂದು ಬೇಡ ಬಂದುದಿಲ್ಲ
ಒಡೆಯ ನಿನ್ನ ಡಿಗಳಿಗೆರಗುವುದಕ್ಕೆ ಮನ
ಬಿಡದಿಹದೊಂದನು ಕೊಡು ಸಾಕೆಂದರೆ

೪

ಆಗಬೇಕು ರಾಜ್ಯಭೋಗಗಳೆನಗೆಂದು
ಈಗ ನಾನು ಬೇಡ ಬಂದುದಿಲ್ಲ
ನಾಗಶಯನ ರಂಗವಿರಲ ನಾ ನಿನ್ನ
ಬಾಗಿಲ ಕಾಯುವ ಭಾಗ್ಯ ಸಾಕೆಂದರೆ

೫

೬

ರಾಗ : ಪೂರ್ವಿ ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ಇದಿರದಾವನು ನಿನಗೀ ಧರೆಯೊಳು
ಪದುಮನಾಭನ ದಾಸ ಪರಮೋಲ್ಲಾಸಾ

ಪೆ

ವಾದಿತಿಮಿರವೂರ್ತಾಂಡನೆಂದೆನಿಸಿದ
ವಾದಿಶರಭಭೇರುಂಡ ವ್ಯಾಸರಾಯನಾ

೧

ಯತಿಗಳೊಳಗೆ ನಿಮ್ಮಂದದವರುಗಳ
ಪ್ರತಿಗಾಣೆನು ಈ ಕ್ಷಿತಿಯೊಳು ಯತಿರಾಯನಾ

೨

ಹೆಮ್ಮನಳಿದು ಶ್ರೀಪತಿ ರಂಗವಿರಲನ್ನ
ಸುವೆನ್ನಾನದಿಂ ಸೇವಿಪ ವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯನಾ

೩

೭

ಸುಳಾದಿ

ರಾಗ : ಭೈರವಿ

ಧ್ರುವತಾಳ

ಈ ವನದೆಡೆಗಳು ಈ ಲತೆವನಗಳು
ಈ ನದಿಪುಳಿನಗಳೀ ಶಶಿಶಿಲೆಗಳು
ಈ ಸುರತರು ನೆಳಲು ಶುಕಪಿಕರವ
ಯಾಕೆ ವೂಧವನ ಮರೆಯಲೀಯದಿವೆ ಕೆಳದಿ
ಆ ಮುಂಗುಳುನಗೆಯ ಆ ಸೊಬಗೆ
ಈ ಸುರತರು ನೆಳಲೀ ರತಿಯ
ಈ ಸುರತವನರಿದ ಬಾಲೆಯರೆಂತೊ
ಈ ಸುಗುಣಮಯ ರಂಗವಿಲನೆ ಕೆಳದಿ

೧

ಮಠ್ಯತಾಳ

ಇನ್ನು ರಂಗನಂಗಸಂಗವು ಎತ್ತನಾದು ಗೋಪಿಯರಿಗೆ
ಮಧುರೆಯ ಮೂನಿನಿಯರ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದನ
ಮಧುರೆಯ ಮೂನಿನಿಯರು ರತಿವಿದಗ್ಧರಾ
ವಧುಗಳು ರಸಿಕ ನಮ್ಮ ರಂಗವಿರಲ

೨

ತಿ ಪುಟತಾಳ

ಇನ್ನಾತಕೆ ರಂಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಹಾ
ಮಧುರಾಪುರಿಯರಸನಾದ
ಮಲ್ಲರ ಕೊಂದು ಮಾವನ್ನ ಮಡುಹಿದ
ಮಧುರಾಪುರಿಯರಸನಾದ
ಅವನ ನೆನಹೆ ಸಾಕು ರಂಗವಿರಲನಾ

೩

ರೂಪಕತಾಳ

ಬಿಡುವರು ಅಧನರ ಗಣಿಕೆಯರು ನೆರೆ
ಬಿಡುವವು ವಿಫಲ ತರುವ ದ್ವಿಜಗಣ
ಬಿಡುವವು ಮೃಗ ದಕ್ಕಿರಿಗೊಂಡಡವಿಯ
ಬಿಡುವನು ಜಾರ ಪರವಧುವನು ನೆರೆದಿನ್ನೊ
ಇವು ದಿಟವಾಯಿತು ನಮ್ಮ ವಲ್ಲಭನೊಳು
ಅಕಟಕಟಾ ರಂಗವಿರಲನು ಕರುಣೆಯೆ

೪

ಅಟ್ಟಿತಾಳ

ಕುಂದಕುಸುಮ ಶಶಾಂಕ ರಂಜಿತ
ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಮಂದಮಾರುತ ಬರಲು ನಲಿದನು ಅರ
ವಿಂದನಯನನು ಹಾ ಹಾ
ಕಂದಿದವು ಕುಂದಿದವು ನಾವು
ಕಂದರ್ಪನ ಶರದಟ್ಟುಳಿಗೆ ಹಾ
ಇಂದುಮುಖಿಯರ ವೃಂದದೊಳಗೆ ಕೃಷ್ಣಾ
ಅಂದು ನಮ್ಮೊಡನಾಡಿದ ಪರಿಯನು ತಾನೊ
ಇಂದೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ನೆನೆವನೆ ಹಾ ಹಾ
ಎಂದಿಗಾದರು ರಂಗವಿರಲನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಹನೆ

೫

ಝಂಪತಾಳ

ವೊಂದೇರದಲ್ಲಿಯೆದವ್ವಾ ಬಂದಿದೆ ವೃಜದೊಳಗೆ
ಅಂದಿನಕ್ಕೂರನೆಂಬ ಕೂರನು ಮರಳಿ ಬಂದನೊ
ನಮ್ಮ ಕರೆದೊಯ್ಯಲಿಬೇಕೆಂದು
ಅಂದೆಮ್ಮ ಕೊಂದ
ಇಂದ್ಯಾರ ಕೊಲ್ಲಲಿ ಬಂದ
ಕೊಂದುಕೊಳ್ಳಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರನು ಹರಲಿಗ
ಅಂದೆಮ್ಮನಗಲಿಸಿದ ರಂಗವಿರಲನಾ

೬

ಏಕತಾಳ

ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರ ನೋಡಲೆಂದು
ಇತ್ತಲಟ್ಟಿದನೆ ಉದ್ಧವ ನಿನ್ನ ಗೋವಳಾ
ಮತ್ತಾರಂಟು ವೃಜದಲ್ಲಿ ನೆನೆವರು
ಹತ್ತಿರಕೆ ತನ್ನವರಲ್ಲಿ ತಾ ಬಿಡುವನೆ
ಅರ್ಥಕೃತ ಸ್ನೇಹ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಕೃಷ್ಣ
ಮತ್ತಳಿಗೆ ಕುಸುಮದ ನೇಹದಂತೆ
ರಕ್ತಿ ಎಮ್ಮೊಳುಂಟು ರಂಗವಿರಲಗೆ

೭

ಝಂಪತಾಳ

ಪರವಂ ಸುಖದಾಸೆ ಈತನ ಸೇವೆ ಅಲ್ಲವೆ
ಒರೆದಳೆ ಪಿಂಗಳೆ ಜನರಿಗೆ ಹಿತವನಂ
ಅರಿದರಿದು ಬಿಡುವ ನಾವು ನರಪಶುಗಳಲ್ಲವೆ
ಸಿರರಮಣಿ ಬಿಡಳು ನಮ್ಮ ರಂಗವಿರಲನ್ನ

೮

ಏಕತಾಳ

ಎಮ್ಮ ತನುಮನ ತನ್ನಧೀನವಲ್ಲೆ
ಅನ್ಯವರಿಯೆವು ತನ್ನರಿದಂತೆ ಮಾಡಲಿ
ಎಮ್ಮಸುವು ತನ್ನಧೀನವಲ್ಲೆ
ಅನ್ಯವರಿಯೆವು ತನ್ನರಿದಂತೆ ಮಾಡಲಿ
ನಮ್ಮ ರಂಗವಿರಲರೇಯಗೆ
ಇನ್ನ ಸಲೆ ಮಾಡುಹೋದೆವೆ ಕೆಳದಿ

೯

ಜತೆ

ಅವನ ಹೆಂಬಲವೆಮಗೆ ಜೀವನವವ್ಯಾ
ಭೇದವನಮೋಹನ ರಂಗವಿರಲನು ಕರುಣೆಯೆ

ಲ

ರಾಗ. ಕಾಂಚೋಧಿ ತಾಳ : ಝಂಪೆ

ಉತ್ತಮರ ಸಂಗಯೆನಗಿತ್ತು ಸಲಹೊ ಪ.

ಚಿತ್ತಜಜನಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಮುಕುಂದ ಅ. ಪ.

ತಿರುತಿರುಗಿ ಪುಟ್ಟಲಾರೆ ಪೆರರ ಬಾಧಿಸಲಾರೆ
ಪರಿಪರಿಯ ಪಾಪಗಳ ಮಾಡಲಾರೆ
ಮರಣ ಜನನಗಳೆರಡು ಪರಿಹರವ ಮಾಡಯ್ಯ
ಕರುಣಾಸಮುದ್ರ ಮುರವೈರಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ೧.

ಏನ ಪೇಳಲಿ ದೇವ ನಾ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮ
ನಾನಾ ವಿಚಿತ್ರವೈ ಶ್ರೀನಿವಾಸ
ಹೀನಜನರೊಳಗಾಟ ಶ್ವಾನಾದಿಗಳ ಕೂಟ
ಜ್ಞಾನವಂತನ ಮಾಡೊ ಜಾನಕೀರಮಣ ೨

ನಿನ್ನ ನಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಭಯವ್ಯಾತಕೆ
ಪನ್ನಗಾಧಿಪಶಯನ ಮನ್ನಿಸಯ್ಯ
ಮುನ್ನ ಭಕುತರನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿದ
ಎನ್ನೊಡೆಯ ರಂಗವಿರಲ ಎನ್ನ ದೊರೆಯೇ ೩

೯

ರಾಗ. ಶಂಕರಾಭರಣ ತಾಳ : ತ್ರಿಪುಟತಾಳ

ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ನೀ
ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೋ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೆ ಪ.

ಆಲಯದೊಳಗೆ ನೀನಾಡದೆ ಚಿನಿ
ಪಾಲು ಸಕ್ಕರೆ ನೀನೊಲ್ಲದೆ ಚಿಕ್ಕ
ಬಾಲೆಯರೊಡನೆ ಕೂಡ್ಯಾಡದೆ ಮುದ್ದು
ಬಾಲಯ್ಯ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಮುಂದಾಡದೆ

೧

ಬಟ್ಟ ಮುತ್ತಿನ ಬೊಗಸೆ ಕಂಗಳು ಪಣೆಯೊ
ಳಿಟ್ಟ ಕಸ್ತೂರಿತಲಕದಂದವು ಅಲ್ಲಿ
ದಿಟ್ಟತನದಿ ಕೂಡ್ಯಾಡಲು
ಪುಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಮುಂದಾಡದೆ

೨

ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಕಿಲಿ ಅರಸಿ ಕಾಣದೆ ಬಹಳ
ದೃಷ್ಟಿಗಟ್ಟೆನು ನಿನ್ನ ನೋಡದೆ ಇ
ನ್ನೆಷ್ಟು ಹೇಳಲಿ ಕೇಳಬಾರದೆ ರಂಗ
ವರಲ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಮುಂದಾಡದೆ

೩

೧೦

ರಾಗ : ರೇವಗುಪ್ತ ತಾಳ : ಛಾಪು

ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದ್ಯೋ ನೀ ಹೇಳಯ್ಯಾ
ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಯ್ಯಾ

ಪ-

ನೊಸಲಲ್ಲಿ ಕಿರುಬೆವರಿಟ್ಟಿದೆ ಅಲ್ಲಿ
ಹೊಸಪರಿ ಸುದ್ದಿಯು ಹುಟ್ಟಿದೆ
ಪುಸಿಯಲ್ಲ ಈ ಮಾತು ಮುಟ್ಟಿದೆ ನಿನ್ನ
ನಸುನೆಗೆ ಕೀರ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿದೆ

೧

ಬೆರಳ ಉಂಗುರವೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದೆ ನಿನ್ನ
ಕೊರಳ ಪದಕವೆಲ್ಲಿ ನೀಗಿದೆ
ಸರಕೆಲ್ಲ ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆ ಆ
ತರುಣ ಮಹಿಮೆ ಹೀಂಗಾಗಿದೆ

೨

ಕಳ್ಳತನವ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆ ನಿನ್ನ
ಸುಳ್ಳು ಕಡೆಗೆ ನಾ ನೋಡಿದೆ
ಎಲ್ಲರಿಗೂ ರಕ್ಕು ಮಾಡಿದೆ
ಚೆಲುವ ರಂಗವಿರಲ ನಗೆಗೀಡಾದೆ

೩.

೧೧

ರಾಗ. ಅಹರಿ ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ

ಒಲ್ಲೆ ನವ್ವಾ ಲಕುಮಿಯ ನಲ್ಲ ಬಾರದಿದ್ದರೆ
ತನುಹೊರೆಯನೊಲ್ಲೆ ನವ್ವಾ

ಪ.

ಹಾರ ಕೊರಳಿಗೆ ಭಾರ ಹುವ್ವಿನ
ಭಾರ ಸೈರಿಸಲಾರೆನೆ
ಮಾರನಯ್ಯನು ಬಾರದಿದ್ದರೆ
ಮಾರನಂಬಿಗೆ ಗುರಿಯ ಮಾಡಿ

೧

ಎಲ್ಲ ದೇವರ ವಲ್ಲಭನೆಂದು
ಒಲಿದೆ ಮನ ನಿಲ್ಲದೆ
ನಿಲ್ಲದೆ ರಂಗ ಪೋದ ಮಧುರಗೆ
ಬಿಲ್ಲ ಹಬ್ಬದ ನೆವನ ಮಾಡಿ

೨

ವಂದಾನಿಲವ ಸಹಿಸಲಾಗದು
ನೊಂದೆ ಶಂಕಪಿಕರವಗಳಿಂದ
ಚಂದ್ರಕಿರಣದಿ ಬೆಂದೆ ಇನ್ನೀ
ವೃಂದಾವನವೇಕವನನಗಲಿ

೩.

ಮುನ್ನ ಅಡಿದ ಮಾತ ಮರೆತು
ಎನ್ನ ವನದೊಳಗೀಡಾಡಿ
ವನ್ನಜಾಕ್ಷನು ಬಾರ ಪುರದ
ವನ್ನತೆಯರನು ಮೆಚ್ಚಿ ಪೋದ

೪

ವೊಂಗೊಳಲ ಧ್ವನಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ
ಭಂಗಬಟ್ಟಿನಂಗಜನಿಂದಲಿ
ವೆಂಗಳಿಗುಚಿತವಲ್ಲ
ರಂಗವಿರಲನ ತೋರದಿದ್ದಡೆ

೫

೧೨

ರಾಗ : ತೋಡಿ ತಾಳ : ರೂಪಕ

ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕೊ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ನೋಡದ

ಪ-

ಜಗಂಗಳೊಳಗೆ ಮಂಗಳಮೂರುತಿ
ರಂಗನ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳ ನೋಡದ

ಅ.ಪ-

ವಂದಿಗಾದರೊಮ್ಮೆ ಜನರು
ಬಂದಂ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಂದಂ
ಚಂದ್ರ ಪುಷ್ಕರಿಣಿ ಸ್ನಾನವ ಮಾಡಿ ಆ
ನಂದದಿಂದಲಿ ರಂಗನ ನೋಡದ

೧

ಹರಿ ಪಾದೋದಕ ಸಮ ಕಾವೇರಿ
ವಿರಜಾನದಿ ಸ್ನಾನವ ಮಾಡಿ
ಪರಮ ವೈಕುಂಠ ರಂಗಮಂದಿರ
ಪರವಾಸುದೇವನ ನೋಡದ

೨

ಹಾರ ಹೀರೆ ವೈಜಯಂತಿ
ತೋರ ಮುತ್ತಿನ ಸರವ ಧರಿಸಿ
ತೇರನೇರಿ ಬೀದಿಲಿ
ಮೆರೆವ ರಂಗವಿಠಲನ ನೋಡದ

೩

೧೩

ರಾಗ : ಶ್ರೀ ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ

ಕಂಜನೇತ್ರ ಶುಭ ಮಂಜುಳಗಾತ್ರ
ಕಂಜರದಂತೆ ಗಮನೆ ರಂಜಿತಾಂಗಿ ನಿರಂಜನಾಂಗಿ

ಪ-

ಧರೆಯ ಮೂಲೆ ಹಿರಿಯಳು ನಾ-
ನಿರಲು ಲಜ್ಜೆ ತೊರೆದು ನೀನು
ಸರಸವಾಡೋರೆ ಮುರಹರನ
ಕರೆದು ಭಾಮಿನಿ ಸುಗುಣೆ ಕಾಮಿನಿ

೧

ಪತಿಯ ಪ್ರೀತಿ ಎನ್ನ ಮೂಲೆ
ಅತಿಶಯದಿ ಇರಲು ಜ್ಞೇಷ್ಠ
ಸತಿಯಳೇನೇ ನೀನು ನೋಡು
ಮತಿಯ ರುಗ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ

೨

ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸಿ-
ಯಿಂದ ಪತಿಯು ಸರಸವಾಡಲು
ಬಂದಳೇನೇ ಅರಸಿ ಸಮ-
ಳೆಂದು ಭಾಮಿನಿ ಸುಗುಣೆ ಕಾಮಿನಿ

೩

ದಾಸಿ ಸಮಳು ನಾನು ಅಲ್ಲ
ದೋಷ ಮಾತನಾಡಬೇಡ
ಶ್ರೀಶನ ದಯರಾಶಿ ಇರಲು
ದಾಸಿಯೆ ರುಗ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ

೪

ಸಾರೆ ಕೃತ್ಯವಾರೆ ಮಾಡಿ
ದ್ವಾರಾಪತಿಯಿಂದ ಎನ್ನ
ಸಾರೆ ಬಂದ ಪ್ರೀತಿಯು [ಅ-
ಪಾಲೆ] ಭಾಮಿನಿ ಸುಗುಣೆ ಕಾಮಿನಿ

೫

ಕಡಲಶಾಯಿ ತಡೆದರಿನ್ನು
ದಿಡುಗು ದೇಹ ಬಿಡುವೆನೆಂಬೊ
ನುಡಿಯ ಕೇಳಿ ಪಿಡಿದನೆ
ಬಿಡದೆ ರುಗ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ

೬

ಮಂದರಧರನು ಪ್ರೀತಿ
ಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಡೆದನೇನೆ
ಒಂದು ಮನೆಯ ಕಾರಣದಿ
ಬಂದೆ ಭಾಮಿನಿ ಸುಗುಣೆ ಕಾಮಿನಿ

೭

ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದವಳಿಗೆ
ಬ್ರಹ್ಮ ಲಗ್ನದಿ ಬಂದನಗೆ
ಸಾವ್ಯವೇನೆ ಯಾಕೆ ನಿನಗೆ
ಹೆಮ್ಮೆ ರುಗ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ

೮

ಮಾನಾದಿ ಭಕ್ತಿಯು ಕನ್ಯಾ
ದಾನವು ಲೋಕದೊಳಗುಂಟು
ಏನು ನಿನ್ನ ತಾತ ಕೊಟ್ಟ
ದೀನ ಭಾಮಿನಿ ಸುಗುಣ ಕಾಮಿನಿ

೯

ಎನ್ನ ಹಂಗದೆಂದು ಪ್ರ-
ಸನ್ನ ಕೇಳಿ ಶತಧನ್ವನ
ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಕೊಂದನೆ ನೀ-
ಚನ್ನ ರುಗ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ

೧೦

ವೀರ ಅರಸರ ಸ್ವಭಾವ
ಚೋರರ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬೋ
ಸಾರ ಪ್ರೀತಿಯದರಿಂದ
ತೋರೆ ಭಾಮಿನಿ ಸುಗುಣ ಕಾಮಿನಿ

೧೧

ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೊಳು
ಸಾಂದ್ರಯುದ್ಧವನ್ನೆ ಮಾಡಿ
ವೀಂದ್ರ [ಗ] ಎನಗೆ ಪಾರಿಜಾತ
ತಂದ ರುಗ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ

೧೨

ವರದ ರಂಗ ಕರದೊಳೆನ್ನ
ಸುರಪುಷ್ಪವಿರಲು ನಿನ್ನ
[ತ್ವರೆ] ಕ್ಲೇಶ ನೋಡಿ ತಂದ
ತರುವ ಭಾಮಿನಿ ಸುಗುಣ ಕಾಮಿನಿ

೧೩

ನಿಜಳೆಂದು ರಂಗನು ಎನ್ನ
ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ
ಭುಜಗಳಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿದ
ಸುಜನೆ ರುಗ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ

೧೪

ಅರಸರ ಸ್ವಭಾವ ತಮ್ಮ
ಅರಸೇರ ಮನೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು
ಸರಸ ದಾಸೇರಿದ್ವೋಗೋದು
ಸ್ಮರಿಸೆ ಭಾಮಿನಿ ಸುಗುಣೆ ಕಾಮಿನಿ ೧೫

ಸಾರವಚನ ಕೇಳಿ ಭಾಮೆ
ಮೋರೆ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡುತಿರಲು
ನಾರಿ ರುಗ್ಮಿಣಿ ಭಾಮೆಯರನ್ನು
ವೀರ ಕರೆದನು ತಾ ಸೇರಿ ಮೆರೆದನು ೧೬

ಮಂಗಳಾಂಗ ಮಹಿಮ ಕೇಶವಾ-
ಲಿಂಗಿಸಿದ ಭೈಷ್ಣಿಯನ್ನು
ತುಂಗ ಗುಣ ಗೋಪೀರಮಣ
ರಂಗವಿರಲನು ಅನಂಗಜನಕನು ೧೭

೧೪

ಉಗಾಘೋಗ

ಕರುಣದಿ ತನುಮನಧನಂಗಳೆಲ್ಲವು
ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಕೊಪ್ಪಿಸಿದ ಬಳಿಕೆ
ಮರಳಿ ಎನ್ನ ಮರುಳುಮಾಡುವರೆ
ಸರಕು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮ್ಮಾಲೆ ಸುಂಕವುಂಟೆ ದೇವಾ
ಕರುಣಾಕರ ನಿನ್ನ ಚರಣದಡಿಯೊಳಿಟ್ಟು ಕಾಯೊ ರಂಗವಿತಲ

೧೫

ರಾಗ. ನಾಡನಾಮಕ್ರಿಯೆ ತಾಳ : ಭಾಷ

ಕಾಳಬೆಳದಿಂಗಳು ಈ ಸಂಸಾರ ಕತ್ತಲೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಪ.

ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಧರ್ಮನು ಲೆತ್ತವನಾಡಲಂ
ಅರ್ಧ ಭಾಂಡಾರವೆಲ್ಲವ ಸೋತು
ಮತ್ತೆ ವಿರಾಟರಾಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ತೊತ್ತಾದಳು ದ್ರೌಪದಿ ಒಂದು ವರುಷ ೧

ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಪುರಂಷೋತ್ತಮ ಹರಿಯು
ಬುಡಿಬೋವನಾದ ಪಾರ್ಥನಿಗೆ ಭೂ
ಮಂಡಲನಾಳುವ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯನು
ಕೊಂಡವ ಕಾಯಿದನು ಹೊಲೆಯನಾಳಾಗಿ

೨

ಉಂಟಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೆಂಟರು ಇಷ್ಟರು
ಬುಟರಾಗಿ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ದರು
ಉಂಟಾದತನ ತಪ್ಪಿ ಬಡತನ ಬಂದರೆ
ಒಂಟಿಯಂತೆ ಗೋಣ ಮೇಲಿತ್ತುವರು

೩

ಉಂಬಾಗ ಉಡುವಾಗ ಕೊಂಬಾಗ ಕೊಡುವಾಗ
ಬೆಂಬಲದಲಿ ನಲಿನಲಿವೃತಿಹರು
ಬೆಂಬಲತನ ತಪ್ಪಿ ಬಡತನ ಬಂದರೆ
ಇಂಬು ನಿನಗಿಲ್ಲ ನಡೆಯೆಂಬರು

೪

ಏರುವ ದಂಡಿಗೆ ನೂರಾಳು ಮಂದಿಯು
ಮೂರುದಿನದ ಭಾಗ್ಯ ರಘುಣರಘುಣವು
ನೂರಾರು ಸಾವಿರ ದಂಡವ ತೆತ್ತರೆ
ರಂಗವಿರಲನನೆ ಸರಿಯೆಂಬೊರಯ್ಯ

೫

೧೬

ರಾಗ : ಶಂಕರಾಭರಣ

ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ಕೇಳಿದ್ಯಾ ಕೌತುಕವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ಯಾ

ಪ.

ಕೇಳಿದ್ಯಾ ಕೌತುಕವನ್ನು ನಾ
ಕೇಳಿದೆ ನಿನಗಿಂತ ಮುನ್ನು ಆಹಾ
ಚಾಳಿಕಾರ ಕೃಷ್ಣ ಪೇಳದೆ ಮಧುರಗೆ
ಕೋಳಿ ಕೂಗದ ಮುನ್ನು ನಾಳೆ ಪಯಣವಂತೆ

ಅ.ಪ.

ಕರೆಯ ಬಂದಿಹನಂತೆ ಕೂರ ತಮ್ಮ
ಕಿರಿಯಯ್ಯನಂತೆ ಅಕ್ಕೂರ ಪುರ

ಹೊರವಳಯದಿ ಬಿಟ್ಟು ತೇರ ಆಹಾ
ಹಿರಿಯನೆಂದು ಕಾಲಿಗರಗಲು ರಾಮಕೃ-
ಷ್ಣರ ರಕ್ಕಸಿಕೊಂಡು
ಮರುಳುವೊಡಿದ ಬುದ್ಧಿ

೧

ಸೋದರವೂವನ ಮನೆಯ ಬೆಳ-
ಗಾದರೆ ನಾಳಿನ ಉದಯ ಪರ-
ಮಾದರವಂತೆ ತ್ವರೆಯ ಅಲ್ಲಿ ತೋ-
ರಿದ ಮನಕೆ ನಾರಿಯ ಆಹಾ
ಸಾಧಿಮಲ್ಲ ಮೊದಲಾದ ಬಿಲ್ಲುಹೆಬ್ಬ
ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ

೨

ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳವಂತೆ ಮಧು[ರೆ] ಕಂಸ-
ನಟ್ಟುಳಿಗಾರದೆ ಬೆದರಿ ತಂ-
ದಿಟ್ಟು ತನ್ನ ತಂದೆ ಚದು[ರೆ] ತೋರಿ
ಕೊಟ್ಟಳು ಭಯವನ್ನು ಬೆದರಿ ಆಹಾ
ಎಷ್ಟು ಹೇಳಲಿ ರಂಗವಿರಲನು ಮೂವನ
ಭೆಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಒಡಂಬಟ್ಟು ಪೋಗುವ ಸುದ್ದಿ

೩

೧೭

ರಾಗ : ಮಾಯಾಮಾಳವಗೌಳ ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ

ಕೊಂಬು ಕೊಳಲನೂದುತ್ತು ನಂಬಿಸಿ ಪೋದನೆಯವ್ವಾ
ಅಂಬುಜನಾಭಗೆ ಮನ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದೆಯವ್ವಾ

ಪ.

ನಡೆಯಲಾರನೆಯವ್ವಾ ಅಡಿಯಿಡಲೊಶವಿಲ್ಲ
ಬೆಡಗುಗಾರನ ಕೂಡೆ ನುಡಿ ತೆರಳಿತ್ತೆಯವ್ವಾ

೧

ಮೂತು ಮನಸು ಬಾರದವ್ವಾ ಸೋತೆವವ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಗಾದಿ
ಆತನ ಕಾಣದೆ ಮನ ಕಾತರಿಸುತ್ತಿದೆಯವ್ವಾ

೨

ಅನ್ನೋದಕ ಒಲ್ಲೆವವ್ವಾ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬಾರದು
ಮನ್ನಣೆಗಾರನ ಕೂಡೆ ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮ ಸಾಕೆಯವ್ವಾ

೩

ಮನೆಮನೆ ವಾರುತೆಗೆ ಮನವೆಳಸದೆಯವ್ವಾ
ಮನಸಿಜಪಿತನೊಡನೆ ಮನ ತೆರಳಿತೆಯವ್ವಾ

೪

ಗೋಪ[ಮ್ಮ]ನ ವಾರುತೆಗೆ ತಾಪ ಹಿರಿಯದಾಯಿತವ್ವಾ
ಗೋಪ ಜನರ ಕೂಡಿದ ಶ್ರೀಪತಿ ರಂಗವಿಠಲಾ

೫

೧೮

ರಾಗ : ಮೋಹನ

ತಾಳ : ಛಾಪುತಾಳ

ಗೊಲ್ಲತಿಯರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಎನ್ನ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲದ ಸುದ್ದಿ ಪುಟ್ಟಿಸಿ
ಕಳ್ಳನೆಂದು ದೂರುತಾರೆ ಗೋಪಿ ಎನ್ನ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಬಗೆಯ ಪ.

ಹರವಿಯ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲು ಎನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ
ಕೆರೆಯೇನೆ ಹೇಳಮ್ಮಯ್ಯ
ಕರೆದು ಅಣ್ಣನ ಕೇಳಮ್ಮ ಉಂಟಾದರೆ
ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಮ್ಮಯ್ಯ

೧

ವಿಶಾಸಲು ಬೆಣ್ಣೆಯನು ಮೆಲುವುದದಂ ಎನಗೆ
ದೋಷವಲ್ಲವೇನಮ್ಮಯ್ಯ
ಆಸೆ ಮಾಡಿದರೆ ದೇವರು ಕಣ್ಣ
ಮೋಸದಿ ಕುಕ್ಕೋನಮ್ಮಯ್ಯ

೨

ಅಟ್ಟವನೇರಿ ಹಿಡಿವುದು ಅದು ಎನಗೆ
ಕಷ್ಟವಲ್ಲವೆ ಹೇಳಮ್ಮಯ್ಯ ನೀ
ಕೊಟ್ಟ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲಾರದೆ ನಾನು
ಒಟ್ಟಲೊಳಗಿಟ್ಟು ಪೋದೆನೆ

೩

ಪುಂಡುತನವ ಮಾಡಲು ನಾನು ದೊಡ್ಡ
ಗಂಡಸೇನೆ ಹೇಳಮ್ಮಯ್ಯ ಎನ್ನ
ಕಂಡವರು ದೂರುತಾರೆ ಗೋಪಮ್ಮ ನಾ ನಿನ್ನ
ಕಂದನಲ್ಲವೇನೆ ಅಮ್ಮಯ್ಯ

೪

ಉಂಗುರದ ಕರದಿಂದ ಗೋಪಮ್ಮ ತನ್ನ
ಶೃಂಗಾರದ ಮಗನೆತ್ತಿ
ರಂಗವಿರಲನ ಪಾಡಿ ಉಡುಪಿನ ಉ
ತ್ತಂಗ ಕೃಷ್ಣನ ತೂಗಿದಳು

೫

೧೯

ರಾಗ : ಕಾಂಬೋಧಿ ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ಚಿತ್ತಜನಯ್ಯನ ಚಿಂತಿಸು ಮನವೇ
ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯದೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನ ನೆನೆ ಮನವೆ
ಕಾಲನ ದೂತರು ನೂಲು ಹಗ್ಗವ ತಂದು
ಕಾಲು ಕೈಗಳ ಕಟ್ಟಿ ವ್ಯಾಲೆ ಕುಟ್ಟಿ
ಕಾಲಪಾಶದೊಳಿಟ್ಟು ಶೂಲದಿಂದಿರಿವಾಗ
ಪಾಲಿಸುವರುಂಟೆ ಜಾಲವ ಮಾಡದೆ

ಪ.

೧

ದಂಡಧರನ ಭಟರು ಚಂಡಕೋಪದಿ ಬಂದು
ಕೆಂಡದ ನದಿಯ ತಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು
ಖಂಡಖಂಡವ ಕಿತ್ತು ಕೆಂಡದೊಳಿಡುವಾಗ
ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ಬಂದು ಬಿಡಿಸಬಲ್ಲರೆ ಮರುಳೆ

೨

ಅಂಗಳಿಗೆ ದಬ್ಬಣಂಗಳ ಸೇರಿಸಿ ಎರಡು
ಕಂಗಳಿಗೆ ಸೀಸವ ಕಾಸಿ ಪೊಯ್ಯಲು
ತಂಗಿ ಆಕ್ಕ ಬಂದು ಭಂಗವ ಬಿಡಿಸುವರೆ
ಅಂಗವು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ ರಂಗವಿರಲ ಬಲ್ಲ

೩

೨೦

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ (ಉದಯರಾಗ) ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ಜಯ ಜಯ ಜಗತ್ತಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸುತ್ತಾಣ
ಅಖಿಲಗುಣ ಸದ್ಗಾಮ ಮಧ್ವನಾಮ

ಪ.

ಆವ ಕಚ್ಚಪ ರೂಪದಿಂದಲಂಡೋದಕವ
ಓವಿ ಧರಿಸಿದ ಶೇಷಮೂರುತಿಯನು
ಆವವನ ಬಳಿವಿಡಿದು ಹರಿಯ ಸುರರೆಯ್ದವರು
ಆ ವಾಯು ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುರಾಯನು

೧

ಆವವನು ದೇಹದೊಳಗಿರಲು ಹರಿ ನೆಲಸಿಹನು
ಆವ[ವ]ನು ತೊಲಗೆ ಹರಿ ತಾ ತೊಲಗುವ
ಆವವನು ದೇಹದಾ ಒಳ ಹೊರಗೆ ನಿಯತಾಮಕನು
ಆ ವಾಯು ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುರಾಯನು

೨

ಕರುಣಾಭಿಮಾನಿ ಸುರರು ದೇಹವ ಬಿಡಲು
ಕರುಂಡ ಕಿವುಡ ಮೂಕನೆಂದೆನಿಸುವ
ಪರಮ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣ ತೊಲಗಲಾ ದೇಹವನು
ಅರಿತು ಪೆಣನೆಂದು ಪೇಳುವರು ಬುಧಜನ

೩

ಸುರರೊಳಗೆ ನರರೊಳಗೆ ಸರ್ವಭೂತಗಳೊಳಗೆ
ಪರತರನೆನಿಸಿ ನಿಯತಾಮಿಸಿ ನೆಲಸಿಹ
ಹರಿಯನಲ್ಲದೆ ಬಗೆಯ ಅನ್ಯರನು ಲೋಕದೊಳು
ಗುರುಕುಲತಿಲಕ ಮುಖ್ಯ ಪವವಶಾನನು

೪

ತ್ರೇತಯಲಿ ರಘುಪತಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು
ವಾತಸುತ ಹನುಮಂತನೆಂದೆನಿಸಿದ
ಪೋತ ಭಾವದಿ ತರಣ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಲಂಘಿಸಿದ
ಈತಗೇಣೆಯಾರು ಮೂಲೋಕದೊಳಗೆ

೫

ತರಣೆಗಭಿಮುಖನಾಗಿ ಶಬ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರವ ಪರಿಸಿ
ಉರುಣಿಸಿ ಹಿಂದುಮುಂದಾಗಿ ನಡೆದ
ಪರಮ ಪವವಶಾನ ಸುತ ಉದಯಾಸ್ತ ಶೈಲಗಳ
ಭರದಿಯೈದಿದಗೀತಗುಪಮೆ ಉಂಟೇ

೬

ಅಖಿಳ ವೇದಗಳ ಸಾರ ಪರಿಸಿದನು ಮುನ್ನಲ್ಲಿ
ನಿಖಿಳ ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಇವ ಪೇಳಿದ

ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿದಪಶಬ್ದ ಇವಗಿಲ್ಲೆಂದಂ
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನು ರಾಮನನುಕರಿಸಿದ

೭

ತರಣಿಸುತನನು ಕಾಯ್ಬ ಶರಧಿಯನು ನೆರೆದಾಟಿ
ಧರಣಿಸುತೆಯಳ ಕಂಡಂ ದನುಜರೊಡನೆ
ಭರದಿ ರಣವನೆ ಮಾಡಿ ಗೆಲಿ[ದು] ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳ
ಉರುಹಿ ಲಂಕೆಯ ಬಂದ ಹನುಮಂತನು

೮

ಹರಿಗೆ ಚೂಡಾಮಣಿಯನಿತ್ತು ಹರಿಗಳ ಕೂಡಿ
ಶರಧಿಯನು ಕಟ್ಟಿ ಬಲು ರಕ್ಕಸರನು
ಒರಸಿ ರಣದಲಿ ದಶಶಿರನ ಹುಡುಗುಟ್ಟಿದ
ಮೆರೆದ ಹನುಮಂತ ಬಲವಂತ ಧೀರ

೯

ಉರಗಬಂಧಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಕಪಿವರರು ಮೈಮರೆಯೆ
ತರಣಿಕುಲತಿಲಕನಾಚ್ಛೆಯ ತಾಳಿದ
ಗಿರಿಸಹಿತ ಸಂಜೀವನವ ಕಿತ್ತು ತಂದಿತ್ತು
ಹರಿವರಗೆ ಸರಿಯುಂಟೆ ಹನುಮಂತಗೆ

೧೦

ವಿಜಯ ರಘುಪತಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಧರಣಿಸುತೆಯಳಿಗೀಯೆ
ಭಜಿಸಿ ಮೌಕ್ತಿಕದ ಹಾರವನು ಪಡೆದ
ಆಜಪದವಿಯನು ರಾಮ ಕೊಡುವೆನೆನೆ ಹನುಮಂತ
ನಿಜ ಭಕುತಿಯನೆ ಬೇಡಿ ವರವ ಪಡೆದ

೧೧

ಆ ಮಾರುತನೆ ಭೀಮನೆನಿಸಿ ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ
ಸೋಮಕುಲದಲಿ ಜನಿಸಿ ಪಾರ್ಥ[ನೊ]ಡನೆ
ಭೀಮ ಎಕ್ರಮ ರಕ್ಕಸರ ಮುಂದೊಟ್ಟಿದ
ಆ ಮಹಿಮ ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುರಾಯನಂ

೧೨

ಕರದಿಂದ ಶಿಶುಭಾವನಾದ ಭೀಮನ ಬಿಡಲು
ಗಿರಿವಡದು ಶತಶೃಂಗವೆಂದೆನಿಸಿತು
ಹರಿಗಳ ಹರಿಗಳಂ ಕರಿಗಳ ಕರಿಗಳಂ
ಅರವ ವೀರನಿಗೆ ಸುರ ನರರು ಸರಿಯೇ

೧೩

ಕೊರಂಪ ಗರಳವನಿಕ್ಕಿ ನೆರೆ ಉಂಡು ತೇಗಿ
ಹೆಸಿದುರಗಗಳ ಮ್ಹಾಲೆ ಬಿಡಲದನೊರಸಿದ
ಅರಗಿನರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯನಿಕ್ಕಲು ವೀರ
ಧರಿಸಿ ಜಾಹ್ನವಿಗೊಯ್ದ ತನ್ನನುಜರ

೧೪

ಅಲ್ಲಿದ್ ಬಕ ಹಿಡಿಂಬಕರೆಂಬ ರಕ್ಕಸರ
ನಿಲ್ಲದೊರಸಿದ ಲೋಕಕಂಟಕರನು
ಬಲ್ಲಿದಸುರರ ಗೆಲಿದು ದ್ರೌಪದಿಯ ಕೈವಿದಿದು
ಎಲ್ಲ ಸುಜನರಿಗೆ ಹರುಷವ ತೋರಿದ

೧೫

ರಾಜಕುಲ ವಜ್ರನೆಸಿದ ಮಾಗಧನ ಸೀಳಿ
ರಾಜಸೂಯಾಗವನು ಮಾಡಿಸಿದನು
ಆಜಿಯೊಳು ಕೌರವರ ಬಲವ ಸವರುವೆನೆಂದು
ಮೂಜಗವರಿಯೆ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದ

೧೬

ದಾನವರ ಸವರಬೇಕೆಂದು ಬ್ಯಾಗ
ಮಾನನಿಧಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮನದಿಂಗಿತವನರಿತು
ಕಾನನವ ಪೊಕ್ಕು ಕಿಮ್ಮಾರಾದಿಗಳ ಮುರಿದು
ಮಾನಿನಿಗೆ ಸೌಗಂಧಿಕವನೆ ತಂದ

೧೭

ದುರುಳ ಕೀಚಕನು ತಾಂ ದ್ರೌಪದಿಯ ಚೆಲುವಿಗೆ
ಮರುಳಾಗಿ ಕರಕರಿಯ ಮಾಡಲವನಾ
ಗರಡಿ ಮನೆಯಲಿ [ಬರಸಿ] ಅವನನ್ನಯವ
ಕುರುಪನಟ್ಟಿದ ಮಲ್ಲಕುಲವ ಸದೆದ

೧೮

ಕೌರವರ ಬಲ ಸವರಿ ವೈರಿಗಳ ನೆಗ್ಗೊತ್ತಿ
ಓರಂತೆ ಕೌರವನ ಮುರಿದು ಮೆರೆದ
ವೈರಿ ದುಶ್ಯಾಸನ್ನ ರಣದಲ್ಲಿ ಎಡೆಗೆಡಹಿ
ವೀರ ನರಹರಿಯ ಲೀಲೆಯ ತೋರಿದ

೧೯

ಗುರುಸುತನು ಸಂಗರದಿ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನು
ಉರವಣಿಸಿ ಬಿಡಲು ಶಸ್ತ್ರವ ಬಿಸುಟರಂ

- ಹರಿಕೃಪೆಯ ಪಡೆದಿದರ್ ಭೀಮ ಹುಂಕಾರದಿಂ
ಹರಿಯ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರವನು ನೆರೆ ಅಟ್ಟಿದ ೨೦
- ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮನು ಗದೆಗೊಂಡು ರಣದಿ ಭೂ
ಮಂಡಲದೊಳದಿರಾಂತ ಖಳರನೆಲ್ಲಾ
ಹಿಂಡಿ ಬಿಸುಟಹ ವೃಕೋದರನ ಪ್ರತಾಪವನು
ಕಂಡು ನಿಲ್ಲುವರಾರು ತ್ರಿಭುವನದೊಳು ೨೧
- ದಾನವರು ಕಲಿಯುಗದೊಳವತರಿಸಿ ವಿಬುಧರೊಳು
ವೇನನ ಮತವನರುಹಲದನರಿತು
ಜ್ಞಾನಿ ತಾ ಪವಮಾನ ಭೂತಳದೊಳವತರಿಸಿ
ಮಾನನಿಧಿ ಮಧ್ವಾಖ್ಯನಂದೆನಿಸಿದ ೨೨
- ಅರ್ಭಕತನದೊಳ್ಳೆದಿ ಬದರಿಯಲಿ ಮಧ್ವಮುನಿ
ನಿರ್ಭಯದಿ ಸಕಳ ಶಾಸ್ತ್ರವ ಪರಿಸಿದ
ಉರ್ವಿಯೊಳು ಮಾಯೆ ಬೀರಲು ತತ್ತ್ವಮಾರ್ಗವನು
ಓರ್ವ ಮಧ್ವಮುನಿ ತೋರ್ದ ಸುಜನರ್ಗೆ ೨೩
- ಸರ್ವೇಶ ಹರಿ ವಿಶ್ವ ಎಲ್ಲ ತಾ ಪುಸಿಯೆಂಬ
ದೂರ್ವಾದಿಗಳ ಮತವ ನೆರೆ ಖಂಡಿಸಿ
ಸರ್ವೇಶ ಹರಿ ವಿಶ್ವ ಸತ್ಯವೆಂದರುಹಿದಾ
ಶರ್ವಾದಿ ಗೀರ್ವಾಣ ಸಂತತಿಯಲಿ ೨೪
- ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪುನರಪಿಯೈದಿ ವ್ಯಾಸಮುನಿ
ಪದಕೆರಗಿ ಅಖಿಳ ವೇದಾರ್ಥಗಳನು
ಪದಮವನಾಭನ ಮುಖದಿ ತಿಳಿದು ಬ್ರಹ್ಮತ್ವ
ಯೈದಿದ ಮಧ್ವಮುನಿರಾಯಗಭಿವಂದಿಪೆ ೨೫
- ಜಯಜಯತು ದೂರ್ವಾದಿಮತತಿಮಿರ ಮಾರ್ತಾಂಡ
ಜಯಜಯತು ವಾದಿಗಜಪಂಚಾನನ
ಜಯಜಯತು ಚಾರ್ವಾಕಗರ್ವಪರ್ವತಕುಲಿಶ
ಜಯಜಯ ಜಗನ್ನಾಥ ಮಧ್ವನಾಥ ೨೬

ತುಂಗಕುಲ ಗುರುವರನ ಹೃತ್ಕಮಲದಲಿ ನಿಲಿಸಿ
ಭಂಗವಿಲ್ಲದೆ ಸುಖವ ಸುಜನಕೆಲ್ಲ
ಹಿಂಗದೆ ಕೊಡುವ ನಮ್ಮ ಮಧ್ವಾಂತರಾತ್ಮಕ
ರಂಗವಿರಲನೆಂದಂ ನೆರೆ ಸಾರಿರೈ

೨೭

[ಫಲಶ್ರುತಿ]

ಸೋಮ ಸೂರ್ಯೋಪರಾಗದಿ ಗೋಸಹಸ್ರಗಳ
ಭೂಮಿದೇವರಿಗೆ ಸುರನದಿಯ ತಟದಿ
ಶ್ರೀಮುಕುಂದಾರ್ಪಣವೆನುತ ಕೊಟ್ಟ ಫಲವಂಕ್ಕು
ಈ ಮಧ್ವನಾಮ ಬರೆದೋದಿದರ್ಗೆ

೦

ಪುತ್ರರಿಲ್ಲದವರು ಸತ್ಪುತ್ರರೈದುವರು
ಸರ್ವತ್ರದಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯವಹುದು ಸಕಲ
ಶತ್ರುಗಳು ಕೆಡುವರಪಮೃತ್ಯು ಬರಲಂಜುವುದು
ಸೂತ್ರನಾಮಕನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮೂತ್ರದಿ

೧

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಪೇಳಿದ ಮಧ್ವನಾಮ ಸಂ
ತಾಪಕಳೆದಖಳ ಸೌಖ್ಯವನೀವುದು
ಶ್ರೀಪತಿ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿರಲನ ತೋರಿ ಭವ
ಕೂಪಾರದಿಂದ ಕಡೆ ಹಾಯಿಸುವುದು

೨

೨೧

ರಾಗ : ಶಂಕರಾಭರಣ ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ
(ಜೋಗುಳ ಹಾಡು)

ಜೋ ಜೋ ಜೋ ಜೋ ಜೋ ರಂಗಧಾಮಂ
ಜೋಜೋ ಜೋಜೋ ಜೋ ರಣಭೀಮಂ

ಪ್ರ

ಜೋ ಜೋ ಭಕ್ತರ ಕಷ್ಟ ನಿರ್ಧೂಮಂ
ಜೋ ಜೋ ದಶರಥ ರಾಮ ನಿಸ್ಸೀಮಂ

ಅ, ಪ್ರ

ಭೂಮಿಯ ಚಿನ್ನದ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಾಡಿ
ಸೋಮಸೂರ್ಯರೆಂಬ ಕಲಶವೆ ಹೊಡಿ
ನೇಮದಿ ವೇದಗಳ ಸರಪಳಿ ಮಾಡಿ
ಆ ಮಹಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಗಳ ಹಾಕಿ

೧

ಸರಸಿಜೋದ್ಭವ ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ
ಗರುಡ ಶೇಷ ರುದ್ರರಿವರ ಸತಿಯರು
ಸುರರು ಕಿನ್ನರರು ಕಿಂಪುರುಷ ನಾರದರು
ಪರಿಪರಿ ನೀತದಿ ತುತಿಸಿ ಪಾಡಿದರು

೨

ವಸುದೇವ ಸುತನಾದ ಮಂದ್ವ ಮಂರಾರಿ
ಅಸುರೆ ಪೂತನಿಯ ಪ್ರಾಣಾಪಹಾರಿ
ಅಸಮ ಸಾಹಸಮಲ್ಲ ದೈತ್ಯರ ವೈರಿ
ಶಿಶುವಾಗಿ ದೇವಕಿಗಾನಂದ ತೋರಿ

೩

ಜಗವನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಿಂಬಿಟ್ಟಿ ತ್ತುವಿ
ಜಗವೆಲ್ಲ ನಿರ್ವರ್ಣ ಮಾಡಿದೆ ತ್ತುವಿ
ನಿಗಮಗೋಚರ ನಿತ್ಯಾನಂದನೆ ತ್ತುವಿ
ಮಗುವೆಂದು ನಾವ್ ತೂಗಬಲ್ಲೆವೆ ತ್ತುವಿ

೪

ತಮನ ಮರ್ದಿಸಿ ವೇದತತಿಗಳನು ತಂದೆ
ಸುವನಸರಿಗಾಗಿ ಮಂದರ ಪೊತ್ತು ನಿಂದೆ
ಕ್ಷಮೆಗಾಗಿ ಪೋಗಿ ಹಿರಣ್ಯಕನ ಕೊಂದೆ
ನಮಿಸಿ ಕರೆದರೆ ಕಂಬದಿಂದೊರಟು ಬಂದೆ

೫

ತರಳನಾಗಿ ಬಲಿಯ ದಾನವ ಬೇಡೆ
ಪರಶು ಧರಿಸಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸವರಿದೆ
ದುರುಳ ರಾವಣನ ಶಿರವ ಚಂಡಾಡಿದೆ
ಚರಿಸಿ ಮನೆಗಳ ಪಾಲು ಮೊಸರನ್ನು ಕುಡಿದೆ

೬

ಬುದ್ಧನಾಗಿ ಪತಿವ್ರತೆರನಾಳಿದೆಯಲ್ಲ
ಮುದ್ದು ತುರಗವನೇರಿ ಕಲ್ಕುನಾದ್ಯಲ್ಲ

ಪದ್ಮನಾಭ ಸಿರಿ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ್ಲ
ನಿದ್ರೆಯ ಮಾಡಯ್ಯ ಶ್ರೀರಂಗವಿಠಲ

೭

೨೨

ರಾಗ : ಮುಖಾರಿ ತಾಳ : ಝಂಪೆ

ದಯವಗಾಡಿ ಸಲಹಯ್ಯ ಭಯನಿವಾರಣನೆ
ಹಯವದನ ನಿನ್ನ ಚರಣ ನಂಬಿದೆನೊ ಜೀಯ

ಪ.

ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕೆ ನಾ ಮಾಡಿದಂಥ ಪಾಪಂಗಳನು
ಎಣಿಸಲಕವಲ್ಲ ಅಪ್ಪಿಷ್ಟಯೆಂದು
ಫಣಶಾಯಿ ನೀನೆನ್ನ ಅಮಗುಣಗಳೆಣಿಸದೆ
ನೆನಹಿನಾತುರ ಕೊಟ್ಟು ದಾಸನೆಂದೆನಿಸಯ್ಯ

೧

ಕಂಡಕಂಡ ಕಡೆಗೆ ಪೋಪ ಚಂಚಲ ಮನವು
ಪಿಂಡ ತಿಂಬಲ್ಲಿ ಬಹು ನಿಷ್ಠ ತಾನು
ಭಂಡಾಟದವನೆಂದು ಬಯಲಿಗೆ ತಾರದೆ
ಕೊಂಡಾಡುವಂತೆ ಭಕುತಿಯ ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹಯ್ಯ

೨

ಜಾತಿಧರ್ಮವ ಬಿಟ್ಟು ಅಜಾಮಿಳನು ಇರುತಿರಲು
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲಿ ಮುಕುತಿ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆ
ಖ್ಯಾತಿಯನು ಕೇಳಿ ನಾ ಮರೆಹೊಕ್ಕೆ ಸಲಹಯ್ಯ
ವಾತಜನ ಪರಿಪಾಲ ಶ್ರೀರಂಗವಿಠಲ

೩

೨೩

ರಾಗ : ನಾದನಾಮಕ್ರಿಯ ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ದುರಿತಗಜ ಪಂಚಾನನ-ನರ
ಹರಿಯೆ ದೇವರ ದೇವ ಕಾಯೊ ಗೋವಿಂದ

ಪ.

ಹೆಸರುಳ್ಳ ನದಿಗಳ ಒಳಗೊಂಬೊ ಸಮಂದ್ರನಂ ಬಿಸುಡುವನೆ ಕಾಲುಹೊಳೆಗಳ ಗೋವಿಂದ	೧
ಒಂದು ಮೊಲಕೆ ಆರು ಹುಲಿ ಬಂದು ಕವಿದಿವೆ ಬಂಧನ ಬಿಡಿಸೆನ್ನ ತಂದೆ ಗೋವಿಂದ	೨
ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳು ಹುಚ್ಚರಾದರೆ ತಾಯಿ ತಂದೆ ಎತ್ತದೆ ನೆಲಕೆ ಬಿಸುಡುವರೆ ಗೋವಿಂದ	೩
ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮ ಬೆನ್ನ ಬಿಡದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಮಲ್ಮೆಸಲ್ಮಾಕೆ ಗೋವಿಂದ	೪
ಆಪತ್ತು ತಾಪತ್ರಯ ಬೆನ್ನ ಬಿಡದಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀಪತಿ ಶರಣೆನ್ನಲ್ಮಾಕೆ ಗೋವಿಂದ	೫
ಅರಸು ಮಂಟ್ರಲು ದಾಸಿ ರಂಭೆಯಾದಳು ದೇವ ಪರಂಪ ಮಂಟ್ರಲು ಲೋಹ ಸ್ವರ್ಣ ಗೋವಿಂದ	೬
ಮೂನಾಭಿಮಾನದೊಡೆಯ ರಂಗವಿರಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳರಸನೆ ಕಾಯೋ ಗೋವಿಂದ	೭

೨೪

ರಾಗ : ಆನಂದಭೈರವಿ ತಾಳ : ಅದಿತಾಳ

ದೈಷ್ಟಿ ತಾಕೀತೋ ಬೀದಿ ಮೆಟ್ಟಿಬ್ಯಾಡವೋ ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಾರಿಯರೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಹೀರುಪರೋ ನಿನ್ನ	ಪ್ರ.
ಪುಟ್ಟ ಪದಕಮಲದಿ ಮೆಟ್ಟಿ ರತನ ಪಾದುಕಾ ಇಟ್ಟ ಕಿರುಗಜ್ಜೆ ಪೆಂಡೆ ದಿಟ್ಟತನದಿ ಘಟ್ಟಿ ಸಾಸಿರ ಬಾಳುವ ಪಟ್ಟಿಯನೆ ಬಿಗಿ ದಂಟ್ಟು ಮೇಗಿಲ್ಲದೆ ಬೆಲೆಯಾದ ಪಟ್ಟಿದುಡಂದಾರವಿಟ್ಟು	೧

ಸಿರಿಯಿರುವ ಉರದಲ್ಲಿ ಪರಿಮಳ ಗಂಧವ ಪೂಸಿ
ಪರಿಪರಿ ಪದಕ ಮತ್ತು ಸರ ವೈಜಯಂತಿ
ಕೊರಳ ಕೌಸ್ತುಭದ ಕಾಂತಿ ನಿರುಪಮ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಭನ
ಸರಿಗೆ ತಾಳಿ ಪದಕವು ಸೇರಿದ ಮುತ್ತಿನ ಜಲ್ಲೆ

೨

ಉಗುರ ಗೋರಂಟಿ ಛಾಯಾ ಚಿಗುರು ಪೋಲುವ ಬೆರಳು
ಬಗೆಬಗೆ ರತುನಂಗಳ ನಗಗಳನಿಟ್ಟು
ನಗವನೆತ್ತಿದ ಭುಜಕೆ ಬಿಗಿದ ಬಾಹುಪುರಿ ಕೆಂಪು
ನಿಧಿನಿಗುಟ್ಟುವ ಕಾಂತಿ ನಗುತಿದೆ ಬಾಲ ಭಾನುವ

೩

ಎಳವಣವಿನ ಸೊಬಗಿನ ತಳಿರುಪೋಲುವ ಕೆಂದುಟಿ
ಸುಳಿಪಲ್ಲು ಮಂದಹಾಸವು ನಳಿನದಳಾಕ್ಷ
ಧಳಧಳಪ ಕುಂಡಲವು ಪೊಳೆವ ನಾಸಿಕ ಲಲಾಟ
ಚೆಲುವ ಪುಟ್ಟು ಕಸ್ತೂರಿಯ ತಿಲಕ ಒಪ್ಪುವ ಮಂಖದಿ

೪

ಕೋಟಿ ಹೊನ್ನು ಬಾಳುವ ಕಿರೀಟವಿಟ್ಟು ಕಡೆಗಣ್ಣು
ನೋಟದಿಂದ ತರುಣೇರ ಪೋಟಿ ಮಾಡುತ
ಚಾಟುವಣತುಗಳಾಡುತ ಪೊಟ್ಟಿನಂತೆ ತಿರುಗಿದರೆ
ನೀಟಲ್ಲವೊ ನಿನಗಿದು ಪಾಟಲಾಧರನೆ ಕೇಳು

೫

ಬಿಂಕದಿಂದ ಎರಡು ಕರದಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರವ ಪಿಡಿದಂ
ಅಂಕಿತ ವೇಣುನೂದುತ ಶಂಕೆ ಇಲ್ಲದೆ
ಮಂಕಂ ಮಾಡುತ ಬಾಲೇರ ಪಂಕಜಾಕ್ಷ ಸುಳಿದರೆ
ಮಂಕುಗಾರನೆಂದಂ ನಿನ್ನ ಅಂಕಿತ ಮಾಡುವರಲ್ಲೋ

೬

ಮಂಗಳಮೂರಂತಿ ಮುಂಚೆ ಶೃಂಗಾರಗಳನೆ ಮಾಡಿ
ಪೊಂಗೊಳಲನೂದುತ ಶ್ರೀರಂಗ ಸುಳಿದರೆ
ಹೆಂಗಳ ರಂಭೇರೊಂದಾಗಿ ಕಂಗಳಿಡಲು [ಉ]ನ್ನಂತ
ರಂಗವಿರಲಗಲದಿರೋ ಹಿಂಗದೆ ನರಸಿಂಗನೇ

೭

೨೫

ಉಗಾಘೋಗ

ಧ್ಯಾನವು ಕೃತಯುಗದಿ
 ಯಜನ ಯಜ್ಞವು ಶ್ರೇತಾಯುಗದಿ
 ದಾನವಾಂತಕನ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ದ್ವಾಪರಯುಗದಿ
 ಆ ವಶನವರಿಗೆಷ್ಟು ಫಲವೊ ಆಷ್ಟು ಫಲವು
 ಕಲಿಯುಗದಿ ಗಾನದಲಿ ಕೇಶವಯೆನಲು
 ಕೈಗೊಡುವನು ರಂಗವಿರಲ

೨೬

ರಾಗ : [ವಸಂತ] ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ

ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ ಗುಣವೃಂದ
 ಸುಂದರರೂಪ ಗೋವಿಂದ ಮುಕುಂದ ಪ.
 ದಿನಕರಭವಪಾಲ ಕನಕಾಂಕಿತ ಚೇಲ
 ಜನಕಜಾಲೋಲ ಜನಕಾನುಕೂಲ ೧
 ಪವನಜಪರಿವಾರ ಯವನವಿದಾರ
 ನವರತ್ನಹಾರ ನವನೀತಚೋರ ೨
 ತುಂಗ ವಿಹಂಗತುರಂಗ ದಯಾಪಾಂಗ
 ರಂಗವಿರಲ ಭವಭಂಗ ಶುಭಾಂಗ ೩

೨೭

ರಾಗ : ವಸಂತ ತಾಳ : ತ್ರಿಪುಟತಾಳ

ನಾ ನಿನಗೇನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ—ಎನ್ನ
 ಹೃದಯಕಮಲದೊಳು ನೆಲಸಿರು ಹರಿಯೆ ಪ.

ಹೇಯ ಶರೀರವ ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಉ
ಪಾಯವ ಚಿಂತಿಸಿ ಬಳಲುವೆನು
ರಾಯರ ಮಾಡಿ ಶರಣರ ಸಲಹೆವ
ರಂಗವಿರಲನ ಬಿಡುವೆನೇನಯ್ಯ

೩

೨೯

ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ

ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ

ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ-ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನೊರತು ಪೊರವ ದೈವವೆಲ್ಲಿದೆ

ಪ.

ನಾ ವಿಠಾರಿ ದುಷ್ಟರ್ಮವ ಮಾಡಿದೆ
ಅಪಾರ ಮಹಿಮ ದಯಾನಿಧೇ

ಅ ಪ.

ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಿಂದ ಬಂದೆನೋ
ಮಾನ ತಾಳಲಾರದೆ ಬಲು ನೊಂದೆನೋ
ದೀನರಕ್ಷಕ ಎನ್ನ ಗತಿ ಮುಂದೇನೋ
ಮಾನದಿಂದಲಿ ಪಾಲಿಸುವಂಥ ದೊರೆ ನೀನೋ

೧

ದಾಸರ ಮನ ಉಲ್ಲಾಸನೆ
ಶ್ರೀಶ ಆಶ್ರಿತ ಜನರ ಪೋಷನೆ
ಸಾಸಿರ ಅನಂತ ಮಹಿಮನೆ
ಕ್ಷೇಶ ನಾಶಮಾಡಿಸೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೆ

೨

ರಂಗನಗರ ಉತ್ತಂಗನೆ
ಗಂಗಾಜನಕ ಗರುಡತುರಂಗನೆ ಉ
ತ್ತಂಗ ಗುಣಗಳಂತರಂಗನೆ ಅ
ನಂಗನ ಪೆತ್ತ ರಂಗವಿರಲನೆ

೩

೩೦

ಸುಳಾದಿ

ರಾಗ: ಸಾರಂಗ

ಧ್ರುವತಾಳ

ನಿನ್ನಾಧೀನ ಶರೀರ ಕರಣ ಚೇಷ್ಟೆಗಳೆಲ್ಲ
ನಿನ್ನಾಧೀನ ಬಂಧ ಮೋಕ್ಷ ನಿರಯಗಳು
ನಿನ್ನಾಧೀನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಸಾಧನ ಸಾಧ್ಯಗಳೆಲ್ಲ
ನಿನ್ನಾಧೀನ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತ ಫಲವು
ನಿನ್ನಾಧೀನ ವಿಷಯಾತ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲ
ನಿನ್ನಾಧೀನ ಚರಾಚರವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಸಾರುತಲಿವೆ
ಇಂತು ಪುಣ್ಯ ಪಾಪವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಲೇಖಿಸವೋ ದೇವ
ಎಂತು ಬೇವರನು ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳನುಣಿಸುವೆ
ಅಂತರಾತ್ಮನೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ
ಎಂತೋ ಚಿತ್ತವಿನ್ನೆಂತೋ ಪಾಲಿಸೋ ರಂಗವಿಠಲ

೧

ಮರುತಾಳ

ಮುನ್ನ ನಿನ್ನ ಚರಣ ಕಮಲವ ನಂಬಿದೆ
ಭವಭವಂಗಳಲಿ ಬಂದೆನೋ
ಪನ್ನ ಗೇಶಶಯನ ಶ್ರೀಹರೇ
ಇನ್ನ ಬಿಡೆನೊ ಬಿಡೆನಯ್ಯಾ ಸಂಪನ್ನ
ಎನ್ನ ಗುಣ ದೋಷವರಸದೆ
ಇನ್ನ ಕಾಯೋ ರಂಗವಿಠಲ

೨

[ರೂಪಕ ತಾಳ]

ಕರಣಗಳು ಬಿಡದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ
ವಿಷಯಂಗಳಿಗೆ ಎಳೆವುತಲಿವೆ
[ಎನ್ನ] ಹರಣ ನಿನ್ನದು ಕರುಣಾಕರನೇ
[ಈ ಧರೆ ರವಣ] ಮಾಣಿಸೋ ಹರಿಯೇ
ನಿನ್ನ ಚರಣ ಭಕುತರ ಶರಣನಾದೆನು
ಹೊರವುದು ಎನ್ನ ರಂಗವಿಠಲರೇಯ

೩

ಅಚ್ಚುತಾಳ

ಒಂದೊ ಬಂದೊ ನಾನಾ ಭವದಲ್ಲಿ ಬೆಂದೆನಯ್ಯ
 ನಂದನಂದನ ಇಂದಿರಾನಂದ
 ಕೊಂದ ಶುದ್ಧ ಧವಳದಂತೆ ಮಂದಹಾಸ
 ನಂದನ ಕಂದ ಇಂದಿರಾನಂದ
 ಇಂದೆನ್ನ ಸಲಹಯ್ಯ ರಂಗವಿರಲ

೪

[ಏಕತಾಳ]

ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನ ಒಮ್ಮೆ ನೆನೆ[ದವ]
 ನರಕವ ಹೊಗನಂತೆ
 ಆನು ಒಮ್ಮೆ ಇಮ್ಮೆ ನೆನೆವೆನಯ್ಯ
 ಆನು ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ ಕರುಣೆಗಳರಸ
 ಹೊರೆದೆನ್ನ ಕಾಯೋ ರಂಗವಿರಲ

೫

ಜತೆ

ಮಂಗಳ ಮಹಿಮೆ ಭುಜಂಗಶಯನ ನಮೋ
 ಜಂಗಂಳಿ ದೈವದ ಗಂಡ ರಂಗವಿರಲ

೬

೨೧

ರಾಗ ಭೈರವಿ ತಾಳ ಆದಿತಾಳ

ನೀನೆ ಬಲ್ಲಿದನೋ ರಂಗಾ
 ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೋ

ಪೃ

ನಾನಾ ತೆರದಿ ನಿಧಾನಿಸಿ ನೋಡಲು
 ನೀನೇ ಭಕ್ತರಾಧೀನನಾದ ಮ್ಯಾಲೆ

ಅ.ಪೃ

ಪರಮ ಪುರುಷ ಪರ[ಬೊಮ್ಮನೆಂದನುತಲಿ]
 ನಿರುತದಿ ಶ್ರುತಿಯು ಕೊಂಡಾಡಲು ನಿನ್ನನೊ
 ನರ ಧರ್ಮಜನರಮನೆಯ ಒಳಗೆ ನಿಂ
 ದ್ವರಂಪದಿಂದ ಕರೆದಲ್ಲಿ ಪೋದ ಮ್ಯಾಲೆ

೧

ಖ್ಯಾತಿಯಿಂದ ಪುರುಹೂತ ಸಹಿತ ಸುರ
ವ್ರಾತವು ನಿನ್ನನು ವಾಲ್ಮೀಸುತಿರೆ
ಭೂತಳದೊಳು ಸಂಪ್ರೀತಿಯಿಂದ
ಪಾರ್ಥನ ರಥಕ್ಕೆ ನೀ ಸೂತನಾದ ವ್ಯಾಳಿ

೧

ಜಲಜಭವಾಂಡದೊಡೆಯನೆಂದೆನಿಸುವ
ಬಲು ಬಲು ದೊಡ್ಡವನಹುದಹುದಾದಡೆ
ಒಲಿದು ಸದ್ಗತಿಯಿಶಾವೆ ಅನುದಿನದಲಿ ನೀ
ಬಲಿಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ದ ವ್ಯಾಳಿ

೨

ಧುರದೊಳು ವಣೆಯನೆಚ್ಚೊಡೆದ ಭೀಷ್ಮನ
ಮರಳಿಪುದೆನುತಲಿ ಚಕ್ರವ ಪಿಡಿಯಲು
ಹರಿ ನಿನ್ನ ಕರುಣದ ಜೋಡು ತೊಟ್ಟಿರಲವ
ನಿರವ ಕಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ತಿರುಗಿದ ವ್ಯಾಳಿ

೪

ತರಳನು ಕರೆಯಲು ಒಡೆದು ಕಂಬದಿ ಬಂದು
ನರವ್ಯಗ ವೇಷದಿ ಭಕುತರ ತೆತ್ತಿಗನಾ[ದೆ]
ಕರುಣದಿ ಸಲಹೊ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲ ನಿನ್ನ
ಸ್ತುರಿಪರ ಮನದಲಿ ಸೆರೆಯ ಸಿಕ್ಕಿದ ವ್ಯಾಳಿ

೫

೩೨

ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ಪಾಲೊಳಗದ್ದು ನೀರೊಳಗದ್ದು ಹರಿ
ನಾ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆನೋ

ಮಃ

ಜಲಜನಾಭ ನೀನಿಟ್ಟ ತೆರದಲ್ಲಿ ಇರುವೆನಯ್ಯ

ಅ.ಪ.

ಸುಖದಂಃಖದೊಳಗಿಡು ಸುಕೃತ ದುಷ್ಟತ ಮಹಾಡು
ನಿಖಿಳ ದುರಿತದೊಳೆನ್ನ [ನೋ]ಲ್ಯಾಡಿಸು
[ಅಖಿಳ ಖಿಳನೆನಿಸು] [ಅಭಯ ಭಯವ] ಸೂಸು
ಮಕರಕುಂಡಲ ನಿನ್ನ ಮತವೆ [ಸನ್ಮ]ತವಯ್ಯ

೧

ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನದೊಳಗಿಡು ಮಾನಾಪಮಾನವೆ ಮಾಡು
[ಅನಾಥ ನಾಥ]ರೊಳೆನ್ನ ಅನವರತಾಗಿರಿಸು
ದೀನಾದೀನತೆಯೊಳಗೆನ್ನ ನೀನೀಡ್ಯಾಡು
ಶ್ರೀನಾಥ ನಿನ್ನಯ ಮತ ಮತವೆ ಸನ್ಮತವಯ್ಯ

೨

ಪ್ರಾಣಾಪಾನ ವ್ಯಾನೋದಾನ ಸಮಾನಗಳ ಭೇದಿಸು
ಘನ ದಾರಿದ್ರ್ಯ [ದಿ] ನೂಕು ಸುಖವೆ ಸುರರೊಳಗ್ಗಾಕು
ಮಂನಿಜನರ ಸಂಗ ಪೊರೆವ ರಂಗವಿರಲ
ನಿನ್ನಯ ಮತ ಮತವೆ ಸನ್ಮತವಯ್ಯ

೩

ಇ ಇ

ರಾಗ ಧನ್ಯಾಸಿ ತಾಳ ಆದಿತಾಳ

ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ ರಂಗ
ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ

ಪ.

ಜಾಹ್ನವಿಯ ತೀರವಂತೆ ಜನಕರಾಯನ ಕುವರಿಯಂತೆ
ಜಾನಕಿಯ ವಿವಾಹವಂತೆ ಜಾಣ ನೀ ಬರಬೇಕಂತೆ

೧

ಕುಂಡಿನೀಯ ನಗರವಂತೆ ಭೀಷ್ಮಕನ ಕುವರಿಯಂತೆ
ಶಿಶುಪಾಲನ ಒಲ್ಲಳಂತೆ ನಿನಗೆ ವಾಲೆ ಬರೆದಳಂತೆ

೨

ಪಾಂಡವರು ಕೌರವರಿಗೆ ಲೆತ್ತವಾಡಿ ಸೋತರಂತೆ
ರಾಜ್ಯವನ್ನ ಬಿಡಬೇಕಂತೆ ರಂಗವಿರಲ ಬರಬೇಕಂತೆ

೩

ಇ ಳ

ರಾಗ ವರಾಳಿ ತಾಳ ಆದಿತಾಳ

ಬಾರೋ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ

ಪ.

ಗೊಲ್ಲ ಬಾಲಕರನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪೆಗಲೇರಿ

ಗುಲ್ಲು ಮಾಡದೆ ಮೊಸರೆಲ್ಲ ಸವಿದ ಕೃಷ್ಣ

೧

ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕವ ಶಿಸ್ತಾಗಿ ಪಣೆಯೊಳಿಟ್ಟು
ವಸ್ತುಕದಲಿ ಪರವಸ್ತು ತೋರಿದ ಕೃಷ್ಣ

೨

ಮುಜ್ಜಗವನೆಲ್ಲ ಬೊಜ್ಜೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು
ಗೆಜ್ಜೆಯ ಕಟ್ಟಿ ತವ್ವೆಜ್ಜೆಯನಿಕ್ಕುತ

೩

ನಾರೇರು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟ ಸೀರೆಗಳನೆ ಮೊಯ್ದು
ವ್ಯಾಠೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕರತೋರೆಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

೪

ಅಂಗನೆಯರ ವ್ರತಭಂಗವ ಮಾಡಿದ
ರಂಗವಿರಲ ಭವಭಂಗವ ಪರಿಹರಿಸೋ

೫

೩೫

ರಾಗ : ಆರಭಿ ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ

ಬಾರೋ ಮನೆಗೆ ಗೋವಿಂದ-ನಿನ್ನಂಫ್ರಿಕಮಲವ
ತೋರೋ ಎನಗೆ ಮುಕುಂದ ನಲಿದಾಡು ಮನದಲಿ
ಮಾರಪಿತ ಆನಂದನಂದನ್ನ ಕಂದ

ಪ್ರ.

ಚಾರುತರ ಶರೀರ ಕರುಣಾ
ವಾರಿನಿಧಿ ಭವ ಘೋರ ನಾಶನ
ವಾರಿಜಾಸನ ವಂದ್ಯ ನಿರಜ
ಸಾರ ಸದ್ಗುಣ ಹೇ ರಮಾಪತಿ

ಅ.ಪ್ರ.

ನೋಡೋ ದಯದಿಂದೆನ್ನ—ಕರಪದಮ ಶರದಲಿ
ನೀಡೋ ಭಕ್ತಪ್ರಸನ್ನ—ನಲಿದಾಡೋ ಮನದಲಿ
ಬೇಡಿಕೊಂಬೆನೊ ನಿನ್ನ—ಆನಂದ ಘನ್ನ
ಮಾಡದಿರು ಅನುಮಾನವ—ಕೊಂ
ಡಾಡುವೆನು ತವ ಪಾದಮಹಿಮೆಗಳನಂ
ಜೋಡಿಸುವೆ ಕರಗಳನು ಚರಣಕೆ
ಕೂಡಿಸೊ ತವ ದಾಸಜನರೊಳು

೦

ಹೇಸಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ—ತೊಳಲ್ಕಾಡಿ ನಾ ಬಲು
 ಕ್ಲೇಶ ಪಡುವುದು ಬಲ್ಲಿ—ಘನಯುವತಿಯರ ಸುಖ
 ಲೇಸು ಎಂಬುದನು ಕೊಲ್ಲಿ—ಆಸೆ ಬಿಡಿಸಿಲ್ಲಿ
 ಏಸು ಜನಮದ ದೋಷದಿಂದಲಿ
 ಈಸುವೆನು ಇದರೊಳಗೆ—ಇಂದಿಗೆ
 ಮೋಸವಾಯಿತು ಆದುದಾಗಲಿ
 ಶ್ರೀಶ ನೀ ಕೈಪಿಡಿದು ರಕ್ಷಿಸು

೨

ನೀನೆ ಗತಿಯನಗಿಂದು ಉದ್ಧರಿಸೊ ಬ್ಯಾಗನೆ
 ದೀನ ಜನರಿಗೆ ಬಂಧು—ನಾ ನಿನ್ನ ಸೇವಕೆ
 ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎಂದೆಂದು ಕಾರುಣ್ಯ ಸಿಂಧು
 ಪ್ರಾಣಪತಿ ಹೃದಯಾಬ್ಜವಂಟಿಪ್ಪ—
 ಸ್ಥಾನದೊಳಗಭಿವ್ಯಾಪ್ತ ಚೆನುಮಯ
 ಧ್ಯಾನಗೋಚರನಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ
 ಕಾಣಸುವೆ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲಿ

೩

೩೨

ರಾಗ : ಬೌಳಿ ತಾಳ : ಝಂಪತಾಳ

ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಸಂದೇಹವನು ಪೊಡವಿಮನಂಜರಲ್ಲ
 ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನೆ ಜಗಕೆ ರಂಗವಿರಲಿ

ಪ.

ಹರಿಹರ ವಿರಿಂಚರೊಳು ಪರದೈವವಾರೆಂದು
 ಪರಮ ಮುನಿಗಳು ವಿವಾದವನು ಮಾಡೆ
 ಸರಸಿಜಾತನ ಸುತನ ಭೃಗುವನಟ್ಟಲು ಪೋದ
 ಆರಿದು ಒಹೆನೆಂದು ಪದ್ಮಜನ ಸಭೆಗೆ

೧

ಮುನಿವರನು ಕಂಡು ಪದ್ಮಜಗೆ ವಂದಿಸದಿರಲು
 ವನಜಭವ ಕೋಪವನು ಮಾಡಿ ಜರಿಯೆ
 ಮುನಿ ಪರಮ ತತ್ತ್ವ ಇವನಲ್ಲವೆಂದೆನೆ ಕನಲಿ
 ಮನಸಿಜವೈರಿಯ ಲೋಕಕೆ ಪೋದನು

೨

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು

ಗಂಧರ್ವಾಹನನಾಗಿ ಹರಿಬಂದವನ ಕಾಯ್ದೆ
ಪರವೈಷ್ಣವಾರು ಜಗದೊಳಗೆ ಪೇಳಾ

೯

ರಾಜಸೋಯವ ಧರ್ಮಸುತ ಮಾಡೆ ಅವನಗ್ಗ
ಪೂಜೆಗರುಹರು ಸುರರೊಳಾರೆಂದೆನಲು
ಭಾಜನನು ಸದ್ಗುಣನು ಕೃಷ್ಣನೊಬ್ಬನೆಯೆಂದಂ
ರಾಜಸಭೆಯಲಿ ದೇವವ್ರತ ನುಡಿದನಂ

೧೦

ಗಂಗೆ ಈತನ ಪಾದಸಂಗದಿ ಪಾವನವೆನಲು
ಗಂಗಾಧರನು ಪರಮದಾಸನೆನಲು
ಮಂಗಳಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ವಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನು
ರಂಗವಿರಲರೇಯನ ನೆರೆನಂಬಿರೋ

೧೧

೩೭

ರಾಗ : ಶಂಕರಾಭರಣ

ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ಭಕ್ತಿ ಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿ ಬೇಕು ಸರ್ವ
ಶಕ್ತಿ ಬೇಕು ಮುಂದೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಬಯಸುವಗೆ

ಪ.

ಸತಿ ಅನುಕೂಲ ಬೇಕು ಸುತನಲ್ಲಿ ಗುಣಬೇಕು
ಮತಿವಂತನಾಗಬೇಕು ಮತ ಒಂದಾಗಿರಬೇಕು

೧

ಜಪದ ಜಾಣುವೆ ಬೇಕು ತಪದ ನೇಮವೆ ಬೇಕು
ಉಪವಾಸ ವ್ರತ ಬೇಕು ಉಪಶಾಂತವಿರಬೇಕು

೨

ಸುಸಂಗ ಹಿಡಿಯಲಿಬೇಕು ದಂಸ್ಸಂಗ ಬಿಡಲಿಬೇಕು
ರಂಗವಿರಲನ್ನ ಬಿಡದೆ ನೆರೆ ನಂಬಿರಬೇಕು

೩

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು

೩೮

ರಾಗ : ಸಾರಂಗ ತಾಳ : ರುಂಜಿತಳ

ಭೂಷಣಕೆ ಭೂಷಣ ಇದು ಭೂಷಣ
ಶೇಷಗಿರಿವಾಸ ಶ್ರೀ ವರ ವೆಂಕಟೇಶ ಪ.

ನಾಲಿಗ್ಗೆ ಭೂಷಣ ನಾರಾಯಣ ನಾಮ
ಕಾಲಿಗೆ ಭೂಷಣ ಹರಿಯಾತ್ರೆಯು
ಆಲಯಕೆ ಭೂಷಣ ತುಲಸಿ ವೃಂದಾವನ ವಿ
ಶಾಲ ಕರ್ಣಕೆ ಭೂಷಣ ವಿಷ್ಣು ಕಥೆಯು ೧

ದಾನವೇ ಭೂಷಣ ಇರುವ ಹಸ್ತಗಳಿಗೆ
ಮಾನವೇ ಭೂಷಣ ಮಾನವರಿಗೆ
ಜ್ಞಾನವೇ ಭೂಷಣ ಮುನಿಯೋಗಿವರರಿಗೆ
ಮಾನಿನಿಗೆ ಭೂಷಣ ಪತಿಭಕ್ತಿಯು ೨

ರಂಗನನು ನೋಡುವುದೇ ಕಂಗಳಿಗೆ ಭೂಷಣ
ಮಂಗಳಾಂಗಗೆ ಮಣವ ಶಿರ ಭೂಷಣ
ಶೃಂಗಾರ ತುಲಸಿ ಮಣ ಕೊರಳಿಗೆ ಭೂಷಣ
ರಂಗವಿರಲ ನಿಮ್ಮ ನಾಮ ಅತಿ ಭೂಷಣ ೩

೩೯

ಭ್ರಮರಗೀತೆ

ರಾಗ . ದೇಶೀ ತಾಳ . ಅಟ್ಟತಾಳ

ಭೃಂಗಾ ನಿನ್ನಟ್ಟಿದನೇ ಶ್ರೀರಂಗ ಮಂಥುರಲಿ ನಂದಂ
ಅಂಗಜಲುಬ್ಬ ಕ ಪೂಗೋಲಂಗಳ ತಡೆಯನಿಕ್ಕಿ
ಅಂಗನೇರೆಂಬೋ ಹುಲ್ಲೆ ಮೃಗಂಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯೆಚ್ಚಿ
ಹಿಂಗಿಸುತ್ತೆಧಾನೆ ಅಸುವ ಹೇ ಕಿತವಾ ಪ.

ನಿನ್ನ ನೋಡೆ ನಮ್ಮ ಅಚ್ಚುತನ್ನ ಕಂಡಂತಾಯಿತಯ್ಯ
ಚೆನ್ನಿಗರರಸ ಕುಶಲೋನ್ನತಿಯೊಳಿಹನೇನೋ
ಚೆನ್ನತನ ಮೊದಲಾಗವನ್ನ ಕಿತವ ಬಲ್ಲೆವೋ
ಗನ್ನಗಾರ ಚಿತ್ತ ಚೋರನ್ನ ಶ್ರೀ ಹರಿಯಾ
ಮನ್ನಣೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತನುವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದ ಮುಗುದೆ-
ವೆಣ್ಣುಗಳ ವಿರಹಾಬ್ಧಿಯನ್ನೆ ದಾಟಿಸುವೆನೆಂದು
ತನ್ನ ನೇಹವೆಂಬೋ ನಾವೆಯನ್ನೇರಿಸಿ ಮೋಸದಿ
ನಡುನೀರೊಳು ತೊರ್ದೊದನೆ ಹೇ] ಕಿತವಾ

೧.

ತಮ್ಮ ನಂದಗೋಪ ಯಶೋದಮ್ಮನ ಕಂಡುಬಾರೆಂದೊ
ರಮ್ಮೆಯ ರಮಣ ನಿನ್ನನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಳುಹಿದನೈಸೆ
ಹಮ್ಮಗೆಟ್ಟಾರಮ್ಮಣೇರಿದುಮ್ಮಳಿಸುವೆವೊ ವೃಧಾ
ನಮ್ಮ ಹಂಬಲಿನ್ನೇನವಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ
ಹೊಮ್ಮೆಲಟ್ಟದಲಂಚೆಯಗಮ್ಮನೇರ ಕುಚಿದ ಕುಂ
ಕುಮ್ಮ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಕರದಿಮ್ಮನದಿ ಸಿಲುಕಿದಂಗೆ
ಕಮ್ಮಗೋಲನ ಬಾಣಂಗಳುಮ್ಮಳಿ ನೋಯಿಸುತಿವೆ
ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಹೋದು ಸುಲಭವೆ ಹೇ ಕಿತವಾ

೨

ಮಧುಕುಂಜವನದಲ್ಲಿ ಮಧುವೈರಿ ಕೊಳಲನೊದಲು
ಮಧುರ ನಿಶ್ವನ ಕೇಳಿ ಮದಿರಾಕ್ಷಿಯರೆಲ್ಲ ಧಾ
ಮದ ಧ್ಯಾನವ ಬಿಟ್ಟು ಮೃಗಮದಗಂಪವಿಡಿ
ದೈದಿ ಮದನನಯ್ಯನ ಕಾಣುತ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ
ಮುದವೇರಿ ತಲೆವಾಗಿ ಮೇದಿನಿ ನಿಟ್ಟಿಸಲಾಗ
ಮೃದುವಾಕ್ಯದೊಳಿಮ್ಮಪ್ಪಿ ಅಧರಾಮೃತ ಭೋಜನ
ಕೊದಗುವ ಸತತ ಸನ್ನದ್ಧ ನಮ್ಮನಗಲಿ ಕ
ಲ್ಲಿದೆಯೊದನೆಂತೋ ಕೃಪಾಳು ಹೇ ಕಿತವಾ

೩

ವಜ್ರಾಂಕುಶ ಧ್ವಜಾಂಕಿತ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೆ ತಿಳಿದ ನ
ಮ್ಮ ಬಾಕ್ಷಿಯರೊಡನೆ ರತಿಕಜ್ಜದುವವನದಲ್ಲಿ
ನಿರ್ಜರೋತ್ತಂಸರೊಡನೆ ಮಜ್ಜನ ಶ್ರೀಡೆಯಾಡುವ ಸಾ
ಯುಜ್ಯ ಸುಖವೆತ್ತಲಿಪ್ಪುದೊ ಶ್ರೀಹರಿಯ

ಅಬ್ಬಭವ ಮುನಿಜನ ಪೂಜ್ಯನಗಲಿದ ವ್ಯಾಲೆ
ನಿರ್ಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಕಣ್ಣ ಕಜ್ಜಲ ಕಲಕಿಕೊಂಡು
ಲಜ್ಜೆಗೆಟ್ಟು ತನುಲತೆ ಜರ್ಘ್ಯರಿತದಿ ಜೀವಿಸೆ
ವಜ್ಜರೆದೆಯಲ್ಲವೆ ನಮ್ಮ [ದು] ಹೇ ಕಿತವಾ

೪

ಕತ್ತೂರಿಯ ಬಟ್ಟುನಿಟ್ಟು ಮುತ್ತಿನ ಜೊಲ್ಲೆದಂಬಿಲಿ
ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕ ಚಲತ್ಕುಂಡಲವೆಳಗು
ವೃತ್ತವದನದಿ ಮಂದಸ್ಥಿತ ತಿಂಗಳಿಂದಲೆಮ್ಮ
ಹೃತ್ತಾಪ ಪರಿಹರಿಸುವ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ
ಮತ್ತೆ ವಕ್ಷದ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕೌಸ್ತುಭ ವೈಜಯಂತಿ ಮೂಲೆ
ಶ್ರೀ ತೂಲಸಿ ಘಮಘಮಿಸುತ್ತಲಿಹ ವನಮಾಲೆ
ರತುನ ಕಂಕಣ ಭುಜಕೀರ್ತಿಯಿಂದೊವ್ವುವ ಪುರು
ಷೋತ್ತಮನ್ನ ಬಣ್ಣೆಪರುಂಟೆ ಹೇ ಕಿತವಾ

೫

ಉತ್ಪಲ ಶ್ಯಾಮಲ ಮುದವೆತ್ತ ಬಾವನ್ನವದೀಡಿ
ಅತ್ಯಮಲ ಪೊನ್ನಂಬರ ಸುತ್ತಿದ
ಮತ್ತಾ ನೂಪುರ ರುಣಿತ್ತಾರದಿ ಮಿಂಚಿಯೆಮ್ಮ
ಚಿತ್ತಶಿಖಿಗೆ ಪೀಯೂಷಸಿಕ್ತ ಮೇಘದಂತೆ ಒಪ್ಪುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ
ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ಅಪ್ಪ ಬಂಧು ಗೋತ್ರ ಗತಿ ನೀನೆ ನಮ್ಮ
ಚಿತ್ತವೆಂದು ನಂಬಿ ತನ್ನ ಹತ್ತಿಲಿ ಸಾರಿದವರ
ಒತ್ತಿ ತಾಂ ರಥವನೇರಿ ಸತ್ವರ ಬರುವೆನೆಂದು
ಮತ್ತಕ್ಕೂರನೊಡನೈದಿದ ಹೇ ಕಿತವಾ

೬

ಲಕ್ಷ್ಮಿಮಿರಮಣನವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮ ಗೊಲ್ಲತೇರಾವು
ಕುಕ್ಷಿಯೊಳು ಬೊಮ್ಮಾಂಡವವಗೆ ಮಕ್ಷಿಕಗಳಂತಿಪ್ಪೆವು
ಮೋಕ್ಷದರಸನು ಅವ ಗೋಕ್ಷೀರದಿ ತೃಪ್ತರಾವು
ಲಕ್ಷ್ಮಿಸುವದಂತೋ ಎಮ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಯು
ರಕ್ಷಿಸಲುದಿಸಿ ಜನರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪಾಲ್ಪಿಣ್ಣೆಯ
ಭಕ್ಷಿಸಿ ನಿರುತ ನಮ್ಮ ಅಕ್ಷಿಗೆ ಹಬ್ಬವನುಣಿಸಿ
ಈ ಕ್ಷೋಣಿ ಚರಾಚರ ದೀಕ್ಷಿಗೆ ನರರ ಸಾಮ್ಯ
ವಕ್ಷ [ಮು]ಣರಾದೆವೊ ಮೂರ್ಖರೋ ಹೇ ಕಿತವಾ

೭

ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಸದ್ವರ್ಮದಿಂದ ಮಧುರಾನಗರದ
 ಇಂದೀವರಾಕ್ಷಿಯರಾನಂದ ಸಿಂಧುವಿಗುದಿತ ಪೂರ್ಣ
 ಚಂದ್ರನಂತೊಪ್ಪುವ ಸಿರಿ ಮಂದರೋದ್ಧರನಂಘ್ರಿಯೆ
 ಪೊಂದುವ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕಿಣಿ ಉಂಟೆ ಶ್ರೀಹರಿಯಂ
 ಅಂದೆಮ್ಮೊಳು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಒಂಧಪರಾಧವ-
 ನೊಂದನಣಿಸದೆ ಸಲಹೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗದಿಂದ
 ವಂದಿಪೆವೋ ಭಕ್ತ ಬಂಧುವಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹೃದಯಂ
 ಮಂದಿರದೊಳೆಂದೆಂದಿರೆಂದು ಹೇ ಕಿತವಾ

೮

ಹೆಂಗಳೇರೊಂದಾಗಿ ಅಂತರಂಗದರಸನಾಡಿದ
 ಮಂಗಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಗೀತದಿಂ ಪೊಗಳುತ್ತ
 ಕಂಗಳಶ್ರುಗಳಿವುತ್ತು ಇಂಗಿತಜ್ಞ ದೇವ-
 ನಂಗಸಂಗದ ಸುಖವ ನೆನೆದು ಶ್ರೀಹರಿಯಂ
 ಮಂಗಳ ವೇದಸ್ತೇಯಾರಿ ಶೃಂಗಾರ ಕೂರುಮ ನಮ್ಮ
 ಪೊಂಗಣ್ಣನ ಸೀಳ್ದ ನರಸಿಂಗ ವಟು ಭಾರ್ಗವನೆ
 ಅಂಗದ ಪಾರ್ಥ ಕಂಬುತುರಂಗಪ ರಂಗವಿರಲ
 ತುಂಗಮಹಿಮ ನಮೋ ಎಂಬೆವೋ ಹೇ ಕಿತವಾ

೯

೪೦

ಉಗಾಭೋಗ

ಮನೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷ ಕೆಲವರಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
 ಧನದಿಂದ ಸಂತೋಷ ಕೆಲವರಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
 ವನಿತೆಯಂ ಸಂತೋಷ ಕೆಲವರಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
 ತನೆಯರಿಂ ಸಂತೋಷ ಕೆಲವರಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
 ಇನಿತು ಸಂತೋಷ ಅವರವರಿಗಾಗಲಿ ನಿನ್ನ
 ನೆನೆವೋ ಸಂತೋಷ ಎನಗಾಗಲಿ ನಮ್ಮ ರಂಗವಿರಲ

೪೧

ರಾಗ : ನಾದನಾಮಕ್ರಿಯೆ ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ

ಮರುದಂಶರ ಮತ ಪಿಡಿಯದೆ ಇಹ
ಪರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವಂತೆ

ಪ.

ಅರಿತು ವಿವೇಕದಿ ಮರೆಯದೆ ನಮ್ಮ
ಗುರುರಾಯರ ನಂಬಿ ಬದಂಕಿರೋ

ಅಪ್ಪ

ಕ್ಷೀರವ ಕರೆದಿಟ್ಟ ಮೊತ್ತದಿ ಸಂ
ಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಘೃತವಾಗದಂತೆ
ಸೂರಿಜನರ ಸಂಗವಿಲ್ಲದೆ ಸಾರ
ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯ ಪುಟ್ಟಿದಂತೆ

೧

ಉಪದೇಶ[ವಿ]ಲ್ಲದ ಮಂತ್ರ ಏಸು
ಜಪಿಸಲು ಫಲಗಳ ಕೊಡದಂತೆ
ಉಪವಾಸ ವ್ರತಗಳಿಲ್ಲದೆ ಜೀವ
ತಪಸಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲರಿಯನಂತೆ

೨

ಸಾರ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವೋದದೆ ಗುರು
ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಪುಟ್ಟಿದಂತೆ
ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನ ಭಜಿಸದೆ ಮುಂದೆ
ಪರಮಗತಿ ದೊರಕೊಳ್ಳದಂತೆ

೩

೪೨

ರಾಗ : ಕಾಂಬೋಧಿ ತಾಳ : ಝಂಪತಾಳ

ಮರೆ[ತ]ೆಯೇನೋ ರಂಗಾ ಮಂಗಳಾಂಗ
ತುರುಕರ ಕಾಯ್ವಲ್ಲಿ ತೊಂಡನಾಗಿದ್ದೆನ್ನ

ಪ.

ಕೋಲು ಕೈಯಲಿ ಕೊಳಲು ಜೋಲುಗಂಬಳಿ ಹೆಗಲ
ವಡ್ಡಲೆ ಕಲ್ಲಿ ಚೀಲ ಕೊಂಕಳಲ್ಲಿ
ಕಾಲಗಡಗವನಿಟ್ಟು ಕಾಡೊಳಿಹ ಪಶುಹಿಂಡ
ಲಾಲಿಸುವ ಬಾಲಕರ ವ್ಯಾಳದೊಳಗಿದ್ದೆನ್ನ

೧

ಕಲ್ಲು ಮಣಿ ಕವ[ಡ]ೆಯನು ಕಾಡೊಳಿಹ ಗುಲಗಂಜಿ
ಸಲ್ಲದೊಡವೆಯ ನೀನು ಸರ್ವಾಂಗಕೆ
ಅ[ಲ್ಲ]ಲ್ಲಿಸೆ[ಯ] ಧರಿಸಿ ನವಿಲಗರಿಗಳ ಗೊಂಡೆ
ಅಲ್ಲಿ ಗೊಲ್ಲರ ಕೂಡ ಚಲ್ಲಾಟ ಮಾಡುತಲಿ

೨

ಸಿರಿದೇವಿ ಬಂದೂ ಸೇರಿದ ಬಳಿಕ ಲೋಕದಲಿ
ಸಿರಿ ಅರಸನೆಂದು ಸೇವಕರರಿವರೋ
ಶರಣಾಗತರ ಪೊರೆವ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲಯ್ಯ
ನರಸಿಂಗ ನೀನಿರುವ ಪರಿಯು ಮುಂದಿನ ಸಿರಿಯು

೩

೪೩

ರಾಗ: ರೇಗುಪ್ಪಿ ತಾಳ: ಝಂಪಿತಾಳ

ಮಾನನಿಧಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಧುರೈಗೈದುವನಂತೆ
ವಿನು ಪಥವಮ್ಮ ನವಂಗಿ

ಪ.

ಮಾನವೇನಿನ್ನಿದಕೆ ಮಾನಿನಿಯರೆಲ್ಲರು
ಆಜೆಯನು ಕಟ್ಟಿವನಿಗಡ್ಡೆ ನಿಲ್ಲುವ ಬನ್ನಿ

ಅ.ಪ.

ಕಳ್ಳತನವೇ ನಮ್ಮ ವಲ್ಲಭರು ಈ ಸುಳುವು
ಎಲ್ಲವನು ಬಲ್ಲವಮ್ಮ
ಒಲ್ಲದಲೆ ನಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟರೆ ಒಳಿತು ವನಜಾಕ್ಷ
ಎಲ್ಲಿಗೈದಿದರೆ ನಾವಲ್ಲಗೈದುವ ಬನ್ನಿ

೧

ಇಂದುದಯದಿ ಮೊದಲು ಇಂದೀವರಾಕ್ಷಿಯರು
ಗೋವಿಂದನ ಬಳಿಗೈದುವ

ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು [ವನಜಾಕ್ಷಿಯೋರ್ವಳ ಕೈ
ಯಿಂದಲಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿ] ಕೇಳಿವೇನು ಪೇಳುವನೋ

೨

ಹರಿಣಾಂಕವದನೆಯೆಂಬ ನೆರೆದು ಬರುತಿರೆ ಕಂಡು
ಪರಮ ಹರುಷದಲಿ ಬಂದು
ಸರಿ ರಾತ್ರಿಯೊಳು ಹೀಗೆ ಬರುವುದೇನೆಂದೆನಲು
ಎರಗಿ ಬಿನ್ನೈಸಿದರು ಅಂಬುಜದಳಾಕ್ಷಿನಿಗೆ

೩

ಶ್ಲೋಕ

ಹಲವು ಕಾಲವು ನಿನ್ನ ನ್ನೇಹ ಸುಖವ ಹಾರೈಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿಹೆ
ಲಲನಾವ್ಯೂಹವ ಬಿಟ್ಟು ಅಕ್ಕೂರನೊಡನೆ ನೀ ಮಧುರಗೆ ಪೋದರೆ
ಕಳೆಯಲಾಪೇವೇ ಕಾಂತ ಕೇಳು ದಿನವ ಈ ಕಂತುವಿನ ಬಾಧೆಗೆ
ಘಳಿಗೆಗೊಂದು ಯಂಗವಾಗಿ ತೋರುತಿಹುದೋ ಜಲಜಾಕ್ಷ ನೀನಿಲ್ಲದೆ

ಪದ

ಬ್ಯಾಡ ಮಧುರಗೆ ಪೋಗಬ್ಯಾಡಲವೊ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ಬೇಡಿಕೊಂಬೆವೋ ದೈನ್ಯದಿ
ನೋಡು ನವಕ್ಕೊಲೆ ದಯಮಾಡು ಮದನಂಗೀಡು
ಮಾಡುವುದೇನುಚಿತವೆಲೋ ಮಾಧವ ಕೃಪಾಕರನೆ

೪

ಶ್ಲೋಕ

ಬಾಲಭಾವದಲಿಂದಲಂಗಸುಖವ ಬಹುಬಗೆಯಲಿಂದಂಗಳುಹಿದೆ
ಲೋಲಲೋಚನೆ ನಿಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟು ಪುರದ ನಾರೇರಿಗಾನೊಲಿದರೆ
ನೀಲಕಂಠನು ಮೆಚ್ಚಿ ನೋಡು ನಿಜವ ನಿಮಗ್ಗಾತಕೀ ಸಂಶಯ
ಕಾಲಕ್ಷೇಪವನಲ್ಲಿ ಮಾಡೆ ಕಿಂಚಿತ್ಕಾಲದೊಳಾನೈದುವೆ

ಪದ

ಪಾಲಿಸಿರನಗಪ್ಪಣೆಯ ಪಾಟಲ ಸುಗಂಧಿಯರೆ
ಕಾಲಹರಣವ ಮಾಡದೆ
ನಾಳೆ ಉದಯಕೆ ಪೋಗಿ ನಾಲ್ಕೈಂಟು ದಿನದೊಳು
ವ್ಯಾಳಿದಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವೆ ಕಾಳಾಹಿವೇಣಿಯರೆ

೫

ಶ್ಲೋಕ

ವಾರನಯ್ಯನೆ ಕೇಳು ಅಲ್ಲಿರುತಿಹ ನಾರೇರು ಬಲು ನಿಪುಣರೋ
ನೀರಜಾಂಬಕ ನೋಡು ನಿನ್ನ ಮನವ ನಿಮಿಷಾರ್ಧದೊಳು ಸೆಳೆವರೋ
ವಾರಕೇಳಿಯ [ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಮವರಿದೆ ಆ] ನಾ[ರೇ]ರು ನೆರೆಯಲು
ಗಾರಂ ಪಳ್ಳಿಯಲಿಪ್ಪ ಗೋಪಿಯರ ವಿಚಾರಂಗಳು ಸ್ಮರಿವೆಯಾ]

ಪದ

ಬಿಲ್ಲ ಹಬ್ಬವೆ ಸುಳ್ಳು ಬಿಸರುಹಾಕ್ಷಿಯರಿಕ್ಷು
ಬಿಲ್ಲಿನುತ್ಸವಕೆ ನಿನ್ನ
ಮಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕೂರನನು ಕಳುಹಿ ಕರೆಸಿದರಲ್ಲಿ
ವಲ್ಲಭೆಯರನು ನೆರೆವೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನು ಮರೆವೆ

೬

ಶ್ಲೋಕ

ನಾರೀಹಾರ ಕೀಟ ಕುಂಡಲಯುಗ ಕೇಯೂರವಲಯಶಾದಿಗಳು
ಚಾರು ವಸ್ತ್ರ ಸುಗಂಧ ಪುಷ್ಪ ನಿಚಯ ಹಾರಂಗಳು ಧರಿಸದೆ
ಮಾರ ಕೇಳಿಯ ಮಾತಿಲಿಂದಲವರ ಮನಸೆಮ್ಮೊಳೊಂದಾಗದೆ
ನಾರೇರೊಲುವೆಯುಂಟೆ ಲೋಕದೊಳಗೆ ನನ್ನಾತೆಕೆ ದೂರ್ವರೇ

ಪದ

ಮೆಲ್ಲಯುದ್ದವ ನೋಡಬೇಕೆನುತ ನಮ್ಮಾವ
ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಲದಕೆ
ಇಲ್ಲದಪವಾದ ಈ ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿಗಳ ನೀ
ವೆಲ್ಲಿ ಸೃಜಿಸಿದಿರಿ ಸರಿಯಿಲ್ಲ ನಿಮಗಿಳಿಯೊಳಗೆ

೭

ಶ್ಲೋಕ

ವಾರಿಚಾಂಬಕ ವಾರಿಚಾರಿವದನ ವಾರಾಶಿಜಾವಲ್ಲಭ
ವಾರಿವಾಹನಿಭಾಂಗ ವಾಸವನುತ ವಾಕೆಮ್ಮದೊಂದಾಲಿಸೋ
ವಾರಿಜೋದ್ಯವನಯ್ಯ ನಿನ್ನ ವಿರಹ ವಾರಾಶಿಯೊಳು ಮುಳುಗಿ ಹ
ನಾರೀನಿಚಯವ ಪಾರುಗಾಣಿಸು ಕೃಪಾನಾವೆಯಲಿಂದೆಮ್ಮನು

ಪದ

ವರಾರನೆಂಬುವನು ಬಲು ಕ್ರೂರ ನಮ್ಮಗಲಿ ನೀ
ಊರಿಗೊಡ್ಡುದುಡನು ಕೇಳಿ
ವಾರಿಚಾಸ್ತ್ರವನು ಎದೆಗೇರಿಸೆಮ್ಮನು ಬಿಡದೆ
ಹೋರುವನು ಅಹೋ ರಾತ್ರಿಯಲಿ ತಪಿಸುತ

೮

ಶ್ಲೋಕ

ನೀಲಕುಂತಳೆ ಕೇಳು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಾ ನೆ[ಲು]ವಿನ ವಡ್ಡಾಲಿನ
ಪಾಲು ಬೆಣ್ಣೆಯ ಕದ್ದು ಮೆದ್ದು ಬಹಳ ಕಾಲಂಗಳು ಕಳೆದೆನೆ
ಬಾಲೆ ಮನ್ಮಥಬಾಣ[ದ]ಚ್ಚು ತಪಿಸೆ ಬಹು ಬಗೆಯಲಿಂದುಳುಹಿದ
ಲೋಲಲೋಚನೆ ನಿಮ್ಮೊಳಾನು ಬಹಳ ಜಾಲತ್ವವಂ ಮಾಡ್ಲೆನೇ

ಪದ

ಬಟ್ಟಗಂಗಳೆ ನಿಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟು ಘಳಿಗಿರಲಾರೆ
ದುಷ್ಟ ಕಂಸನು ಕರೆಸಲು
ಅಟ್ಟಿದರೆ ಪೋಗದಿರೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲಿ ವ್ರಜಕೆ
ಅಟ್ಟುಳಿಯ ಮಾಡುವನು ಅಂಬುಜ ಸುಗಂಧಿಯರೆ

೯

ಶ್ಲೋಕ

ಪತಿ ಸುತ ಪಿತ್ರು ಮಂಚ್ಚಿ ಭ್ರಾತ್ರು ಬಾಂಧವರು ಎಂಬ
ಅತಿಶಯ ನಮಗಿಲ್ಲ ಆಲಿಸೋ ಮಾಡನೆಲ್ಲ
ಠತಿಪತಿಪಿತ ನೀನೇ ರಾತ್ರಿಯೊಳು ಕೊಳಲನೊದೆ
ಕ್ಷಿತಿಪತಿ ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಕ್ಷಿಪ್ರದಿಂ ಬಂದೆವಲ್ಲೊ

ಪದ

ಬಾಲತನದಲಿ ಯಮುನಾ ತೀರದಲಿ ನೀ ವತ್ಸ
ಪಾಲನೆಯ ಮಾಡಂತಿರಲು ಆ
ಕಾಲ ಮೊದಲಾಗಿ ಈ ವ್ಯಾಳೆ ಪರಿಯಂತರವು
ಕಾಲುಘಳಿಗಗಲದಿಹ ಕಾಂತೆಯರ ತ್ಯಜಿ[ಸುವರ]

೧೦

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು

ಶ್ಲೋಕ

ಪರಿಪರಿಯಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪಾರಿಸಿ ನೋಡೆ ಮುನ್ನ
ಕಿರುಣ[ಕೆ] ಕೊರತ್ತಿಲ್ಲ ಕಾಂತೆ ಕೇಳೆನ್ನ ಸೊಲ್ಲ
ತ್ವರಿತದಿ ಬಾರದಲೆ ತಡೆದು ನಾ ನಿಂತರಲ್ಲಿ
ಪ್ರಸಜಭವ ಮಾರರಾಣೆ ಕಾಣೆ ಪ್ರವೀಣೆ

ಪದ

ಹರಿಣಾಂಕ ವದನೆಯ[ರೆ] ಹರುಷಪೂರಿತರಾಗಿ
ಕರೆದುಂ ತಾಂಬೂಲವಿತ್ತು
ಕಳುಹಿರೆನ್ನನು ನಿಮ್ಮ ಕ್ಲಪ್ತ ಕಾಲಕೆ ಬಂದು
ನರೆಯದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಪರಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆ

೧೧

ಶ್ಲೋಕ

ಮಾರನೆಂಬುವನಂದೆ ಮಡಿದನು ಶಿವನ ಮೂರನೆ ಕಣ್ಣಲಿ
ನಾರೇರಿಲ್ಲದೆ ನಾಭಿಯಿಂದ ಪಡೆದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬಾತನ
ನಾರಿ ಈರ್ವ ಕುಮಾರರಾಣೆ ಹರಿಯು ತಾನಿಟ್ಟನೇನೆಂಬೆವೆ
ಮಾರಿ ಹೊರಗಿನ ಹೊರಗೆ ಹೋಯಿತೆಂಬೊ ತೀರಾಯಿತೆ ಭಾವುಕಿ

ಪದ

ಹಲವು ಮಠಾತುಗಳ್ಳಾಕೆ ಜಲಜಾಕ್ಷ ನಿನ್ನ ಪದ
ನಳಿನಗಳ ನೆರೆ ನಂಬಿಹ
ಒಲುವೆಯಲ್ಲಿರುತಿಪ್ಪ ಲಲನೆಯರನೆಲ್ಲರನು
ಸಲಹೊ ಸಲಹದೆ ಮಣಣು ರಂಗವಿರಲರೇಯಂ

೧೨

೪೪

ರಾಗ : ಪಾಡ ತಾಳ : [ಆದಿತಾಳ]

ಮಠಾಯಮತ[ವೊ]ಳಿತ್ತಲ ನಿನಗೆ
ನಾಯಿ ಜನ್ಮವು ಬಾರದೆ ಬಿಡದಲ್ಲ

ಪ.

ಜಗಕೆ ಕಾರಣ ದೇವ [ತಾ]ನಿರಲು
[ಬೋಗಳಿಕೊಂಬೆ] ಭೇದವಿಲ್ಲೆಂದು
[ತೆಗೆವನು] ಯಮ ಬೆನ್ನ ಚರ್ಮ ಇದ್ನ
ನ[ಗೆ]ಯಲ್ಲ ಕೇಳೊ ತಿಳಿಯೊ ದುಷ್ಟವನು

೧

ಭೇದವಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ನೀ
ಮೊದಿಗರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಣಲೊಲ್ಲೆ ಯಾಕೊ
ಸಾಧಿಸಿ ನೋಡಲು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟು
ಬದುಕುಂ[]ಟಾದರು ಉ[ಸು]ರಲಿನ್ನಾಕೊ

೨

ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯಿರಲು ನೀನು
ರೊಕ್ಕವಿಕ್ಕಿ ಮ[ದುಮೆ] [ಅ]ಗುದ್ಯಾಕೊ
ಚಿಕ್ಕ ತಂಗಿ ತಾಯಿ ಮೊದಲು ನಿನ್ನ
[ಲೆಕ್ಕದಲಿ] ನೋಡಲು ಒಂದಲ್ಲವೇನೋ

೩

ಶಂಕರಮತಕೆ ನೀ ಹೊಂದಿ
ಪಂಕಜೋಳು ಬೀಳಬೇಕಲ್ಲೊ
ಸಂಕಟಗೊಳಗಾದಿಯಲ್ಲ ನಿನ್ನ
ಬಿಂಕವೆ ಮುರಿವರು ಯಮನವರಲ್ಲೊ

೪

ಇನ್ನಾದರು ಭೇದಮತವನು ನೀನು
ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯೊ ರಂಗವಿರಲನು
ತನ್ನ ದಾಸ್ಯವನು ಕೊಟ್ಟು
ಉನ್ನಂತ ಪದವೀವನು ನಿ[ನ]ಗೆ

೫

೪೫

ರಾಗ: ಸುರಟ ತಾಳ: ಆದಿತಾಳ

ಮೋಸ ಹೋದೆನಲ್ಲ ಸಕಲವು ವಾಸುದೇವ
ಭಾಸುರಾಂಗ ಶ್ರೀವಾಸುಕಿಶಯನನ
ಸಾಸಿರೆ ನಾಮವ ಲೇಸಾಗಿ ಪರಿಸದೆ

ಪ.

ದುಷ್ಟ ಜನರ ಕೂಡಿ ನಾನತಿ
 ಭ್ರಷ್ಟನಾದೆ ನೋಡಿ
 ಶ್ರೇಷ್ಠರೂಪ ಮೂರ ಮುಷ್ಟಿಕ ವೈರಿಯ
 ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನಾ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡದೆ ೧

ಕಾಯವು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ ಎನ್ನೊಳು
 ಮೂಯೆ ತುಂಬಿತಲ್ಲ
 ಪ್ರಾಯಮದದಿ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಕೂಡಾಡಿ
 ಕಾಯಜಜನಕನ ಗಾಯನ ಮಾಡದೆ ೨

ಕಂಗಳಿಂದಲಿ ನೋಡೋ ದೇವ ನಿ
 ನ್ನಂಗಸಂಗವ ನೀಡೋ
 ಮಂಗಳಮಹಿಮೆ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲ ಮುಂ
 ದಂಗ ಬಾರದಂತೆ ನೀ ದಯವಾಡೋ ೩

೪೬

ರಾಗ · ವರಾಳಿ ತಾಳ ಆದಿತಾಳ

[ಯಾಕೆ ಇಂಥ ದುಡುಕು ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ನಿನ್ನ
 ಗೇಕೆ ಇಂಥ ದುಡುಕು]
 ಪಾಕಶಾಸನ ವಂದ್ಯ ಪೋಕತನಗಳಿನ್ನು
 ಸಾಕುಸಾಕಯ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ಪು.

ಗೊಲ್ಲ ಬಾಲಕರು ನೀವೆಲ್ಲರು ಕೂಡಿಕೊಂಡು
 ಗುಲ್ಲು ಮಾಡದೆ ಮೊಸರೆಲ್ಲ ಸವಿದೆಯಂತೆ ಕೃಷ್ಣ ೧

ಪೂತನಿ ಮೊಲೆಯನ್ನು ಭೀತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಉಂಡು
 ಘಾತವ ಮಾಡಿದೆ ಮಾತನಾಡಯ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ೨

ದುಷ್ಟಕಂಸನ ನೀನು ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಮೆಡುಹಿ
 ಮುಷ್ಟಿಕನ ಕೊಂದ[ದೆ] ದೃಷ್ಟಿ ತಾಕೀತಂದು ೩

ನಿರ್ಜ[ನ]ಸ್ಥಳದಿ ಯಮಳಾರ್ಜುನರನ್ನು ಮಂಡುಹಿ
ದುರ್ಜನರ ಕೊಂದೆ ಅರ್ಜುನ ಸಾರಥಿ

೪

ಅಂಗಿ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ಉಂಗುರ ಉಡಿದಾರ
ಶೃಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ರಂಗವಿರಲ ಬಾರೋ

೫

೪೭

ರಾಗ : ವರಾಳಿ ತಾಳ : ರಘುಪತಿತಾಳ

ಯಾಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿದಿ ನೀ ಸಾಕಲಾರದೆ ಜಗ
ದೇಕ ಕಾರಣವುರುಷನೆ ಕೃಷ್ಣ

ಪ.

ಏಕೋ ವಿಷ್ಣುವೆಂಬೊ ವಾಕು ಚಿಂತಿಸೆ ಇಂಥ
ಕಾಕು ಮೂಡುವುದುಚಿತವೆ ಕೃಷ್ಣ

ಅ.ಪ.

ಒಡಲಿಗನ್ನವ ಕಾಣೆ ಉಡಲು ಅರಿವೆಯ ಕಾಣೆ
ಗಡಗಡನೆ ನಡಗುತಿಹೆನೋ ಕೃಷ್ಣ
ಮಂಡದಿ ಮೂತೆಯರ ಬಿಟ್ಟು ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರ ಬಿ
ಟ್ಟಿಡವಿ ಪಾಲಾದೆನಲ್ಲೋ ಕೃಷ್ಣ
ಕಂಡುತೆ ಕೊಡುವವರಿಲ್ಲ ನುಡಿಯ ಕೇಳುವರಿಲ್ಲ
ಬಡತನವು ಕಂಗಡಿಸಿತೋ ಕೃಷ್ಣ
ಕಡೆ ಹಾಯಿಸುವರ ಕಾಣೆ ನಡುವಂಡುವಿನೊಳು ಕೈ
ಬಿಡದೆ ದಡವನು ಸೇರಿಸೋ ಕೃಷ್ಣ

೧

ಕೊಟ್ಟವರ ಸಾಲವನು ಕೊಟ್ಟು ತೀರಿಸದವರ
ಪೊಟ್ಟಿಯೊಳು ಪುಟ್ಟಲಾಯ್ತೋ ಕೃಷ್ಣ
ಎಷ್ಟು ಜನುಮದಿ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮ
ಕಟ್ಟೀಗ ಉಣಿಸುತಿಹುದೋ ಕೃಷ್ಣ
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗೆನ್ನಂಥ ಕೆಟ್ಟ ಪಾಪಿಷ್ಠಜನ
ಘಟ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಕೃಷ್ಣ
ಎಟ್ಟಲನೆ ನಿನ್ನ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಭಜಿಸಿ ಹಿಂದೆ
ಎಷ್ಟು ಜನ ಬದುಕಲಿಲ್ಲೋ ಕೃಷ್ಣ

೨

ಆಳು ದೇಹವು ಗೇಣು ಕೀಳಾಗಿ ಪಲ್ಲೊರೆದು
 ಖೋಳ ಜನರ ಮನೆಗೆ ಕೃಷ್ಣ
 ಹಾಳು ಒಡಲಿಗೆ ತುತ್ತ ಕೂಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ
 ವಾಲ್ಮೀಸಲಾರನೆಲ್ಲೋ ಕೃಷ್ಣ
 ಬಾಳು ಈ ಪರಿಯಾದ ಮ್ಮಾಲೆ ಭೂವಿಯಲಿ ಬಹು
 ಕಾಲ ಕಳೆಯುವುದುಚಿತವೆ ಕೃಷ್ಣ
 ಅಲಸ್ಯ ಮಾಡದಲೆ ಈ ವ್ಯಾಳ್ಯದಲಿ ಅರಿತು
 ವಾಲಿಸಲು ಬಹು ಕೀರ್ತಿಯೋ ಕೃಷ್ಣ

೩

ಎಂದೆಂದು ಸಿರಿ ಅರಸನೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಸಾರುತಿದೆ
 ಬಂದುದೀಗೇನು ಸಿರಿಯೋ ಕೃಷ್ಣ
 ಒಂದೊಂದು ನಿಮಿಷ ಯೆಂಕಿಂತಧಿಕವಾಗುತಿದೆ
 ಮುಂದೋರದ್ವಾಂಗಾಯಿತೋ ಕೃಷ್ಣ
 ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಗೋವಿಂದ ಶ್ರೀಪದದಾಣೆ
 ತಂದೆ ನೀ ರಕ್ಷಿಸದಿರೆ ಕೃಷ್ಣ
 ಮುಂದೆ ಭಜಿಸುವರು ಹೀಗೆಂದು ವಾರುತೆ ಕೇಳಿ
 ಬಂದುದಪರ್ಕೀತಿಮಾತು ಕೃಷ್ಣ

೪

ಪೃಥಿವಿಯೊಳಗುದಿಸಿ ಮುವ್ವತ್ತಾರು ವತ್ಸರ ಈ
 ರೀತಿ ಕಾಲಕಳೆದನೋ ಕೃಷ್ಣ
 ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು ಜನುಮ ಸಾರ್ಥಕಾಗದು ಕಣ್ಣು
 ಕತ್ತಲೆಗವಿಸಿತಲ್ಲೋ ಕೃಷ್ಣ
 ಇತ್ತ ಬಾರಂತೆಂದು ಹತ್ತಿಲಿಗೆ ಕರೆದೊಂದು
 ತುತ್ತ ಕೊಡುವರ ಕಾಣೆನೋ ಕೃಷ್ಣ
 ವಿಸ್ತರಿಸಲಾರೆ ಇನ್ನೆತ್ತ ಪೋಗಲೊ ನಿನ್ನ
 ಚಿತ್ತವ್ಯಾತಕೆ ಕರಗದೋ ಕೃಷ್ಣ

೫

ಆರು ಗತಿ ನಿನಗಧಿಕರಾರು ಧಾರುಣಿಯೊಳಗೆ
 ತೋರಿಸೈ ಕರುಣನಿಧಿಯೆ ಕೃಷ್ಣ
 ಈರೇಳು ಲೋಕಕಾಧಾರವಾದವಗೆ ಬಲು
 ಭಾರವಾದವನೆ ನಾನು ಕೃಷ್ಣ

ವಿಹಾರಿ ನುಡಿಯಲು ಹದಿನಾರೆರಡು ಪಲ್ಲ[ಳು]

ಬೇರು ಕಳಕಳಿಯಿತೋ ಕೃಷ್ಣ
ತೋರು ಬಂಕಾಪುರದ ಧಾರುಣಿಪುರವಾಸ
ವೀರ ನರಸಿಂಹದೇವ ಕೃಷ್ಣ

೬

ಹರಿಯಾತ್ಮೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಹರಿಮೂರ್ತಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸ ಸಂಗವಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಸುರನದಿಯ ವಿಯಾಲಿಲ್ಲ
ಧರಣಿ ಸಂಚರಿಸಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಅರಿತರಿತು ಮನ ವಿಷಯಕೆರಗಿ ಹರುಷವ ತಾಳಿ
ಬರಿದಾಯಿತಾಯುವೆಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಮರುತಾಂತರ್ಗತ ಸಿರಿಯರಸ ಹರಿಯೆಂದು
ಹರುಷಾಬ್ಧಿ ಮಗ್ನನಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ

೭

ಹರಿ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಕರವೆತ್ತಿ ಮುಗಿದೊಮ್ಮೆ ಮೈ

[ಮರೆದು] ನಟಿಸಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಸ್ಮರಿಸಿ ಸಿರಿತುಳಸಿ ಪುಷ್ಪವನಂ
ಕರವೆತ್ತಿ ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಸರ್ವಜ್ಞರಾಯರು ವಿರಿಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥವನು
ದರುಶನವೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಸ್ಮರಿಸಲಾರದ ಪಾಪ ಸ್ಮರಣೆಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಿ
ಸ್ಥಿರಭಾರನಾದೆನಲ್ಲೋ ಕೃಷ್ಣ

೮

ದುರುಳಜನರೊಡನಾಡಿ ಹರಿಣಾಕ್ಷಿಯರ ಕೂಡಿ

ಸರಿ ಯಾರು ಎಂದು ತಿರುಗಿ ಕೃಷ್ಣ
ನಿರುತ ಕ್ಷುದ್ರವ [ನೆನೆಸಿ] ನೆರೆದೂರ ಮಾರಿ ಹೆ
ಗ್ಗರೆಗೋಣನಂತೆ ತಿರುಗಿ ಕೃಷ್ಣ
ಪರರ ಅನ್ನವ ಬಯಸಿ ಶರೀರವನೆ ಪೋಷಿಸಿ
ಶಿರ ಬಲಿದು [ಶಿಲೆಗೆ] ಹಾಯಿದು ಕೃಷ್ಣ
ಶರಣವತ್ಸಲನೆಂಬೊ ಬಿರುದು ಪಸರಿಸುವಂಥ
ಕರುಣ ಇನ್ನೆಂದಿಗಹುದೊ ಕೃಷ್ಣ

೯

ಉರಿಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಶರೀರವನು ಕಳೆಯಲೊ
 ಪರಂವತವನೇರುಂಕಲೋ ಕೃಷ್ಣ
 ಗರಳಮಡುವನೆ ಧುಮುಕಿ ಉರಗ ಫಣ ತುಳಿಯಲೊ
 ಎರಡೊಂದು ಶೂಲಕ್ವಾಯಲೋ ಕೃಷ್ಣ
 ಕೊರಳಿಗ್ಗುವ ಹಾಕಿ ಮರವೇರಿ ಕರಬಿಡಲೋ
 ಕರಗಸದಿ ಶಿರಗೊಯ್ಯಲೋ ಕೃಷ್ಣ
 ಕರುಣವಾರುಧಿ ಎನ್ನ ಕರಪಿಡಿದು ಸಲಹದಿರೆ
 ಧರೆಯೊಳಂದ್ಧರಿಪರ್ಮಾರೋ ಕೃಷ್ಣ

೧೦

ಎಷ್ಟು ಹೇಳಲಿ ಎನ್ನ ಕಷ್ಟ ಕೋಟಿಗಳನ್ನೊ
 ಸುಟ್ಟೀಗ [ಬೆಯ್ಸು]ತಿಹವೋ ಕೃಷ್ಣ
 ಕಷ್ಟಬಟ್ಟ ಮಗನೆಂದು ದೃಷ್ಟಿ ನೀರೊರೆಸೆನ್ನ
 ಪೊಟ್ಟಿಯೊಳ್ಳಿಡಿವರ್ಮಾರೋ ಕೃಷ್ಣ
 ಕೃಷ್ಣನಾಮ ವಜ್ರಕ್ಕೆ ಬೆಟ್ಟ ದುರಿತವು ನೀರಿ
 ಧಟ್ಟನೆ ಬಂದು ನೀನು ಕೃಷ್ಣ
 ಇಷ್ಟವನು ಸಲಿಸಿ ಗುಟ್ಟಿಲಿ ಶ್ರೀರಂಗ
 ವಿರಲ್ಲ ಎನ್ನ ಕಾಯೋ ಕೃಷ್ಣ

೧೧

ಳ್ಳಿಲ

ರಾಗ : [ನಾಟ] ತಾಳ : ಛಾಪ್ತತಾಳ

ರಂಗನಾಥನ ನೋಡುವ ಬನ್ನಿ ಶ್ರೀ

ಪ.

ರಂಗನ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿಹನ

ಅ.ಪ.

ಕಮನೀಯಗಾತ್ರನ ಕರುಣಾಂತರಂಗನ
 ಕಾಮಿತಾರ್ಥವೀವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷನ
 ಕಮಲದಳ ನೇತ್ರನ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗನ
 ಕಾಮಧೇನು ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ

೧

ವಾಸುಕಿಶಯನನ ವಾರಿಧಿನಿಲಯನ
ವಾಸುದೇವ ವಾರಿಜನಾಭನ
ವಾಸವಾದಿ ಭಕ್ತ ಹೃದಯಶಾಂಬುಜದಲ್ಲಿ
ವಾಸವಾಗಿರುತಿಹ ವಸುದೇವಸುತನ

೨

ಮಂಗಳಗಾತ್ರನ ಮಂಜುಳ ಭಾಷನ
ಗಂಗಾಜನ ಅಜಜನಕನ
ಸಂಗೀತಲೋಲನ ಸಾಧುಸಮ್ಮತನ
ರಂಗವಿರಲ ರಾಜೀವನೇತ್ರನ

೩

೪೯

ರಾಗ : [ಗೌರ್ಜರಿ] ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ರಂಗಾ ಮನೆಗೆ ಬಾರೊ ಕೃಪಾಂಗ ಶ್ರೀರಂಗ

ಪ,

ರಂಗ ಕಲಾಪವಿಭಂಗ ಗರುಡ ತು
ರಂಗ ನವಮೋಹನಾಂಗ ಶ್ರೀರಂಗ

ಅ,ಪ,

ಪಚ್ಚಿ ಬಾವುಲಿಗಳನು ನಿನ್ನ ಕಿವಿಯೊಳಗಿಟ್ಟು
ಮೆಚ್ಚಿ ಮುದ್ದಾಡುವೆನು
ಹೆಚ್ಚಿದ ವಾಲಿಯನು ಬಾಣದಿ ಚುಚ್ಚಿದ
ಸಪ್ತ ತಾಳಂಗಳನು ಬಿಚ್ಚಿದ
ಸಮುದ್ರವ ಸುತ್ತ ಮುಚ್ಚಿದ
ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಲಿ ಲಂಕೆಯನು ಪೊಕು
ಕಿಚ್ಚುಗಳ ಹಚ್ಚಿಸಿದ ಹನುಮನ
ಮೆಚ್ಚಿದ ಖರದೂಷಣರ ಶಿರಗಳ
ಕೊಚ್ಚಿದ ಅಚ್ಚುತಾನಂತ

೧

ಮೊತ್ತಿನ ಹಾರವನು ಕಂದದೊಳಿಟ್ಟು
 ಎತ್ತಿ ಮುದ್ದಾಡುವೆನು
 ಹತ್ತಿದ ರಥವನು ಮುಂದೊತ್ತಿದ
 ಕೌರವರ ಸೇನೆಗೆ ಮುತ್ತಿದ
 ಉಭಯರಿಗೆ ಜಗಳವ ಬಿತ್ತಿದ
 ಮತ್ತ ಮೂತಂಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
 ಒತ್ತರಿಸಿ ಮುಂದೊತ್ತಿ ನಡೆಯುತ
 ಇತ್ತರದಿ ನಿಂತ ವರರಧಿಕರ
 ಕತ್ತರಿಸಿ ಕಾಳಗವ ಮಾಡಿದ

೨

ಉಂಗುರಗಳನು ನಿನ್ನ ಅಂಗುಳಿಗಿಟ್ಟು
 ಕಂಗಳಿಂದಲಿ ನೋಡುವೆ
 ಹೆಂಗಳ ಉತ್ತಂಗದ ಕುಚೆಂಗಳ
 ಅಲಿಂಗಿಸಿದ ಭುಜಂಗಳ
 ಕಮಲ ಸಮ ಪಾದಂಗಳ
 ಹಿಂಗದೆ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮಾತಂಗನ
 ಭಂಗವ ಪರಿಹರಿಸಿ ಬ್ಯಾಗದಿ
 ಮಂಗಳ ಸ್ವರ್ಗವನಿತ್ತು ಉ
 ತ್ತುಂಗ ವಿಕ್ರಮ ರಂಗವಿರಲನೆ

೩

೫೦

ರಾಗ . ಅನಂದಭೈರವಿ ತಾಳ . ಝಂಪತಾಳ

ಲಾಲಿ ಗೋವಿಂದ ಲಾಲಿ ಕೌಸಲ್ಯಾ
 ಬಾಲ ಶ್ರೀರಾಮ ಲಾಲಿ

ಪ:

ಲಾಲಿ ಮುನಿವಂದ್ಯ ಲಾಲಿ ಜಾನಕೀ
 ರಮಣ ಶ್ರೀರಾಮ ಲಾಲಿ

೨.ಪ.

ಕನಕರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ್ಗಲನೆ ಹೂಡಿ
 ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನ ಸರಪಳಿಯ ಮಾಡಿ

ಅನೇಕ ಭೂಮಂಡಲವ ಹಲಗೆಯನು ಮಾಡಿ
ಶ್ರೀಕಾಂತನುಯ್ಯಾಲೆಯನು ವಿರಚಿಸಿದರು

೧

ಆಶ್ಚರ್ಯಜನಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ
ಪಚ್ಚಿಯ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ
ಅಚ್ಚುತಾನಂತನಿರಲು ತೂಗಿದರು
ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರ ಹರಿಯ

೨

ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕನು ಎಂದು ನಿರವಧಿಕ
ನಿರ್ಮಲ ಚರಿತ್ರನೆಂದು
ಮರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ ಪಾಡಿ ತೂಗಿದರು
ಕೂರ್ಮಾವತಾರ ಹರಿಯ

೩

ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯರೆಲ್ಲರು ಜನವಶೀ
ಕರ ದಿವ್ಯರೂಪನೆಂದು
ಪರಮ ಹರುಷದಲಿ ಪಾಡಿ ತೂಗಿದರು
ವರಾಹಾವತಾರ ಹರಿಯ

೪

ಕರಿಕುಂಭಗಳ ವೋಲುವ ಕುಚದಲ್ಲಿ
ಹಾರ ಪದಕವು ಹೊಲೆಯಲು
ವರ ವರ್ಣನಿಯರು ವಾಟ ತೂಗಿದರು
ನರಸಿಂಹಾವತಾರ ಹರಿಯ

೫

ಭಾವನಾಮಣಿಯರೆಲ್ಲರು ಯದುವಂಶ
ಸೋಮನಿವನೆಂದು ಪೊಗಳಿ
ನೇಮದಿಂದಲಿ ಪಾಡಿ ತೂಗಿದರು
ವಾಮನಾವತಾರ ಹರಿಯ

೬

ಸಾಮಜವರದನೆಂದು ಅತುಳ ಭೃಗು
ರಾಪೂವತಾರನೆಂದು
ಶ್ರೀಮದಾನಂದ ಹರಿಯ ತೂಗಿದರು
ಪ್ರೇಮಾತಿರೇಕದಿಂದ

೭

ಕಾಮನಿಗೆ ಕಾಮನೆಂದು ಸುರಸಾರ್ವ
ಭೂಮಿ ಗುಣಧಾಮನೆಂದು
ವಾಮನೇತ್ರೆಯರು ಪಾಡಿ ತೂಗಿದರು
ರಾಮಾವತಾರ ಹರಿಯ

೮

ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕರ್ತನೆಂದು ಜಗದೊಳಗೆ
ಶಿಷ್ಟ ಸಂತುಷ್ಟನೆಂದು
ದೃಷ್ಟಾಂತರಹಿತನೆಂದು ತೂಗಿದರು
ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ಹರಿಯ

೯

ವೃದ್ಧನಾರಿಯರೆಲ್ಲರು ಜಗದೊಳಗೆ ಪ್ರ
ಸಿದ್ಧನಿವನೆಂದು ಪೊಗಳಿ
ಬದ್ಧಾನರಾಗದಿಂದ ತೂಗಿದರು
ಬೌದ್ಧಾವತಾರ ಹರಿಯ

೧೦

ಧಳಧಳಾತ್ತಾರದಿಂದ ರಂಜಿಸುವ
ಮಲಯಜಲೇಪದಿಂದ
ಜಲಜಗಂಧಿಯರು ಪಾಡಿ ತೂಗಿದರು
ಕಲ್ಯಾಣಾವತಾರ ಹರಿಯ

೧೧

ಕನಕಮಯ ಖಚಿತವಾದ ತಲ್ಲದಲಿ
ವನಜಭವ ಜನಕನಿರಲು
ವನಜನಾಭನ್ನ ಪಾಡಿ ತೂಗಿದರು
ವನಿತಾಮಣಿಯರೆಲ್ಲರು

೧೨

ಪದ್ಮರಾಗವ ಪೋಲುವ ಹರಿ ಪಾದ
ಪದ್ಮವನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯ
ಪದ್ಮದಲಿ ನಿಲಿಸಿ ಪಾಡಿ ತೂಗಿದರು
ಪದ್ಮಿನೀ ಭಾಮಿನಿಯರು

೧೩

ಹಸ್ತ ಭೂಷಣ ಮೆರೆಯಲು ದಿವ್ಯತರ
ಹಸ್ತಲಾಘವಗಳಿಂದ
ಹಸ್ತಗಳ ಪಿಡಿದುಕೊಂಡು ತೂಗಿದರು
ಹಸ್ತಿನೀ ಭಾಮಿನಿಯರು

೧೪

ಮಂತ್ರಗಜಗಾಮಿನಿಯರು ದಿವ್ಯತರ
ಚಿತ್ರ ವಸ್ತ್ರಗಳನುಟ್ಟು
ಚಿತ್ರ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತೂಗಿದರು
ಚಿತ್ತಿನೀ ಭಾಮಿನಿಯರು

೧೫

ಕಂಕಣಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ರಂಜಿಸುವ
ಕಿಂಕಿಣೀಸ್ವನಗಳಿಂದ
ಪಂಕಜಾಕ್ಷಿಯರು ಪಾಡಿ ತೂಗಿದರು
ಶಂಕಿನೀ ಭಾಮಿನಿಯರು

೧೬

ಚೋಕ್ಕ ಕಸ್ತೂರಿ ಪಂಕದಿಂ ರಂಜಿಸುವ
ಮಕರಿಕಾಪತ್ರ ಬರೆದು
ಲಿಂಗಚಸ್ತನಿಯರು ಪಾಡಿ ತೂಗಿದರು
ಅಕಳಂಕ ಚರಿತ ಹರಿಯು

೧೭

ಪಲ್ಲವಾಧರೆಯರೆಲ್ಲ ಈ ಶಿಶುವು
ತುಲ್ಯವರ್ಜಿತನೆನುತಲಿ
ಸಲ್ಲಲಿತಗಾನದಿಂದ ತೂಗಿದರು
ಕಲ್ಯಾಣಿರಾಗದಿಂದ

೧೮

ಆನಂದ ಸದನದೊಳಗೆ ಗೋಪಿಯರು
ಆ ನಂದಸುತನ ಕಂಡು
ಆನಂದಭರಿತರಾಗಿ ತೂಗಿದರು
ಆನಂದ ಭೈರವಿಯಿಂದ

೧೯

ದೇವಾ[ಧಿ]ದೇವನೆಂದು ಈ ಶಿಶುವು
ಭಾವನಾತೀತನೆಂದು
ದೇವಗಂಧರ್ವಪಾರ್ವತಿ ತೂಗಿದರು
ದೇವಗಾಂಧಾರದಿಂದ

೨೦

ನೀಲಘನಲೀಲ ಜೋ ಜೋ ಕರುಣಾಲ
ಮಾಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಜೋ ಜೋ
ಲೀಲಾವತಾರ ಜೋ ಜೋ ಪರಮಾತ್ಮ
ಬಾಲ ಗೋಪಾಲ ಜೋ ಜೋ

೨೧

ಇಂದುಧರಮಿತ್ರ ಜೋ ಜೋ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
 ಇಂದು ರವಿ ನೇತ್ರ ಜೋ ಜೋ
 ಇಂದು ಕುಲ ಪುತ್ರ ಜೋ ಜೋ ಪರಮಾತ್ಮ
 ಇಂದಿರಾರಮಣ ಜೋ ಜೋ

೨೨

ತುಂಗ ಭವಭಂಗ ಜೋ ಜೋ ಪರಮಾತ್ಮ
 ರಂಗ ಕೃಪಾಂಗ ಜೋ ಜೋ
 ಮಂಗಳಾಪಾಂಗ ಜೋ ಜೋ ಮೋಹನಾಂಗ
 ರಂಗವಿರಲನೆ ಜೋ ಜೋ

೨೩

೫೧

ರಾಗ: ಭೈರವಿ ತಾಳ: ರೂಪಕ

ವಂದನೆ ಮಾಡಿರೈ ಯತಿಕುಲಚಂದ್ರನ ಪಾಡಿರೈ

ಪ.

ಬಂದ ದುರಿತಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಳೆದು ಆ
 ನಂದಪಡುವ ವಿಬುಧೇಂದ್ರ ಕರೋದ್ಭವರ

ಅ.ಪ.

ರಘುಕುಲವರಪುತ್ರ ರಾಮನಚರಣ ಕರುಣಾಪಾತ್ರ
 ನಿಗಮೋಕ್ತಿಯ ಸೂತ್ರಪಾರ ಪ್ರವಚನರತ
 ಸಂಗುಣಜಿತಾಮಿತ್ರ ನಗಧರ ಶ್ರೀ ಪನ್ನಗಶಯನನ ಗುಣ
 ಪೊಗಳುವ ಅವಾರ ಅಗಣಿತಮಹಿಮರ

೧

ವರಮಹಾತ್ಮತಿಳಿಸಿ [ಮೊದಲಿಂ ಧರೆ ಅನಂದದಿ] ಚರಿಸಿ
 ನಿರುತ ಮನವೆ ನಿಲಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಕರಿವರದನೆ ಒಲಿಸಿ
 ಧರೆಜನರಿಗೆ ಅರಿಯದೆ ಮರೆಯಲಾಗುತ
 ಹರುಷದಿ ಗೋನದತರುವಲ್ಲಿರುವವರ

೨

ಮಂದದಿ ಕೃಷ್ಣಾತಟಿಯ ಮಧ್ಯದಿ ಸದನದ ಪರಿಯ
 ಸದಮಲ ಯತಿವರ್ಯ ತಪಮೌನದ[ಲಿದ್ದು ದನರಿಯ]
 ಒದಗಿ ನದಿಯು ಸೂಸುತ ಬರಲೇಳುದಿನ
 ಕುದಯಣದವರ ಸುಪದ ಕಮಲಂಗಳ

೩

ವೂಸವೂರ್ಗಶೀರ್ಷಾರಾಧನೆಗಶೇಷ ದಿನ ಅವೂ
ವಾಸ್ಯ ದಾಸರು ಪ್ರತಿವರುಷಮಾಳ್ವರು
ಲೇಸೆನಲು ಶ್ರುತಿಘೋಷ ಕಾಶಿಕ್ಷೇತ್ರಕೆ ಈ ಸ್ಥಳ ಮಿಗಿಲ್ಯೆ
ದಾಸಜನಕೆ ಭೂರುಹಯತಿ ಪದಗಳ

೪

ಮಂಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಸಾರದ ಪದ್ಧತಿ ತಿಳಿದಂಥ
ಅದ್ವೈತಪಂಥ ಮೂರಿದು ಮತ ಉದ್ಧರಿಸಿದಂಥ
ರಂಧ್ರವಂದ್ಯಮೂರುತಿ ರಂಗವಿರಲನ ಪದ
ಪದ್ಮಾರಾಧಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮುನೀಂದ್ರರ

೫

೫೨

ರಾಗ : ಆಹರಿ ತಾಳ : ರುಂಪೆತಾಳ

ವನಜನಯನನ ಮನವ ಮಧುವ ನಂಬುವರೆ
ಮನದೆಗೆದ ಮದನಪಿತ ವಿರಲರೇಯಾ

ಪ.

ಆರಿಯದ ಬಾಲೇರಿಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಯನರೂಹಿಸಿ ಮಂನ್ವ
ನೆರೆದು ರತಿಪತಿಯ ಸುಖ ನೆರೆದೋರಿದ
ತೋರೆದು ಬದುಕುವೆವೆಂತೋ ರತಿಪತಿಯ ಪಿತನಗಲಿ
ವಿರಹದರಿ ತಾನಳವಡರಿ ಸುಡುತಿಹು[ದು]

೧

ನಡೆ ನಗೆಯ ತುಡಿನೋಟ ಬಲೆಯನೆಮ್ಮೊಳು ಬೀಸಿ
ಬಿಡದೆಯೆಮ್ಮನು ತನ್ನ ವಶಮಾಡಿದ
ಪಡಿಯಿಲ್ಲದನುಭವದ ಸುಖದ ಸವಿಯನೆ ತೋರಿ
ಮಡದಿ ತಡೆದಳೊ ಮಧುರೆಯಲಿ ನಲ್ಲನ

೨

ಎಂದೆಂದೂ ನಿಮ್ಮ ವಶದಲ್ಲಿಹೆನೆಂದಭಯವಿತ್ತು
ಇಂದೂಮುಖಿ ನಾರಿಯರ ನೆರೆ ನಂಬಿಸಿ
ನಂದನಂದನ ನಮ್ಮ ಕಾನನದೊಳೀಡ್ಕಾಡಿ
ಇಂದೂ ಮಧುರೆಯ ನಾರಿಯರ ನೆಚ್ಚಿದ

೩

ಇವನ ವಚನದ ಕಪಟ ತಿಳಿಯಲರಿಯದೆ ನಾವು
ನವ ಹರಿಣಿಯಂತೆ ಮರುಳಾಗಿ ಕೇಳಿ

ವಿವರವರಿಯದೆ ನಾವು ಕಡು ನೊಂದೆವೆಲೊ ಮಧುಪ
ಇವನ ಗುಣವರಿಯದೆ ಕಡುಕರುಣೆ ಎಂಬುವರು

೪

ಪತಿಸುತರ ಭವಬಂಧನಗಳೆಲ್ಲ ಈಡ್ಯಾಡಿ
ಗತಿ ನಮಗೆ ಅವನೆಂದು ಮನ ಸೋತೆವೋ
ಕೃತಕವರಿಯದೆ ನಮ್ಮ ವನದೊಳು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪೋದ
ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಂಧಾನವೆಂತೊ ಎಲೊ ಮಧುಪ

೫

ಮರುಳುಗಳು ನಾವು ಶ್ರೀಪತಿಯ ಕೊಟವ ಬಯಸಿ
ಇರುಳು ಹಗಲು ಜರಿಜರಿದಳಲುವೆ[ವು]
ಸಿರಿಯವನ ಉಂಗುಟದ ಉಗುರು ಗುಣ ಕಾಣಲೆಲೋ
ಹರಿ ನಮ್ಮ ನೆನೆವುದಚ್ಚರಿಯಲ್ಲವೆ

೬

ತುಂಗದೊಣನಿಲಯ ಅಂಗಜನ ಪಿತನೆಂದು
ರಂಗನಿಗೆ ಮನಸೋತು ಮರುಳಾದೆವೋ
ಹಿಂಗಿ ಬದುಕುವುದೆಂತೋ ಭೃಂಗ ಮಧುರೆಗೆ ಪೋದಿ
ರಂಗವಿರಲನ ತಂದೆಮ್ಮನುಳುಹುವುದೋ

೭

೫೩

ರಾಗ ತೋಡಿ ತಾಳ - ಛಾಪುತಾಳ

ವಿಧಿಗೆ ದಯವಿಲ್ಲವಕ್ಕ ಎಮ್ಮ ಮ್ಯಾಲೆ

ಪ್ರ.

ಯದುವಪತಿಯನಗಲಿಸಿದ ಒಮ್ಮಿಂದಲೊಮ್ಮೆ

ಅ.ಪ.

ಎವೆಯ ಮರೆಯ ಮಡಾಡಿ ಪೋದ ಯಾಕೋ ವಿಧಿಯೇ
ಸುಳಿಗುರುಳು ಕಡೆಗಣ್ಣು ನೋಟದಿಂದಲಿ
ಕವಕವಿಸಿ ನಗುವ ಮೊದ್ದು ಮೊಖವನು
ತವಕದಿಂದ ಮರಳಿ ಮರಳಿ ನೋಡ[ದ್ದೋ]ದೆವೆ

೧

ಹಕ್ಕಿಯ ಮ್ಯಾಲುಳ್ಳ ದಯ ನಮ್ಮ ಮ್ಯಾಲೆ
ಇಕ್ಕದೇಕೆ ಹೋದೋ ವಿಧಿಯೇ
ರೆಕ್ಕೆ ಎರಡುಳ್ಳರೆ ಮಧುರೆಗೆ ಪೋಗಿ
ಘಕ್ಕನೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೊಡನೆ ಕೂಡುತಿದ್ದೆವಲ್ಲ

೨

ತಂಗೀ ನಮ್ಮದೆಯು ಕಲ್ಲಾಗಿ ಇದ್ದೇವೆ
ಹಿಂಗುವರೆ ಸಖಿಯರು ಒಮ್ಮಿಂದಲೊಮ್ಮೆ
ರಂಗವಿರಲನ್ನ ಅಂಗ ಸಂಗವ ಬಿಟ್ಟು ಇಂಧ
ಭಂಗಜೀವ ಸುಡಸುಡಸುಡಲ್ಯಾತಕೋ

೩

ಶ್ಲೋಕ

ರಾಗ [ಗುಂಡಕ್ಕಿಯೆ] ತಾಳ ಆದಿಕಾಳ

ವೃಷಭನೇರಿದ ವಿಷಧರನ್ಯಾರೆ ಪೇಳಮ್ಮಯ್ಯ

ಪ.

ಹಸುಳೆ ಪಾರ್ವತಿಯ ತವಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ
ಜಟಾವಂಡಲಧಾರಿ ಕಾಣಮ್ಮ

ಅ.ಪ.

ಕೈಲಾಸಗಿರಿಯ ದೊರೆಯುವನಮ್ಮ - ಅದು ಅಲ್ಲದೆ ಕೇಳಿ
ಬೈಲು ಸ್ತಶಾನದಿ ಮನೆಯಿವನಮ್ಮ - ಸಂಕರ್ಷಣನೆಂದು
ಕೇಳಿ ಮಹಿಯೊಳು ಜನಪೊಗಳುವರಮ್ಮ - ಇದು ನೈಜವಮ್ಮ
ನಾಲಿಗೆ ಸಾಸಿರ ಘಣಿಭೂಷಣನಮ್ಮ
ರಮೆಯರಸಗ್ಗಿವ ಮೊಮ್ಮಗನಮ್ಮ

೧

ಬಾಲೆ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಪತಿ ಇವನಮ್ಮ - ಮಾವನ ಯಾಗದಲಿ
ಬ್ಬಾಳ ಕೃತ್ಯಗಳನು ನಡೆಸಿದನಮ್ಮ - ಸಾಗರದಲಿ ಹಂಚಿದ
ಕಾಳಕೂಟವ ಭಕ್ಷಿಸಿದನಮ್ಮ - ರಾಮನ ದಯವಮ್ಮ
ಮೇಲೆ ಉಳಿಯಲು ಶೇಷಗರಳವು
ನೀಲಕಂಠನೆಂದೆನಿಸಿದನಮ್ಮ

೨

ಹರನೊಂದಿನ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಬರಲು- ತಾತಗೆ ವಂದಿಸುತ
ತರುಣೀರೂಪವ ನೋಡೇನೆನಲು- ಹರಿ ತಾ ನಸುನಗುತ
ಕರೆದು ಸೈರಿಸಲಾರೆ ನೀ ಎನಲು- ಹರದಿ ಕುಳ್ಳಿರಲು
ಕರುಣಿಗಳರಸನು ಹರನ ಮೊಗವ ನೋಡಿ
ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ಬಾರೆಂದು ಕಳುಹಿದ

೩

ಅರಂಣೋದಯಕೆ ಗಂಗಾಧರ ಬರಲು- ಹದಿನಾರು ವರುಷದ
ತರುಣೇರೂಪದಿ ಹರಿ ವನದೊಳಗಿರಲು- ಚರಣನಖಾಗ್ರದಿ
ಧರಣೀ ಬರೆಯುತ್ತ ನಿಂತಿರಲು- ಸೆರಗ ಪಿಡಿಯೆ ಬರಲು
ಕರದಿ ಶಂಖ ಗದೆ ಚಕ್ರವ ತೋರಲು
ಹರನು ನಾಚಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ನಿತ

೪

ಮಂಗಳಾಂಗನೆ ಮಾರಜನಕ- ನಾ ಮಾಡಿದೆ ತಪ್ಪು
ಹಿಂಗದೆ ಕ್ಷಮಿಸೊ ಯದುಕುಲ ತಿಲಕ- ವಕ್ಷದಲೊಪ್ಪುವ ನಿ
ನ್ನಂಗನೆ ಅರಿಯಳು ನಖಮಹಿಮಾಂಕ- ಹೀಗೆನುತಲಿ ತವಕ
ರಂಗವಿರಲನ ಪದಂಗಳ ಪಿಡಿದು ಸಾ
ಷ್ಟಾಂಗವರಗಿ ಕೈಲಾಸಕೆ ನಡೆದ

೫

೫೫

ರಾಗ : [ಧನ್ಯಾಸಿ] ತಾಳ ರೂಪಕತಾಳ

ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲವೆ ಜನ್ಮ ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲವೆ

ಪ.

ತೀರ್ಥವಾದರ ಭಜಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗದವನ ಜನ್ಮ

ಅ.ಪ.

ಅರಂಣ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಸರಿತದಲಿ ಸ್ನಾನವ ಮಾಡಿ
ಅರಳುವೆಲ್ಲಗೆ ಮೂಲೆ ಹರಿಯ ಚರಣಕರ್ಪಿಸದವನ ಜನ್ಮ

೧

ಒಂದು ಶಂಖ ಉದಕ ತಂದು ಚಂದದಿಂದ ಹರಿಗೆ ಎರೆದು
ಗಂಧ ಪುಷ್ಟದಿಂದ ಹರಿಯ ವಂದನೆ ಮಾಡದವನ ಜನ್ಮ

೨

ಮುಂಗಳಂತೆ[ನೆ]ಯಲೆಸೆವ ತುಳಸಿದಳ[ವ] ತಂದು ಪ್ರೇಮದಿಂದ
ಜಗನ್ಮಯಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಕರವ ಮುಗಿದು ಸ್ತುತಿಸದವನ ಜನ್ಮ

೩

ಭೋಗಿಶಯನನ ದಿನದಿ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನು ತಾನು ತೊರೆದು
ಭಾಗವತರ ಮ್ಯಾಳದಿಂದ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡದವನ ಜನ್ಮ

೪

ಜಂಗಮರೊಳಗಧಿಕವನಿಪ ಭಂಗುರ ಮನುಷ್ಯದೇಹ ಪಡೆದು
ರಂಗವಿರಲನೆನಿಪ ಪಶ್ಚಿಮರಂಗಗರ್ಪಿಸದವನ [ಜನ್ಮ]

೫

ಶ್ರೀ ೬

ರಾಗ : ಕಲ್ಯಾಣಿ ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ
ಸದ್ಗುಮಾಡಲು ಬೇಡವೋ- ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ
ಬಿದ್ದು ನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ

ಪ.

ನಿದ್ದೆಗೆಯ್ಯುವರೆಲ್ಲ ಎದ್ದರೆ ನೀನು ಬಂ
ದಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡರೇನೆಂಬುವರೊ ರಂಗ

ಅ.ವ.

ಬಳೆ ಘಾಲುಕೆನ್ನದೇನೋ- ಕೈಯ ಪಿಡಿದು
ಎಳೆಯದಿರೊ ಸುಮ್ಮನೆ
ಮೊಲೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಸೆರಗನೆಳೆಯಲು ಕೊ
ರಳ ಪದಕಗಳು ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುವವೊ ರಂಗ

೧

ನಿರುಗೆಯ ಪಿಡಿಯದಿರೊ- ಕಾಂಚಿಯ ದಾಮ
ಕಿರುಗಂಟೆ ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯದೆ
ಕಿರುದುಟಗಳ ನೀನು ಸವಿದು ಚಪ್ಪರಿಸಲು
ತರವಲ್ಲ ಗಂಡ ಮತ್ತರವ ತಾಳುವನಲ್ಲ

೨

ನಾಡಮಾತುಗಳೇತಕೊ- ಸಂಗೀತವ
ಪಾಡುವ ಸಮಯವೇನೊ
ಗಾಡಿಕಾರ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನೆ
ಪಾಡುಪಂಥಗಳೊಡಗೂಡುವ ಸಮಯದಿ

೩

ಶ್ರೀ ೭

ರಾಗ . ಮೋಹನ ತಾಳ : ಛಾಪ್ಪತಾಳ
ಸರಸಿಜಾಕ್ಷ ಸರಸದಿಂದ ಸರಸಿಜೋದ್ಭವಗೊಲಿದು ಬಂದ
ಉರಸಿನ ಮ್ಯಾಲೆ ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯನಿರಿಸಿ ಬಂದ

ಪ.

ಅ.ಪ.

ಧೀರ ಶರಧಿಗಂಭೀರ ವರಘನಸಾರ ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕಧರ
ಹೀರ ಮೌಕ್ತಿಕ ಕೇಯೂರ ಧರಿಸಿದ ನವನೀತ ಚೋರ ಬಂದ

೧

ನಂದ ಗೋಪಿ[ಗಾ]ನಂದ[ವೂ]ಡಿದ ಕಂದ ಗೋಕುಲದಿ ಬಂದ
ಅಂದದಿಂದ ಸೌಂದರಿಯರ ಗೋವಿಂದ ಮುಕುಂದ

೨

ಅಂಗನೆಯರ ಕುಚಗಲಾಲಿಂಗನವ ಮಾಡಿ ನವಮೋಹನಾಂಗ
ರಂಗವಿರಲ[ನು] ನಮ್ಮಂತರಂಗದೊಳಗಿಹ ಕಲ್ಮಷಭಂಗ

೩

೫೮

ರಾಗ : [ಮಾಲವ ಶ್ರೀ] ತಾಳ : ಏಕತಾಳ

ಸಾಸಿರ ಜಿಹ್ವೆಗಳುಳ್ಳ ಶೇಷನೆ ಕೊಂಡಾಡಬೇಕು
ವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯರ ಸಂನ್ಯಾಸದಿರವ

ಪ.

ಆಸೆಯಿಂದ ತಮ್ಮದರ ಪೋಷಣಕಾಗಿ ಭವ್ಯನ್ನ
ದೇಶವ ತಿರುಗಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ
ವಿಶಾಸಲ ಮಾಡಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ಮಿಂಚುಕೊಳನುಂಡು ದಿನ
ಮೋಸವೂಡಿ ಕಳೆವ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಸರಿಯೆ

೧

ಕೆರೆ ಬಾವಿ ಪುರ ಅಗ್ರಹಾರಂಗಳ ಮಾಡಿ ಭೂ
ಸುರರೊಂದು ಲಕ್ಷ ಕುಟುಂಬಗಳ
ಪೂರವ ವೈಭವ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದಲಿ ವ್ಯಾಸರಾ
ಯರ ಗುಣಗಣ ಗಾಂಭೀರ್ಯಾದಿಗಳ

೨

ಹಗಲಿರುಳೆನ್ನದೆ ಆವಾಗ ಶ್ರೀಹರಿ ಪದಪದ್ಮ
ಯುಗಳವನರ್ಚಿಸಿ ಭಕುತಿಯಿಂದ
ರಘುಪತಿಭಜಕ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಕುವರ
ರಂಗವಿರಲನನ್ನ ಬಿಡಬಿಡೆನು ಎಂಬ

೩

೫೯

ರಾಗ : [ನಾರಾಯಣ] ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ಸುಮ್ಮನೆ ವೈಷ್ಣವನೆಂಬಿರಿ ಪರ
ಬೊಮ್ಮ ಸುಜ್ಞಾನವನರಿಯದ ಮನುಜನ

ಪ.

ಮುಖವ ತೊಳೆದು ನಾಮವನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲದೆ
ಸುಖತೀರ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರವನೋದಿದೆನೆ
ಸುಖಕೆ ಶೃಂಗಾರಕೆ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿದನಲ್ಲದೆ
ಭಕುತಿ ರಸದಲ್ಲಿ ಮಂಚುಗಿದೆನೇನಯ್ಯ

೧

ಊರು ಮಾತುಗಳಾಡಿ ದಣಿದೆನಲ್ಲದೆ
ನಾರಾಯಣ ಕೃಷ್ಣ ಶರಣೆಂದೆನೆ
ನಾರಿಯ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಮರುಳಾದೆನಲ್ಲದೆ
ಗುರುಹಿರಿಯರ ಮಾತ ಮನ್ನಿಸಿದೆನೇನಯ್ಯ

೨

ನರೋತ್ತಮರಿಗಧಿಕ ಗಂಧರ್ವರಿಗಧಿಕ
ಸುರೇಂದ್ರಗಧಿಕ ಹರಗಧಿಕ
ವಿರಿಂಚಿಗಧಿಕ ಸಿರಿಗಧಿಕ
ಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿದೆನೇನಯ್ಯ

೩

ಜಗತು ಸತ್ಯವೆಂದು ಪಂಚಭೇದವ ತಿಳಿದು
ಮಿಗೆ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನು ವರ್ಜಿಸಿ
ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆ ಶ್ರವಣ ಕಥೆಗಳಿಂದ
ನಿಗಮಗೋಚರನೆಂದು ತಿಳಿದೆನೇನಯ್ಯ

೪

ಗಂಗೆ[ಯಲಿ] ಮೈಮಣ್ಣ ತೊಳೆ[ದೆ]ನಲ್ಲದೆ ಭವ
ಹಿಂಗುವ ಸ್ನಾನವ ಮಾಡಿದೆನೆ
ರಂಗವಿರಲನ ನಿಜವಾದ ದಾಸರ
ಸಂಗ ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿ[ದೆ]ನೇನಯ್ಯ

೫

೬೦

ರಾಗ : ಭೈರವಿ ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ಸ್ಮರಿಸಿದವರನು ಕಾಯ್ವ ನಮ್ಮ ಸೂರ್ಯಾನೇಕ ಪ್ರಭಾವ
ಸುರಮುನಿಗಳ ಸಂಜೀವ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ನಮ್ಮನು ಪೊರೆವ

ಪ.

ಮೈಕುಂದಿಂದ ಬಂದು ಶೇಷಾಚಲದಲಿ ನಿಂದು
ಭಕ್ತರ ಪಾಲಿಪೆನೆಂದು ಅಭಯ ದಯಾಕರ ಸಿಂಧು
ಭಕುತಿ ಮುಕುತಿಯಾವ ಮತ್ಸ್ಯಲದೇವನೆ
ಸಕಲ ಜನಸೇವಿತ ಘನ ಪರಿಪೂರ್ಣ[ನೆ]
ವಿಕಸಿತ ಕಮಲನಯನ ಕಂಜನಾಭನೆ
ಪ್ರಕಟಿತ ಶುಭಕೀರ್ತಿಯಿಂದ ಮೆರೆವನೆ

೧

ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಗೋಚರನೆ ತನ್ನ ಧ್ಯಾನಿಪರ ಮನೋಹರನೆ
 ದಾನವರ ಸಂಹರನೆ ಮಹಾದೈನ್ಯಾದಿಗಳುದ್ಧರನೆ
 ಆನಂದಮಯನೆ ಅನೇಕಾವತಾರನೆ
 ಅನುದಿನ ನೆನೆವರ ಹೃದಯಮಂದಿರನೆ
 ಘನಮಾಣಿಕ ಭೂಷಣ ಶೃಂಗಾರನ
 ತನುವಿನ ಕ್ಲೇಶ ದುರಿತಸಂಹರನೆ

೨

ಜಯತು ದೋಷವಿನಾಶ ಜಯ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷ
 ಜಯತು ಲಕುಮಿಾ ಪರಿತೋಷ ಜಯ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ
 ಜಯ ಕಮಲಜಜನಕನೆ ಜಯ ಜಗದೀಶ
 ಜಯ ಗಜವರದ ಪಾಲಿತ ಪುಣ್ಯಘೋಷ
 ಜಯತು ಜನಾರ್ದನ ಜಗನ್ನೋಹನ ವೇಷ
 ಜಯ ರಂಗವಿರಲಕರುಣಾವಿಲಾಸ

೩

೬೦

ರಾಗ : [ಪೌಳಿ] ತಾಳ ಝಂಪತಾಳ

ಹರಿಹರರು ಸರಿಯೆಂಬ ಮರುಳು ಜನರು
 ಹರಿಹರರ ಚರಿತೆಯನು ತಿಳಿದು ಭಜಿಸುವುದು

ಪ-

ಸುರರು ಮುನಿಗಳು ಕೂಡಿ ಪರದೈವವಾರೆಂದು
 ಅರಿಯಬೇಕೆಂದೆರಡು ವರಧನುಗಳ
 ಹರಿಹರರಿಗಿತ್ತು ಸಂಗರವ ಮಾಡಿಸಿ ನೋಡೆ
 ಮಂರಹರನು ಪುರಹರನ ಗೆಲಿದೊಂದರಿಯಾ

೧

ಹರನ ಕುರಿತಸುರ ಮಹತಪವ ಮಾಡಲು ಮೆಚ್ಚಿ
 ವರವನವಗಿತ್ತು ಹರ ಬಳಲಿ ಓಡಿಬರಲು
 ಹರಿ ಬಂದವನ ಕರವ ಶಿರದ ಮ್ಯಾಲಿರಿಸಿ ಖಳ
 ನೂರುಹಿ ಹರನನು ಕಾಯಿದ ಕಥೆಯ ನೀನರಿಯಾ

೨

ದೂರ್ವಾಸರೂಪ ಹರನಂಬರೀಷನ [ಮುಂದೆ]
 ಗರ್ವವನು [ಮೆರೆ]ಸಿ ಜಡೆಯನು ಕಿತ್ತಿಡೆ
 ಸರ್ವಲೋಕದೊಳವನ ಚಕ್ರ ನಿಲ[ಲೀ]ಯದಿರೆ
 ಉರ್ವೀಶನ[ನು] ನಾರಿ ಉಳಿದನರಿಯಾ

೩

ಹರನಂಶ ದೋಣಸುತ[ನು] ಪಾಂಡವಾ ಎಂದು
ಉರವಣಿಸಿ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನು ಬಿಡಲು
ಹರಿ ಬಂದು ಬೇಗ ತನ್ನಸ್ತ್ರವನು ತಾ ಸೆಳೆದು
ಶರಣಾಗತರ ಕಾಯಿದ ಕಥೆಯನರಿಯಾ

೪

ನರ ನಾರಾಯಣರು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲಿರೆ
ಹರನು ಹರಿಯೊಡನೆ ಕದನವನು ಮಾಡೆ
ಹರಿ ಹರನ ಕಂಠವನು ಕರದಲಿ ಪಿಡಿದು ನೂಕೆ
ಕೊರಳ ಕಪ್ಪಾದ ಕಥೆ ಕೇಳಿ ಅರಿಯಾ

೫

ಹರಿ ಸುರರಿಗಪ್ಪುತವನು ಎರೆದ ರೂಪ ವನೊಮ್ಮೆ
ಹರ ನೋಡುವೆನೆಂದು ಸುವ್ರಾರ್ಧಿಸೆ
ಪರಮ ಮೋಹನ ರೂಪಲಾವಣ್ಯವನು ಕಂಡು
ಹರ ಮರುಳುಗೊಂಡ ಕಥೆ ಕೇಳಿ ಅರಿಯಾ

೬

ಹರಿಯ ಮೊಮ್ಮನ ಬಾಣಾಸುರನು ಸೆರೆವಿಡಿಯೆ
ಗರುಡವಾಹನನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣ ಬಂದು
ಹರನ ಧುರದಲಿ ಜಯಿಸಿ ಅವನ ಕಿಂಕರನ ಸಾ
ವಿರ ತೋಳುಗಳ ತಂದ ಕ[ಥೆ]ಯ ನೀನ ರಿಯಾ

೭

ಸುರತರುವ ಕಿತ್ತು ಹರಿ ಸುರಲೋಕದಿಂದ ಬರೆ
ಹರನು ಹರಿಯೊಡನೆ ಕದನವನು ಮಾಡೆ
ತರಹರಿಸಲಾರದೋಡಿದ ಕಥೆಯ ನೀನೊಮ್ಮೆ
ಹಿರಿಯರೆ ಮುಖದಿ ಕೇಳಿ ನಂಬು ಹರಿಯಾ

೮

ಹರಸುತನು (?) ತವದಿಂದ ಹರಿಯ ಚಕ್ರವ ಬೇಡೆ
ಪರಮ ಹರುಷದಲಿ ಚಕ್ರವನೀಯಲು
ಭರದಿಂದ ಧರಿಸಲಾರದೆ ಚಕ್ರವನಂದು
ಹರನು ಭಂಗಿತನಾದನೆಂದರಿಯಲಾ

೯

ರಾವಣಾಸುರ ಕಂಭಕರ್ಣ ನರಕಾದಿಗಳು
ಶೈವತಪವನು ಮಾಡಿ ವರವ ಪಡೆಯೆ
ಅವರುಗಳನು ವಿಷ್ಣು ನರರೂಪಿನಿಂದರಿದು
ದೇವರ್ಕ್ಕಳನು ಕಾಯಿದ ಕಥೆಯ ನೀನರಿಯಾ

೧೦

ಗಂಗಾಜನಕನ ಸನ್ಮಂಗಲ ಚರಿತ್ರಗಳ
ಹಿಂಗದಲೆ ಕೇಳಿ ಸುಖಿಸುವ ಜನರಿಗೆ
ಭಂಗವಿಲ್ಲದ ಪದವನಿತ್ತು ಸಲಹುವ ನಮ್ಮ
ರಂಗವಿರಲರಾಯನ ನೆರೆ ನಂಬಿರೋ

೧೧

೬೨

ರಾಗ ನಾದನುಮತ್ತಯೆ ತಾಳ ಏಕತಾಳ
ಹರೇ ವೆಂಕಟಶೈಲವಲ್ಲಭ
ಪೊರೆಯಬೇಕು ಎನ್ನ

ಪ.

ದುರಿತದೂರ ನೀನಲ್ಲದೆ ಧರೆಯೊಳು
ಪೊರೆವರ ನಾ ಕಾಣೆ ನಿನ್ನಾಣೆ

ಅ.ಪ.

ಆರು ನಿನ್ನ ಹೊರತೆನ್ನ ಪೊರೆವರು
ನೀರಜಾಕ್ಷ ಹರಿಯೆ ಆ
ಪಾರಮಹಿಮ ಪುರಾಣಪುರುಷ
ಘೋರ ದುರಿತಗಳ ದೂರ ಮಾಡಿಸೋ

೧

ಇಂದಿರೇಶ ಅರವಿಂದನಯನ ಎನ್ನ
ತಂದೆ ತಾಯಿ ನೀನೆ
ಹೊಂದಿದವರ ಅಘವೃಂದ ಕಳೆವ
ಮಂದರಾದ್ರಿಧರನೇ ಶ್ರೀಧರನೆ

೨

ಮಂಗಳಾಂಗ ಮಹನೀಯ ಗುಣಾರ್ಣವ
ಗಂಗೋದಿತ ಪಾದ
ಅಂಗಜಪಿತ ಅಹಿರಾಜಶಯ್ಯ ಶ್ರೀ
ರಂಗವಿರಲ ದೊರೆಯೇ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ

೩

ಅನುಬಂಧ ೧
ಪಾಠಪ್ರಭೇದ

೧

ರಾಗ : ವಸಂತ ತಾಳ : ತ್ರಿಪುಟತಾಳ

ನಾ ನಿನಗೇನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನ
ಹೃದಯ ಕಮಲದೊಳು ನಿಂದಿರೊ ಹರಿಯೆ

ಪ.

ಶಿರ ನಿನ್ನ ಚರಣದಲ್ಲೆರಗಲಿ ಎನ್ನ
ಚಕ್ಷುಗಳು ನಿನ್ನ ನೋಡಲಿ ಹರಿಯೆ
ಕರ್ಣ ಗೀತಂಗಳ ಕೇಳಲಿ ಎನ್ನ
ನಾಸಿಕ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ಘ್ರಾಣಿಸಲಿ ಹರಿಯೆ

೧

ನಾಲಿಗೆ ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡಲಿ ಎನ್ನ
ಕರಗಳೆರಡು ನಿನಗೆ ಮುಗಿಯಲಿ ಹರಿಯೆ
ಪಾದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಹೋಗಲಿ ನಿನ್ನ
ಧ್ಯಾನ ಎನಗೊಂದು ಕೊಡು ಕಂಡ್ಯ ಹರಿಯೆ

೨

ಬುದ್ಧಿ ನಿನ್ನೊಳು ಕುಣಿದಾಡಲಿ ಎನ್ನ
ಚಿತ್ತ ನಿನ್ನಲಿ ನಲಿದಾಡಲಿ ಹರಿಯೆ
ಭಕ್ತಜನರ ಸಂಗವು ದೊರಕಲಿ ರಂಗ
ವರಲ ನಿನ್ನ ದಯವಾಗಲಿ ಹರಿಯೆ

೩

೨

ರಾಗ : ಕಲ್ಯಾಣ ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ

ಸದ್ಗುಣವೊಡಲಿ ಬಾಡವೋ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ
ಬಿದ್ದು ನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ

ಪ.

ನಿದ್ರೆಗೈವರೆಲ್ಲ ನೀ ಬಂದುದ ಕಂಡು ನೀ
[ಪೆ]ದ್ದಿ ಎಂಬರು ಕಾಣೋ

ಅ.ಪ.

ಬಳಿ ಘಲುಕನುತಲಿದೆ ಎನ್ನ ಕೈಯೆ
ಸುಮ್ಮನೆ ಪಿಡಿವರೇನೋ

ಮೊಲೆಗಳ ಪಿಡಿದು ನೀ ಎಳೆಯುವಾಗ
ಕೊರಳೊಳಗಿನ ಹಾರ ತೆರಳುತ್ತಲಿದೆ

೦

ನೆರಿಗೆಯ ತುಡಕದಿರೊ ಕಾಂಚಿದಾಮ
ಉಡಿಘಂಟೆ ಧ್ವನಿದೋರಾಪೋ
ತೊರೆದ ಕೆಂಡುಟಿಗಳ ಸವಿದು ಚಿಪ್ಪರಿ[ಪ್ರದಂ]
ತರವಲ್ಲ ಗಂಡ ಎಚ್ಚತ್ತು ತಾಳುವನಲ್ಲ

೨

ನಾಡು ಮಹತುಗಳ್ಳಾತಕೊ ಸಂಗೀತವ
ಪಾಡುವ ಸಮಯವೇನೋ
ಗಾಡಿಕಾರ ಶ್ರೀರಂಗವಿಠಲನ್ನ
ಪಾಡಿ ಪಂಥಗಳೊಡಗೂಡುವ ಸಮಯದಿ

೩

ಅನುಬಂಧ ೨
ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧ

೧

ಉಗಾಘೋಗ

ಅಂಬರದಾಳವನು ಇನಶಶಿಗಳಲ್ಲದೆ
[ಅಂಬರತಳದಲಾಡುವ] ಪಕ್ಷಿ ತಾವು ಬಲ್ಲವೆ ?
ಜಲದ ಪ್ರಮಾಣವ ತಾವರೆಗಳಲ್ಲದೆ
ಮೇಲಿದ್ದ ಮರ ಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳು ತಾವು ಬಲ್ಲವೆ ?
ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣಿನ ರುಚಿ ಆರಗಿಗಳಲ್ಲದೆ
[ಚೀರ್ವ] ಕಾಗೆಗಳು ತಾವು ಬಲ್ಲವೆ ?
ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು ಬಲ್ಲರು—ಮ
ತ್ತನ್ನರೇನು ಬಲ್ಲರಯ್ಯ ?
ಭಕ್ತರಾಧೀನನೆ ಭಕ್ತರೊಡೆಯನೆ
ಭಕ್ತರ ಸಲಹಯ್ಯ ನಮೋ ರಂಗವಿರಲಯ್ಯ *

೨

ಉಗಾಘೋಗ

ಕಲಿಕಾಲಕೆ ಸಮಯುಗವಿಲ್ಲವಯ್ಯ
ಕಲುಷ ಹರಿಸಿ ಕೈವಲ್ಯವೀವುದಯ್ಯ
ಸಲೆ ನಾಮಕೀರ್ತನೆ ಸ್ಮರಣೆ ಸಾಕಯ್ಯ
ಸ್ಮರಿಸಲು ಸಾಯುಜ್ಯ ಪದವೀವುದಯ್ಯ
ಬಲವಂತ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನ ನೆನೆದರೆ
ಕಲಿಯುಗವೆ ಕೃತಯುಗವಾಗುವುದಯ್ಯ

೩

ರಾಗ [ತೋಡಿ] ತಾಳ . ಆದಿತಾಳ

ತಾ ತಾ ತಾ ತಾ ತಾ ರಂಗ ನಿನ್ನ ಪಾದ
ಧೈ ಧೈ ಧೈ ಧೈ ಧೈ ಯೆಂದು ಕುಣಿಯುತ
ನಗಮವ ತಂದು ನಗವ ಬೆನ್ನಲಿ ವೊತ್ತು
ಅಗೆದು ಬೇರು ತಿಂದು ಬಾಲನ ಸಲಹಿದೆ ಅಂದು

ಪ.

೧

* ಅಚಲಾನಂದವಿರಲಾಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

೪ ಪಾಂಡುರಂಗವಿರಲಾಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಪೊಡವಿ ಈರಡಿ ಮಾಡಿ ಕೊಡಲಿ ಪಿಡಿದು ಮುನಿ
ಮಡದಿಯ ಸಲಹಿದೆ ಎನ್ನೊಡೆಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

೨

ಅಂಗನೆಯರ ವೃತಭಂಗವ ಮಾಡಿ[ದೆ]
ತುಂಗ ಕುದುರೆಯೇರಿದ ರಂಗವಿರಲನೆ*

೩

೪

ಉಗಾಘೋಗ

ಬರುವುದು ಬುದ್ಧಿಯು ಬಲವು ಕೀರುತಿಯು
ನಿರುತದಿ ಧೈರ್ಯವು ನಿರ್ಭಯತ್ವವು
ಅರೋಗಾನಂದ ಅಜಾಡ್ಯ ವಾಕ್ಯಟುತ್ವವು
ಹರೇ ರಂಗವಿರಲ ಹನುವನಾ ಎನಲಂ†

೫

ಉಗಾಘೋಗ

ಬಲ್ಲವನು ಉಳ್ಳವನು ನೀನಿರಲು ಭಜಿಸದೆ
ಕ್ಷುಲ್ಲಕರ ಮತವಿಡಿದು ಸುಖವ ಬಯಸುವೆ ನಾನು
ಕಲ್ಲು ಗೋವಿನ ಹಾಲು ಕರು ಬಯಸಿದಂತೆ ನಾ
ಹಲ್ಲು ಹೋಹುದನರಿಯೆ ಅಕಟಕಟ ಮಂದಮತಿಯು
ಕಳ್ಳಗೋವನು ಹುಲ್ಲು ಗಂಜಿಯನೆರೆದು ಸಲಹಿದಡೆ ಏನು ಫಲ
ಬಲ್ಲಿದಾಸೆಯ ಬಿಡಿಸೋ ನಮೋ ರಂಗವಿರಲ‡

೬

ರಾಗ - ಮುಖಾರಿ ತಾಳ - ಅಟತಾಳ

ವಾಸುದೇವ ನಿನ್ನ ಮರ್ಮಕರ್ಮಗಳ
ದೇಶದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲೊ

ಪ್ರ

* ಹಯವದನಾಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

† ಹರಿವಿರಲಾಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

‡ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಬೇಸರದೆ ಎನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ
ವಾಸವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀಯೋ

ಅ.ಪ.

ತರಳತನದಲ್ಲಿದ್ದು ದುರುಳನಾಗಿ ಬಂದು
ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡುದನು
ತೆರುವ ಕಾಯಲಿ ಪೋಗಿ ಕಲ್ಲಿಯೋಗರವನು
ಗೊಲ್ಲರ ಕೂಡ ನೀ ಉಂಡುದನು
ನೆರೆಮನೆ ಹೊರಮನೆಗಳ ಪೊಕ್ಕು ಬೆಣ್ಣೆಯ
ಅರಿಯದಂತೆ ಕದ್ದು ಮೆದ್ದುದನು
ಕೆರಳಿಸಿದೆಯೆಂದರೆ ಒದರುವೆ ಎಲೊ ನರ
ಹರಿ ಎನ್ನ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದುದನು

೧

ಕಟ್ಟಿಕರೆವ ಏಳುದಿನದ ಮಳೆಗೆ ಪೋಗಿ
ಬೆಟ್ಟವ ಪೊತ್ತದ್ದು ಹೇಳಲೊ
ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಯಾಗಶಾಲೆಗೆ ಪೋಗಿ
ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹೊರೆದದ್ದು ಹೇಳಲೊ
ದಂಷ್ಟು ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯನು ತುಳಿದಾಡಿದ
ದಂಷ್ಟುತನವನು ಹೇಳಲೊ
ನೆಟ್ಟುನೆ ಅಂಬರಕೆತ್ತಿದನ ಹೊಯ್ದು
ಹಿಟ್ಟುಕುಟ್ಟಿಟ್ಟುದ ಹೇಳಲೊ

೨

ಪಿಡಿಯವಲಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಸಂಪದವನು ಕೊಟ್ಟ
ಬೆಡಗತನವನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲೊ
ಹಿಡಿಯಬಂದ ಕಾಲಯವನಗಂಜಿ ಕಲ್ಲ
ಪಡೆಯ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದದ ಹೇಳಲೊ
ಮಡಿದ ಮಗನ ಗುರುವಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ
ಸಡಗರತನವಿಲ್ಲಿ ಹೇಳಲೊ
ಮಡದಿವೂತಿಗೆ ಪೋಗಿ ನೀ ಪಾರಿಜಾತವ
ತಡೆಯದೆ ತಂದದ್ದು ಹೇಳಲೊ

೩

ಮೌನಗೌರಿಯ ನೋನೆ ಬಂದ ಹೆಂಗಳನೆಲ್ಲ
ಮಾನವ ಕೊಂಡದ್ದು ಹೇಳಲೊ

ತಾನಾಗಿ ಮೊಲೆಯನೂಡಿಸ ಬಂದವಳನ್ನು
 ಪ್ರಾಣವ ಕೊಂಡದ್ದು ಹೇಳಲೊ
 ಕಾನನದೊಳು ತುರುವಿಂಡುಗಳನು ಕಾಯ್ದ
 ಹೀನತನವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಹೇಳಲೊ
 ಮೂನಿನಿಯರ ಮನೆಗಳ ಪೊಕ್ಕು ಬೆಣ್ಣೆಯ
 ಹಾನಿಯ ಮಾಡಿದ್ದು ಹೇಳಲೊ

೪

ಧರಣಿಮಗನ ಕೊಂಡು ತರುಣಿಯರನು ತಂದ
 ದುರುಳತನವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಹೇಳಲೊ
 ಜರೆಯಮಗನಿಗಂಜಿ ಪುರವ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ
 ಶರಧಿಯ ಪೊಕ್ಕದ್ದು ಹೇಳಲೊ
 ಧರೆಯೊಳಧಿಕ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ
 ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತದ್ದು ಹೇಳಲೊ
 ಶರಣಾಗತರ ಕಾವ ರಂಗವಿಠಲನ್ನೆ
 ಪರಮ ದಯಾಳೆಂದು ಹೇಳಲೊ

೫

ಅನುಬಂಧ ೩
ಏಕೈಕ ಆಕರ

೧

ರಾಗ : ಶುದ್ಧಸಾವೇರಿ ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ

ಇಂದಿನಿರಂಳಿನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಂ
ಮೊಂದೆ ನಿಂದಂದ ಕಂಡೆನೆ ಗೋವಳನ

ಪ.

ಆಣೆಮಂತ್ತಿನ ವೆಂಡೆಯದ ಕಾಲಂದಂಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ
ಜಾಣನಂಗಜನ ಪಿತನ ಕೈಯ ವೇಣು
ಮಾಣೆಕ್ಕದ ಕಂಕಣ ಹೊನ್ನೊಡಿ ಘಂಟೆ
ವಾಣೆಯಂ ರಚನೆ ಎಲ್ಲಿ[ಯು] ಈ ಗೋವಳನಾ

೧

ಮೊಲ್ಲೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಚೊಲ್ಲೆಯದ ಚೆಲ್ಲಣದ ಶಿರ-
ದಲ್ಲಿ ಗುಂಜಿಯಂ ದಂಡೆಯಂ ಚೆಲ್ವ ಕಂಗಳ
ಗೋಪಿಯರ ಮೇಲೆ ಕಡೆಗಣ್ಣು
ಚೆಲ್ಲುತೊಯ್ಯನೆ ನಡೆದ ಗೋವಳನ

೨

ತಿತ್ತಿ ಮರಾರಿ ಕೊಂಬು ಸುತ್ತಿದ ಕತ್ತ ತಾವಿಲಿ
ತುತ್ತರೂ ತೂರು ತೂರೆನುತ
ಚೆತ್ತವ ಮರುಳು ಪೂಡಿದನೆ ಪೊಂಗೊಳಲೂದಿ
ಮೊತ್ತದ ಗೋಪಿಯರನೆಲ್ಲ ಗೋವಳನ

೩

ಎಸಳಂಕಂಗಳ ಡಾಳ ಶಶಿ ನೊಸಲ ತಿಲಕ
ಎನೆವ ಬಿಂಬಾಧರದ
ಪೊಸ ಮಂತ್ತಿನೋಲೆ ಮೂಕುತಿ ಹೊನ್ನೊಡಿ ಘಂಟೆ
ಎನೆವ ನೂರ(ಪು ?)ರ ಹಾಹೆಯ (?) ಗೋವಳನ

೪

ಉಂಗುಟದಲಿ ಗಂಗೆಯಂಗಾಲಲವುಂಕೆ
ತುಂಗವಕ್ಷದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮೀ
ಮಂಗಳ ಮಹಿಮೆ ಭುಜಂಗಶಯನ ಸಿರಿ
ರಂಗವಿರಲ ನೆರೆದ ಗೋವಳನ

೫

೨

ರಾಗ ಮುಖಾರಿ ತಾಳ ರಘುವಿಠಾಳ

ಇನ್ನಿವನು ಈಗ ಬರಲಿದಕೆ ಬಗೆಯೇನು
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೇಳಿ ರಮಣ

ಪ.

ಮನ್ನಿಸಿ ಮಮತೆಯಲಿ ಮನವ ಸೆಳೆಕೊಂಡೊಯ್ದ
ಅನ್ಯರನು ಕೂಡುವನೆ ಕೆಳದಿ ಕೆಳದಿ

ಅ.ಪ.

ಬಣ್ಣದ ಗಿಣಿ ಬರೆದ ಸಣ್ಣ ಕುಪ್ಪಸವುಳ್ಳ
ಚಿನ್ನದ ಶ್ರೀರೇಖೆ ಸೀರೆ
ಬಿನ್ನಣವುಳ್ಳ ಬಿಳಿಯಲೆ ಅಡಿಕೆ ಕೆನೆಸುಣ್ಣ
ಕರ್ಪೂರ ಕಾಚಿನುಂಡೆ
ಕಣ್ಣಿಗಿಂವಾದ ಕಡುಚಿಲ್ವ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಗ್ಗ
ಉನ್ನತವಾದ ದಂಡೆ

ಇನ್ನು ಈ ಪರಿಮಳವು ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಭರಣ
ರನ್ನ ಕೆತ್ತಿಸಿದ ಗೊಂಡೆ
ಮುನ್ನ ಸಿಂಗರ ಮಾಡಿ ಎದೆ ಹಿಡಿದು ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ
ನಿನ್ನೆ ಈ ವೇಳೆ ಕೂಡಿದೆ ದೃಢದೆ

೦

ಈಗಾಗ ಬಾಹನೆಂತಿರುವೆ ತಾನೊರಿದ್ದ
ಉಗುರು ಗುರುತನು ನೋಡುತ
ಸೋಗೆಗಣ್ಣಿನ ಕಾಡಿಗೆಯ ಕಲಕಿದನೆಂದು
ಬೇಗ ನಟನೆಯ ಮಾಡುತ
ರಾಗದಿಂದಲಿ ರವಿಕನೆಯನು ಬದಲುಟ್ಟು
ಭೋಗಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುತ
ಹೀಗೆ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡಿಷ್ಟು ಹೊತ್ತನು ಕಳೆದೆ
ಹೇಗೆ ಸ್ಮರಿಸೆ ಕೂಡದೆ ಮುಂದೆ

೨

ಇಂದಲ್ಲದಿರೆ ನಾಳೆ ಬಹನೆಂದು ಇದ್ದರೆ
ಕಂದರ್ಪ ಕಾಡುತಿಹನೆ
ತಂದು ತೋರಿಸು ತನ್ನ ತಂದೆಯನೆಂದು ಪೂ-
ವಿಂದ ಬಾಣವ ಎಸೆವನೆ

ಇಂದೊಬಿಂಬವು ಮಂದಮಾರುತವು ಸುಮದ ವಂಳೆ—

ಯಿಂದ ಸೆಕೆಗಾನಾರನೆ

ಒಂದೊ ನಿಮಿಷದಲಿ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನನ್ನ

ಹೊಂದಿಸೆನ್ನಗಲದಂತೆ ಕಾಂತೆ

೩

(ಮು. ೩, ಪು. ೮೭)

೩

ರಾಗ : ಕಲ್ಯಾಣ ತಾಳ : ಅಟ್ಟತಾಳ (ತ್ರಿಪುಟಿ ?)

ಏಕೆ ದೂರುವಿರೇ ರಂಗಯ್ಯನ

ಏಕೆ ದೂರುವಿರೇ

ಪ.

ಸಾಕು ನಿಮ್ಮ ದೂರ ಬಲ್ಲೆನೊ

ಈ ಕುವರನಾ ಕೃತ್ಯ ಪಠಾಳ್ವನೆ

ಅ.ಪ.

ದಟ್ಟಿಡಿಯಿಡಲರಿಯ ಗೋವತ್ಸವ

ಬಿಟ್ಟು ಚಲಿಸಬಲ್ಲನೆ

ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ

ಕಟ್ಟಿನೊಳು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕರುಗಳ

ಬಿಟ್ಟನೇ ಈ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇ

ಲೆಪ್ಪು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚೆ ನಿವುಗೆ

೧

ಕೆನೆಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆಯನು ಇತ್ತರೆ ಆ

ದಿನವೊಲ್ಲನು ಊಟವ

ಮನೆಮನೆಮನೆಗಳನು ಪೊಕ್ಕು

ಬೆಣ್ಣೆ ಪಾಲ್ಕೊಸರನ್ನ ತಿನ್ನುತ

ವನಿತೆಯರ ಕೂಡಾಡಿದನೆ—

ದನಲು ನಿವುಗೆ ನಾಚಿಕಿಲ್ಲವೆ

೨

ಪಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆಯು ಇಲ್ಲವೆ ನ—

ಮ್ತಾಲಯದೊಳು ನೋಡಿರೆ

ಹೇಳುವರೆ ಈ ಕೌಳಿಗಳ ಗೋ

ಪಾಲಬಾಲನ ನೋಡಿ ಸೈಸದೆ
ಬಾಳುವಿರ ಭವ ಜಲಧಿಯಿಂದಲಿ
ತೇಲಿಸುವನೆ ರಂಗವಿರಲ

೩

(ಮು. ೩, ಪು. ೯೪)

೪

ರಾಗ ಹಿಂದೋಳ ತಾಳ . ರೂಪಕತಾಳ

ಏನು ಭ್ರಮೆ ಮನುಜರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲಿ
ವಿಶಾಸ ಗಾಣಕ [?]ವ ನುಂಗಿ ಮೋಸಹೋದ ತೆರನಂತೆ || ಧ್ರುವ ||

ನನ್ನ ಮನೆ ನನ್ನ ಸತಿ ನನ್ನ ಸುತರೆಂದೆನಿಸಿ
ಹೊನ್ನೊಗಳ ಗಳಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ
ಸಣ್ಣವರ ಮದುವೆ ಸಂಭ್ರಮದಿ ಮಾಡುವೆನೆಂದೂ
ಅನ್ನ ಮೊದಲೂ ಕಾಣದೆ ಅಂತರ ಪಿಶಾಚಿಯಂತೆ ೦

ಬಲುವೋದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲವರೆನಿಸಬೇಕೆನುತ
ಹಲವು ಬುದ್ಧಿಯಲಿ ಹಿರ್ರನೆ ಹಿಗ್ಗುತ
ಮಲಿನ ಮನಸಿನಜ್ಞಾನನ[ದ ?]ಲಿ ತಾನರಿಯದೆ
ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಬಳಲುತಿಹ ೨

ವಿಂಗಿಲೂ ಆಸೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಗೆ ಬಗೆ ಹೂಣಿಕೆಯಲಿ
ಹೊಗದಲ್ಲಿ ಹೊಗುವರೂ ಹೊಲಬಿಟ್ಟು ತಿಳಿಯರೂ
ಖಿಗವಾಹನ ಮುದ್ದು ರಂಗವಿರಲನ ನಾಮ ಸ್ಮರಿಸಲು
ವಿಗಡ ಸಂಸಾರ ಹಗರಣ ನೀರಗುಳ್ಳಿ[ಯ]ಂತೆ ೩

(ಬೇ. ೪೦, ಪು. ೬೨)

೫

ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ ತಾಳ . [ಆದಿತಾಳ]

ಒಲಿದೆ ಯಾತಕವಣ್ಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿವಿಣಾ
ವಾಸುದೇವಗೆ

ಪ್ರ.

ಶುದ್ಧ ನೀಲವರ್ಣದ ಮೈಯು
ಕಪ್ಪಿನವನಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ

ಅ.ಪ.

ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಗಳ ಬಿಟ್ಟು-ಕಳ್ಳ
ದಿಟ್ಟತನದಿ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ
ಚಟ್ಟಿ ಸಹಿತ ಹಾಲು ಕುಡಿದ-ಅಲ್ಲಿ
ದಿಟ್ಟ ಕಾಳಿಂಗನ ಹೆಡೆಯ ತುಳಿದವನಿಗೆ

೧

ಗೊಲ್ಲರ ಮನೆಗಳ ಪೊಕ್ಕು-ಅಲ್ಲಿ
ಗುಲ್ಲು ಮಾಡದೆ ಮೊಸರೆಲ್ಲ ಸವಿದ
ಮೆಲ್ಲನೆ ಸವಿಮಾತನಾಡಿ-ಅಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲ ಸಖಿಯರ ಅಭಿಮಾನಗೇಡಿಗೆ

೨

ಮಾವನ ಮರ್ದಿಸಿದವಗೆ-ಅಲ್ಲಿ
ನೋಳ ಸಾಸಿರ ಗೋವೇರಿಗೆ ಮದುವೆ ಆದವಗೆ
ಹಾವಿನ ಮ್ಯಾಲೊರಗಿದವಗೆ
ಕಾವೇರಿ ತೀರದ ರಂಗವಿರಲಗೆ

೩

(ಲ. ೧೭, ಪು. ೬)

೬

ರಾಗ : ಕಾಂಬೋಧಿ ತಾಳ : [ರೂಪಕತಾಳ] (ಆದಿತಾಳ ?)

ಕಂತುಪಿತನೆ ನಿನ್ನ ಎಂತು ವರ್ಣಿಪೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-
ಕಾಂತ ಪಾಲನೆನ್ನನು ನಿರಂತರದಲಿ

ಪ.

ಕುಂತೀಪುತ್ರಗೆ ನೀನತ್ತಂತ ಸಾರಧಿತ್ವವ ಮಾಡಿ
ನಿಂತು ದುರ್ಮೋಧನನ ಶಿರವ ಅಂತಕನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದ ಧೀರ

ಅ.ಪ.

ಸುಂದರ ವದನ ನಿನ್ನ ಕಂದ ಭಜಿಸಲು ಮುದ-
ದಿಂದ ಕಂಬದೊಳ್ಳದೆ ಮಂದರೋದ್ಧರ
ಸಿಂಧುಶಾಯಿ ರಕ್ತಸನ ಕೊಂದು ಕರುಳ ಮೂಲೆಯನ್ನೂ
ಚಿಂದದಿಂ ಕಂಧರದೊಳ್ಳರಿಸಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಇಂದಿರೇಶ

೧

ಜಂಭವೈರಿ ಮುಖ್ಯ ಸುರ ಕದಂಬ ಪೂಜಿತಾಂಭ್ರಿಯುಗಳ
 ನೆಂಬಿದ ಭಕ್ತರ ಕಾಯ್ವ ಅಂಬುಜನೇತ್ರ
 ಅಂಬರೀಷ ದ್ವಾದಶಿ ವ್ರತವ ಸಂಭ್ರಮದಿ ಮಾಡುತಿರೆ
 ಡೊಂಬಿಯಿಂ ದೂರವಾಸ ಶಪಿಸೆ ಬೆಂಬಿಡದೆ ಚಕ್ರದಿ ಸಲಹಿದ ೨

ಗಂಗೆಯ ಜನಕ ನಿನ್ನ ಅಂಗನೆ ದ್ರೌಪದ ದೇವಿ
 ಭಂಗಬಿಡಿಸೆಂದು ಕೂಗಿ ಮಂಗಳಾಂಗನೆ
 ಸಾಂಗದಿಂದ ವಸ್ತ್ರಂಗಳ ಹಿಂಗದೆ ಪಾಲಿಸಿದಂಥ
 ರಂಗವಿರಲ ಪಾಲಿಸೀಗ ತುಂಗವಿಕ್ರಮ ಎನ್ನ ಮಾತು ೩
 (ಗೀ. ೨, ಪು. ೨೦೫)

೭

ಉಗಾಘೋಗ

ರಾಗ ಪುನ್ನಾಗವರಾಳಿ

ಕಂಬಳಿಯ ಬುತ್ತಿಯಲಿ ಕಸವನಾರಿಸುವರುಂಟೆ (?)
 ಅಂಬುಜೋದರನ ನೆಲೆ ಅರಿಯದ ದುರಾತುಮರು
 ಬೆಂಬಿಡದೆ ಸುಖನರಸುವರುಂಟೆ ? ಉದ
 ರಂಭರದಿ ಡಂಭಕರು ಇಹಪರಕೆ ಬಾಹ್ಯರೆಂದೂ
 ಶಂಬರಾಂತಕ ಪಿತ ರಂಗವಿರಲರೇಯನ್ನ ಪಾ
 ದಾಂಬುಜೋದ್ಭವರದೊಳು(?)ಮಿಗೆ ದೂರರಾದವರು
 ಬೆಂಬಿಡದೆ ಸುಖವನರಸುವರುಂಟೆ ?
 (ವ. ೧೪, ಪು. ೧೧)

೮

ರಾಗ ಸುರಟಿ ತಾಳ ಆದಿತಾಳ

ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಹರಿಯ ಗುಣ ಪ.

ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿರೊ ಅ.ಪ.

ಆವನು ಪನದೊಳಗೆ ನಿತ್ಯದಿ
ಬಾಹ ಜನರ ಬಡಿದು
ಜೀವನ ಮಾಳ್ವ ಕಿರಾತನು ಕೀರ್ತಿಸೆ
ತಾ ಒಲಿದಾತನ ಕೋವಿದನೆನಿಸಿದ

೧

ಆವನ ಪಾದರಜ ಸೋಕಲು
ಆ ವನಿತೆಯ ಜಡ
ಭಾವವ ತೊಲಗಿಸಿ ಆ ವನಿತೆಯನು
ಪಾವನ ಮಾಡಿದ ದೇವಾಧಿದೇವನ

೨

ಅಂದು ಶಬರಿ ತಾನು ಪ್ರೇಮದಿ
ತಿಂದ ಫಲವ ಕೊಡಲು
ಕುಂದು ನೋಡದೆ ಆನಂದದಿ ಗ್ರಹಿಸಿ
ಕುಂದದ ಪದವಿಯನಂದು ಕೊಟ್ಟವನ

೩

ದುಷ್ಟರಾವಣ ತಾನು ಸುರರಿಗೆ
ಕಷ್ಟಬಡಿಸುತಿರಲು
ಪುಟ್ಟಿ ಭುವನದೊಳು ಕುಟ್ಟಿ ಖಳರ ಸುರ-
ರಿಷ್ಟವ ಸಲಿಸಿದ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಡೆಯನ

೪

ತನ್ನ ನಂಬಿದ ಜನರ ಮತ್ತೆ ತಾ-
ನನ್ನರಿಗೊಪ್ಪಿಸದೆ
ಮುನ್ನಿನಘವ ಕಳೆದಿನ್ನೂ ಕಾಪಾಡುವ
ಘನ್ನಮಹಿಮ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನ್ನ

೫

(ಮು ೩, ಪು ೮೬)

೯

ರಾಗ : [ಆಪರಿ] ತಾಳ : [ತ್ರಿಷುಟ]

ಗುಮ್ಮ ಬಂದನೆಲೊ ದುರ್ಜನ ಬೇಡ
ಸುಮ್ಮನಿರಲೊ ರಂಗಯ್ಯ

॥ ಧ್ರುವ ॥

ಉಟ್ಟ ಪುಲಿತೊವಲು ತೊಟ್ಟ ಮುತ್ತಿನಹಾರ
 ಇಟ್ಟ ಕಾಮಾಕ್ಷಿ ಕಪಾಲ ತ್ರಿಶೂಲ
 ಬಟ್ಟು ಹಣೆಮೆರಿಯ(ರೆಯೆ ?) ಚರಣದಲಿ ಮೆಟ್ಟಿದ ಹಾವುಗೆಯ
 ದಿಟ್ಟ ಮೂರುತಿ ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ನೇವೆಗೆ ನಿತ್ಯ

೧

ಕಡಗ ಕಂಕಣ ಬಾಹುವೈರಿ ಭುಜಕೀರ್ತಿಯು
 ಉರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ರುಂಡಮಾಲಿಯು ತನ್ನ
 ಸಿದರ ಜಟಾಜೂಟೆಯು ತಾಂ ಧರಿಸಿದ ಉರಗನಾ
 ಭರಣಗಳು ಪರಮ ಮೂರುತಿ ನಿಮ್ಮ ಚರಣನೇವೆಗೆ ನಿತ್ಯ

೨

ಕಾಮನ್ನ ರೂವಕ್ಕೆ ಜರಿವಾ ಚೆನ್ನಿಗನಾಗಿ
 ಕೋಮಲಾಂಗೇರು ಭಿಕ್ಷವ ನೀಡಲು ಪ್ರೇಮದಿಂದವರಿಗೆಲ್ಲ
 ಮಂಕ್ತಿಯನೀವ ಸೋಮಶೇಖರನ ಚೆಲ್ವ
 ರಾಮನಾ ಭಾವ ಮೃದುವಾ[ಕ್ಯ]ವಿದಂ ಮುದ್ದು

೩

ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯ ಕಾಂತಿ ನೇಟಾದ (?) ತನುವಿನ
 ಪೂಸಿದ ಭಸ್ಮವು ನೊಸಲ ಮುಕ್ಕಣ್ಣಿನ ನೋಟದ
 ಕಿಡಿಯಬಂದರೆ ಭೂತಗಣಂಗಳು ಕುಟಕಿಚ್ಛಕ (?) ಬೆದರೆ
 ನಾಟ್ಯವನಾಡತ ನಗುತ ಮೋಹನ ಮುದ್ದು

೪

ಅಂಜೆ ಕಾಣಮ್ಮ ನಾ ಅಗಲಿದವ (?) ಜೋಗಿ
 ಜಂಗಮವೇಷವು ಕೈಕೊ[ಂ]ಡು ಮಲೆಯರಾಳ
 ಕೊಂಗ ಗುಜ್ಜರ ಭಾಷೆಯಂ (ಯ ?) ಭಾಷಿಸುತ್ತಲಿ
 ರಂಗವಿರಲನೆ ಚೆಲ್ವ ಮಂಗಳ ಮೂರುತಿ ನಿಮ್ಮ ಚರಣನೇವೆಗೆ ನಿತ್ಯ

೫

(ಬೇ ೪೧, ಪು ೭೩೧)

೧೦

ರಾಗ ಮೋಹನ ತಾಳ . ರಘುಪತಾಳ

ಚಿಂತೆಯನು ಮಾಡದಿರು ಚೆದುರೆ ನಿನಗೆ ನಾನು
 ಕಂತುಪಿತನನು ತೋರುವೆ

ಪ್ರ.

ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸರ್ವಾಭರಣವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು
ನಿಂತು ಬಾಗಿಲೊಳು ನೋಡೆ ಪಾಡೆ

ಅ.ಪ.

ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಪಾದಾರವಿಂದ ತೊಳೆದು ಕುಡಿದು
ಮಂದಹಾಸದಲಿ ನಲಿದು
ಒಂದೆ ಮನದಲಿ ದಿವ್ಯಗಂಧವನು ತಂದ್ವಚ್ಚಿ
ನಂದದಿಂದವನ ಮೆಚ್ಚಿ
ಅಂದವಾದ ಕುಸುಮ ಹಾರವನು ಸುಖನಿಧಿಗೆ
ಕಂಧರದಿ ನೀಡಿ ನೋಡಿ
ಸಂದೇಹ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಮನವೊಂದಾಗಿ
ಎಂದೆಂದಿಗಲದಿರೆನ್ನೆ ರನ್ನೆ

೦

ಆಸನವ ಕೊಟ್ಟು ಕಮಲಾಸನನ ಪಿತಗೆ ಸವಿ-
ಯೂಟಗಳನುಣ್ಣಿಸಿ
ಲೇಸಾಗಿ ತಾಂಬೂಲ ತಬಕದಲಿ ತಂದಿಟ್ಟು
ವಾಸನೆಗಳನೆ ತೊಟ್ಟು
ಸೂಸುವ ಸುಳಿಗುರುಳುಗಳ ತಿದ್ದುತ್ತಲಿ ನೆಕ್ಕು
ಶ್ರೀಶನ್ನ ಮರೆಯ ಹೊಕ್ಕು
ಆ ಸಮಯದಲಿ ನಿನಗೆ ದಾಸಿ ಎನ್ನಯ ಮನದಿ
ವಾಸವಾಗು ಬಿಡದೆ ಎನ್ನೆ ರನ್ನೆ

೨

ಇಂತು ಈ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಾಂತನನು ಕೂಡಿ ಏ-
ಕಾಂತದಲಿ ರತಿಯ ಮಾಡಿ
ಸಂತೋಷವನು ಪಡಿಸಿ ಸಕಲ ಭೋಗವ ತಿಳಿಸಿ
ಸಂತತ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಸಿ
ಅಂತರಂಗಕೆ ಹಚ್ಚಿ ಅವನಾಗಿ ತಾ ಮೆಚ್ಚಿ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಧರ ಕಚ್ಚಿ
ಕಂತು ಕೇಳಿಯೊಳು ಕಡುಚಿಲ್ವ ರಂಗವಿಠಲ
ಇಂತು ನಿನ್ನಗಲ ಕಾಣೆ-ಜಾಣೆ

೩

೧೧

ರಾಗ [ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ] ತಾಳ . [ಝಂಪತಾಳ]

ಜಯಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ ಶುಭಮಂಗಳಂ ಪ.

ಮಂಗಳ ರಂಗ ನರಸಿಂಗ ಉತ್ತಂಗನಿಗೆ
 ಮಂಗಳಂ ಸಂ(ಸಿಂ ?)ಗರಚಿತ್ತಾಂಗದ ಹರಿಗೆ
 ಮಂಗಳಂ ಸಂ(ಸಿಂ ?)ಗರದಿ ಕಂಗೊಳಿವ ಮುಂಗುರುಳ
 ಕಂಗಳ ಢ(ಧ ?)ವಳಾಂಗ ಶುಭಾಂಗ ಹರಿಗೆ ೧

ಇತ್ತರದಿ ಚಿತ್ತಿಣಯರೊತ್ತಿಡರಸತ್ತಿಗೆಯಂ
 ಮತ್ತಗಜವತ್ತವನೆ ಕೆತ್ತಿಸಿರಲು
 ಹತ್ತಿದರೆ ಚಿತ್ತದಿಂದೊತ್ತಿರಗ(ವ ?)ನ ಹತ್ತಿರಕೆ
 ನೆತ್ತಿಯೊಳಂ ಹೊತ್ತರಾರತಿಗಳನು ೨

ಕಡಕಡಲೆ(ಲ ?) ತೆರೆಯಂತೆ ನೊ(ಒ ?)ಡನೊಡನೆ ನಾರಿಯರಂ
 ಬೆಡಗಿನಿಂದಡಸಿದಾರತಿಯನು
 ಬಡನಡುವು ನಡುನಡುಗೆ ಮೃಡಸಖಿನಿಗತ್ತತಲಿ
 ಎಡಬಿಡದೆತ್ತಿ ಪಾಡಿದರಂ ಕಡಲಶಯನನ್ನ ೩

.....ವಿಭವದಿಂ ಪೊಗಳಲು
 ಅಭಯರಿಗೆ (?) ಶುಭಕರದೊಳಭಯವಿತ್ತು
 ನಭದೊಳಗೆ ಇಭಪತಿಯ (ಯು ?) ರಭಸದಿಂ ಪೊಗಳಲು
 ತ್ರಿಭುವನವ ಪೊರೆವ ರಂಗವಿರಲನಿಗೆ ೪

(ಓ. ೬, ಗ. ೬೪)

೧೨

ರಾಗ . ಮೋಹನ ತಾಳ . ಆದಿತಾಳ

ತುರುಗಾಯಂ ಬಂದ ಗೋಪಿಯ ಕಂದ
 ಆನಂದದಿಂದ ಪ.

ಸುರ ನರ ತರು ಮೃಗ ಜಲಚರ ಮೋಹಿಸೆ
ತರಳೇರ ಮನಸೂರೆಯಾಗೆ ಕೊಳಲಿನಿಂದ

ಅ.ಪ.

ತಂದೆಯ ಕಂದನೆಂದು ಕೊಂಕುಳೊಳಿಟ್ಟು
ಕಂದನ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು

ಅಂದಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಿವಿಗಳಿಗಿಟ್ಟು
ಮುತ್ತಿನ ಬಟ್ಟು

ಹೊಂದಿಸಿ ಗಲ್ಲದಲ್ಲಿ ತಾನಿಟ್ಟು
ಕಸ್ತೂರಿಯ ಬಟ್ಟು

ಮುಂದಾಗಿ ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆಳವಟ್ಟು
ಮನೆಬಾಗಿಲ ಬಿಟ್ಟು

ಕಂದರ್ಪನ ಶರದಿಂದ ನೊಂದು ಬಹು
ಕಂದಿಕುಂದುತಲಿಂದುವದನೆಯರು

ಇಂದಿರೇಶನಾನಂದದ ಗಾನಕೆ
ಚಂದ್ರಮುಖಿಯಲೊಂದಾಗುತ ಬರುತಿರೆ

೧

ಮುರಳಿಯ ಸ್ವರಕೆ ಮೋಹಿತರಾಗೆ
ಕರುಗಳನು ತಂದು

ಕರದಿಂದಲೆತ್ತಿ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಗೆ
ಇರಿಸುತ್ತ ಹಾಲ

ಬೆರಸುತ್ತ ಮೆಜ್ಜಿಗೆ ಮೊಸರಿನೊಳಗೆ
ಪರಮಾತ್ಮನ ನೆನೆದು

ಹೊರಟರು ಬಿಸಿಲು ಚಳಿ ಮಳೆಯೊಳಗೆ
ಮನೆಮನೆಯೊಳಗೆ

ತರಳರ ಬೆದರಿಸಿ ಮಾರ್ಜಾಲಕೆ ಮೊಲೆ
ತ್ವರಿತದಿ ಉಣಿಸುತ ಸರಿಸರಿಯೆನುತಲಿ

ಪರಿಪರಿ ಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ನೋಡುತ
ಪುರಮಾರ್ಗಕೆ ಬರುವರು ನಿರಂಕಿಸುತ

೨

ಮದನ ಶತಕೋಟಿ ತೇಜನು ಬಂದ
ಸ್ತ್ರೀರೆದುರಲಿ ನಿಂದ

ಅಧರಾಮೃತ ಪಾನಮಾಡಿರೆಂದ
ಬಾಯಾರಿದಿರೆಂದ

ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳ್ಳಿರಿಯೆಂದ
 ಅವರಿರವನೆ ನೋಡ್ವ
 ಚದುರೇರ ಮೋಹಕನೆ ನಾನೆಂದ
 ವಾದ್ಯದ ರವದಿಂದ
 ಸದಯನೆದುರ ರಂಭೆ ಉರ್ವಶಿ ಮೇನಕೆ
 ಒದಗಿ ನಾಟ್ಯಗಳ ಚದುರತನದಲಾಡೆ
 ಮಂಧಸೂದನ ಭಕ್ತರ ಕಾಯ್ದುದಕೀ
 ವಿಧದೊಳಗಾಡಿದ ರಂಗವಿರಲ ತಾ

೩

(ಮು. ೩, ಪು. ೧೦)

೧೩

ರಾಗ : ಕಾಫಿ ತಾಳ : ರೂಪಕ

ತೆರಳೆ ನೀ ಮಧುರಗೆ ಗೋಕುಲದಲಿ ನಾವು
 ಇರಲಾರೆ ಇರಲಾರೆವೋ ಗೋಪಾಲ ಪ.

ತರಳತನದಿ ನೀ ಆಡಿದ ಅಟಗಳ ಸ್ಮರಿಸಿ
 ಸ್ಮರಿಸಿ ನಾವು ಮರುಗುವುದೆಲೊ ದೇವ ಅ.ಪ.

ವ್ರಜದ ಒಳಗೆ ನಿನ (ನೀನು ?) ಇದ್ದದ್ದು ಕೇಳಿ
 ಭರದಿ ಪೂತನಿ[ಯ] ಕೆಳಗಿ (ಕಳುಹಿ ?) ಕೊಟ್ಟರೆ
 ತೊಡೆಯ ಒಳಗೆ ಇಟ್ಟು ಸ್ತನಕೊಡುತಿರಲವಳ
 ಹಲಿಯಂತೆ ಹೀರಿ ಹಿಪ್ಪೆಯ-
 ಮಾಡಿದೆಯೊ ದೇವ. ತ್ಯೂದ ಅಸುರನ ಕೊರಳ
 ಮಿಸುಗುತ್ತ ಅವನ ಕೆಡಹಿದಿ
 ಭರದಿ ಬುಡಿಯ ಒದ್ದು ಶಕಟನ ಪುಡಿಯ
 ಮಾಡಿದ ಪರಮ ಪುರುಷನೆ

೧

ಕೊ(ಕ್ಷು ?)ಲ್ಲ ಕಂಸನು ಭಾಳ ಯೋಚಿಸಿ ಮನದಿ
 ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದೆನಂತ ಸೂಚಿಸಿ (ಸ ?)
 ಬಿಲ್ಲನೆ ಮುರಿದು ಆ ನಲ್ಲೆಯ ಕರಪಡಿದು
 ಒಳ್ಳೆ ಪುರಕೆ ಪೋಗಿ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವ ನಡೆಸಿ

ಮೆಲ್ಲನೆ ಏಕಾಂತ ಗೃಹದಲಿ
ಸೊಲ್ಲ ಕೇಳಿತ ಅವನ (ನು ?) ಕೋಪಿಸಿ (ಸೆ ?)
ಅಲ್ಲಿಯೆನುಜನ ಕರೆದು ಅವನ
ಕೊಲ್ಲ ಕಳುಹಿದ ಕರಿಣ ಹೈದಯನೆ

೨

ಎಲ್ಲ ಹಿಂದಿನ ಸುದ್ದಿ ಬಲ್ಲೆವೊ ನಾವು
ಇಲ್ಲಿ ಮರೆತೀಯೆಂದು ತಿಳಿದವೊ
ಬಲ್ಲ ಅಕ್ಕೂರನು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಮ್ಮ
ಇಲ್ಲದ ಮಾತ ಕೇಳಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕರೆದೊಯ್ದ
ಅಲ್ಲಿ ರಥವನೆ ಕಾಣುತ್ತ ಎದೆ
ಝಲ್ಲೆನಿಸಿ ನಡೆದಿದೆವೊ
ಫುಲ್ಲನಾಭನೆ ಜ್ಞಾನ ಭಕುತಿ ನ-
ಮ್ನೊಲ್ಲರಿಗೆ ನೀನಿತ್ತು ಪೋಗಿಲೊ

೩

ಹೆಂಡತಿಯರ ಕೂಡಿ (ಡೆ ?) ಕದನ ಮಾಡಿ
ಮುಂದೆ ಮೂವರು ತೆರಳಿದಿರಿ
ಬಂದು ಋಷಿಯಶಾಸ್ತ್ರವಂದಿ ನಿಂತು ಗ್ರಾಸವ ಬೇಡೆ
ಮಂದಗಮನೆ ನೋಡಿ ಚಿಂದಾಯಿ
ತೆಂದು ತಂದಂ ಕಲಶೋದಕವ ಚೆಲ್ಲಲು
ಕಂದರಂಗಳು ನೀವಾದಿರೊ
ತಂದ ಹಲಸಿನ ದೊನ್ನೆ ಪಾಲನಂ
ಚಂದದಿಂದಲಿ ಕುಡಿದ ದೇವನೆ

೪

ಮಂದಗಮನೇರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಮತ್ತೆ
ಒಂದಂಪಕಾರವ ಕಾಣೆವೊ
ಹಿಂದಾದಿ ಮಾನದಿ ಮಂದಿರದಲಿ ಇರದೆ
ಗಂಡರ ಬಿಟ್ಟು ನಿವ್ವಿಂದೆ ತಿರುಗಿದೆವೊ
ಇಂದಿರೆಯು ಕಾರಣಗಳಲ್ಲವೊ
ನಿಂಗೆ ನೀನೆ ಸ್ವರಮಣನಂ
ಮಂದಳಾಂಗನೆ ಮಾರಜನಕನೆ
ರಂಗವಿರಲನೆ ರಾಜೀವಾಕ್ಷನೆ

೫

(ಲೀ. ೦, ಪು. ೨೬೪)

೧೪

ರಾಗ : ತೋಡಿ ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯೊ-ರಾಮ

ಪೃ

ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಹೊರತಿಲ್ಲ

ಎನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲ

ಅ.ಪ.

ಸಾನ್ನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ ಹೋವು ಮೌನ ಜಪ ಸದ್ಗುಂಧ್ಯ ವಾ
 ಪ್ಯಾನ ಯಜ್ಞಸಾಧನ ಸಂಪಾದನ ಅಧ್ಯಯನ
 ನಾನಾ ರಸ ನೈವೇದ್ಯ ಭೋಜನ ತಾಂಬೂಲ ಚರ್ವಣ
 ಮಾನಿನಿ ಮೊದಲಾದ ಚಂದನ (ಸ್ಯಂದನ) ಗಾನದ ಭೋಗದಳೆಲ್ಲ

೧

ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಲಿಹ ಶರ್ವಾದಿ ದೇವರ್ಕಳಿಗೆ
 ಸರ್ವಚೇಷ್ಟಾಪ್ರದನಾದ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ನಿರ್ವಾಹಕನಾಗಿ
 ಸರ್ವಜೀವರ ಕೈಯಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮಗಳನು
 ಸರ್ವದಾ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರ ಸರ್ವಶುಭಭೋಕ್ತನಹೆ

೨

ಅಂಗಾಂಗ[ಗ]ಳಲ್ಲಿ ಸುರರು ಕಂಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ
 ಉಂಗುಷ್ಟದಿ ಲೋಕವಾಪನೆ ಗಂಗಾದೇವಿಯು
 ಹಿಂಗದೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರಲು ತುಂಗಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ
 ರಂಗವಿರಲ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಮಂಗಳಾಂಗನೆ ಮನ್ನಿಸುವೆಯೊ

೩

(ಗೋ. ಲಿ. ಪು.)

೧೫

ರಾಗ : [ಕುರುಜಿ] ತಾಳ : [ಆದಿತಾಳ]

ನಿನ್ನ ಮಗನ ಲೀಲೆಯ ತಾಳಲಾರೆವೆ ನಾವು

ತರಳನ ದುಡುಕು ಹೇಳಬಾರದೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಅಮ್ಮ ಪ;

ಇದಂ ಚೆನ್ನಾಯಿತು ತಿಳಿದವನಲ್ಲವೆ

ನೀ ಕೇಳಿ ಯಶೋದೆ

ಅ.ಪ.

ಬಾಲಕನೆಂದು ಲಾಲಿಸಿ ಕರೆದರೆ
ಮೂಲೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಪೊಕ್ಕು
ಪಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಮೊಸರೆಲ್ಲವ ಮೆದ್ದು
ಕೋಲಲ್ಲಿ ನೀರೆ ಕೊಡಗ ವಡ(ಒಡೆ ?)ದನೇ
ಆಸಲ (?) ವರ್ಣನವ ದಿಟ್ಟ ನಿತ್ಯ ಇವನ ಹೋರಾಟ
ಹೆಬ್ಬಾಲೆಯರಲ್ಲಿ ನೋಟ ಬಹಳ ಬಗೆಯಲಿ
ಪಿಡಿದೇವೆಂದರೆ ಮೇಲಿಯಂಜಲುಗಳವೋಡಿದಾ (?)
ಅಮ್ಮ ಇದು ಚೆನ್ನಾಯಿತು

೧

ಮತ್ತೆ ಭಾಮಿನಿಯರೆಲ್ಲರು ಕೂಡಿ
ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡಲು
ಚಿತ್ತಚೋರ ಸೀರೆಗಳನೆಲ್ಲವ-
ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಮರನನೇರಿದವ್ವಾ
ಬೆತ್ತಲೆ ಭಾಮೆಯರೆಲ್ಲ ಬೇಡಿದರೆ ಕೊಡನಲ್ಲ
ಈ ಯುಕ್ತಿಗಳೆ ಬಹುಬಲ್ಲ
ಹತ್ತಿಲಿ ಬಂದು ಕರವೆತ್ತಿ ಮುಗಿದರೆ
ವಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವ ಕೊಡುವೆನೆಂದನೇ ಅಮ್ಮ

೨

ಸದ್ಗುಮಾಡದೆ ಸರುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾವು (?)
ನಿದ್ದೆ ಗಣ್ಣಿನಲಿ ನಾವಿರಲು
ಮುದ್ದು ಕೃಷ್ಣ ನಮ್ಮನೆಯವರಂತೆ
ಮುದದಿಂದೆನ್ನ ಕೂಡಿದವ್ವಾ
ಎದ್ದು ನೋಡಿದೆವಲ್ಲ ಆಹ ಏನೇ ನಮ್ಮವರಲ್ಲ
ಬುದ್ಧಿ ಮೋಸ ಬಂತಲ್ಲ
ಪೊದ್ದು ಸಲ್ಲಿಸಿದೀ ಜಾರ ನೀನೆಂದರೆ
ಪರಿಹಾಸ್ಯವ ಮಾಡಿದ ರಂಗವಿರಲನ ಅಮ್ಮ

೩

೧೬

ಉಗಾಭೋಗ

ಭವವೆಂಬ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ತಾಪತ್ರಯದಿ ಸಿಲುಕಿ
ಭಯಂಗೊಳ್ಳದಂತೆ ಗೆಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಹರಿನಾಮ
ಹೊರತಾದಿ ಮತ್ತೊಂಟೆ ಎನ್ನ ಮನವ ನಿನ್ನ
ಚರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಲಹೊ ನಮೋ ರಂಗವಿರಲ

(ಮ. ೨೨ ಪು. ೮೦)

೧೭

ಉಗಾಭೋಗ

ಮುಂದೆ ಕೆಟ್ಟು ಬಂದವರ
ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ
ಒಂದಂ (ಬಂದ ?) ಗುಣದೋಷಗಳೆಗಳು (?) ಎಣಿಸುವರೆ ಎಲೆ ದೇವಾ !
ಅಂದವಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಘನತೆಗೆ
ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ
ಕಂದನವಗುಣಗಳೆಣಿಸುವರೆ ?
ಎಂದೆಂದಿಗೆನ್ನ ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಲೆ ದೇವ
ಸಂದೇಹವ್ಯಾತಕೆ ನಮೋ ರಂಗವಿರಲಯ್ಯ

(ಮ. ೨, ಪು. ೨೧)

೧೮

ಉಗಾಭೋಗ

ಮೂರಿ ಕೋಣನಂತೆ ಧೋರ ಭಾಗ್ಯವ ಕೊಟ್ಟು
ನರಕಕ್ಕೆ ಇಡುವನೋ ದುರ್ಜನರುಗಳನಂ
ಸಾರ ಭಕುತರಿಗೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು
ಪಾರುಗಾಣಿಸುವನಂ ರಂಗವಿರಲರೇಯ

(ಹೆ ೭೧, ಪು. ೨)

೧೯

ರಾಗ : ಪ್ರೇರಾಗ ತಾಳ: ಆದಿತಾಳ

ರಂಗ ಕೊಳಲನೊಡುತ್ತ ಬಂದ
ಯಶೋದೆಯ ಕಂದ

ಪ.

ಕೊಳಲ ಧ್ವನಿಗೆ ವಿರಹವು ನಾರಿಯರಿಗೆ
ಕಳವಳವಾಗಲು ಕಳಕಳಿಸುತ್ತ ಬಂದ

ಅ.ಪ.

ಶೃಂಗಾರ ಕೊಳಲಗಾಯನ ಮಾಡೆ
ಸ್ತ್ರೀಯರು ನೋಡೆ
ರಂಗನ ಪಾದದಲಿ ಮನ ಹೂಡೆ
ಭೃಂಗಾಮೃತ ತೈಲ
ಅಂಗನೆಯರು ರಘುಳಕವ ಮಾಡೆ
ವಿಧವಿಧಾಭರಣಂಗ-
ಳಂಗಕ್ಕೆ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡೆ
ದೇವರ್ಕಳು ನೋಡೆ
ಹಂಗವಿಹಂಗ ಭುಜಂಗ ನವಿಲು ಸಾ-
ರಂಗ ಗಿಣಿಯೊ ಮಾತಂಗ ಮರಿಯೊ ಕು-
ರಂಗ ಮಧ್ಯೆ ಚರಣಗಳೆಡೆಗೆ ವೇ-
ದಗಳೆರಗೆ ಕಾಮಂಗಳಲುಗೆ ನೇ-
ತ್ರಂಗಳಿಗತಿ ಚಿತ್ರಂಗಳಾಗಿ ಆ
ರಂಗನೊದ್ದ ಸಾರಂಗ ಕೇಳಿ ರುಷಿ
ಪುಂಗಸಹಿತ ತಾವುಗಳು ಬರೆ ನರ-
ಸಿಂಗನೊದಿದ ಜಗಂಗಳ ಮೋಹಿಸಿ

೧

ಬಂಗಾರ ಬಟ್ಟಲೊಳಗೆ ಅಂದು
ಕ್ಷೀರವ ತಂದು
ರಂಗಗರ್ವಿಸುವೆವು ನಾವೆಂದು
ಹರುಷದೊಳಂದು
ಅಂಗನೆಯರು ಮೈಮರೆತು ನಿಂದು
ಒಲಿಯಬೇಕೆಂದು

ಮೃಗಗಳಮಹಿಮನು ನೀನೆಂದು
 ಅತಿಭಕ್ತಿಯೊಳಂದು
 ತುಂಗವಿಕ್ರಮನ ಪದಗಳಿಗೆರಗಲು
 ರಂಗ ನೆಗಹಿ ಕಿಞ್ಚಿದ್ವಿಡಿಯ ಮೋ-
 ಹಂಗಳಿದ್ದ ವಿಹಂಗಕ್ಕೆ ಚ್ಚಿ ರವಿ
 ಕೆಂಗಳೆಂದೊ ಕುಚಂಗಳು ಬಿಟ್ಟಾ-
 ಲಿಂಗಿಸುತರೆ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಾಂಗಗೆ ಪು-
 ಷ್ಪಂಗಳಿಂದ ವರುಷಂಗಳು ಮೇಲೊಸುರ-
 ರಂಗಳು ಸುರಿಯೆ ಉತ್ತುಂಗ ಮಹಿಮೆ ಹರಂ
 ವಂಗಳ ಬೀರುತ ಅಂಗನೆಯರಿಗೆ

೨

ಮಂದಿರ ಮಾನಿನಿಯರು ಬಿಟ್ಟು
 ಮನದಲಿ ಕೆಂಗೆಟ್ಟು
 ಮಂದರೋದ್ಧರನಲ್ಲ ಮನವಿಟ್ಟು
 ಕರೆಕರೆಯ ಬಿಟ್ಟು
 ಚಂದದಿ ಕರ್ಪೂರ ವೀಳ್ಯವನಿಟ್ಟು
 ಸಡಗರವ ತೊಟ್ಟು
 ಒಂದಾಗಿ ಚೆದರುತ ತೋಷವ ಪಟ್ಟು
 ತ್ವರೆ ಬರುವರು ಅಷ್ಟು
 ಅಂದದಿಂದಲಾನಂದವೇರಿ ಮಂ-
 ಕುಂದನಂಘ್ರಿ ಮಂದದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿ ಬರು
 ಮಂದ ನೋಡಿ ಗೋವಿಂದ ಕೊಳಲ ಬಹು
 ಅಂದದೊಳಿಡೆ ಈ ಇಂದಂವದನೆಯೆರಂ
 ಚಂದ್ರನುದಯವಾದಂತೆ ಆಯ್ತು ಮನ
 ಗಂಧ ಕಸ್ತೂರಿ ತಂದು ಆಗ ಹರಿ
 ಕಂಧರದೊಳಗಿಡೆ ರಂಗವಿರಲ ದಯ-
 ದಿಂದ ನೋಡ್ವ ಪುರಂಧ್ರಿಯರನ್ನು

೩

(ಮಂ. ೩, ಪು. ೧೫)

೨೦

ರಾಗ : ಸಾವೇರಿ ತಾಳ : ತ್ರಿಪುಟತಾಳ

ರಕ್ಷ ಮೂಂ ರಂಗೇಶ

ಪ

ರಕ್ಷ ಮೂಂ ರಂಗೇಶ ರವಿಕೋಟಿಸಂಕಾಶ
ವಕ್ಷಿವಾಹನ ಶ್ರೀಶ ಭವ್ಯಗುಣಕೋಶ
ಅಕ್ಷರಾದಿ ಪಿಪೀಲಿಕಾಂತ ಸಂ
ರಕ್ಷಕಾಮಯಹರಣ ಸರ್ವ
ಲಕ್ಷಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಮೇಶ-ದಕ್ಷಿಣಾಧೀಶ

ಅ ಪ-

ಕಮಲದಳ ನೇತ್ರ ಕಮಲಾರಿ ಸಮವಕ್ತ್ರ
ಕಮಲಾವಿರಚಿತ ಸ್ತೋತ್ರ ಕರಧೃತ ಗೋತ್ರ
ಕಮಲಜ ನುತಿಪಾತ್ರ ಕರಿರಾಜಯಾತ್ರ
ಕಮಲಧರ ಕರಕಮಲ ಸಮಪದ
ಕಮಲ ಸಂನಿಭವಿನುತ ಕಂಧರ
ಕಮಲ ಸಂನಿಭ ಸುಗಾತ್ರ-ಕಮಲಾಕಳತ್ರ

೦

ಅನಿಮಿಷ ಸುಪ್ರೀತಾಖಿಳ ದೋಷ ನಿರ್ಧೂತ
ಸನಕಾದಿ ಶ್ರುತಿಗೀತ ಅರ್ಜುನಸೂತ
ದಿನಮಣಿಕುಲಜಾತ ದೇವಕೀ ಪೋತ
ಕನಕವಸನ ಕಿರೀಟಧರ ಕೋ
ಕನದ ಹಿತ ಕಮಲಾಪ್ತ ನಯನ
ವನದವಾಹನವೈರಿಕುಲಘಾತ(?)-ವನಜಭವ ತಾತ

೨

ಅಂಗನಾಂಬರಹರಣಾನುಪಮ ಸಪ್ತಾವರಣ
ಮಂಗಳ ಕರಚರಣ ಭಕ್ತ ಸಂರಕ್ಷಣ
ಗಾಂಗೇಯಕೃತಸ್ಮರಣ ಕರುಣಾಭರಣ
ರಂಗವಿರಲ ಭುಜಂಗಶಯನ ತು
ರಂಗಧರ ಕಾವೇರಿ ತೀರ ಶ್ರೀ
ರಂಗನಿಲಯ ತುರಂಗ ಸಂಚರಣ-ಗಂಗಾಚರಣ

೩

(ಗೋ ರಿ. ಪ್ರ.)

೨೧

ರಾಗ : ತೋಡಿ ತಾಳ : ಆದಿತಾಳ

ರಾಮಕವರಂತೆ (ರಾಮನಾ ! ಅವರಂತೆ ?) ರಕ್ಷಿಸೋ ಎಂಬರೆ
ರಕ್ಷಿಸಲೊಲ್ಲಾ ಪರಾಕು

ಪ್ಪ

ಕಾಮಿತಫಲವೀವೆ ಕರುಣಾಂಬುಧಿ ಎಂದಂ
ನಾ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿನಲ್ಲೋ ರಾಮರಾಮನಾ ಪ್ರಪ್ಪಲ್ಲ

ಅಪ್ಪ

ಎಡವಿದ್ದ ಮೂತ್ರದಿ ಪೆಣ್ಣಾದ ಗೌತಮ
ಮಡದಿಯು ನಿನ್ನವಳೇನೋ
ಕಡುಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಯಿದಿ ಕರಿರಾಜನು ನಿನ್ನ
ಒಡಲಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನೇನೋ
ನೆಡುಗುತ ಮಗನ ನಾರಗನೆನ್ನಲು
ನುಡಿಕೇಳಿ ಪೊರೆದೆಲ್ಲೋ ರಾಮರಾಮನಾ

೧

ಹಿಂದ್ವೈರಿ ದೆಸೆಯಿಂದ ಒಂದೆ ವಿಭೀಷಣನು
ತಂದೆಯ ಕಡೆಯವನೇನೋ
ಕಂದಂ ಕುಂದೇಣಸದ ಕಾಯಿದಿ ಘಂಟಾಕರ್ಣಾ (?)
ಎಂದಾ ಮಾತಿನ ಬಗೆಯೇನೋ
ಬಂದಂ ಕಂಬದಿ ಶಿಶುವ ಬಾಧೆಯ ಬಿಡಿಸಿದಿ
ಅಪದ್ವಾಂಧವ ನೀನಲೋ ರಾಮರಾಮನಾ

೨

ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಶಬರಿ ಉಂಡೆಂಜಲಿಗೊಡ್ಡಿದ
ವಲ್ಲಭ ನೀನಲ್ಲವೇನೋ
ಎಲ್ಲಿಯ ಬಲ್ಲಿದ ಖಡಿಯವಲಕ್ಕಿಗೆ ನೀ ಪೋದಿ
ವಲ್ಲೊಡ್ಡಿದ್ದು ಮರತ್ನೇನೋ
ಎಲ್ಲಿಯ ಮಾತಿದು ಪೇಳಲಂಜುವೆ ರಂಗ ವಿ-
ರಲ ನೀನಲ್ಲೋ ರಾಮರಾಮನಾ

೩

(ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರ ಬಿಡುಹಾಕಿಯಿಂದ)

೨೨

ರಾಗ : [ಹಿಂದೋಳಿ] ತಾಳ : [ರೂಪಕತಾಳ]

ವಂದನೆ ಮಾಡಿರೈ ಯತಿಕುಲಚಂದ್ರನ ಪಾಡಿರೈ

ಪ,

ಬಂದ ದುರಿತಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಳೆದು ಆ

ನಂದಪಡುವ ವಿಬುಧೇಂದ್ರಕರೋದ್ಭವ[ನ] (?)

ಅ.ಪ,

ರಘುಕುಲವರಪುತ್ರ ರಾಮನ ಚರಣ ಕರುಣಾಪಾತ್ರ

ನಿಗಮೋಕ್ತಿಯ ಸೂತ್ರ ಪಾರ ಪರಿಸು[ವ]

ಸುಗುಣ ಜಿತಾಮಿತ್ರ ನಗಧರ ಶ್ರೀಪನ್ನಗಶಯನನ ಗುಣ

ಪೊಗಳುವ ಅಪಾರ ಅಗಣಿತ ಮಹಿಮರ

೧

ವರಮಹಾತ್ಮೆ ತಿಳಿಸಿ ಮೊದಲಿಂ[ದೀ] ವರಿಯಂದದಿ

ಚರಿಸಿ ನಿರುತ ಮನವ ನಿಲಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಕರಿ

ವರದನ ಒಲಿಸಿದರೆ ಜನರಿಗೆ ಅರಿಯದೆ ಮರೆಯಲಾಗುತ

ಹರುಷದಿ ಗೋನದ (?) ತರುವಲ್ಲಿರುವವರ

೨

ಮೊದದಿ ಕೃಷ್ಣಾ ತಟಿಯ ಮಧ್ಯದಿ ಸದನದ ಪರಿಯ

ಸತ[ತಾ]ಮಲ ಯತಿವರ್ಯ ತಪಮೌನದಲಿ

ಇದ್ದು ದ್ರುತ ಕರಿಯ (ಕಾರ್ಯ ?) ಒದಗಿ ನದಿಯು ಸೂ

ಸುತ ಬರಲೇಳು ದಿನಕುದಯಾದವರ(ಯವಾದವರ?) ಸುಪದ ಕಮಲಂಗಳ ೩

ಮಾಸ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಾರಾಧನೆಗಶೇಷದಿನ ಅವಾ

ವಾಸ್ಯ ದಾಸರು ಪ್ರತಿವರಂಷ ಮಾಳ್ವರು

ಲೇಸ[ನ]ಲು ಶ್ರೀತಿಗೊಪ (?) ಕಾಶಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಈ ಸ್ಥಳ ಮಿಗಿಲೈ

ದಾಸರಿಗೆ ಭೂಸುರ ಪದಗಳ

೪

ಮಧ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಸಾರದ ಪದ್ಧತಿ ತಿಳಿದಂಥ

ಅದ್ವೈತ ಪಂಥ ಮುರಿದು ಮತ ಉದ್ಧರಿಸಿದಂಥ

ರಂದ್ರವಂದ್ಯ ಮೂರುತಿ ರಂಗವಿಠಲ ಪದ

ಪದ್ಮಾರಾಧಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮುನೀಂದ್ರರ

೫

೨೩

ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡಕಂ

ಶ್ರೀರಮಾ ಮಾನೀ ಮಾನಸೇಂದೀವರೋ
 ತ್ಪಲ್ಲ ಸಂವುಲ್ಲ ಚಂದ್ರಾ ಚಿದಾನಂದ ಸಾಂ
 ದ್ರಾ ಸದಾ ಸನ್ನತೇಂದ್ರಾ ನಮೋವೇಂದ್ರ ನಿ
 ಸ್ತಂದ್ರ ನೀ ಕೇಳು, ಆ ರೀತಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಲ್
 ಸಜ್ಜನಾಹ್ಲಾದನಲ್ ದೈತ್ಯ ಸತ್ಪುತ್ರರಾ
 ವೇಳೆ ಶ್ರೀಕಾಂತನ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯಾ
 ಗಾಥೆಗಳ್ ಬೋಧೆಗಳ್ ಕೇಳಿ ತಾವೆಲ್ಲರಾ
 ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಸುನಿದಿಷ್ಟ ಸನ್ಮಾರ್ಗದ
 ಲ್ಲೇ ಪರಾಭೂತ ಪಡ್ವರ್ಗದಲ್ಲೇ ಮನ
 ಸ್ಸಿತ್ತಾ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮಸ್ಪೃಹ ಗ್ರಂಥಗಳ್
 ಸಿದ್ಧ ಸಂಸಾರ ಸಂಬಂಧಗಳ್ ಹತ್ತುವೂ
 ದಾಗದೇ ದಾನವಾಚಾರ್ಯರಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂ
 ದಾಗ ತಾವೇಸುರೀತಿಂದಲಾಯಾಸುರೀ
 ವಿದ್ಯೆಗಳ್ ಗದ್ಯಗಳ್ ಪದ್ಯಗಳ್ ಪಾರ ಪೇ
 ಕ್ಕಿದ್ವರಾ ಪಾರಗಳ್ ಒಪ್ಪದೇ ತಪ್ಪದೇ
 ನಿಂತು ಮಾರಾಟಗಳ್ ಮಾಡತಾ ವಿಷ್ಣುಭ
 ಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪಾರಗಳ್ ಪಾಡತಾ ಎಲ್ಲರೊಂ
 ದಾಗೆ ತಾವ್ ನೋಡಿ ಅಂಜ್ಯಾಡಿ ಇನ್ನೇನು ಈ
 ಸೂನುಗಳ್ ದೈತ್ಯರಾಟ್ ಸೂನನಲ್ ಬುದ್ಧಿ ಭೇ
 ದೈಸಿ ದುರ್ಬೋಧಗಳ್ ಕೇಳಿ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯರಂ
 ತಿಷ್ಟರೆಂದಾಗಲೇ ಬೇಗಲೇ ದಾನವಾ
 ರಾಗ್ರನಲ್ ಕೋವ ಸಂಶೀಘ್ರನಲ್ ಸೇರಿ ವ್ರ
 ಹ್ಲಾದನಾ ಚೇಷ್ಟೆಗಳ್ ನಿಷ್ಕೆಗಳ್ ನುಡಿದರು
 ಆ ವಾಣಿಗಳ್ ಕೇಳಿದಂ ಕರ್ಮ ಕಾರೋರ್ಯ ಬಾ
 ಣಾಳಿಗಳ್ ರೀತಿ ಅಪ್ರೀತಿಯಾಸೂತಿ ದು
 ನಿರ್ನೀತಿ ತಾ ಸೈಸದೇ ಕೋಪಸಂದೀಪನಾ
 ವೇಶದಿಂದಲ್ ಚಲದ್ಗಾತ್ರನಾಗಿದ್ದು ಪೋ
 ದ್ಯದ್ದಯಾಪಾತ್ರನಂತಿಷ್ಟ ತತ್ಪುತ್ರ ಸಂ
 ಹಾರದಲ್ ಚಿತ್ತವಂ ಪೆತ್ತವಂ ಪಾಪಸಂ

೧೦.

೨೦.

ವೃತ್ತ ನೇತ್ರ ಪ್ರಮಾಣೇಕ್ಷನಾಗಲ್ ಸಮ
ಕ್ಷೈಸಿ ದುಷ್ಪೋಕ್ತಿಗಳ್ ಬಾಗುತಾ ಕೂಗುತಾ
ಸಾಧು ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲ್ ಮಹದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂ
ದಲ್ಲಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಾಂಜಲೀ
ಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲ್ಲಿ ನಿಂ
ದಿದ್ದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಧೀಮಂತಗೇ ನಿರ್ಮಲ
ಸ್ವಾಂತಗಾವೇಳಿ ಪಾದಾಹತವ್ಯಾಳಿಯಂ
ತೇ ಭುಜಶ್ವಾಸಗಳ್ ಬೇಸಿಗಳ್ ಬೀಸುತಾ
ಕಂದಗಾ ತಂದೆ ಸಂಭಾಷಿಪಂ.

೩೦

ಹೋಯೆಲೋ
ದುರ್ವಿನೀತಾಯೆಲೋ ಮಂದಬುದ್ಧೀಯೆಲೋ
ಇಂತು ನೀ ಸ್ತುಬ್ಧನಾದೇತಕೋ ವಂಶಘಾ
ತೀಯೆಲೋ ಪಾಪಜಾತೀಯೆ ನೀ ಓಗೇ ಮ
ಚ್ಚಾಸನಾತೀತನಾಗಿವೊಡೇ ನಿನ್ನನಿ
ನ್ನಾ ಯಮದ್ವಾರಕೇ ಕಳುಹುವೆಂ ನೋಡೆಲಾ
ನಾನು ಕೋಪಿಷ್ಠನಾಗಿವೊಡೇ ಅಂಜಿ ಮೂ
ರ್ಛಾಕಗಳ್ ಲೋಕಪಾನೀಕಗಳ್ ಕಂಪಕಾ
ಣುತ್ತವಿಂಧಾ ಬಲಿಷ್ಠನ್ನ ನೀನೆನ್ನ ಸಂ
ಪದ್ಬಲ ಶ್ರೀಯನಾಶ್ರೈಸದೇ ಬಿಟ್ಟಿರಿ
ನ್ನಾವನಲ್ ನೀಂ ಬಲಶ್ರೀಯನಾಶ್ರೈಸುವೇ
ಯೋ ಎಲಾ ಏಕೆ ಮಚ್ಚಾಸನಾತೀತನಾ
ಗೂವಿಯೋ ಕಂದ ಪೇಳೆಂದರೇ, ತಂದೆಗಾ
ಕಂದ ಸಂಭಾಷಿಪಂ

೪೦

೫೦

ತಂದೆ ಕೇಳಯ್ಯ ಬ್ಬ
ಹ್ಮಾದಿ ಆಸ್ತಂಭಪರ್ಯಂತವುಂ ಜಂಗಮ
ಸ್ಥಾವರಾತ್ಮ ಪ್ರಪಂಚೋಚ್ಚ ನೀಚ ಪ್ರಜಾ
ನೀಕ ಯಾವತ್ತದಾವಾತನಾಧೀನದ
ಲ್ಲಿಪ್ಪುದೋ ಆತನೇ ಎನ್ನಗೇ ನಿನ್ನಗೇ
ಇನ್ನು ಮಿಕ್ಕಾದ ಚೈತನ್ಯಕೆಲ್ಲಾ ಬಲ
ಶ್ರೀಯು ತಾನಾದನೇ ಕಾದನೇ ಕಾಲರೂ
ಪೀಶ್ವರೋರುಕ್ತಮಾಕಾರನೆಂಬಾತನೇ
ಆತನೇ ಆತನೇ ತೇಜ ಓಜಸ್ಸಹಾ

ಸತ್ವ ಸಂಪದ್ವಲ ಶ್ರೀಂದ್ರಿಯಾತ್ಮ ಸ್ವಯಂ
 ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೆ ಜಗತ್ಸರ್ವವಂ ಪುಟ್ಟಿಸೂ
 ವಂ ಸದಾ ಪುಷ್ಟಿ ಮಾಡೂವನೇ ನಷ್ಟಗೈ
 ಸೂವನಾ ದೇವನಂ ಪೂರ್ತು ನಮ್ಮಲೆ ಬಲಾ
 ದೀಗಳುಂಟೆಂಬ ನಿನ್ನಾಸುರೀ ಭಾವವಿ
 ನ್ನಾದರೂ ನೀ ಬಿಡೋ ನೋಡೋ ಶ್ರೀಕಾಂತನಲೆ
 ಕಾಂತನಲೆ ಸ್ವಾಂತ ನೀನಿತ್ತು ಸರ್ವತ್ರ ಸ[ಮಂ]
 ಚಿತ್ತನಾಗಯ್ಯ ಎನ್ನಯ್ಯನೇ ನಿನ್ನಗಾ
 ಮೇಲೆ ವಿದ್ವೇಷ ಮಾಡೂವರಾರಿಲ್ಲವಂ
 ತಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಪ್ಪ ಕಾವೂದಿ ಪಡ್ವರ್ಗವೆಂ
 ಬಾ ಮಹಾ ವೈರಿಗಳ್ ಕಳ್ಳರಂತೆಲ್ಲರುಂ
 ದೇಹವೆಂಬೋ ಮಹಾರಾಜಧಾನೀ ವೃಧಾ
 ಹಾನಿ ಮಾಡೂವರಂಧಾವರಂ ಗೆಲ್ಲದೇ
 ಕೆಲ್ವರೀ ದಿಕ್ಕುಗಳ್ ಸರ್ವವಂ ಗೆದ್ದವೆಂ
 ತೆಂದು ಹಿಗ್ಗೂವರಂತಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಪ್ಪ ಕಾ
 ಮಾಡಿ ಪಡ್ವರ್ಗ ಗೆದ್ದಾತಗೇ ಜ್ಞಾನಸಂ
 ಪೂತಗೇ ಸಾಧು ಸಂಭೂತ ಸರ್ವಸಮಂ
 ಚೇತಗಾಮೇಲೆ ತನ್ನೋಹ ಸಂಜಾತವೆಂ
 ತವ್ವದೋ ಶಾತ್ರವವ್ರಾತವೆಲ್ಲಿಪ್ಪದ
 ಯ್ಯಾ ಸದಯ್ಯಾತ್ಮನೇ ತಿಳಿದು ನೋಡೆಂದು ತಾ
 ನಿಂದು ಮಾತಾಡಲು,

೬೦

೭೦

ಶತ್ರುವಂತಿಪ್ಪ ಪು

೮೦

ತ್ವಾಕೃತಿಂ ಕಾಣುತಾ ಕೆಂಡಗಳ್ ಕಾರುತಾ
 ವಹ್ನಿಯೋಕಾಜ್ಯಧಾರಾಹುತಿಂ ಇಟ್ಟಿತಂ
 ತಾಗೆ ಭಗ್ಗಂತ ದಿಗ್ಗಂತ ಸಿಂಹಾಸನಸ್ಥಾನದಿಂ
 ದೆದ್ದು ನಿಂದಿದ್ದು ಸಂಭಾಷಿಪಂ ತಂದೆ, ಹೋ
 ಹೋಯೆಲಾ ಪುತ್ರನೇ ಇಂದು ನಾವೊಂದು ಪೇ
 ಳುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದರೊಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಾಗಿ ನೀ
 ನೇವನೋ ಎಷ್ಟು ವೆಂಬಾತ ಬೇರೊಬ್ಬ ತಾ
 ನಿಪ್ಪನೆಂದೂಹಿಸುವೇಯ ಹೋ ಹೋಯೆಲಾ
 ಸಾವಿಗೀ ಬುದ್ಧಿ ನೀ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡೀದಿ ಎಂ
 ಬೋದಿದಂ ವ್ಯಕ್ತವಂತೆಲ್ಲ ನಾನು ಬಲ್ಲೆ ಇಂ

೯೦

ತಲ್ಲದೇ ನಿನ್ನಗೀರೀತಿ ದುರ್ಬುದ್ಧಿ ಪು
ಟ್ಯಾವುದೇ ಮೃತ್ಯುಸಿದ್ಧರ್ಗ್ ವಿಷ್ಣುತ್ವ ಸಂ
ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಚ್ಚೆ ಬೇಕಾಗಿ ಹೋದಲ್ಲದೇ
ಬಲ್ಲೆನೆಲ್ಲಾ ಎಲೋ ಮಂದನೇ ಮಂದಭಾ
ಗ್ಯೋಕ್ತಿಗಳ್ ಏಕೆ ನೀನಾಡುವೇ ಅಕ್ಕಟಾ
ಎನ್ನಗಿನ್ನಾ ಜಗನ್ನಾಧನಿನ್ನಾವನೋ
ಆತನೆಲ್ಲಿಪ್ಪ, ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿಪ್ಪ ನೀ
ನೆಂದಡೇ ಡಿಂಭಕಾಡಂಭಕಾಡೋಣಗಳ್
ಸಾಕು ಮಾಡಿನ್ನು ಮೇಲೀ ಸಭಾಸ್ತಂಭದಲ್
ಶೀಘ್ರ ಸಂರಂಭದಲ್ ತೋರು ನೀ ತೋರದೇ
ಪೋದೆಯಾ ಇನ್ನು ನೀ ಮಾರುಮಾತಾಡದ್ದಾ
ಗೇ ಶಿರಚ್ಚೇದ ಮಾಡೂವೆನೋ ನಿನ್ನಗೀ
ವೇಳೆಯಲ್ ವಿಷ್ಣು ವೆಂತೆಂದದಾವಾತ ತಾ
ನಡ್ಡ ಬಂದಾನೊ ನಾ ನೋಡುವೆಂ ವಿಷ್ಣು ವೇ
ಬೇಡ ಬೇಕಾದ ದಿಕ್ಕಾಗಿ ನಿ[ನ]ಗಿಪ್ಪಡೇ
ಬೇಡಿಕೋ ಮೂರ್ಖನೇ ಎಂದು ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯಿಂ
ದುರ್ಪಿ ದುರ್ಭಾಷೆಯಲ್ ತನ್ನ ಪುತ್ರನ್ನ ತಾ
ದೂರುತಾ ಹಾರುತಾ ಕೈಲಿ ಖಿಟ್ ಪೆಟ್ಟಿವಂ
ಖಿಡ್ಗವಂ ಕೊಂಡು ದುಷ್ಟಂ ಮಹಾದೋರ್ಬಲಿ
ಷ್ಠಂ ಸ್ವಯಂ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟಿತ್ತನು.
ಆ ಭೀಕರಧ್ವಾನ ಸಂಭಿನ್ನ ದುಷ್ಟಾಸುರೀ
ಗರ್ಭಸಂರಂಭವುಂ ಶುಂಭದಂಭೋದ ವೀ
ಥೀ ಸಮಾರಂಭತೋ ಜ್ವಂಭವುಂ ವೈಷ್ಣವೋ
ತ್ಯುಷ್ಪ ವಿಶ್ರಂಭವುಂ ಶಾತಕುಂಭೋಲ್ಲಸ
ದ್ರತ್ಚ ಚಿತ್ರಪ್ರಭಾಗುಂಭವುಂ ತತ್ಸಭಾ
ಸ್ತಂಭವುಂ ಆಗಲೇ ಬೇಗಲೇ ಫಳಫಳಾ
ರಾವ ಉದ್ಯೂತವಾಗೆದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆ
ಲ್ಲಾ ಪರಿಸ್ಪೋಟವಂ ಮಾಡುವಂತೊಪ್ಪೆ ಬ್ರ
ಹ್ಮಾದಿಗಳ್ ತಮ್ಮ ಧಾಮಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಘಾತವೇ
ನಾದರುಂ ಬಾಹೋದೇನೋ ಇದೇನೆಂದು ವಿ
ಭ್ರಾಂತ ಚೇತಸ್ಕರಾಗಿಪ್ಪರಂತೇ

೧೦೦

೧೧೦

೧೨೦

ತೇಕ್ಷಣಂಗಳ್ ಕುವರಾಗ್ರನಲ್ ತುಂಬುತಾ
 ಕತ್ತಿ ಕೈಹತ್ತಿ ಪುತ್ರನ್ನ ತಾ ಚಿತ್ರಹಿಂ
 ಸಿತ್ತು ಕೊಲ್ಲುವನೆಂದಾಗ್ರಹೋಗ್ರಹ
 ಗ್ರಸ್ತನಾಗೇನು ಮೈತಿಳಿಯದೇ ಕೂಡಿ ಓ
 ಡ್ಯಾಡಿ ಬಾಹೋ ಹಿರಣ್ಯಾಖ್ಯಗಾ ವೇಳೆ ಕಾ
 ಲಾಡದ್ದಾಗೇ ಸಭಾಸ್ತಂಭದಲ್ ತನ್ನಹಾ
 ರಾವ ತಾನಡ್ಡ ಕಟ್ಟಿಪ್ಪದಂತಾ ಮಹಾ
 ಧ್ವಾನ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ನಿಂತನಾ ಹೇತುವಂ
 ಕಾಣದೇ ಆಗ ಆಯಾಸುರೀ ಹಿಂಡುಗಳ್
 ಭೂತ ಭೇತಾಳಿಕಾ ತಂಡಗಳ್ ಶಾಕಿನೀ
 ಡಾಕಿನೀ ದುಡುಗಳ್ ಅಂಜಿ ಬೆಂಡಾದವಾ
 ಸ್ತಂಭವಾ ವೇಳೆ ಫಟ್ ಫಟ್ ಫಟಾರಾವದಿಂ
 ಸೀಳಿಯಾ ಲೇಲಿಹಾನೋಜ್ವಲ ಜ್ವಾಲೆಗಳ್
 ಮೂಲೆಗಳ್ ತುಂಬಿ ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚುಗಳ್ ಚಿಂದದಿಂ
 ಜಂತು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸಂತಾಪಗೈಸೇ ಭಿಟಾ
 ಭಿಟ್ ಭಿಟಾಂಗಾರಗಳ್ ಬೀಸೆ ಇದೇವುದೋ
 ಭೂತ ಉದ್ಭೂತವಾಗೊಪ್ಪಿತೆಂದಾಗ ಮೂ
 ಲೋಕವೆಲ್ಲಾ ಸಮುಲ್ಲೋಕವಾಗಿಪ್ಪುದಾ
 ವೇಳೆ ತದ್ಭೂತವಾಕ್ ಸತ್ಯವಂ ಮೂಡಬೇ
 ಕಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ತಾ ತನ್ನ ವ್ಯಾವೃತ್ತವಂ
 ವಧ್ಯವಾಗಿಪ್ಪವೋಲ್ ಆದ್ಭುತಾಕಾರ ಪೊ
 ತ್ತಂ ಜಗದ್ಭರ್ತ ತಾನೊಂದ ಸಿಂಹಾಕೃತೀ
 ಯಾಗದೇ ವರ್ತಮೂರ್ತಲ್ಲದೇ ತತ್ಸಭಾ
 ಸ್ತಂಭದಲ್ ಡಿಂಭ ಸಂಭಾವನಕ್ಕಾಗಿ ಸಂ
 ಭೂತನಾದಂ.

೧೩೦

೧೪೦

ದಿತೀವುತ್ರನಾ ರೂಪವಂ
 ಕಂಡಿದೇನೋ ಮಹಾ ಚಿತ್ರವಾಗಿಪ್ಪದೇ
 ಸಿಂಹದಂತಲ್ಲದೇ ಮರ್ತ್ಯನಂತಲ್ಲದೇ
 ಯಾವುದೀ ಭೂತವೆಂತೆಂದು ಮಿಮಾಂಸಮಾ
 ನಾತ್ಮನಾದಂ.

ಜಗತ್ಸ್ವಾಮಿ ತಾನಾಗಲೇ
 ತಪ್ರಭಾಂಗಾರ ಶೃಂಗಾರವಲ್ಯಂತೆ ಕಂ

೧೫೦

ಗಳ ಸಮುದ್ಯುತ್ಸಟಾ ಕೇಸರಂಗಳ ವಿಜೃಂ
 ಭತ್ಯರಾಕಾಸ್ಪದಂ ಉಗ್ರನಾಸಾಸಮು
 ಚ್ಚಾಸ್ತನಿ ನಿಶ್ವಾಸಗಳ ಸಂಚಲದ್ವ್ಯಸ್ತವ್ಯಾ
 ಳ ಕ್ಷುರಾಂತೋಗ್ರ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರ ಲೇಲೀಹನಂ
 ಗಳ ಭ್ರಮದ್ಯೂಲ್ಪಲಂಗಳ ಹನೂರೋಷಭೀ
 ವ್ಯಂಗಳುಂ ಉರ್ಧ್ವಕರ್ಣಿಗಳುಂ ಭೂಮಿ ಭೃ
 ತ್ಯಂದರಾಶ್ಚರ್ಯವಪ್ಯಾತ ಘೋರಾಸ್ಥನಾ
 ಸಾಪುಟಂಗಳ ಅದೀರ್ಘೋನ್ನತಗ್ರೀವವುಂ
 ದೀರ್ಘದಂತೋಪ್ಪುಪೋ ದೇಹವಂ ವಿಸ್ತೃತೋ
 ರಸ್ತಲವ್ಯಕ್ತ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಸತ್ಕೃಸ್ತುಭಾ
 ಲಂಕೃತ ಶ್ರೀರವಣಾ ಲಾಲಿತ ಶ್ರೀ ತುಳಿ
 ಸ್ಯಾಪ್ತ ಮುಕ್ತಾವಳಿ ಚಿತ್ರ ರತ್ನಾವಳಿ
 ಪ್ಪಾಂಜದಂ(?) ಕ್ಯಾಂಚನೀ ವಣಾಲಿಕಾ ಗಂಧ ಕ
 ಸ್ನೂರಿಕಾ ಲೇಪವುಂ ಹೀರ ಗಂಭೀರ ವಿ
 ದ್ಯುತ್ಪಭಾ ಕುಂಡಲೋದಾರ ಕೇಯೂರ ಸ
 ತ್ಯಂಕಣಾಂಗುಳಿ ಹಾರಾಧಿಕಾ ಭೂಷಣೋ
 ದ್ವೀವವುಂ ಉದ್ಯದುತ್ಪಲ್ಲ ಚಂದ್ರಾಂಶುವ
 ಣಿಪ್ರಭಾ ವ್ರಸ್ಪುರದ್ದೇಹ ರೋಮಚ್ಛಟಾ
 ಪುಲ್ಕವುಂ ಮತ್ತ ಶುಂಡಾಲ ಶುಂಡಪ್ರಕಾಂ
 ಡ ಪ್ರಚಂಡೋಲ್ಲಸದ್ವೋಹ ಸಾಹಸ್ರ ದೀ
 ಪ್ತಾಯುಧಾಭೋ ನಖಾನೀಕವುಂ ಚಕ್ರ ಶಂ
 ಖಾದಿ ನಾನಾಯುಧ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ರಾವಿತಾ
 ಭದ್ರ ರಕ್ಷಿ ಪಿಶಾಚಾಸುರೋದ್ರೇಕವುಂ
 ಪ್ರೋನ್ನತಂಬೋರು ಸತ್ಸಾನಂ ಜಂಘಪ್ರದೇ
 ಶಾವೃತ ಪ್ರೋಲ್ಲಸತ್ತೀತ ಕೌಶೇಯವುಂ
 ಬದ್ಧಕಾಂಚೀಕಟಿಸ್ಥಾನವುಂ ಮಂಜುಮಂ
 ಜೀರ ಸಂಚಿನ್ನನಾದಾಂಘ್ರಿಕಂಜಾತ ವಿ
 ನ್ಯಾಸವುಂ ಕೋಟಿ ಮೂರ್ತಾಂಡ ಸಂಕಾಶವುಂ
 ಪೋಲ್ವುದಂಥಾ ದುರಾಲೋಕವಂತಿಪ್ಪ ಜ್ವಾ
 ಲಾ ನೃಸಿಂಹಾಕೃತಿ ಸ್ವಾಮಿನಂ ನೋಡಂತಾ
 ದೃಷ್ಟಿಗಳ ಬಾಗಿ ತಾ ನಿಂತು ನನ್ನವರಜಾ
 ರಾಶಿಯಾದ ಸ್ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿ ಈ ರೀತಿ ತಾ

೧೬೦

೧೭೦

೧೮೦

ನಿಂದಿಗೇ ನಾರಸಿಂಹಾಕೃತಿಯಾಗಿ ನಾಂ
ಪುತ್ರ ಸಂಹಾರಕುದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿವೊಡೇ
ಎನ್ನ ಸಂಹಾರಕಾಗಿಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದನೋ
ಇನ್ನೂ ಮೇಲೀತನಿಂದೆನ್ನಗೇ ಮೃತ್ಯು ತಾ
ಸಿದ್ಧವಾಂತಿವ್ವದೇನೋ ಪುರಾಣಪ್ರಸಿ
ದ್ಧೋಕ್ತಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೈತೇನಹೋ ಎಂದಂ ಮಾ
ತಾಡಂತಾ ನಿಂತು ಉದ್ಯದ್ಗದಾಧಾರಿ ತ
ತ್ರೇಜ ಲಕ್ಷ್ಮಿಸದೇ ಶಲ್ಪವಾ ಕಕ್ಷಭುಕ್
ಜ್ವಾಲೆಯೋಳ್ ಬಿದ್ದು ದನ್ನೇ ಸಮುದ್ಯುದ್ಧಸ
ನ್ನದ್ಧನಂತಾಗಿ ನೃಸಿಂಹನಲ್ ಹಾರಿದಂ.

೧೯೦

ಪೂರ್ವದಲ್

ಅಸ್ಯತೇಜೋಂಶದಿಂದಲ್ ಜಗಧ್ವಾಂತ ಯಾ
ವತ್ಸುಮಿಂ ತಾ ಸ್ವಯಃ ವಾನಮಾಡಿವ್ವ ಸ
ತ್ಯಾತ್ಮಗೀ ನಾರಸಿಂಹಾತ್ಮಗೇ ಈ ಹಿರ
ಣ್ಮಾಸುರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಹಾರ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲವಂ
ತಾದರುಂ ಲೋಕದೃಷ್ಟಾನ್ಮನಾರ ಕ್ರಿಯಾ
ಕಾರಿಯಾಗಿವ್ವ ನೃಸಿಂಹನುದ್ಯದ್ಗದಾ
ಧಾರಿ ತಾನಾಗಿ ಸದ್ವಿದ್ಯುದಾಭೋದ್ಯಮ
ದ್ವೇಗವೇಗೋರು ಸಂಪದ್ಗದಾ ದಂಡವಂ
ಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಾಹೋ ಮಹಾದೈತ್ಯವ
ರ್ಯನ್ನ ತಾ ನೋಡಿ ರೋಷೋಜ್ವಲ ಜ್ವಾಲೆಗಳ್
ಲೇಲಿಹಾನೋಲ್ಲಸಜ್ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದಲ್ ವೃಕಾ
ತೈಸುತಾ ಬೀರುತಾಗಾಟ್ಟಿಹಾಸಕ್ರಮ
ನ್ಯಾಸದಿಂ ಹಾರುತಾ ಲೀಟಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾ
ಬೀರುತಾ ಆ ಗರುತ್ಮಂತ ಕಾಳಾಹಿನಂ
ಪಿಡಿವನಂತೊಪ್ಪಿ ತಾನಾ ದಿತೀಪುತ್ರನಲ್
ದೂಕಿದಂ ಶೀಘ್ರದಲ್ ಪಿಡಿದನಾ ದೈತ್ಯರಾ
ಜೇಂದ್ರನಾವೇಳಿ ತದ್ಧಸ್ತದೋಳ್ ಸಿಕ್ಕದೇ
ಸುಕ್ಕದೇ ಘಕ್ಕನೇ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಾ ಗದಾ
ದಂಡವಂ ಕೊಂಡು ಸನ್ನದ್ಧ ಸದ್ಯುದ್ಧವಂ
ಮಾಡುವೋನಂತೆ ಯಾವಾಗ ನೃಸಿಂಹನಲ್
ಸಿಕ್ಕಿ ಮತ್ತೇ ಬಿಡುವಾದನಾ ವೇಳೆಯಲ್

೨೦೦

೨೫೦

ಶರ್ವ ಶಕ್ತಾದಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕಾನೀಕವುಂ
ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾದಿ ಸರ್ವಗ್ರಹಕ್ಷಾಪಳೀ
ಲೋಕವುಂ ಮೇಘಸಂತಾನದೋಳ್ ಲೀನವಾ
ಗಿದ್ದು ಇನ್ನೇನು ಈ ದೇವತಾರಾತಿ ಈ
ನಾರಸಿಂಹಾತ್ಮನಲ್ ಸಿಕ್ಕದೇ ದಕ್ಕದಂ
ತಿಪ್ಪನೇ ಈತನೀ ದುಷ್ಟದೈತ್ಯನ್ನ ಗೆ
ಲ್ಲಾರನೋ ಗೆಲ್ಲನೋ ಎಂದು ತದ್ವೀರ್ಯವಂ
ತಿಳಿಯದೇ ಭ್ರಾಂತ ಚಿಂತಾಂತರಂಗೋದ್ಯಮ
ದ್ವೇಗದಿಂ ಕಾಂಬದಂತಿಪ್ಪುದಂ.

೨೨೦

ಆಮೇಲೆ ಧಾಲ್ ಕತ್ತಿ ಕೈ

ಗೊಂಡು ಆಯಾಸದಿಂದಲ್ಲಿ ಆ ದೈತ್ಯನಾ
ನಾರಸಿಂಹಾತ್ಮನಲ್ ಸಂಗರ ಶ್ರಾಂತಿ ಮ
ತ್ತೇನು ತಾ ಕಾಣದೇ ದೂಕಿದಂ ತಾಕಿದಂ
ಸೋಕಿದಂ ಅಂಚ್ಚಿವಿನ್ಯಾಸಗಳ್ ಕೂಡಿ ತಾ
ಮೇಲೆಯುಂ ಕೆಳಗೆಯುಂ ಶ್ಕೇನಪಕ್ಷಂತ ಸು
ತ್ತಾಡುತಾ ಭಿದ್ರಪಂ ಕಾಣದೇ ತನ್ನನೇ
ಪಿಡಿವುದಕ್ಕಾತನಂತೋಡುತಾ ಬಾಹೊ ಬ
ಲ್ಲಿಷ್ಠನಾ ಅಟ್ಟಿಹಾಸ್ಯಸಿಯುಕ್ಕೇಸರಂ
ಗಳ್ ಪ್ರಸಾದೈಸಿ ಕ್ಷೂರಾಹಿತಾನಂದಘ
ಗ್ರಾಹಿಯಂತೇ ಸ್ವಭಾ ಸಾಸಿರಂ ಸೂಸಿ ಜಂ
ಫಾಲ ಲೀಲಾ ಸಮುಲ್ಲಂಘನಾ ಗೋವದಿಂ
ಹಾರಿಯಾ ನಾರಹರ್ಯಕ್ಷನಾ ದೈತ್ಯದ
ಕ್ಷನ್ನಿಡಿರ್ದಂ ಫಟಾಫಟ್ ತಲಾಘಾತವಂ
ಗೈಲ್ಪಡಿರ್ದಂ ಧಟಾಧಟ್ ಪದಾಘಾತದಿಂ
ದಲ್ ಹೊಡೆರ್ದಂ ಗದಾಘಾತದಿಂದಲ್ ಮಹೋ
ರಸ್ಕಿಡಿರ್ದಂ ಸಭಾದ್ವಾರದಲ್ ಹಾಕಿ ಭಾ
ಸ್ವನ್ನಖ ಶ್ರೇಣಿಯಿಂದಲ್ ಫಟಾಫಟ್ ಗರು
ತ್ತಂತ ಕಾಲಾಹಿನಂ ಸೀಳುವೋ ರೀತಿ ಜಂ
ಭಾರಿದಂಭೋಳಿಯಂತಾಗಲುಂ ಸೀಳುತಿ
ದಾರ್ ಮಹಾದೇಹವನ್ನಾ ಹೆಗಲ್ ರಾತ್ರಿಯೊಂ
ದಲ್ಲದ್ದಾಗೇ ದಿವಾಸಂಧಿಯಲ್ ಸೀಳಿದಂ.
ಘೋರ ಸಂರಂಭ ದಂಷ್ಟ್ರೇಕ್ಷವ್ಯಾವೃತ್ಯರಾ

೨೩೦

೨೪೦

ಇಕ್ಷ್ವಾನಾದಿ ಸ್ವಜಹ್ವಾಗ್ರಹದಿಂದಲ್ ಲಸ
 ದ್ವಾತ್ಯತ ವಕ್ತ್ರಾಂತ ಶೋಣಿಯ ಮನಾಧರಾ
 ದ್ಯಂತವಂ ಲೇಲಿಹಾನೋಗ್ರವಂ ತೋರುತಾ
 ರಾಕ್ಷಸ ಶ್ರೇಷ್ಠನಂ ಪಿಡಿದು ವಕ್ಷೋನ್ನತ
 ಸ್ಥಾನವಂ ತೋಡಿ ಕಾಸಾರವಂ ಮಾಡುತಾ
 ರಕ್ತದಂತೊಪ್ಪುವೋ ತತ್ತಪಸ್ಸಾರ ಯಾ
 ವತ್ತು ತಾ ಪೀರುತಾ ಬಾರಿಬಾರೆದ್ದು ತ
 ದ್ವಷ್ಟ ರಕ್ತಗಳಂ ಬೋಗಸೆಯಲ್ ತುಂಬಿ ಭೇ
 ತಾಳ ಭೂತಾಳಿಗೇ ಚಿಮ್ಮುತಾ ಖಂಡೆಗಳ್
 ಗೊಂಡಂ ಹಾರೈಸುತಾ ಮತ್ತ ಶುಂಡಾಲ ಸಂ
 ಹಾರದಲ್ ಮುಂಚುವೋ ಘೋರ ವಂಚಾನನೋ
 ದಾರ ಲೀಲೆಗಳಂ ಬೀರುತಾ ರಾಕ್ಷಸಾ
 ಧ್ಯಕ್ಷ ವಕ್ಷಸ್ಸಿನೋಳ್ ಕಿತ್ತುತಾ ಹಾರಗಳ್
 ಮಾಡಿಕೊಂಡೊಪ್ಪಿ ತದ್ರಕ್ತ ಸಿಕ್ತಾನನೋ
 ದ್ಯಚ್ಚಟಾ ಕೇಸರಂಗಳ್ ಪ್ರಕಾಶೈಸುತಾ
 ದೈತ್ಯರಾಜೇಂದ್ರನಾ ಪ್ರಾಣಗಳ್ಗೊಂಡನಾ
 ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ತದ್ಬಂಧು ಸಂದೋಹದ
 ಳ್ಲಿದ್ದ ನೇಕಾಸುರೀನೀಕವಂ ಸಾಯುಧೋ
 ದ್ರೇಕವಂ ಅಲ್ಲಕಲ್ಲೋಲವಂ ಮಾಡಿ ಚಂ
 ಚನ್ನಖಶ್ರೇಣಿಯಂ ಸಂಹರಂ ಮಾಡಿದಂ.
 ಆಗ ತದ್ವೀಕರಾಕಾರವಂ ಕಾಂಬ ಶ
 ಕ್ತ್ಯಾವುದಂ ಕಾಣದೇ ತತ್ಸಟಾ ಕೇಸರೋ
 ದ್ವೂತ ಸಂಘಾತಗಳ್ ಘೋರ ಜೀಮೂತಗಳ್
 ಸರ್ವವಂ ನೋಡುತಾ ಮರ್ತ್ಯಸಿಂಹೋಗ್ರದ್ವ
 ಪ್ಪಿಜ್ವಲಜ್ವಾಲೆಗಳ್ ಸೈಸದೇ ಸೂರ್ಯಚಂ
 ದ್ರಾದಿ ಸರ್ವಗ್ರಹರ್ಕ್ಷಾವಳಿ ಕಾಂತಿಗಳ್
 ತಪ್ಪಿರೇ ತನ್ಮಹೋಚ್ಚಾಸ್ತದಿಂದಬ್ಬಿ ಸಂ
 ದೋಹ ಸಂಕ್ಷೋಭಗೊಂಡೆಲ್ಲ ಒಂದಾಯ್ತು. ಆ
 ದಿಗ್ಗ ಜಾನೀಕಗಳ್ ಹಿಗ್ಗುತಾ ಕುಗ್ಗುತಾ
 ದೇವನಾನಿ ವಿಮಾನಾಳಿಯಾಕಾಶದಲ್
 ತತ್ತ್ವೋ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಯಾನಾಳಿಯಾಗ್ಲಿ ನಿ
 ಲ್ಲಾಡದೇ ಸರ್ವವಂ ಸುತ್ತಿತಾ ಪಾದ ಸಂ

೨೫೦

೨೬೦

- ೭೦

ಘಟ್ಟದಿಂದಲ್ ಧರಾಚಕ್ರವಲ್ಲಾಡಿತಾ
 ಘೋರ ತೇಜಸ್ವಿ[ಗ]ವಕಾಶಂಗಳಾಕಾಶವುಂ
 ಬಾಡಿತಾ ಶಾಕಿನೀ ಡಾಕಿನೀ ಮುಖ್ಯ ದಂ
 ವ್ಯಗ್ರಹಾನೀಕವುಂ ಭೀತಿಗೊಂಡೋಡಿತಾ
 ಮೇಲೆ ಉದ್ಯತ್ಸಭಾ ಮಧ್ಯೆ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ಸಿಂ
 ಹಾಸನಸ್ಥಾನದಲ್ ನಾರಸಿಂಹಂ ಸವಾ
 ಸೀನನಾಗಿಪ್ಪನಾ ತೇಜ ಓಜ ಪ್ರಭಾ
 ಪುಂಜರಂಜನ್ನ ಭಾಸ್ವತ್ಪರಾಳೋಗ್ರ ಜಿ
 ಹ್ವ ಸ್ಫುರದ್ಧಂಪ್ಪ ವಕ್ತೃನ್ನ ಭಿಭೃಲ್ಲಸ
 ದ್ಭ್ರೂತನಂ ಆ ಮಹಾಕೋಪ ಸಂರಂಭ ಗಂ
 ಭೀರ ನೇತ್ರನ್ನ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಕಾಂಬೋದರಲ್
 ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರಾದಿಗಳ್ ಶಕ್ತಿಯುಂ ಸಾಲದೇ
 ದೂರದಲ್ ಪಾರ್ಶ್ವ ಭಾಗಸ್ಥರಾಗಿಪ್ಪರಂತೇ.
 ಆಗ ಮೂರ್ತೀಕ ಸಂತಾಪಿಯಾಗಿಪ್ಪ ದೈ
 ತ್ಯನ್ನ ನಾರಾಯಣಂ ನಾರಸಿಂಹಾಕೃತೀ
 ಯಾದಿ ಸಂಹಾರವಂ ಮಾಡಿದಂ ಎಂಬುದಾ
 ವಾರ್ತೆ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ದೇವನಾರೀಜನಂ
 ಗಳ್ ಪ್ರಹರ್ಷಾನನೋತ್ಪಲ್ಲರಂಲ್ಲಾಸದಿಂ
 ವಾಸಿತಾಮೋದ ಮಂದಾರ ಕುಂದಾರವಿಂ
 ದಾದಿ ಸತ್ಪುಷ್ಪ ಸಂತಾನ ವರ್ಷಂಗಳುಂ
 ವರ್ಷಿಸುತ್ತಿಪ್ಪರಾಕಾಲಾವಾಕಾಶದಲ್
 ನಿಂತು ಕಾಣೂವರಾ ದೇವದೇವೀ ಸಮೂ
 ಹಂಗಳಾಯದಾವಿವಶಾನಂಗಳೆಲ್ಲಾ ಮಹಾ
 ಸಂಕುಲೀಭೂತವಾಗಿಪ್ಪವಾ ದೇವತಾ
 ದುಂದುಭಿಧ್ವಾನ ಇಂಬಾಗಿ ತಾ ದೇವಗಂ
 ಧರ್ವ ಸಂಗೀತ ನಾಟ್ಯಂಗಳಿಂದಪ್ಪರಾ
 ಕಾಮಿನೀ ತಾನ ಗಾನಂಗಳಿಂದಾಗ ಆ
 ಕಾಶವುಂ ತುಂಬಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮರಂದ್ರೇಂದ್ರಮು
 ಖ್ಯಾಮರ ಶ್ರೇಣಿಗಳ್ ಪಿತೃಗಳ್ ಮನ್ವಂಗಳ್
 ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾಧರಾನೀಕಗಳ್ ಆಪ್ಸರಾ
 ಕಾಮಿನೀರಾ ಪ್ರಜಾಪಾಲ ಗಂಧರ್ವರಾ
 ಯಕ್ಷ ಕಿಂಪುರುಷರಾ ಚಾರಣಾನೀಕವಾ

೨೮೦

೨೯೦

೩೦೦

ಕಿನ್ನರಸೋಮ ನಂದಾ ಸುನಂದಾದಿ ತ
 ತ್ವಾರ್ಷದಾನೀಕವೆಲ್ಲಾ ಶಿರೋಭಾಗದಲ್
 ಪಾಣಿಗಳ್ ಜೋಡಿಸೀತೆಲ್ಲ ಮುನ್ನಾತಿ ದೂ
 ರಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ನಿಂತಾಮೃಗೇಂದ್ರಾಸನಾ
 ಸೀನನಾಗಿಪ್ಪ ಅತ್ಯುಗ್ರ ತೇಜಸ್ವಿನಂ
 ಮೆಲ್ಲನೇ ಬೇರೆ ಬೇರಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡುತಾ
 ನಿಂತರಾವೇಳೆಯಲ್ ಬ್ರಹ್ಮ ತಾಂ ಭಾಷಿಪಂ
 ನಿನಗೆ ವಂದಿಸುವಂ ತಂದ ನೀನೇ ಅನಂ
 ತಂ ದುರಂತೋರು ಶಕ್ತ್ಯುಳ್ಳವಂ ಲೋಕಪಾ
 ವಿತ್ರ ಕರ್ಮ್ಯಂ ಮಹಾಶ್ವರ್ಯ ವೀರ್ಯಂ ಜಗ
 ತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಸಂರಕ್ಷ ಸಂಹಾರಗಳ್ ಲೀಲೆಯಿಂ
 ದಲ್ ಸದಾ ಮಾಳ್ವಿಯೋ ಅವ್ಯಯಾತ್ಮನ್ನೇ ನೀ
 ನೆಂದನು.

೩೧೦

೩೨೦

ಈಶ ತಾ ಬಂದೆಲೋ ತಾತನೇ
 ನಿನ್ನಗೀ ಕೋಪ ಬಾಹೋದಕಿಂದಾ ಯುಗಾಂ
 ತಾಖ್ಯ ವೇಳ್ಕೆಲ್ಲವೋ ಕ್ಷುಲ್ಲನೀ ದೈತ್ಯನೀ
 ವೇಳೆ ನಿನ್ನಿಂದ ತಾ ಮೃತ್ಯುಪಾಲಾದನಂ
 ತಿನ್ನಮೇಲ್ ಕೋಪ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಯ್ಯ ಈ
 ದೈತ್ಯ ಪುತ್ರನ್ನ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂ ಸರ್ವದಾ
 ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಿಸೋ ಭಕ್ತವಾ
 ತ್ಸಲ್ಲದಿಂದೆಂದನು.

ಇಂದ್ರ ತಾ ನಿಂತೆಲೋ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಅಣ್ಣ ತ
 ಮ್ಹಂದ್ರ ದೀಟಾಗಿ ನೀನೇ ಸದಾ ನಮ್ಮ ಸಂ
 ರಕ್ಷಿಸುವೆಯೋ ನಿನ್ನಿಂದಲಾ ಯಜ್ಞ ಭಾ
 ಗಗಳುಂ ನಮ್ಮಗೇ ಮತ್ತೆ ಉಂಟಾದವ
 ಯ್ಯಾ ಹಿರಣ್ಯಾಸುರಂಗಾದುದೀಗೆಮ್ಮ ಸು
 ಸ್ವಾಂತಗಳ್ ನಿನ್ನ ಗಾವಾಸಯೋ[ಗ್ಯ]ತ್ವ ಪೊಂ
 ದಿಪ್ಪುವಂತೆ ವಿಕಾಸೈಸಿತೋ ನಿನ್ನ ಶು
 ಶ್ರೂಷೆ ಬೇಕೆಂಬ ಲೋಕಾಳಗೇ ಕಾಲ ಸಂ
 ಗ್ರಸ್ತವಂತಿಪ್ಪ ಲೋಕಾಳಿಯಲ್ ಯಾವದೂ
 ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲಂತೆ ಮುಕ್ತಾದರುಂ ಹೆಚ್ಚು ನಿ
 ಶ್ಚಿಸುವಂತೇ ನೃಹಯಾತ್ಮನೇ ಮಿಕ್ಕ ಸಂ

೩೩೦

ಭೂತಿಯಿಂದಾಗಬೇಕಾದುದೇನಿವ್ವದಂ
ದಂ.

೩೪೦

ಮುಷಿಸ್ತೋಮವುಂ ನಿಂತೆಲೋ ಬೊಮ್ಮ ನೀ
ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೇ ಮುನ್ನ ನಿನ್ನ ಸ್ವತೇ
ಜಾಂಶವನ್ನೇ ತಪೋಯೋಗವಂ ನಮ್ಮಗೇ
ಕೊಟ್ಟೆಯೊ ಆ ತಪಸ್ಸಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹೋ
ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲಾ ಬಹೀರಂಗ ಮಾಡಿದೆಯೋ
ನಮ್ಮದಂಧಾ ತಪಸ್ಸಂ ಹಿರಣ್ಯಾಸುರ
ಶ್ರೇಷ್ಠತಾ ಕದ್ದನೆಂತಿದ್ದನೇ ಈಗ ನೀ
ನೀ ಜಗದ್ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಕ್ತ ಸಂ
ರಕ್ಷನೇ ನಾರಹರ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದ ರ
ಕ್ಷೋಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷ ವಕ್ಷಸ್ಕವಂ ಸೀಳಿ ನೀ
ನಮ್ಮಗೆಲ್ಲಾ ತಪೋಯೋಗವಂ ಮತ್ತೆ ತಂ
ದಿತ್ತೆಯೆಂತೆಂದರು.

೩೫೦

ಪಿತೃಗಳ್ ನಿಂತೆಲೋ
ಧರ್ಮರೂಪೀಯೆ ಇಂಥಾ ಕ್ರಿಯಾಲಾಪಗಳ್
ಪುತ್ರರಿಂದಲ್ ತಿಲೋದುಗಳಿಂದಲ್ ಮಹಾ
ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥಂಗಳಲ್ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಾತ್ರಂಗಳಲ್
ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಂತಿತ್ತ ಶ್ರಾದ್ಧಂಗಳು
ತನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವೆಂತಿದನೈ ನಾಥ ಸಂ
ಪೂರ್ಣ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನಿಯೋ ನೀನು ಭಾ
ಸ್ವನ್ನಖ ಶ್ರೇಣಿಯಿಂದಲ್ ಮಹಾ ದೈತ್ಯವ
ಕ್ಷಸ್ಕವಂ ಸೀಳಿ ಇತ್ತಾವ ಪಾಂತ್ರಾತ್ಮಿಕಾ
ಶ್ರಾದ್ಧ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾ ಸೇರಿತ್ಯೆ ನಾರಹ
ರ್ಯತ್ಮನೇ ನಿನ್ನಗೇ ನಾವು ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರ
ಣಾಮಗಳ್ ಮಾಡುವೇವೆಂದರು.

೩೬೦

ಸಿದ್ಧರೆಲ್ಲಾಂಜಲೀಬದ್ಧ ರಾಗೆದ್ದೆಲೋ
ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಮ್ಮಲಿದ್ದಾ ಮಹಾ
ಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಂಗಳೆಲ್ಲಾ ತಪೋಯೋಗಸಾ
ಮರ್ಥದಿಂದ ಕದ್ದನೇ ಗೆದ್ದೆನೆಂತಿದ್ದ ದೈ
ತ್ಯ ಪ್ರಬುದ್ಧನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಕ ಸಂಭಿನ್ನವಂ
ಮಾಡಿಯಾ ನಮ್ಮಗಾಧಾರವಾಗಿದ್ದ ಸ

ದೋಗ ಸಿದ್ಧಿಗಳಂ ಮತ್ತೆ ನೀನಿತ್ತೆಯೋ
ನಾರಸಿಂಹಾತ್ಮ ನಾವೆಲ್ಲರಂ ನಿನ್ನಗೇ
ವಂದನಂಗಳ್ ಸಮರ್ಪಿಸುವೇವೆಂದರು

೩೭೦

ಆಮೇಲೆ ವಿದ್ಯಾಧರಾನಿಕಗಳ್ ನಿಂತೆಲೋ
ಸರ್ವ ವಿದ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮ್ಮಲಿದ್ದಾ ಪೃಥಕ್
ಧಾರಣಾಯೋಗ ಸಂಪಾದ್ಯಗಳ್ ವಿದ್ಯಗಳ್
ನಷ್ಟಗೈಸಿದ್ದನತ್ಯಂತ ದರ್ಶಿಪ್ಪನೀ
ಅಜ್ಞ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನಾ ಯಜ್ಞದೋಳ್ಬದ್ಧ ಪ
ತ್ವಂತೆ ತಾನಿದು ನಿನ್ನಿಂದಲಾ ಮೃತ್ಯುಪಾ
ಲಾದನೇ ನಮ್ಮ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಗಳ್ ಮತ್ತೆ ನ
ಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಂದಿಪ್ಪುದಯ್ಯಾ ನೃಹರ್ಯಾತ್ಮ ತು
ಭ್ಯಂ ನಮೋ ಎಂದರು.

೩೮೦

ನಾಗರಾವೇಳೆಲೋ

ನಂತನೇ ನಮ್ಮಲಿದ್ದಾ ಮಹಾರತ್ನಗಳ್
ಮಾನಿನೀ ರತ್ನಗಳ್ ತಾ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂ
ಗೊಂಡನೀ ಪಾಪೀ ದೈತ್ಯನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ವವಂ
ಸೇದಿ ಈ ರತ್ನಗಳ್ ಮತ್ತೆ ನೀ ನಮ್ಮಗೇ
ಸೇರುವಂತೇ ದಯಾಮಾಡಿದೀಯೈ ನಮ
ಸ್ತೇ ನಮೋ ಎಂದರು.

ಮನ್ವಗಳ್ ನಿಂತೆಲೋ

ಧರ್ಮಸಂರಕ್ಷನೇ ನಾವು ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಂ
ದೀ ಪ್ರಜಾನೀಕೇರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿದ್ದ ಮ
ರ್ಯಾದೆಗಳ್ ಸರ್ವವೀ ದೈತ್ಯ ತಾ ಕೆಡಿಸಿ ಕ
ಲ್ಲೋಲವಂ ಮಾಡಿ ನಿನ್ನಿಂದಲೀ ಈಗ ಸಂ
ಹಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೀ ಇನ್ನೂ ಮೇಲ್ ನಾವು ನಿ
ಮ್ಮಂಟು(ಕ್ತಿ ?)ಗಳ್ ನಡೆಸುವೇವೆಮ್ಮ ಗಾಜ್ಞಾಪಿಸೋ
ನಾವು ತ್ವದ್ವಾಸ್ವವಂ ಬಯಸಿದೇವೆಂದರು.

೩೯೦

ಆ ಪ್ರಜೇಶ್ವರಗಳ್ ನಿಂತು ಕೇಳೋ “ಪ್ರಜೇ
ತಾ ವಯಂ ತೇ ಪರೇಶಾಭಿಸೃಷ್ಟಾ ನ ಯೇ
ನ ಪ್ರಜಾ ವೈ ಸೃಜಾಮೋ ನಿಷಿದ್ಧಾಃ ಸ ಯೇ
ತತ್ತ್ವಯಾ ಭಿನ್ನವಕ್ಷಾನು ಶೇತೇ ಜಗ
ನ್ಮಂಗಲಂ ಸತ್ತ್ವಮೂರ್ತೇಃವತಾರಃ” ಪ್ರಭೋ

ಎಂದರು.

ಆಗ ಗಂಧರ್ವರೆಲ್ಲಾ ಎಲೋ
ಸ್ವಾಮಿಯೇ ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಸನ್ನಾವತಾ
ರೈಕ ಲೀಲಾ ಕಥಾಸೂಕ್ತಿಗಳ್ ನಾಟ್ಯ ಶೃಂಗಾರ
ಚೇಷ್ಟಾ ಕಳಾದರ್ಶನಾದ್ಯಭಿನಯಾ
ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ್ ತಾನ ಗಾನಾನುಸಂಧಾನ ಸ
ನೋಹಿನೀ ಶಕ್ತಿಗಳ್ ಕೂಡಿ ಆಶ್ರಾಂತವುಂ
ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡುತಾ ಗಾಯಕಶ್ರೇಷ್ಠರಂ
ತಿವ್ವೇವೇ ತನ್ನ ಸದ್ವೀರ್ಯತೇಜೋಬಲೋ
ಜಸ್ಯದಿಂದಲ್ ಪ್ರಭೋ ನಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ್
ತನ್ನಗಾಧೀನ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನೀ
ದೈತ್ಯನೀ ವೇಳೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಪಂಚತ್ವವಂ
ಕೂಡನೇ ಪೊಂಗಲಿಕ್ಕಿಚ್ಛಿ ತಾ ಕುಂಗಲಿ
ಕೃಲ್ಲದೇ ಉತ್ಪದಸ್ಥಾಯಿ ಯಾವಾತನುಂ
ಕ್ಷೇಮ ತಾನೇನು ಕಾಣೂವನೋ ಎಂದರು.

೪೦೦

೪೦೧

ಚಾರಣಾನೀಕವುಂ ನಿಂತೆಲೋನಾಥನೇ
ಸಾಧು ಸಂತಾಪಿಯಾಗಿದ್ದನೀ ಪಾಪಿ ದೈ
ತೇಯ ನಿನ್ನಿಂದ ತಾಂ ಬಿದ್ದನೇ ನಾವು ಕದ್
ಕಳ್ಳರಂತಿದ್ದವೇ ಇನ್ನು ಮೇಲ್ ನಾವು ನಿ
ನ್ನಂಘ್ರಿಕಂಜಾತವಂ ಘೋರ ಸಂಸಾರವಾ
ರಾಶಿ ಸಂಪೋತವಂ ಸರ್ವವಾಶ್ಚ್ರಿಸುವೇ
ವೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿತು.

ಆ ಯಕ್ಷರೆಲ್ಲಾ ಎಲೋ
ಧೃಕ್ಷನೇ ತ್ವನ್ನೋಭಿಷ್ಠ ಕರ್ಮಂಗಳಿಂ
ದಲ್ ಸದಾ ನಿನ್ನಗೇ ಭೃತ್ಯರಾಗಿಪ್ಪ ನಾ
ವೆಲ್ಲರುಂ ದೈತ್ಯಗೇ ಪಾಲಕೀ ಹೊರ್ವರಂ
ತಾದೇವೇ ನಮ್ಮ ಸಂತಾಪಗಳ್ ಬಲ್ಲ ನಿ
ನ್ನಿಂದಲೀ ದೈತ್ಯನೀ ವೇಳೆ ಪಂಚತ್ವವಂ
ಹೊಂದಿದಂ ನಾವು ಸಂತೋಷವಂ ಕಂಡೆವ
ಯ್ಯಾ ನೃಪಂಚಾಸ್ಯನೇ ಪಂಚವಿಂಶಾಖ್ಯ ನೀ
ನೆಂದರು.

೪೨೦

ಆಮೇಲೆ ಕಿಂಪೂರುಷಾನೀಕವುಂ

ಬಂದಲೋ ಪುರುಷನೇ ನಾವು ಕಿಂಪೂರುಷರ್
ನೀಂ ಮಹಾಪೂರುಷಂ ಈಶ್ವರಂ ನಿನ್ನ ಕೈ
ಯಲ್ಲಿ ಕುಪೂರುಷಂ ಅಸುರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತಾ
ನಷ್ಟವಾದಂ ಸದಾ ಸಾಧು ಸಂತಾಪಮಾ
ಡೂವನಾವಾತ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಾನು ತಾ
ನೆಂದು ಮಾತಾಡಿತು.

೪೩೦

ಆಮೇಲೆ ಭೇತಾಳ ಭೂ
ತಾಳಿಗಳ್ ನಿಂತಲೋ ದೇವನೇ ನಾವು ಮು
ನ್ನಾ ಸಭಾಸತ್ರ ಸಂಸಂಗದಲ್ ನಿನ್ನ ದಿ
ವ್ಯಾಮಲ ಶ್ಲೋಕಗಳ್ ನಿತ್ಯ ಕೊಂಡಾಡತಾ
ಭೂರಿಯೊಟಂಗಳಂ ಉಣ್ಣುತಾಲಿದ್ದೆವೇ
ತಾನಿವೆಲ್ಲಾ ಪರಿಗ್ರಾಹಿಸೀ ದೈತ್ಯ ನಿ
ನ್ನಿಂದ ವೆಟ್ಟಾಂತು ತಾ ಪೋದನೇ ದೈವದಿಂ
ದೊಡಲಿನಲ್ ವೇಗ ತಾ ಪೋದ ದೀಟಿಂದರು.

೪೪೦

ಕಿನ್ನರ ಶ್ರೇಣಿಗಳ್ ಬಂದಲೋ ಈಶನೇ
ಕೇಳು ನಾವೆಲ್ಲರಾ ಕಿನ್ನರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ್
ಪೂರ್ವದಲ್ ನಿನ್ನ ದಾಸಾನುದಾಸರ್ಗಾ
ಗಿಪ್ಪೆವೀ ದೈತ್ಯ ನಮ್ಮಿಂದ ತಾ ಬಿಟ್ಟಿ ಕಾ
ರ್ಯಂಗಳೆಲ್ಲಾ ಸದಾ ಮಾಡಿಸುವಂ ಮಹಾ
ದಾಖಗೋಣೇಸುವಂ ಇಂಥ ಪಾಪಿಷ್ಠ ದೈ
ತ್ಯನ್ನ ಸಂಹಾರವಂ ಮಾಡಿದೀ ಇನ್ನು ನೀ
ನಮ್ಮಗೆಲ್ಲಾ ಸಮುಲ್ಲಾಸಗಳ್ ಶ್ರೇಯಗಳ್
ಕೊಟ್ಟು ಸಂರಕ್ಷಿಸೋ ನಾರಹರ್ಯಕ್ಷನೇ
ಎಂದರು.

೪೫೦

ಅಚ್ಯುತದ್ವಾರಪಾಲಾಳುಗಳ್
ನಿಂತಲೋ ಭೂಮನೇ ಕಂಡೆವೋ ಇಂದಿಗೇ
ನಾರಹರ್ಯದ್ಭುತಾಕಾರವಂ ಲೋಕಕೆ
ಲ್ಲಾ ಸುಖಾನಂದವಂ ನಮ್ಮ ಗಾಧಾರ ನೀ
ನಲ್ಲದಿನ್ನಿಲ್ಲವೋ ಈತ ವೈಕುಂಡಲ್
ನಿನ್ನ ದ್ವಾರಸ್ಥ ನಾಗಿಪ್ಪನಾ ವಿಪ್ರರಿಂದಲ್ ಮಹಾ
ದೈತ್ಯ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ತಾ ಬಂದನೇ ಬಂದನಂ
ತಿಂದಿಗೇ ವೈರಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ನೀನಿಂದಂ ಗೈ

ದಂಧ ಈ ದೈತ್ಯಸಂಹಾರ ವ್ಯಾಪಾರವೆ
ಮೃಲ್ ಮಹಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ನೀ ಬಂದೆ ನಾವ್
ಬಲ್ಲೆವಯ್ಯಾ ನಮಸ್ತೇ ನಮೋ ಎಂದರು.

೪೬೦

ಈ ರೀತಿಯಿಂ ಸಪ್ತಮಸ್ಕಂಧದೊಳಷ್ಟಮಾ
ಧ್ಯಾಯ ಸುಶ್ಲೋಕಿಗಳ್ ನಾಕಿಗಳ್ ಬ್ರಹ್ಮ ರಂ
ದ್ರಾದಿಕಾನೇಕಗಳ್ ನಾರಸಿಂಹನ್ನ ಸು
ಸ್ತೋತ್ರವಂ ಮಾಡಿ ತತ್ಕೋಪ ಸಂಕ್ಷೇಪಗೈ
ಸೂವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ್ ಕಾಣದೇ ಬಂದು ಶ್ರೀ
ದೇವಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ ಸೇರಿ ಅವ್ಮಾ ಜಗ
ನ್ನಾಧನಂ ಸ್ವಾಂತ ಸಂತೋಷ ಮಾಡೆಂದು ಬಿ
ನ್ನಾಹಗಳ್ ಮಾಡ್ದರು.

ಆಮೇಲೆ ಆ ಬಾಲೆ ಸಾ

ಕ್ಷಾಜ್ಜಗನ್ನೋಹಿನೀ ಲೀಲೆಗಳ್ ಮಿಂಚುತಾ
ಮೊಂಚುತಾ ಬಂದು ಸಿಂಹಾಸನಸ್ಥಾನದಲ್
ಉಗ್ರನಂತಿವ್ವ ನೃಸಿಂಹ ಮೂರ್ತ್ಯುಗ್ರವಂ
ಕಂಡತಿವ್ಯಗ್ರಳಂತಾಗಿ ಆ ತಾಯಿ ಓಂ
ದಕ್ಕಿ ತಾ ಬಂದಳಮ್ಮಮ್ಮ ಏಂ ಗುಮ್ಮನಂ
ತಿಪ್ಪನೇ ಸ್ವಾಮಿ ಮುನ್ನಿಂತು ಆಶ್ಚರ್ಯವಂ
ಈಸು ವಿಕ್ರಮ್ಯವಂ ಎಂದಿಗಾನೆಲ್ಲಿ ಕಂ
ಡಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಕಿವಿಲ್ಯಾದರಂ ಕೇಳಲೇ
ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಇದೇನೋ ವಿಚಿತ್ರಾಕೃತೀ
ಯಂತೆ ತೋರೂವನೆಂದಂಜಿಕೇಗೊಂಡ ರೀ
ತಿಂದ ತಾ ಹೆಚ್ಚಿ ಕಾಲ್ಗಿಚ್ಚಿಗಳ್ ಸಪ್ತಳಂ
ಮಾಡದೇ ಮೆಲ್ಲನೇ ಪಾಶ್ವರ್ಥದಲ್ ನಿಂತಳು,
ಆಮೇಲೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂ ಕಂಡು ಸಂಭಾಷಿಪಂ
ಬ್ರಹ್ಮ. ಬಾರೈ ಎಲೋ ವತ್ಸ ನೀನೀ ನೃಸಿಂ
ಹಾತ್ಮನಲ್ ಮೆಲ್ಲನೇ ಸೇರಿ ನಿಮ್ಮಪ್ಪಗಾ
ಗಿಂದು ನಮ್ಮಪ್ಪನಲ್ಲಿಪ್ಪ ತತ್ಕೋಪ ಸಂ
ಕ್ಷೇಪಗೈಸೆನ್ನೆ ತದ್ವಾಣಿಗಳ್ ಕೇಳಂತಾ
ಮೆಲ್ಲನೇ ಪಿಲ್ಲೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಾಹ್ಲಾದದಲ್
ವೈಷ್ಣವಶ್ರೇಷ್ಠ ತಾನಾಗ ಬಂದಂ ಮಹಾ
ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲ್ ಮಹೀಮಂಡಲೀ ಮೇಲೆ ಸಾ

೪೭೦

೪೮೦

ಷ್ಠಾಂಗ ಬಿದ್ದಂ ನಮೋ ಎಂದಂ ದಂಡ ಪ್ರಣಾ
ಮಂಗಳಂ ಮಾಡುವೋ ವೇಳೆ ತನ್ನಂ ಘ್ರಿಕಂ
ಜಾತದಲ್ ಬಿದ್ದ ಬಾಲನ್ನ ಬಾಳಾ ಸುಶೀ
ಲನ್ನ ಕಂದನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಂದ ತಾ ಕಾಣತಾ
ಚಕ್ರ ಶಂಖಾಂಕಿತಾ ಶ್ರೀಲಸದ್ಬಾಹುಗಳ್
ಚಾಚಿ ಭಕ್ತನ್ನ ತಾನೆತ್ತಿ ತನ್ನ ಸ್ತಕ
ಸ್ಥಾನದಲ್ ಪೋಕಲಾಗಿನ್ನ ಸಂಸ್ತ ಚೇ
ತೋಭಯಧ್ವಸ್ತ ವಂ ಸ್ವಸ್ತಿದಾನ ಕ್ರಿಯಾ
ಭ್ಯಸ್ತವಂ ಶ್ರೀ ಸತೀ ಸ್ತಂಬಕವಿನ್ಯಸ್ತವಂ
ಹಸ್ತವನ್ನಿತ್ತನವ್ಯಾಹತ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂ
ದಲ್ ವಿಧೂತಾ ಶುಭವ್ರಾತನಾಗೀಯಭಿ
ವ್ಯಕ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಾತ್ಮ ಸಂದರ್ಶನೈ
ಶ್ಚರ್ಯವಂ ಕೂಡಿ ತತ್ಪಾದ ಪದ್ಮಂಗಳಂ
ಚಿತ್ತದಿಂದಿತ್ತನಾನಂದದಿಂದಲ್ ಪ್ರಹ್ಲ
ಷ್ಯತ್ತನು ಕ್ಲಿನ್ನ ಚಿತ್ತಾಶ್ರುನೇತ್ರಾಬ್ಜನಾ
ಗಿದ್ದು ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ನಾರಸಿಂಹಾತ್ಮನಲ್
ನಿಂತು ಸಂಸ್ತೋತ್ರಗಾರಂಭಪಂ.

೪೯೦

೫೦೦

ಶ್ರೀರಮಾ

ದೇವಿ ತಾನಾಗ ಸಮ್ಮೋಹಿನೀ ಸಂವುಗಳ್
ಕೂಡಿ ಬಂದಾ ನೃಸಿಂಹಾಂಕದಲ್ ನಿಂತಳಾ
ಬ್ರಹ್ಮನಾವೇಳೆಯಲ್ ನಾರಸಿಂಹಾತ್ಮನಲ್
ಸೇರಿ ಸುಕ್ಷೀರ ನೀರಾಭಿಷೇಕಂಗಳಂ
ಚೀನಿ ಚೀನಾಂಬರಂಗಳ್ ಮಹಾಪರ್ಘ ರ
ತ್ನಾವಳೀ ಭೂಷಣಂಗಳ್ ಲಸನ್ನಾಕ್ರಿಕಾ
ಹೀರ ಹಾರಂಗಳಂ ಗಂಧಕಸ್ತೂರಿಕಾ
ಲೇಪಂಗಳ್ ಶ್ರೀತುಳಸ್ಯಾಪ್ತ ಶಾಮಂಕಿಕಾ
ತುಂಗ ಮಂದಾರ ಕುಂದಾರವಿಂದಾದಿ ಮಾ
ಲಾದಿಗಳ್ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣೋಪವೀತಂಗಳಂ
ದಿವ್ಯಸಾಹಸ್ರ ನಾಮಾರ್ಚನಂಗಳ್ ಅಗರ್
ಗಂಧ ಸಾಂಬ್ರಾಣಿ ಧೂಪಂಗಳಂ ಚಿತ್ರರ
ತ್ನ ಪ್ರಭಾ ದೀಪಿಕಾ ಪಂಜ್ವಿಗಳ್ ದಿವ್ಯ ನಾ
ಮೋಪಹಾರಂಗಳಂ ಕೊಟ್ಟು ತಾ ತಂತ್ರಸಾ

೫೧೦

೫೨೦

ರೋಕ್ತದಿಂ ದೇವನಂ ಪೂಜೆಗಳ್ ಮಾಡುತಾ
 ನಿಂತನಾ ಶರ್ವಶಕ್ತಾದಿ ದಿಕ್ಪಾಲರಾ
 ವೇಳೆ ತತ್ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಪ್ಪರಾ ವಾಣಿ ಶ
 ವಾರ್ಣಿ ಇಂದ್ರಾಣಿ ಮುಖ್ಯಾಂಗನಾ ಶ್ರೇಣಿಗಳ್
 ಕೂಡಿ ಶ್ರೀದೇವಿಗೇ ಪೂಜೆಗಳ್ ಮಾಡುತಾ
 ನಿಂತರಾ ನಾರಹರ್ಯಕ್ಷನುಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ
 ಮೈತನಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕೈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳ್
 ಕೇಳುತಾ ಸಂಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ್
 ಬೀರುತಾ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದ್ಯರಲ್ ಪೂಜೆಗೊ
 ಳ್ತಿದ್ದನೆಂತೆಂದು ಕೌಂತೇಯಗೇ ನಾರದ
 ಷಿ ಪ್ರಜಾಹರ್ಷಿ ತಾ ನುಡಿದನಾ ರೀತಿ ಶ್ರೀ
 ಮತ್ಪ್ರೀಕ್ಷಿನ್ಮಹಾರಾಜಗೇ ವ್ಯಾಸಜಂ
 ನುಡಿದನಾರೀತಿಯಾ ಸೂತಪೌರಾಣಿಕಂ
 ಶೌನಕಾದ್ಯುಷಿ ಸಂದೋಹಕೇ ನುಡಿದನೆಂ
 ತೆಂದು ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹಾವತಾರ ಸ್ವರ
 ಲ್ಲೀಲೆಯಂ ನ್ಯಾಪತೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನ್ಯಸಿಂಹನಾ
 ನಿಂತು ಕೊಂಡಾಡಿದೆಂ.

೫೩೦

ಈ ಕಥಾದಂಡಕೋ
 ದ್ವಂಡವಂ ನಿತ್ಯ ಕೊಂಡಾಡುತಾ ಪೇಳುತಾ
 ಕೇಳುತಾ ಭಕ್ತಿ ಕೂಡಿದ್ದ ತತ್ಸಾಧು ಸಂ
 ತಾನಕೇ ಪಾಪಗಳ್ ಲೋಪಗಳ್ ಮಾಡುತಾ
 ತಪ್ಪುಗಳ್ ನೈಸುತಾ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕಾ
 ನಂದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ್ ಶ್ರೀನ್ಯಸಿಂಹಾತ್ಮನಾ
 ಗಿದ್ದು ನೀನೀವೆಯೋ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ತಲ್ಪಶೈ
 ಲೇಂದ್ರ ಸದ್ವಾಮಿಯೇ ರಂಗವಿಟ್ಟಲ್ಲ ಸ
 ನ್ನಾಮಿಯೇ ಶ್ರೀರವಣಕಾಮಿಯೇ ಪ್ರೇಮಿಯೇ
 ತ್ವಾನ್ನಮಸ್ತೇ ನಮಸ್ತೇ ನಮಸ್ತೇ ನಮಃ.

೫೪೦

ಇತಿಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಯತೀಂದ್ರ ಪೂಜ್ಯಚರಣ
 ವಿರಚಿತಂ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನ್ಯಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡಕಂ
 ಸಂಪೂರ್ಣಂ

(ಮಾ. ಪು. ೫೦-೫೩)

೨೪

ರಾಗ : ಪೂರ್ವಿ ತಾಳ : ಖಂಡಭಾಷು

ಶ್ರೀರಾಮ ನಿನ್ನ ಪಾದವ ತೋರೋ
ಮೋಹನ್ನ ಗುಣಧಾಮ ನಿನ್ನ ಮೋಹದ ಪಾದವ ಪು.

ವರಗುಣಜಾಲ ಸುರಗುಣಲೋಲಾ
ಕರುಣಾಲವಾಲ ತರುಣೀ ಪರಿಪಾಲಾ ೧

ಅಜಭವಪೂಜಿತ ಗಜವರಭಾವಿತ
ಸುಜನರ ಸೇವಿತ ತ್ರಿಜಗವಂದಿತಾ ೨

ಅಂಗಜ ಜನಕ ವಿಹಂಗತುರಂಗ
ತುಂಗವಿಕ್ರಮ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲ ೩

(ಲ. ೧೬, ಪು. ೪೧)

೨೫

ರಾಗ ಕಾಂಬೋಧಿ ತಾಳ ಆದಿತಾಳ

ಸರಸಿಜನಾಭನೆ ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವೆ |
ದುರಿತಗಳೆಲ್ಲ ತರಿದು ವರವಿತ್ತು ಕರುಣಿಸೋ ಪು.

ಕರುಣಾನಾಗರ ನಿನ್ನ ಚರಣವ ನಂಬಿದೆ
ಪರಮ ಪಾವನ ನಿನ್ನ ಶರಣನ ಪೊರೆಯೆಂದು ೧

ಈಶವಿನುತ ನಿನ್ನ ವಾಸಿಯ ಪೊಗಳುವೆ
ದಾಸ ಎಂದೆನ್ನನು ಗಾಸಿಮಾಡದೆ ಕಾಯೋ ೨

ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ಬರುವ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ದುಃಖವ
ದೂರಗೈಸುವಂಥ ದಾರಿ ತೋರಿಸೆಂದು ೪

ಕಂತುಪಿತನೆ ಎನ್ನ ಅಂತರಂಗದಿ ನಿನ್ನ
ಸಂತತ ನೆನೆವಂತೆ ಚಿಂತನೆ ನಿಲಿಸೆಂದು ೫

ಮಂಗಳಾತ್ಮಕನೆ ಶ್ರೀರಂಗವಿಟ್ಟಲ ಭು
ಜಂಗಳಶಯನ ನಿನ್ನ ಹಿಂಗದೆ ಭಜಿಪೆನು ೬

(ಮು. ೨೫, ಪು. ೬)

೨೬

ರಾಗ : ಅನಂದಭೈರವಿ ತಾಳ : ರೂಪಕತಾಳ

ಸಾಗಿ ಬಾರಯ್ಯ ನೀ | ಬಾಗಿ ನಮಿಸುವೇ
ಯೋಗಿಗಳರಸನೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪು.

ಭೋಗಿತಯನನೇ ನಿನ್ನ ಭಾಗವತರು ಬಂದು
ಜಾಗು ಮಾಡದೆ ನಿನ್ನ ಬಾಗಿಲೊಳು ನಿಂತಿಹರೋ ಅ.ಪ.

ಇಂದಿರೇ ರಮಣ ಗೋವಿಂದ ನೀನೆ ಗತಿಯೆಂದು ಭಜಿಸುತ್ತಿರಲು
ಆನಂದದಿಂದ
ತಂದೆಯ ಬಾಧೆಗೆ ತಂದು ತೋರಲು ಸ್ತಂಭ ತಂದೆ ತಾಡನೆಯ ಮಾಡಲು
ಬಂದೆಯಾ ಪರಿಪರಿ ವಿಧ ಭಯದಿಂದವೋಡಲು ಬಂದು ಅಸುರನ್ನ
ಅರ್ಭಟಿಸಿ ಕೆಡಹುತ
ಛಂದದಿಂದಲಿ ಬಗೆಯುತಸುರನ್ನ ಕೊರಳೊಳು ಮಾಲೆ ಅಂದಂ
ಧರಿಸಿದಿ ಅಧಿಕ ಸುಪನ್ನ |
ಪ್ರಳಯಗ್ನಿಯಂತಿರೆ ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಸಲು ಆರಿಗೊನೆದಿನ್ನ ಅನುತಿರಲು
ನಿನ್ನಯ
ಮುಂದೆ ಭಜಿಸುತ ಕಂಡು ಬರಲಾವಂದದಿಂದಲಿ ಚಂದದಿ ಸಲಹಿ [ದೊಲು]
ನಂದದಲಿ ಮಂದರೋದ್ಧರ ಎನ್ನ ಸಲಹೋ ೧

ತ್ರೇತಾಯುಗದಿ ನಿನ್ನ ಮಾತೆಯಾಜ್ಞೆಯ ಕೊಂಡು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲಿ
ವನಕೆ ನೀ ಪೋಡಲು
ಆತುರದಿ ಮೃಗ ಸೀತ ಬೇಡಲು ಬಾಣ ಎಸೆಯಲು ಅದು
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯೆಂದು ಕೂಗಲು
ಮತ್ತಾತ ಪೋಗಲು ಇತ್ತ ರಾವಣನು ಕರೆದೊಯ್ಯ ಸತಿಯಳ
ಪಾತಸುತ ತಾನೆನಿಸೇ
ನೀ ಮುನ್ನಾ ಅವ ಪೋಗೆ ಉಂಗುರ ಪ್ಯಾತಿಯಿಂದಲಿ ನೀಡಲದಕೆನ್ನ
ತನುಮನದ
ಲತಿ ಭೋಗದಿ ಶಿಖೆಯ ಶಿರೋಮಣಿಯನ್ನೆ ಕೊಡಲನುಗ್ರ[ಹ]ದಲಿ
ಛಾತಿಯಿಂದಲಿ ಅವಗೆ ವಿಧಾತಪದವಿಯ ಪಾಲಿಸಿದೆ ಜಗನ್ನಾಥ
ಇಂದ್ರಾದ್ಯಾದಮರ ವಂದಿತ ವೀತಭಯ ಜಗನ್ನಾಥ ಸಲಹೋ ೨

ಮಂಗಳಾಂಗನೆ ನಿನ್ನ ಸುಖವ ಕೊಟ್ಟು ಅಂಗನೆಯರ ಬಾಧೆ ಬಿಡಿಸೊ ಇಂದು
 ಅಂಗನೆಯರು ಬಂದು ಭಂಗಪಡಿಸಲದಕೆ ಪೋಗುತಾ ಮಾರನ್ನ
 ಬಾಧೆಯ ಕಳೆಯುತಾ
 ಪರಿಪರಿಯ ಸುಖಗಳ ಸಂಗಡಿಲ್ಲದೇ ನೀಡಿಯೊ (ದೊ ?) ಮಲ್ಲ
 ಮದನನೇ ಎನಂತಿರೆ
 ಬೇಗದಿಂದಲಿ ಓಡಿಪೋದೆಲ್ಲೊ ಭಕ್ತರನು ಸಲಹುವನೆಂಬೋ
 ಬಿರಂದು ನಿನಗೆ ಉಂಟಲ್ಲಾ
 ಅನಂತಿರಲು ನಿನ್ನಯ ಎನ್ನ ಮನ ಉತ್ತಂಗಸುತಸತ್ಸಂಗವೀವುದು ವಿಹಿತದೇವನೇ
 ತುರಂಗನಾಥನೇ ರಂಗವಿರಲನೆ ದೇವ ದೇವರ ದೇವ ಸಲಹೋ ೩
 [ತಾ.ಹೃ.ಶ್ರ.]

೨೭

ಉಗಾಘೋಗ

ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ವೃಂದಾವನದಲಿ ಇಷ್ಟಂತೆ
 ಎನ್ನ ಮನವನು ಬಿಡದಿಹ ಹರಿ
 ಜನ್ನರ ಜನ್ನ ನರಹರಿ ಗೋವಿಂದ
 ಎನ್ನ ಮನವನು ಬಿಡದಿಹ ಪುಂಡರೀಕ
 ಮನ ಪಿರಿಯಾನೆಯಯ್ಯ
 ಪಂಡರಂದಿಪುರೀಪತಿ ಸಿರಿರಂಗವಿರಲ

(ಓ. ೧, ಗ. ೧೬)

೨೮

ಉಗಾಘೋಗ

ಹರಿಭಕ್ತನಾದವ ಅರಿದು ಪಾಪವ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ
 ಅರಿಯದೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹರಿಯು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ
 ತರಣು ಬಂದವನ ರವಿಯತನಯನ ನೋಡು
 ಮರೆಯದೆ ಭಜಿಸೊ ರಂಗವಿರಲರೇಯನ

(ಹ. ೭೦, ಪು. ೩)

ಅನುಬಂಧ ೪
ಅಧಿಕ ಕೃತಿಗಳು

೧

ಉಗಾಭೋಗ

ಅನಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುಣ್ಯದಲ್ಲಿ
ಎನ್ನ ಮನ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಎರಗಿಸೋ
ಎನ್ನ ಮನವನು ನಿನ್ನ ಚರಣದೊಳೊಮ್ಮೆ
ಇಟ್ಟು ಸಲಹೊ ರಂಗವಿರಲ

೨

ಉಗಾಭೋಗ

ಎನ್ನ ಮನ ವಿಷಯಂಗಳಲಿ ಮುಣುಗಿತೊ
ಎನ್ನ ತನುವು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಐದಿತೊ
ಅಂತಕರ ಕರೆ ಬಾಹೊ ಹೊತ್ತಾಯಿತೊ
ಕಾಲ ವಿಳಂಬನವಿನ್ನಿಲ್ಲವಯ್ಯ
ವ್ಯಾಳೆ ಅರಿತು ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿದೆ
ಹೀಗೆ ತರಳರ ಬಿಡುವ ತಾಯಿಗಳಂಟೆ- ನೀ
ಕರುಣಾನಿಧಿಯೆಂಬ ಬಿರುದು ಸಲ್ಲಿಸು ದೇವ
ಕರುಣಾಕರ ಸಿರಿರಂಗವಿರಲರೇಯ- ನೀ
ಕರುಣಾನಿಧಿಯೆಂಬ ಬಿರುದು ಸಲ್ಲಿಸು ದೇವ

೩

ಉಗಾಭೋಗ

ಪಾಲಿಸಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಷ್ಣ ಪಾಲಿಸಯ್ಯ ಎನ್ನ ನೀನು
ಪಾಲಿಸಯ್ಯ ಭಾಗ್ಯವಿತ್ತು ಭಕ್ತವತ್ಸಲ
ನಿತ್ಯಪೂರ್ಣ ಮಂಗಳವಿತ್ತು ನಿತ್ಯದಿ ಕಲ್ಯಾಣವಿತ್ತು
ನಿತ್ಯ ಸಲಹೊ ವ್ಯಾಸಮುನಿವಂದ್ಯ ಗೋಪಿನಾಥನೆ
ತುರುಬಿನ ಮ್ಯಾಲೆ ತುರುಬಿದ ಮೊಲ್ಲೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕುಸುಮಗಳ ರಂಗಾ
ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಂಠೀಸರ ವನಮಾಲೆ ವರಕಲ್ಪತರುವನ್ನೇ ರಂಗಾ (?)
ಕರದಲ್ಲಿ ವೇಣು ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಮೂಟುತ ಮರಿದುಂಬಿರುಣಂಕಾರ ರಂಗಾ

ಸರಿಗವಂಪದನಿಸ ಸನಿದಪಮಗರಿಸ ಅಧರದಲೂದಂತಿರೆ ರಂಗಾ
ಸಿರಿಯರಸನು ಸಿರಿಪತಿ ರಂಗವಿರಲ ಸರಸದಿ ವೇಣುನಾದ ಮಾಡಿದೆ

೪

ರಾಗ: ನಾಟ ತಾಳ: ಖಂಡಘಾಪು

ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನ ಶ್ರೀ ಮಕುಟಕೆ ಶರಣು [ಪ.]

ಶಿರದಲ್ಲೊ ಪ್ಪುವ ನೀಲಕುಂತಳಕೆ ಶರಣು
ಸಿರಿ ಸಹೋದರನರ್ಥದವಳಿಗೆ ಶರಣು [ಅ.ಪ.]

ಸೊಂಪು ನೋಟದ ಚೆಲುವ ಸೋಗೆಗಣ್ಣಿಗೆ ಶರಣು
ನಂಪಿಗೆಯ ಕುಸುಮಸಮ ನಾಸಿಕಕೆ ಶರಣು
ಗುಂಪುರತ್ನದ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳಿಗೆ ಶರಣು
ಇಂಪುದರ್ಪಣನಿಭ ಕವೋಲಗಳಿಗೆ ಶರಣು ೧

ಕುಂದಕುಟ್ಟಿಲ ಪೋಲ್ವ ದಂತಪಂಕ್ತಿಗೆ ಶರಣು
ಅಂದವಾಗಿರುವ ಬಿಂಬೋಪ್ಪಕೆ ಶರಣು
ಚಂದ್ರಿಕಾನಿಭ ಮಂದದ್ವ ಮಂದಹಾಸಕೆ ಶರಣು
ನಂದಗೋಪನ ಮಂದದ್ವ ಕಂದನಿಗೆ ಶರಣು ೨

ಅಬ್ಬ ನಾಭನ ದಿವ್ಯ ಕಂಬು ಕಂಠಕೆ ಶರಣು
ಅಬ್ಬ ಮುಖಿಯಿರುವ ವಕ್ಷಸ್ಥಳಕೆ ಶರಣು
ಕುಬ್ಜೆಯನು ಡೊಂಕ ತಿದ್ದಿದ ಭುಜಗಳಿಗೆ ಶರಣು
ಅಬ್ಬ ಜಾಸನ[ನ] ಪೆತ್ತ ನಾಭಿಗೆ ಶರಣು ೩

ರನ್ನ ಗಂಟೆಗಳಿರುವ ನಿನ್ನ ಕಟಿಗೆ ಶರಣು
ಪೊನ್ನ ಕದಳಿ ಪೋಲ್ವ ತೊಡೆಗಳಿಗೆ ಶರಣು
ಪುನ್ನಾಗ[ಕ]ರ[ಗಿ]ತ್ತ ದ್ವಯ ನಿತಂಬಕೆ ಶರಣು
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಣವ ಸಮಜಾನುವಿಗೆ ಶರಣು ೪

ಮಂಗಳ ವೈಭೋಗಂಗಳ ಅಂಘ್ರಿದ್ವಯಕೆ ಶರಣು
ತುಂಗ ಕುಚಗಳ ಪಿಡಿದ ಕರಗಳಿಗೆ ಶರಣು
ಪೊಂಗೊಳಲನೂದುವಾ ಅಂಗುಲಿಗಳಿಗೆ ಶರಣು
ರಂಗವಿರಲನ ಸರ್ವಾಂಗಕೆ ಶರಣು ೫

ಅನುಬಂಧ ೫
ಅಂಕಿತವಲ್ಲದ

ರಂಗವಿಠಲಾಂಕಿತವಾಗಿ ಮಾಪೆಟ್ಟಿರುವ ಕೃತಿಗಳು

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಕೃತಿಯ ಪಲ್ಲವಿ	ಮೂಲ ಅಂಕಿತ	ರಂಗವಿಠಲಾಂಕಿತ
೧.	ಅಲ್ಲದ ಕರ್ಮವ ಅಚರಿಸಿದವ ಕೆಟ್ಟ	ಪುರಂದರವಿಠಲ	೨
೨.	ಮಣವೆಂಬ ಸೂತಕವು ಬಹು ಬಾಧೆ ಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ	ಪುರಂದರವಿಠಲ	೧
೩.	ಎನ್ನ ಮ್ಮ ಕಲ್ಲಬಿಡೆ ಈ ಧೋತ್ರವ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಗೆಯಬೇಕು	ಚೆನ್ನ ಕೇಶವ	೧
೪.	ವಿನಾಯಿತು ಈ ರಂಗಗೆ ನೋಡಿರಮ್ಮ	ಪುರಂದರವಿಠಲ	೧
೫.	ಕಳ್ಳನೆಂದು ದೂರುತಾರೆ ಗೋಪ್ಯ ಮ್ಮ ಕೇಳಿ	ಪುರಂದರವಿಠಲ	೨
೬.	ಕುರುಡುನಾಯಿ ಸಂತೆಗೆ ಬಂತಂತೆ	ಪುರಂದರವಿಠಲ	೧
೭.	ನಲಿದಾಡೆ ಎನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ಮೇಲೆ ಸರಸ್ವತಾದೇವಿ	ಪುರಂದರವಿಠಲ	೨
೮.	ಜಿನಕನನೊಲೆ ನವ್ವ ಕುಲುಕಿ ನಡೆಯುವವನ	ಪುರಂದರವಿಠಲ	೨
೯.	ಬೆಲ್ಲದ ಕಟ್ಟೆಯ ಕಟ್ಟಿ ಜೀವಿನ ದೀಪವ ಚಿತ್ತಿ	ಪುರಂದರವಿಠಲ	೨
೧೦.	ಮಾಯವಾದಿ ಗಂಡನೊಲೆ ನೆ	ಪುರಂದರವಿಠಲ	೨

ಅನುಬಂಧ ೬
ಲಘು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

ಲಘು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧

ಈ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನೆಚ್ಚಿ ಕೆಡಬಾರದೆಂಬುದೇ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ, ದಾಸರು ಹಾಗೆ ಐಹಿಕ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೇ ನಂಬಿ ಕೆಟ್ಟ ನರಕಾಸುರ, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ, ದುರ್ರೋಧನ, ನಹುಷ ಮೊದಲಾದವರ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮ ವರ್ತನೆಯನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿರುವರು. ಈ ರೀತಿ ಮಾಡದೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣಶಾಲಿಗಳಾದ ಧುವ, ವಿಭೀಷಣ, ಹನುಮಂತರು ಹೇಗೆ ಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಗಳಿಸಿದರೋ ಹಾಗೆಯೇ ರಂಗವಿರಲನನ್ನು ನಂಬಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕೆಂದು ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವರು.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ: ವಿಕಟ—ಡೊಂಕು, ವಕ್ರ—ಷೋಡಶ ಸಹಸ್ರ—ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ. ನರಕಾಸುರ: ವಿಷು ವರಾಹಾವತಾರವನ್ನು ತಾಳಿದಾಗ ಆತನ ದೇಹದಿಂದ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕಿದ ಜೀವರಿನ ಹನಿಯಿಂದ ಭೂದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಭೂದೇವಿ ತನ್ನ ಮಗನ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಷು ವನ್ನು ಬೇಡಿ ವೈಷ್ಣವಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು. ಈ ಆಸ್ತ್ರದಿಂದ ನರಕಾಸುರನು ಅಜೇಯನೆನ್ನಿಸಿ ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ. ಈತನಿಂದ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಉಪಟಳ ಮೊದಲಾಯಿತು ಆಗ ಇಂದ್ರನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ದೂರು ಹೇಳಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನರಕಾಸುರನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಮುರಾಸುರನನ್ನೂ, ನರಕಾಸುರನನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿದನು (ಪುನಾಚೂ. ಪು. ೩೫೦) ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ: ಚಂದ್ರ ವಂಶದ ಕೃತವೀರ್ಯರಾಜನ ಮಗನಾದ ಇವನಿಗೆ ಅರ್ಜುನನೆಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಅದ ರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ಎಂದು ಕರೆಯು ವುದುರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಇವನು ದತ್ತಾತ್ರೇಯನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಅಜೇಯತ್ವವನ್ನೂ, ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳು ಲಭಿಸುವ ವರವನ್ನೂ ಪಡೆದನು. ಇವನಿಂದ ಸಾಧು ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆಗಳಾದುವು. ಒಮ್ಮೆ ರಾವಣನು ಬಂದು ಇವನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಸೋತು ಕೈಸೆರೆಯಾದನು. ಅನಂತರ ರಾವಣನ ತಂದೆಯಾದ ಪುಲಸ್ತ್ಯನು ಬಂದು ಬಿಡು ಹೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು ಜಮದಗ್ನಿಯ ಗೋವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಇವನು ಮುನಿಯ ಆತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರವನ್ನೂ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಿಸಿ ನಡೆದ ಮರ್ವರ್ತನೆಗಾಗಿ, ಪರಶುರಾಮನು ಕುಸಿತನಾಗಿ, ಇವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು (ಪುನಾಚೂ. ಪು. ೩೫೪). ಶಾರೆ—ಸೇರೆ, ಒಂದು ಬೊಗಸೆ. (ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ರೂಪದ ಪ್ರಯೋಗ). ನಹುಷ— ಊರ್ವಶೀ, ಪುರೂರವರ ಮೊಮ್ಮಗ (ಆಯುವಿನ ಮಗ). ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ತನನ್ನು ಕೊಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗೆ ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಹೊರಟಿರಲು, ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಇಂದ್ರಪದವಿಗೆ ಅರ್ಹನಾಗಿದ ನಹುಷನನ್ನು ಪಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದರು. ಆಗ ನಹುಷನು ಶಬೀದೇವಿ ಯನ್ನು ಕಾಣಲು, ಸಪಮುಷಿಗಳು ಹೊತ್ತು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟನು. ನಡು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಯ ರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲು ಅವರಿಂದ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ಪರೂಪ ತಾಳಿದನು. ಕಡೆಗೆ, ಧರ್ಮರಾಜನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಈ ಸರ್ಪಜನ್ಮದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತ ನಾದನು (ಪುನಾಚೂ. ಪು. ೩೫೩/೩೫೪). ದಂಡಿಗೆ—ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ.

ಧ್ರುವ: ಉತ್ತಾನಪಾದರಾಜನ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಸುನೀತಿಯ ಮಗ. ಒಮ್ಮೆ ಇವನು ತನ್ನ

ತಂದೆಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರಲು, ಅವನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಾದ ಸುರುಚಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಅವನನ್ನು ಆಸಾಯಿಯಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆಳೆದು, 'ನೀನು ರಾಜನೆತೊಡೆ ಏರಬೇಕಾದರೆ, ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ದೇವರಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಾ' ಎಂದು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದಳು. ಬಾಲಕನಾದ ಧ್ರುವನು ಆ ಮಾತನ್ನೇ ನೆಚ್ಚಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡನು. ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿ ಮೆರೆದುದಲ್ಲದೆ, ಆ ತರುವಾಯ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವತಾರೆ ಎಂಬ ಶಾಶ್ವತ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. (ಭಾಗವತ, IV, ಅ. ೮-೧೪).

ವಿಭೀಷಣ ರಾವಣ, ಕುಂಭಕರ್ಣರ ತಮ್ಮ. ತನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರಂತಲ್ಲದೆ ಈತನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪ್ರಕೃತನಾಗಿ, ರಾವಣನ ಸಂಹಾರನಾದ ಬಳಿಕ ಲಂಕೆಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದನು.

ಹನುಮಂತ. ಅಂಜನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ವಾಯುವಿನ ಅಂಶ. ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನೆನ್ನಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಭಕ್ತನೆನ್ನಿಸಿದನು ದಾಸ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಹನುಮಂತನೇ ಪ್ರತೀಕ.

೨

ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆರ್ತಭಾವವನ್ನು ಎದೆಕೆರೆಗುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ನಾನಾ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ನೊಂದು, ಬೆಂದು, ತೊಳಲಿ, ಬಳಲಿ ಈಗ ಯಾವುದೋ ಪುಣ್ಯಬಲದಿಂದ ಮಾನವನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ತಮಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಸಲಹೆ ಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅನ್ನಕ ಭಯದ್ರವಿಣ ಆವನ್ನಕ ನಿನ್ನ ಚರಣರತಿ ದೊರಕೊಳ್ಳದೋ : ಎಲ್ಲಿಯತನಕ ಭಗವಂತನ ಪಾದದ ಸವಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದೋ ಅಲ್ಲಿಯತನಕ ಈ ಶರೀರದ ಸಲುವಾಗಿ ಭಯ, ಶೋಕ, ಲೋಭ, ಲಾಭ, ನಾನು, ನನ್ನದು ಎಂಬ ನಾನಾ ತೆರನಾದ ಬಾಧೆ ಮತ್ತು ಅಭಿಮಾನಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಬಿದ್ದಿರಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವರು.

ಬೆಲೆಗೆ ಹೋಗದು ಸರಕು ನಡಿಲದಯ್ಯಾ ಹರಿಯೆ ರಂಗವಿರಲ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವ್ರತ, ಜಪ, ತಪ, ಯಾಗ ಮೊದಲಾದ ಕೇವಲ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ಅದು ಲಭಿಸದೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಪಾರಿಯಾದವನಿಗೆ ತನ್ನ ಪದಾರ್ಥವು ಖರ್ಚಾಗದೆ ಹೋದರೆ ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಬರುವಂತೆ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಜಪತಪಾದಿಗಳು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವೊಂದೇ ಕಾರಣ ಎಂಬ ಭಾವವಿರೂಪಣೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ.

ಕಠಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಭವ—ಜನ್ಮ. ಚರಣರತಿ—ಪಾದದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ. 'ಅನ್ಯಂತ' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗ ಹಾಡಿನ ಧಾಟಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮಾರ್ಪಾಡು. ಪೊರೆ—ರಕ್ಷಿಸು ಅನ್ನಕ—ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ. ಭಯದ್ರವಿಣ—ಭಯಕಾರಕ ವಿತ್ತ (?). ಹಮಿಕೆ—ಅಹಂಭಾವ. ಅವನ್ನಕ—ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ. ನೆಮುಗೆ—ಆಶ್ರಯ ನೀಕರಿಸು—ತಿರಸ್ಕರಿಸು. ಕಂಡರ್ಪ—ಮುನ್ನಭ ವಂದಾರಕಾಧೀಶ—ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯ ತುತಿಮು—ಸ್ತುತಿಮು. ಹಾರಿಹಾರಿ—(√ ಪಾರ್) ನೋಡಿ ನೋಡಿ, ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ. ದುರಿತ—ಕೆಟ್ಟ. ಅಟವಿ—ಅಡವಿ ತಾಪತ್ರಯ—ಅಧಿದೈವಿಕ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಆಧಿಭೌತಿಕಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ತಾಪಗಳು. ದಾವಾನಲ—ದಾವಾಗ್ನಿ, ಕಾಡುಕೆಡ್ಡು.

೩

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪರಮಾನಂದ. ಪ್ರಕೃತ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಗೋಪಿಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಬಾಲಗೋಪಾಲನ ಪುಟ್ಟ ಪಾದವು ತನಗೆ ಲಭಿಸಿ ತೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿ, ಆ ಪಾದದ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವಳು. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ವಿನ ಪಾದಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಆ ಪಾದಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದ ಹಲವಾರು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಂಬಿ ಚಕ್ರ ವಾದವು - ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಒಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಿ ಬಾಗಿರಧಿಯ ವಡೆದ ವಾದವು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ವಾಮನನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ, ಬಲಿಯಿಂದ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೇಡಿ, ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಅಕಾಶವನ್ನೂ ಪಡೆದ ಬಳಿಕ ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಬಲಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಸುತಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಪಾದ ಅಕಾಶವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ, ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅದರ ಉಗುರಿನ ಕಾಂತಿ ತೋರಿಬರಲು, ಬ್ರಹ್ಮನು ನೀರಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದನು, ಅಗ ಆ ನೀರು ಗಂಗೆಯಾಗಿ ಹರಿಯಿತು (ಭಾಗವತ, VIII, ಅ. ೧೮-೨೩.)

ಬಂಡೆಯ ಬಾಲೆಯ ಮಾಡಿದ ಉದ್ದಂಡ ವಾದವು : ಶಿಲೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಅಪಲಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಪಾದಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಟಾಸುರ : ಕಂಸನ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಈತನು ಕೃಷ್ಣನ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಂಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸುಳಿದನು. ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒಡೆಯಲು, ಬಂಡಿಯು ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ, ಶಕಟಾಸುರನು ಸತ್ತನು (ಭಾಗವತ, X, ೭)

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಪಂಕಜಾಸನ—ತಾವರೆಯ ಹೂವನ್ನೇ ಸೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮ. ಅಂಕ—ತೊಡೆ ಅಂಡಜ—ಹಕ್ಕಿಯಾದ ಗರುಡ.

೪

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಮನುಷ್ಯನ ಅಗುಹೋಗುಗಳೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಇಹಾಂಗೆ ಇರುವೆನೋ ಹರಿಯೇ ಎನ್ನ ದೊರೆಯೇ' ಎಂಬ ಇಲ್ಲಿನ ಪಲ್ಲವಿ ಗಾದೆ ಮಾತಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯ ಪೂರ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಹೇಗೆ ಸುಖಕರವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ, ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಆತನ ಮಮತೆ ತಪ್ಪಿದ ಬಳಿಕ ಬಾಳು ಹೇಗೆ ದುಃಖಕರವಾಗುವುದೆಂದೂ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯೂ ಮನುಷ್ಯನ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ರಾಜಭೋಜನ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರ, ಸುಖನಿದ್ದೆ ಮತ್ತು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿನ ಮೆರೆವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ದಾಗಿದೆ.

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಶಾರ್ಙ್ಗೋದನ—ಅನ್ನ (ಶಾಲಿ—ಬತ್ತ, ಓದನ—ಅನ್ನ), ಹರಿವಾಣ—ತಟ್ಟೆ. ಕಪಿಲಹರೇ—ಹರಿಯು ಎತ್ತಿದ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಾವತಾರವೂ ಒಂದು ಕರ್ಮಮುಕ್ತಜಾತ ಮತ್ತು ದೇವಹೂತ ದೇವಿಯವರಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಕಪಿಲನಾಮಕನಾಗಿ ಜನಿಸಿ, ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಸಾಂಖ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು (ಭಾಗವತ, III, ಅ. ೨೪). ಕರ್ಪದಕ—ಸಣಕವಡೆ ಚಂದ್ರಶಾಲಿ—ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಶಿಲೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಮಹಲು. ಮಂದರೋದ್ಧರ—ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವವನು. ನರಯಾನ—ಆಳುಗಳು ಹೊತ್ತು ನಡೆವ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ. ಚರಣರಕ್ಷೆ—ಪಾದರಕ್ಷೆ. ಗಂಗಾಜನಕ—ವಿಷ್ಣು. ಅನಂಗಬಾಣ—ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣ.

೨೫

ಭಕ್ತನಾದವನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಐಹಿಕ ಸುಖಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನೀಡೆಂಬುದಾಗಿ ಎಂದೂ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕಾಯುವ ಭಾಗ್ಯ ದೊರೆತರೆ ಅಷ್ಟೇ ಅವನಿಗೆ ಸಾಕು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಇಲ್ಲಿನ ಕೀರ್ತನೆಯ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತು. ಅಷ್ಟೂ ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತನ ಗತಿ ಯೇನು, ಎಂಬ ಹತಾಶೆಯ ಧ್ವನಿಯೂ ಇಲ್ಲಿನ ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಆಯಾ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವನ ಅಸಿ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ- ಗ್ರಾಸ—ಅಹಾರ, ಊಟ ವಾಸ—ವಸತಿ, ಮನೆ. ವಿಷಯಂಗಳು—ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಲಾಷೆ. ನಾಗಶಯನ—ಅದಿಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು.

೨೬

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠ ದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಈ ತೆರನಾದ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ತುತಿಗಳು ಈ ಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ.

ವಾದಿಕಿಮಿರ ಮಾತಾಂಡನೆಂದೊಂದಿದ .ವ್ಯಾಸರಾಯ : ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ರಲ್ಲಿ ವಾಸಂಗಮಾಡಿ, ದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆನ್ನಿಸಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ವರೆಗೂ ಸಂಚರಿಸಿ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ಸಂಗತಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪಕ್ಷಧರಮಿಶ್ರ, ಗದಾಧರಮಿಶ್ರ, ನರಸಿಂಹಯೋಗಿ, ಲಿಂಗಣ ವೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಜಯಪ್ರಕ್ರಿಯೆನ್ನು ತಂದು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೇಳಿಕೆಯೇ ಇದೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಗಂಡರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಹೇಳಿರುವ ಈ ಮಾತುಗಳು ಎಷ್ಟು ಅರ್ಥಪೂರ್ವಕವಾಗಿವೆಯೆಂದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ವಾದಿಶರಭ ಭೇರುಂಡರೂ ಹೌದು, ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ರೂ ಹೌದು.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ- ವಾದಿಕಿಮಿರ—ವಾದಿಗಳೆಂಬ ಕತ್ತಲೆ ಮಾತಾಂಡ—ಸೂರ್ಯ. ವಾದಿಶರಭ ಭೇರುಂಡ—ವಾದಿಗಳೆಂಬ ಶರಭವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಭೇರುಂಡಪಕ್ಷಿ ಹೆಮ್ಮು—ಅಹಂಕಾರ. ಸುಮ್ಮಾನ—ಸಂತೋಷ.

೨೭

ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಧುರೆಗೆ (ಮಧುರಾ ಎಂಬ ಊರಿನ ಹೆಸರು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುರಾ ಎಂದೇ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅ ರೂಪವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದೆ) ಹೋದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೆನೆದು, ವಿರಹದಿಂದ ನೊಂದು ಬಿಂದು ವಿಹ್ವಲಿಸುವ ಗೋಪಿಯರ ಚಿತ್ರ ಮನ ಕರಗುವಂತೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಬೃಂದಾವನದ ಚೇತನಾಚೇತನವನುಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ಇರವನ್ನು ಕಾಣಬಲ್ಲ ಈ ಗೋಪಿಯರು ತಮಗೆ ಒದಗಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ಅಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸುವುದೆಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ತಮ್ಮನ್ನು ತೊರೆದು ಹೋಗಿರುವನೆಂದೂ, ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ರತಿವಿವಗ್ಧರಾದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿರುವನೆಂದೂ ವ್ಯಭೇಷಡುವರು.

ಬಡುವರು ಅಧನರ ಗಣಿಕೆಯರು . ರಂಗವಿರಲನು ಕರುಣೆಯೆ : ಈ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ, ಹೇಗೆ ಒಂದು ವಸ್ತು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಾಗಲು ಅದು ತ್ಯಾಜ್ಯವೆನ್ನಿಸುವುದೆಂಬ ಚಿತ್ರ ಚೆನ್ನಾಗಿ

ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ನಿರ್ಧನರಾದವರನ್ನು ಗಣಕೆಯರು ತ್ಯಜಿಸುವರು. ಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡಮರಗಳನ್ನು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕಡೆಗಣಿಸುವುವು ಕಾಡುಗಿಡು ಹತ್ತಿದ ಅಡವಿಯನ್ನು ಮೃಗಗಳು ತ್ಯಜಿಸುವುವು. ಜಾರನಾದವನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೂಡಿದ ಬಳಿಕ ಕೈಬಿಡುವನು ಇದೇ ರೀತಿ, ಈವರೆಗೆ ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ನಲಿದು, ಕುಣಿದು, ಸರಸದಿಂದಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇನ್ನು ತಮ್ಮನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ ಇದೇ ನಿರೂಪಣೆ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ (೫, ಅ. ೪೭).

ಪೊಂದೇರದಲ್ಲಿಯವ್ವಾ ಬಂದಿದೆ ವಜ್ರದೊಳಗೆ ಅಂದಿನ ಕ್ರೂರನೊಬ್ಬಕ್ರೂರನು ಮರಳಿ ಬಂದನೋ : ಈ ಗೋಪಿಯರು ವಿರಹದಿಂದ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರಲು ಹೊನ್ನಿನ ತೇರು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುವರು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕರೆದೊಯಲು ಬಂದಿದ್ದ ಅಕ್ರೂರನ ನೆನಪಾಗುವುದು. ಹೆಸರು ಅಕ್ರೂರನೆಂದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದ ಕೆಲಸ ಅವರಿಗೆ ಸಹಿಸಲಸದಳವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಚೆಮ್ಮತ್ತಾರವಾಗಿ ಅವನನ್ನು 'ಕ್ರೂರ'ನೆಂದೇ ಟೀಕಿಸುವರು.

ಇತ್ತಲಟ್ಟಿದನೆ ಉದ್ಭವ ನಿನ್ನ ಗೋವಳಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಗೆ ತೆರಳಿ ಕಂಸನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ, ಅ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ತಿಳುಹಿಸಲು ಬಂದನು ಈತನು ವಸುದೇವನ ತಮ್ಮನಾದ ದೇವಭಾಗನ ಮಗ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿಯೋಜನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನಿಂದ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು (ಪುನಾಜ್ಞಾ. ಪು. ೫೪)

ಒಂದಳಿ ಒಂಗಳೆ ಜನರಿಗೆ ಹಿತವನು ಪಿಂಗಳೆ ಒಬ್ಬ ವೇಶಿ. ಅದರೆ ಆಕೆ ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಧರ್ಮ ಕೃತುಗುಣವಾಗಿ ಆಯಾ ದಿನ ಬಂದ ವಿಟರನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸತ್ ರಿಸಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಈಕೆಯ ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಜರ್ಜರಿತ ವೃದ್ಧನ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಆರುಣೋದಯದಲ್ಲಿ ಶರೀರ ತ್ಯಾಗಗೈದವನಂತೆ ನಟಿಸಿದನು ಪಿಂಗಳೆ ನೊಂದುಕೊಂಡು ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವಳ ಅ ಸೇವಾರ್ಥಮಕ್ಕೆ ಸುಪ್ರೀತ ನಾಗಿ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದನು. ಪಿಂಗಳೆ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ "ಎಲೈ ದೇವನೇ ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಹಿಮಾಸಮೇತ ನನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು" ಎಂದು ಬೇಡಿದಳು. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿ, "ನೀನು ಈ ದೇಹದಿಂದಿರುವುದು ಈ ಕೋರಿಕೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ನೀನು 'ಗಂಡಕೀ' ಎಂಬ ನದಿಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದೆಂದು ನಾನು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಜನಿಸು ತೇನೆ" ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತನು

ಕರಿಸ ತಬ್ಬಗಳ ಅರ್ಧ : ನದಿ ಪುಳಿನ—ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಮರಳು. ಶುಕವಿಕರವ— ಗಿಳಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಧ್ವನಿ ರತಿವಿದಗರು—ಕಾಮಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರು. ಅಥನರು—ನಿರ್ಧನರು, ಹಣವಿಲ್ಲದವರು. ಗಣಕೆ—ಸೂಳೆ ದ್ವಿಜಗಣ—ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಿಂಡು. ದಳ್ಳುರಿ—ಕಾಡುಗಿಡು. ಜಾರ—ವಿಷಯಲಂಪಟ, ಹಾದರ ಮಾಡುವವನು. ಕುಂದಕುಸುಮ—ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹೂ. ಶಶಾಂಕ—ಚಂದ್ರ. ಆರವಿಂದ—ಕಮಲ. ಕಂದರ್ಪ—ಮನುಷ್ಯ ಶರದಟ್ಟುಳಿ—ಬಾಣದ ಹಾವಳಿ ಪೊಂದೇರು—ಚಿನ್ನದ ರಥ. ವ್ರಜ—ಗೋಕುಲ ಹರಲಿಗ—ಅಶವಾದಿ. ಅರ್ಥಕೃತ ಸ್ನೇಹ— ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯ ಸ್ನೇಹ. ಅಳಿದುಂದಿ. ನೇಹ < ಸ್ನೇಹ. ರಕ್ತಿ—ಪ್ರೀತಿ ಅಂದರಿದು—ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದು. ಅಸು—ಪ್ರಾಣ ಮಾರುಹೋಗು—ಮರುಳಾಗು.

೮

ಹರಿದಾಸರು ತಮಗೆ ಉತ್ತಮರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ದೇವರಲ್ಲಿ ಬೇಡುವರು. ಅವರಿಗೆ ಜನಾಂತರಗಳ ಕೋಟಲೆ, ಹೀನಜನರೊಂದಿಗೆ ಅಟಿಪಾಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ತಾವು ನೊಂದಿರುವುದಾಗಿ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ದೇವರಲ್ಲಿ ಅಜಲವಾದ ನಂದಿಕೆಯಿರಲು ಬೇರಾವ

ಭಯವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಈ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಮ್ಮನ್ನೂ ಸಲಹುವನೆಂದೂ ಭರವಸೆಯಿಂದಿರುವರು.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ . ಶಾಸ್ತ್ರ—ನಾಯಿ ಮುರವೈರಿ—ಮುರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದವನು. ಪನ್ನ ಗಾಥಾ—ಅದಿಶೇಷನನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು.

೯

ಎಲ್ಲಿಯೋ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಅಟವಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಗೋಪಿಯು ಅತ್ಯಂತ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಮಾತಾಡಿಸುವಳು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಲು, ಸಕ್ಕರೆ, ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲೆಯರು ಇರಲು, ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಗುವಳು ಅವನ ಸಾಂದರ್ಭವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಳು. ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕಿದಾಗ ಕಣ ಗೆ ಕಾಣದೆ ಹೋಗಲು ತನಗಾದ ಅತಂಕವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಳು. ಗೋಪಿಯ ಈ ಕಳವಳದ ಚಿತ್ರ ಮನ ಸೆಳೆಯುವಂತಿದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಅಲಯ—ಮನೆ ಚಿನಾಲು—ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಸಿದ ಹಾಲು ಬಟ್ಟೆ ಮತ್ತು—ದುಂಡಾಗಿರುವ ಮತ್ತು . ಅಪ್ಪದಿಕ್ಕು—ಪೂರ್ವ, ಪಶ್ಚಿಮ, ಉತ್ತರ, ದಕ್ಷಿಣ, ವಾಯವ್ಯ, ಆಗ್ನೇಯ, ನೈಋತ್ಯ ಮತ್ತು ಈಶಾನ್ಯ.

೧೦

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯೂ ಅಟವಾಡಿ ಬಂದ ಬಾಲಗೋಪಾಲನನ್ನು ಕುರಿತುದೇ ಆಗಿದೆ. ಅದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಗೋಪಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಾನಾ ತೆರನಾಗಿ ಅಕ್ಷೇಪಿಸುವಳು ಬಳಲಿ ಬಂದ ಕೃಷ್ಣನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆವರಿನ ಬೊಟ್ಟು ಸಾಲಸಾಲಾಗಿ ಇರುವ ಚಿತ್ರವೂ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊಸ ಮಾತು ಹಬ್ಬಿರುವ ಸಂಗತಿಯೂ ಅಕರ್ಷಕವಾಗಿವೆ ಈ ಪೋರ ಕೃಷ್ಣನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಸರಸವಾಡಲು ಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಉಂಗುರ, ಪದಕಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಸುದ್ದಿ ಅವನ ತುಂಟತನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಂತಿದೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತ ಗೋಪಿಯ ಅಕ್ಷೇಪಣೆ ಅವಳ ಅಕ್ಕರೆಯ ಅಳವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ . ನೊಸಲು—ಹಣೆ ಪುಸಿ—ಸುಳ್ಳು. ರಕ್ಕು—ಮೋಸ. ನಗೆಗೀಡು—ನಗೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗು

೧೧

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಗೆ ತೆರಳಿದ ಬಳಿಕ, ಆಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಲಿದ ಗೋಪಿಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದೇ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ವಸ್ತು. ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ಶರೀರವೇ ಹೊರೆಯಾಗಿದೆ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಹೊಪಿನ ಹಾರವೂ ಭಾರವಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಜನಕನಾದ ವಿಷ್ಣು ಆಕೆಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿ ತಾನು ಮರೆಯಾಗಿರುವುದು ತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ ಆಕೆಗೆ ತನಗೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದೀ ತೆಂದು ಎನ್ನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಮಂದಾನಿಲವು ಆಸಹನೀಯವಾಗಿದೆ. ಗಿಳಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಉಲಿಯಿಂದ ನೊಂದಿದಾಳೆ. ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳು ತಡೆಯಲಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸಿವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಲ್ಲದ ಬೃಂದಾವನ ಬೇಸರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ತನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ವನದೊಳಗೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುವಳು.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ತನು—ಶರೀರ. ಮಾರನಯ—ಮನುಷ್ಯ ಜನಕನಾದ ವಿಷ್ಣು, ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂಬು—ಬಾಣ. ನಿಲ್ಲದೆ ರಂಗ ಪೋದ ಮಧುರಗೆ ಬಿಲ್ಲ

ಹಬ್ಬದ ನೆವನ ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರು ಕಂಸನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಬಿಲ್ಲ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು ಅಲ್ಲಿ ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಒದಗಿ ಬಂದು ಚಾಣೂರ ಮುಷ್ಠಿಕರೊಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಕಡೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಂಸನನ್ನೇ ಧ್ವಂಸಮಾಡುವನು. (ಭಾಗವತ, ೫, ಅ ೪೦-೪೪). ಶುಕ್—ಗೀ, ಏಕ—ಕೋಗಿರೆ ಈಡಾಡಿ—ತೋರಿಸು. ಅಂಗಜ—ಮನ್ಮಥ

೧೨

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ, ಒಟ್ಟು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು. ಇದು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಕೃತಿ. “ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ನೋಡೆ ದಂಥ ಕಣ್ಣು ಗಳಿದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?” ಎಂಬ ಉದಾರದಲ್ಲಿ ಈ ರಚನೆ ಮೊದಲಾಗಿದೆ. ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನಂದದಿಂದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನನ್ನು ನೋಡದಿದ್ದರೆ ಈ ಬದುಕು ವಿಫಲವೆಂಬ ದಾಸರ ಹೇಳಿಕೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಕಾವೇರಿ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಪಾದದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಗಂಗೆಗೆ ಸಮಾನ, ಅಲ್ಲಿಯ ನದಿಯ ಸ್ನಾನ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಬಳಸಿರುವ ವಿರಜಾ ನದಿಯ ಸ್ನಾನದಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಶ್ರೀರಂಗ ನಾಥನ ದೇವಾಲಯವೇ ವೈಕುಂಠ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಪರವಾಸುದೇವ. ಸರ್ವಾರ್ಥರಂಗವೆಂದೆ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನು ಮಿಯ ರಥೋತ್ಸವವೂ ಇಷ್ಟೇ ವೈಭವಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ: ಹರಿಪಾದೋದಕ—ಗಂಗೆ. ಹೀರ—ವಜ್ರ ವೈಜಯಂತಿ—ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಮಾಲೆ. ತೋರ—ದೊಡ್ಡ. ವಿರಜಾನದಿ—ಜೀವಿಗಳ ಲಿಂಗದೇಹವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ನದಿ.

೧೩

ಇದೊಂದು ಸಂವಾದದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೂ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಯಾರು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಯವನು ಎನ್ನುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತು. ಭೀಷ್ಮಕನ ಮಗಳಾದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ವಿವಾಹವಾಗಿದರೆ, ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ತಂದೆಯಾದ ಸತ್ಯಾಜಿತನೇ ಮನವೊಪ್ಪಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಂವಾದ ಬಹಳ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲು ಅಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಒಡಗೂಡುವನು.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ: ಕಂಜನೀತ್ರೆ—ತಾವರೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳು ಮಂಜುಳಗಾತ್ರ—ಮನೋಹರವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳು. ಕುಂಜರ—ಅನೆ. ಲಜ್ಜೆ—ನಾಚಿಕೆ ಮುರಹರ—ಮುರನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ಒಂದು ಮಣಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸ್ವಮಂತಕಮಂಜಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನೆಂಬ ಆಪತ್ತು ತಿಳಿಯ ಬಂದುದರಿಂದ ಅವನು ಅದನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯ ವರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಕಾದಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಗ ಅವನು ಸತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಪ್ರಸೇನನನ್ನೂ, ತರುವಾಯ ಒಂದು ಸಿಂಹವನ್ನೂ ಕಂಡು, ಕಡೆಗೆ ಜಾಂಬವಂತನ ಗುಹೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಮಂಜಯನ್ನು ಕಂಡನು ಜಾಂಬವಂತನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಸ್ವಮಂತಕಮಂಜಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಸತ್ಯಾಜಿತನಿಗೆ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಅಗ ಸತ್ಯಾಜಿತನು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದನು (ಭಾಗವತ, ೫, ಅ ೫೬).

ಶತಧನ್ವನ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಕೊಂಡನೆ: ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಶತಧನ್ವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯು ಗಾಢಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ

ದಲ್ಲದೆ ಅಕೆಯ ತಂದೆಯಾದ ಸತ್ಯಾಜಿತನನ್ನು ಕೊಂದ ಶತಧನ್ಯನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನು (ಭಾಗವತ, ೫, ೫೭-೫೮) ವೀಂದ್ರಗ—ಗರುಡನ ಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸುವ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು.

ವೀಂದ್ರಗ ಎನಗೆ ಪಾರಿಜಾತ ತಂದ ರುಕ್ಮಿಣಿ. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಪಾರಿಜಾತ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸವತಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಕುಸಿತಳಾದ ಸತ್ಯ ಭಾಮೆಯು ಬಯಸಲು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅದನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವನು (ಪುನಾಜೂ. ಪು. ೫೮೦/೫೮೨). ಭೈಷ್ಠಿ—ಭೀಷ್ಮಕನ ಮಗಳಾದ ರುಕ್ಮಿಣಿ.

೧೪

ಈ ಉಗಾಘೋಗದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಮರ್ಪಣದ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮೇಲೂ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವಾಗದಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತ ನಿಗಾಗುವ ಬೇಗುದಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. 'ಸರಕು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸುಂಕವುಂಟೆ ದೇವ' ಎಂಬ ಗಾದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಬಹಳ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೧೫

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖದುಃಖಗಳೆರಡೂ ಉಂಟು ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ. ದುಃಖವು ರಾತ್ರಿಯಂತಾದರೆ, ಸುಖವು ಬೆಳುದಿಂಗಳಿನಂತೆ. ಇವೆರಡು ಕೂಡಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಸತ್ಯಸಂಧರಾದ ಭರ್ಮರಾಯ ಮತ್ತು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಂಥವರು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು ದೇವನಾದ ಕೃಷ್ಣನೂ ಬಂದಿಯ ಬೋವನಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಎಂದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದವರ ಪಾಡೇನು? ದ್ರಾಪದಿಯಂತಹ ರಾಜಕುಮಾರಿ ವಿರಾಟನರಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೇಷ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು, ಹೆಸರು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ತೊತ್ತಾಗಿ ದುಡಿಯಬೇಕಾಯಿತು.

ಮನುಷ್ಯನಾದವನು ಸಿಕ್ಕಿವಂತನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವರು ಅತನು ತನ್ನ ಅಸಿ ಪಾಸಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದರಿದ್ರನಾದ ಒಡನೆಯೇ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಭೋಗವಿರಾಸಗಳೆಲ್ಲ 'ಮೂರು ದಿನದ ಭಾಗ' ಎಂದು ದಾಸರು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವರು ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳ ವೆಟ್ಟು ತಗುಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ದಂಡತೆತ್ತಾಗಲೆ 'ರಂಗವಿರಲನೆ ಸರಿ' ಎಂಬ ಅರಿವುಂಟಾಗುವುದು ಎಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಲೆತ್ತ—ಪಗಡೆ. ಬಂಡಿ ಬೋವ—ಬಂದಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವವನು, ಸಾರಥಿ ಕೊಂಡ—ಅಗ್ನಿಯ ಕುಂಡ, ಬೆಂಕಿಯಿರುವ ಹಳ್ಳ. 'ಒಂಟಿಯಂತೆ ಗೋಣ ಮೇಲಿತ್ತುವರು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಔದಾಸೀನ್ಯದ ಭಾವ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಉಂಟಾದತನ' 'ಬೆಂಬಲತನ' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿವೆ ಇಂಬು—ಅಶ್ರಯ. ದಂಡಿಗೆ—ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಮೇನೆ.

೧೬

ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿನ ಗೋಪಿಯರಿಬ್ಬರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಗೆ ಹೊರಟಿರುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಸುವರು. ಮೋಸಗಾರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳದೆ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗಾದ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಟು ಏತೀರುವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಅಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು. ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕರೆಯಲು ಆಕೂರನು ಬಂದಿರುವುದೂ, ಆತನು ರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಕರೆದೊಯ್ದಿರುವುದೂ ವಿವರವಾಗುವುದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸೋದರಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಏತೀರುವುದಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಿನ ನಾರಿಯರ ಬಲೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವನೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಅತಂಕ, ಅಲ್ಲಿರುವ

ಮಲ್ಲರನ್ನು ಗೆದ್ದೇ ಗೆಲ್ಲುವನೆಂಬ ತುಂಬು ನಂಬಿಕೆ. ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಕಂಸನ ಕಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬೆಳೆದ ಬಗೆಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸುವರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಕ್ಕೂರ: ಶ್ವಫಲ ಮತ್ತು ಗಾಂದಿನಿಯರ ಮಗ. ಕಂಸನ ಅಪ್ಪಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರನ್ನು ಮಧುರೆಗೆ ಕರೆತರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಯಮುನಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಕಾಣುವನು (ಪುನಾಚೂ. ಪು ೧/೨)

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಚಾಳಿಕಾರ—ಮೋಸಗಾರ (?). ಪಯಣ—ಪ್ರಯಾಣ. ರಕ್ತಿಸಿ ಕೊಂಡು—ಮೋಸಮಾಡಿ. ಅಟ್ಟುಳಿ—ಕೋಟಲೆ. ತರೆ—ಅತುರ ಅರದೆ—ಸಹಿಸದೆ.

೧೭

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಗಲಿದ ಗೋಪಿಯರ ವಿರಹವನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೊಂಬು ಕೊಳ್ಳಲುಗಳನ್ನು ಊದಿ ತುಂಬು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ ಗೋಪಾಲ ಈಗ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದಾನೆ ಅವನಿಗಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆ ಯಾತನೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಗೋಪಿಯರು ನಡೆಯಲಾರರು, ಮಾತನಾಡಲೂ ಶಕ್ತಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಅತನಾಗಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನ ನೀರುಗಳು ಬೇಕಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆಯಂತೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಾಳೇ ಬೇಸರವಾಗಿದೆ. ತಮಗೇ ಹಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನು ಅತನನ್ನು ಸಾಕಿಸಲಹಿದ ಗೋಪಿಗೆ ದುಃಖವೆಷ್ಟಿರಬೇಕು ಎಂದು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವರು.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ: ಅಂಬುಜನಾಭ—ಪದ್ಮನಾಭ, ಹೊಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ತಾವರೆಯ ಹೂ ಉಳ್ಳವನು, ವಿಷ್ಣು ಉದಕ—ನೀರು ಮನ್ನಣೆಗಾರ—ಸನ್ಮಾನಿತನಾದವನು ಎಳಸು—ಬಯಸು. ಮನಸಿಜಪಿತ—ಮನಸ್ಸಿನ ತಂದೆಯಾದ ವಿಷ್ಣು, ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ವಾರುತೆ < ವಾರ್ತೆ—ಸುದ್ದಿ.

೧೮

ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವನ್ನು ನೀರೂಪಿಸುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಗೋಪಾಲನ ಮುಗ್ಧ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅತನ ಮುದು ಮುದ್ದಾದ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ ಬಾಲಗೋಪಾಲನು ಯತೋದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಗೋಪಿಯರು ತನ್ನನ್ನು ದೂರುವ ಒಂದೊಂದು ಪರಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಷ್ಟು ನಿರಾಧಾರವಾದುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವನು. ಗೋಪಿಯರು ಇಲ್ಲದ ಸುದ್ದಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಯತೋದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಕಳ್ಳನೆಂದು ವೃಥಾ ಅಪಾದಿಸುವರಂತೆ 'ಗೆಡಿಗೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಕುದಿಯಲು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯೇನಾದರೂ ಕೆರೆಯೆ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ನಿಜ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಬಲರಾಮನನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಎನ್ನುವನು ದೇವರಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ತಿಂದವನೂ ಅವನಲ್ಲವಂತೆ! ಏಕೆಂದರೆ ದೇವರಿಗಾಗಿ ತೆಗೆದಿಟ್ಟ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ಮೆದರೆ, ದೇವರು ಅವನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕುಕ್ಕುವನಂತೆ! ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಅವನು ಪಡೆಯಲು ಕಷ್ಟವೇ ಸರಿ! ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ, ಅವನ ತಾಯಿ ಅವನಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಾಲನ್ನೇ ಕುದಿಯದವನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನೆಯ ಹಾಲಿಗೆ ಬಾಯಿ ಬಿಡುವನೆ? ಇನ್ನು ಆ ಗೋಪಿಯರು ಆರೋಪಿಸುವ ಪಾದರದ ಸುದ್ದಿಯೂ ಶುದ್ಧ ಸುಳ್ಳಂತೆ! ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಬುದ್ಧನಲ್ಲದೆ ಮೇಲೆ

ಆ ಮೂತಿನಲ್ಲಿ ಪುರುಳುಂಟೆ? ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಕಡೆಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ಅಮ್ಮ! ನಾನಿನ್ನ ಕಂದನಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ದೈವವನ್ನು ನಟಿಸುವನು. ಅಗ ತಾಯಿಯ ಹೃದಯ ಕರಗಿ, ಮುದಾದ ಮಗನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದಾದುಕಳು ಕೊನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ “ರಂಗವಿರಲನ ಪಾಡಿ ಉಡುಪಿನ ಉತ್ತಂಗ ಕೃಷ್ಣನ ತೊಗಿಡಳು” ಎಂದು ಇರುವುದರಿಂದ, ಇದು ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ರಚಿಸಿರಬಹುದಾದ ಕೃತಿಯಿರುವಂತಿದೆ ಕಡೆಗೋಲು ಪಿಡಿದ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ ದಾಸರಿಗೆ ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಲು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನಿತ್ತ ರಬಹುದು

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಹರವಿ—ದೊಡ್ಡ ಗಡಿಗೆ ಪುಂಡುತನ—ಪೋಕರಿತನ

೧೯

ಸಾವು ಸಂಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಿತೋಪದೇಶವಿಲ್ಲಿದೆ. ಯಮನ ದೂಕರು ಬಂದು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗಲಾರರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಯಮಬಾಧೆಯ ಒಂದೆರಡು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಚಿತ್ರಜನಯ್ಯ—ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಜಾಲ—ಕೋಟಿಲೆ (?). ದಂಡಧರ—ಯಮ ಅಂಗಳು—ಬಾಯಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗ.

೨೦

‘ಮಧುನಾಮ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹನುಮ, ಭೀಮ ಮತ್ತು ಮಧುರ ಅವತಾರಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಈ ಮೂವರು ವಾಯುದೇವರ ಅವತಾರವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಮಾಧುರಲ್ಲಿದೆ. (ದೇವಸ್ಥ ಭರ್ಗೋ ಮಹತ್ ವಾಯೋ ರಾಮವಚೋನಯಂ ಪ್ರಥಮಕಂ ಪೃಕ್ಷೋ ದ್ವಿತೀಯಂ ವಪುಃ ಮಧೋ ಯತ್ತು ತೃತೀಯಕಂ) ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ವಾಯುದೇವರು ತೇಜ, ದಾಹರ ಮತ್ತು ಕಲಿಯುಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಗೆ ಅವತರಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸವಿಸಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ. ಈ ಮಧುನಾಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠತವನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಫಲಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು.

ನು ೧-೪. ಈ ಅವತಾರತ್ರಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮೂಲರಾದ ವಾಯುದೇವರ ಸುತ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ ಕಚ್ಚಪರೂಪದಿಂದಲಂಡೋದಕವ ಆ ವಾಯು ನಮ್ಮ ಕುಲ ಗುರುರಾಯನು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಅದಿಶೇಷನು ಹೊತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದರೂ, ವಾಯುದೇವರು ಸರ್ವಶಕ್ತನೂ, ಸರ್ವಧಾರಕನೂ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅದಿಶೇಷನಿಗೂ ಆಶ್ರಯರಾಗಿ ವಾಯುದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸುತ್ತಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮರೂಪಿಸಿಂ (ಕಚ್ಚಪರೂಪ) ಕರ್ತವ್ಯ ಮಗ್ನರಾಗಿರು ವರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅಧಾರಭೂತವಾದ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸ ಬಹುದು

ಸ ಏಷ ಕೂರ್ಮರೂಪೇಣ ವಾಯುರಂಡೋದಕೇ ಸ್ಥಿತಃ |

ವಿಷ್ಣು ನಾ ಕೂರ್ಮರೂಪೇಣ ಧಾರಿತೋಽನಂತಧಾರಕಃ ||

ಉಪಾಸ್ತೇ ಕೂರ್ಮರೂಪಂ ಯೋ ವಾಯು ಸಂಸಿತ್ತಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ಇಚ್ಛಯಾ ವಿಸ್ತವ್ಯತಿಂ ನಾ ಲೋಕಂ ಚಾಪ್ಯತಿ ವರ್ಜಿತಂ ||

(ಅನಂದತೀರ್ಥ ವಿರಚಿತ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಉಪನಿಷದ್ಭಾಷ್ಯ, ಅ. III, ಬಾ. ೨).-

ಆ ವಾಯುದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸರ್ವರೂ ಹರಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮಧ್ಯನಾಮದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರ ಈ ಸ್ತುತಿ ತುಂಬ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ. ಈ ವಾಯು ವನ್ನೇ ಮುಖ ಪ್ರಾಣನೆಂದು ಕರೆಯುವರು ವಾಯುದೇವರು ಪ್ರಾಣ, ಉಪಾಸ, ವ್ಯಾಸ, ಉದಾಸ, ಸಮಾಸ, ಎಂಬುದಾಗಿ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ಚೇತನ ಕಾರಣರಾಗಿರುವರು ಆದ ರಿಂದ ವಾಯುದೇವ ರಿಂದಲೇ 'ಹರಿ ನೆಲಸಿಹನು', ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ 'ಹರಿ ತಾ ತೊಲಗುವನು.' ನಮ್ಮ ಶರೀರದ ಒಂದೊಂದು ಅವಯವಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಕರಣದೇವತೆಯುಂಟು ಆಯಾ ದೇವತೆ ಕೈಬಿಡಲು ಆಯಾ ಅವಯವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನ್ಯೂನತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಾದರೂ ಸರ್ವ ಚೇಷ್ಟೆಗಳಿಗೂ ಕಾರಣನು. ಅತನು ಅಗಲಿದರೆ ಸಮಸ್ತ ದೇಹವೇ ಅಪ್ರಯೋಜಕವೆನ್ನಿಸಿ ಅದು ಹಣವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ವಾಯುವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆನ್ನಿಸಿರುವುದರಿಂದ ದಾಸರು, 'ಸುರರೊಳಗೆ ನರರೊಳಗೆ ಸರ್ವಭೂತಗಳೊಳಗೆ ಪರತರನೆನಿಸಿ ನಿಯಾಮಿಸು ನೆಲಸಿ' ಹರಿಯುಭಕ್ತ ನೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುವರು ಪವನಾನನ ಈ ಸ್ತುತಿ ಮಧ್ಯನಾಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪೀಠಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ನು. ೫-೧೦ ಈ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರು ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಅವತಾರ ವೆತ್ತಿ ಲೋಕೋದ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ ವಿವರವಿದೆ. ರಾಮನ ಸೇವೆಗಾಗಿಯೇ ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಉದಿಸಿದ. ಪೋತಘಾವದಿ ತರಣ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಲಂಘಿಸಿದ: ಹನುಮಂತನು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೇ ಆಕಾಶದತ್ತ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಯಿಸಲು, ಅಲ್ಲಿದ ಸೂರ ಹಣ ಸಂತ ಮಗುವಿಗೆ ತೋರಿಬಂದನಂತೆ ಆಗ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲೆಂದು ಹಾರಲು, ಇಂದ್ರನು ಕೋಪದಿಂದ ಕನ್ನಿಗೆ ಏಟು ಕೊಟ್ಟನಂತೆ. ಅಂದಿ ಣಿಂದ ಹನುಮಂತನ ಮುಖ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿತೆಂದು ನಂಬಿಕೆ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಹನುಮಂತನು ವ್ಯಾಕರಣಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ನವವ್ಯಾಕರಣಪಂಡಿತನೆನ್ನಿಸಿ ದನು ಅವನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಅಪಶಬ್ದ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅತನ ಒಡೆಯನಾದ ರಾಮನೂ ಸಹ ಹನುಮಂತನ ಈ ಸ್ವಷ್ಟೋಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನನ್ನು ಅನುಕರಿಸತೊಡಗಿದನಂತೆ. ರಾಮನನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಸಿ, ತಾನು ಸಮುದ್ರೋಲ್ಲಂಘನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಲಂಕೆ ಯನ್ನೇ ಸುಟ್ಟು ಬಂದನು ಅತೋಕವನದಲ್ಲಿದ ಸೀತೆ ತನ್ನ ಕೈಗಿತ್ತ ಜೂಡಾನುಚಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ರಾಮನ ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಂತ. ಕಪಿ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲ ಸರ್ಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರಲು, ಜಾಂಬವಂತನ ಅಣತಿಯಂತೆ ಸಂಜೀವಿನಿ ಮೂಲಿಕೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂಜೀವಿನಿ ಪರ್ವತವನ್ನೇ ಹೊತ್ತುತಂದ. ಹನುಮಂತನ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮನವಾರೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅತನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಲು, ಅತನು ಆ ಪದವಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಾವುದನ್ನೂ ಒಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೇವೆಯೊಂದನ್ನೇ ಬೇಡಿ ಪಡೆದ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಹನುಮಂತನು ದಾಸಭಾವಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ನಿದರ್ಶನ

ನು. ೧೨-೨೦ ಈ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರು ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನನ ಅವತಾರವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಂದ ವಿವರವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಭೀಮನು ಹುಟ್ಟುವುದೇ ತಡ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಲ್ಲ ತಲ್ಲಣಿಸಿತು. ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಎದುರು ಯಾರೂ ನಿಲ್ಲುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರವರು ಕುಡಿಸಿದ ವಿಷ, ಅರಗಿನ ಮನೆಗೆ ಹತ್ತಿಸಿದ ಬೆಂಕಿ, ಇವು ಯಾವುವೂ ಅವನಿಗೆ ತಟ್ಟಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಿದ ಬಕಾಸುರ, ಹಿಡಿಂಬಾಸುರರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದ ರಾಕ್ಷಸಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡಿದು ಖಾಲಿಪದಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ. ರಾಜಕುಲಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಾಗಧನನ್ನು ಸೀಕಿದ ಕಾರವರ ಸೈನ್ಯವನ್ನೇ ಸವರಿಹಾಕುವನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾದ ಕಿಮ್ಮಿ ರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು, ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಾಗಂಧಿಕಾಪುಷ್ಪವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಮಗನಿಗೆ ಸಾಗಂಧ ವನೆ ತಂದ ಪಾಂಡವರು ವನವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದ್ವಾಪದಿಯು ಕುಬೇರನಿಗೆ

ಸೇರಿದ ತೋಟದ ಕೊಳದಲ್ಲಿದ ಸಾಗಂಧಿಕಾಪುಷ್ಪವನ್ನು ಬಯಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ತರಲು ಹೊರ
ಹೊಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಳಲಿದ
ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕಂಡನು ಭೀಮನು ಗರ್ಜಿಸಲು, ಆ ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ಬಾಲನನ್ನು
ಸ್ವಲ್ಪ ವಾರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಉಭಯರಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದ ಮೊದಲಾಯಿತು.
ಕಡೆಗೆ ಭೀಮನು, ಎದುರಿಗಿರುವವನೂ ತನ್ನಂತೆಯೇ ವಾಯು ಅವತಾರನಾದ ಹನುಮಂತನೆಂದು
ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಆ ವಯೋವೃದ್ಧನಾದ ಹನುಮಂತನ ಮನವನ್ನು ಒಲಿಸಿ, ದ್ರಾಪದಿಗೆ
ಬೇಕಾಗಿದ ಸಾಗಂಧಿಕಾಪುಷ್ಪವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ.

ಕೀಚಕನನ್ನು ಅವನ ನೂರು ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ ಸವರಿ ಹಾಕಿದ. ಕೀಚಕ ಮೊದಲಾದವರ
ಸರದಿಯಾದ ಬಳಿಕ ದುಶ್ಯಾಸನನ ಸಂಹಾರಮಾಡಿದ. ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತಾಮನು
ಪಾಂಡವರ ಮೇಲೆ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು, ಭೀಮನನ್ನು ಹೊರತು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ
ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾದರು ಭೀಮನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅದು ಏನೇಜವಾಯಿತು

(ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ, ಅ. ೨೬.)

ನು. ೨೨-೨೬ ಈ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಜೀವನದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ.
ಹಿಂದಿನ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮವತ್ತಿ ವೇದನ
ಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಆ ಪವಮಾನದೇವರೇ ಜನರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ
ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದರು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬದರಿಯ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು
ಕೈಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೀಣರಾಗಿ, ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಮಾಯಾ
ವಾದವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಮಾಯಾವಾದಿಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಹರಿ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ
ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದು ಸಾರುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ, ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಹರಿಯೂ,
ಜಗತ್ತೂ ತಥ್ಯವೆಂದು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಬದರಿಕಾ
ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ತಮ್ಮ ಪರಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪುನೀತರಾದರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ
ಅಚಾರ್ಯರನ್ನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ವಂದಿಸಿರುವರು.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆ
ಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೨೮-೧೮೦೯) ಈ ಕೃತಿಗೆ ಬರೆದಿರುವ
ಫಲಸ್ತುತಿಯ ಮೂಲಕ ಇವರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈ ಮಧ್ಯನಾಮವನ್ನು ಓದಿದ
ವರಿಗೂ, ಬಲದವರಿಗೂ ಗೃಹಣ ದಿನಗಳಂದು ಗೋಸಹಸ್ರಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ
ದಪ್ಪ ಶುಭಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವರು. ಹೀಗೆಯೇ ಲಾಂಕಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ
ಗಳು ನೆರವೇರುವುವು. ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಇದು ಸುಖದಾಯಕವೆನ್ನುವರು

ಕವಿ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ: ಜಗತ್ಪಾಣಿ—ಜಗತ್ತಿನ ರಕ್ಷಕ. ಸುತ್ತಾಣಿ—ಶಕ್ತಿ ದಾಯಕ.
ಸದಾ ಮು—ಒಳ್ಳೆಯ ನೆಲೆ. ಕಚ್ಚುಪು—ಅಮೆ. ಅಂಡೋದಕ—ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಬಳಸಿರುವ
ನೀರು. ಓಮಿ—ಒಲಿದು ಶೇಷಮೂರುತಿ—ಅದಿಶೇಷ. ಬಳಿವಿಡಿ—ಅನುಸರಿಸು. ಎಯು—
ತಲಪು ಕರಣಾಭಿಮಾನಿ ಸುರರು—ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು. ಬುಧಜಿ—
ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪರತರ—ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾತಸುತ—ವಾಯುಕುಮಾರ. ಪೋತಭಾವ—ಶಿಶುಭಾವ
ಮಗುವಿನಂತೆ. ತರಣಿಬಿಂಬ—ಸೂರ್ಯಬಿಂಬ. ಲಂಘಿಸು—ಹಾರು. ಎಣ್ಣೆ—ಸಮಾನ ಶಬ್ದ
ಕಾಸ್ತ್ರ—ವ್ಯಾಕರಣ. ಉರವಣಿಸಿ—ಅತುರಿಸಿ. ನಿಖಳವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಇವ ಪೇರಿದ: ಹನುಮಂತನು
ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿ ವ್ಯಾಕರಣ ಸೂತ್ರ, ಸೂತ್ರವೃತ್ತಿ, ಭಾಷ್ಯ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿ
ನೆಂದುವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವನೇ ಒಂದು ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇವನಿಗೆ

ನವವ್ಯಾಕರಣ ಪಂಡಿತನೆಂಬ ಬಿರುದೂ ಉಂಟು. (ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಕಾಶಕೃತ್, ಕಾಮಾರ, ಅಪಿಶಲ, ಶಾಕಟಾಯನ, ಪಾಣಿನಿ, ಸಾರಸ್ವತ ಮತ್ತು ಶಾಕಲ ವಿರಚಿತ ಒಂಬತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣಗಳು ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿವೆ.) ತರಣಸುತ—ಸೂರ್ಯನಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಶ್ರೀರಾಮ. ಭರಣಸುತ—ಭೂದೇವಿಯ ಮಗಳಾದ ಸೀತೆ. ದನುಜರು—ರಾಕ್ಷಸರು. ಹರಿ—ಶಿವನು. ವಿನ ಅವತಾರವಾದ ಶ್ರೀರಾಮ. ಜೊಡಾಮಣಿ—ಸೀತಾದೇವಿಯ ಶಿರೋಮಣಿ. ಹರಿ—ಕಪಿ. ದಶಶಿರ—ರಾವಣ ಹುಡುಗುಟ್ಟು—ಪ್ರತಿಮಾಡು, ನಶಿಸು. ಗಿರಿಸಹಿತ ಸಂಜೀವನವ ಕಿತ್ತುತಂದಿತ್ತು: ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗಿರಲು ಅವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲು ಸಂಜೀವಿನಿ ಮೂಲಿಕೆ ಬೇರಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕೆಲಸ ನನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೊರಟ ಅಂಜನೇಯನು ಸಂಜೀವಿನಿ ಮೂಲಿಕೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊತಾ ಗು ವ್ರದೊಡೆಣಿಸಿ, ಸಂಜೀವಿನಿ ಪರ್ವತವನ್ನೇ ಕಿತ್ತುತಂದ ಸಂಗತಿ ಸುಸ್ಥಿರವಾದುದು. ಹರಿವರ—ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠ. ಸರಿ—ಸಮಾನರು. ಮೌಕಿಕ—ಮುತ್ತು. ಅಜಪದವಿ—ಬ್ರಹ್ಮಪಟ್ಟ. ಸೋಮ ಕುಲ—ಚಂದ್ರ ವಂಶ. ಶತಶೃಂಗ—ಇದು ಒಂದು ಪರ್ವತದ ಹೆಸರು. ಹರಿ—ಸಿಂಹ. ಕುರುಪ—ಕಾರವ, ದುರ್ಯೋಧನ. ಗರಳ—ವಿಷ. ಉರಗ—ಹಾವು. ಪಾಶ್ವವಿ—ಗಂಗಾನದಿ. ಅನುಜರು—ತಮ್ಮಂದಿರು. ದ್ರಾಪದಿಯ ಕೈವಿಡಿದು—ಭಾರತೀದೇವಿಯ ಅಂಶವಾದ ದ್ರಾಪದಿಯನ್ನು ಭೀಮನೇ ಕೈ ಹಿಡಿದನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದುದು. ಮಾಗಧ—ಜರಾಸಂಧ, ಕೃಷ್ಣನ ವೈರಿ. ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಿಂದು, ಈತನನ್ನು ಕೃಷ್ಣನು ಭೀಮನ ಕೈಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸುವನು. ಅಜಿ—ಯುದ್ಧ. ಅನಯ—ವಂಶ. ಗುರುಸುತ—ಅಶ್ವತಾಮ ಹರಿಯ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರ—ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರ. ವೈಕೋದರ—ಭೀಮ. ತ್ರಿಭುವನ—ಮೂರುಲೋಕ. ವಿಬುಧರು—ವಿದ್ವಾಂಸರು. ವೇನ—ಅಂಗರಾಜನ ಮಗನಾದ ಈತನು ಒಬ್ಬ ನಾಸಿಕ. ಇವನು ರಾಜನಾದ ಬಳಿಕ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕರು ಬಾಳುವುದೇ ಕಷ್ಟ ವಾಯಿತು. ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಬಹಳ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮೆರೆದನು. ಕಡೆಗೆ ಋಷಿಗಳ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಹುಂಕಾರ ಮಾತ್ರ ದಿಂದಲೇ ಅವನತಿಯನ್ನೈದಿದ (ಭಾಗವತ, 1೪, ಅ ೧೪). ಈ ವೇನನ ನಾಸಿಕಮತ ಮತ್ತೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅರ್ಭಕತನ—ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ. ಉರ್ವಿ—ಭೂಮಿ. ಉರ್ವಿಯೊಳು ಮಾಯೆ ಬೀರಲು ತತ್ತ್ವಮಾರ್ಗವನು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅವತಾರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಂಕರರ ಅದ್ವೈತಮತ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಮಿಥ್ಯಾ ವಾದವನ್ನು ಕುರಿತ ಮಾತಿದು. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬಲವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದರು. ಶರ್ವ—ಈಶ್ವರ. ಗೀರ್ವಾಣಸಂತತಿ—ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹ ದುರ್ವಾದಿಮತತೀಮಿರ ಮಾರ್ತಾಂಡ—ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾದ ಮತಾಂಧ ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನಂತಿದ್ದವರು. ವಾದಿಗಳ ಪಂಚಾನನ—ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳೆಂಬ ಅನೇಗೆ ಸಿಂಹಸದೃಶ ರಾಗಿದ್ದವರು ಚಾರ್ವಾಕಗಳ ಪರ್ವತ ಕುಲಿಶ—ನಾಸಿಕವಾದ ಪುರಸ್ಕೃತಗಳಾದ ಚಾರ್ವಾಕರ ಗರ್ವವೆಂಬ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ವಜ್ರಾಯುಧದಂತಿದ್ದವರು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ತಿಂ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಅರ್ಥವತಾಗಿವೆ. ಸೋಮಸೂರ್ಯೋಪರಾಗ—ಚಂದ್ರ ಇಲ್ಲಿವೇ ಸೂರ್ಯರ ಗೃಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿದೇವರು—ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಸುರನದಿ—ಗಂಗಾನದಿ ತಟ—ದಡ ಸೂತ್ರ ಸಾಮುಕ್—ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತನಾಗಿರುವ ವಾಯುದೇವರು. ಭವಕೂಪಾರ—ಜನ್ಮವೆಂಬ ಸಮುದ್ರ.

೨೧

ಹರಿಹಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಗುಳ ಪದವೂ ಒಂದು. ಇದನ್ನೇ ಲಾಲಿ ಪದವೆಂದೂ ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಪ್ರಕೃತ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವರವರ ಪತ್ನಿಯರೂ ಕೂಡಿ ಜೋಗುಳ ಹಾಡಿದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಇಲ್ಲಿನ ತೊಟ್ಟಿಲು ಅಸದೃಶವಾದದ್ದು ಭೂಮಿಯೇ ಚಿನ್ನದ ತೊಟ್ಟಿಲು ; ಅದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರೇ ಕಲಶಗಳು ಚತುರ್ವೇದಗಳು ನಾಲ್ಕು ಸರಪಳಿಗಳು. ಜೋಗುಳ ಹಾಡುವಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲಾವಿನೋದಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದೆ ಅನಂತರ ದಶಾವ ತಾರದ ಇತರ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಕಷ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಮು—ಕಷ್ಟ ಪರಿಹಾರಕ. ತುತಿ—ಸುತಿ ಇಂಬಿಡು— ಸಲಹು ನಿಗಮಗೋಚರ—ವೇದಗಳಿಗೆ ತೋರಿಬರುವವನು ತಮನ ಮರ್ದಿಸಿ ವೇದತತಿಗಳನ್ನು ತಂದ : ತಮನೆಯ ರಾಕ್ಷಸನು ವೇದಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಗ ವಿಷುವು ಮತ್ಯಾಸ್ತಕಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ತಂದನೆಂದು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ (ಈ ರಾಕ್ಷಸನ ಹೆಸರು ಕಲವೇಡೆ ಹಯಗ್ರೀವನೆಂದೂ, ಸೋಮಕ ನೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದುಂಟು) (ಭಾಗವತ, VIII, ಅ. ೨೪) ಸುಮನವರಿಗಾಗಿ ಮಂದರ ಪೊತ್ತು ನಿಂದ : ಗೇವತೆಗಳೂ ದಾನವರೂ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಕಡೆಗೋಲನ್ನಾಡಿಯೂ, ವಾಸುಕಿ ಯನ್ನು ಹಗ ನನ್ನಾಡಿಯೂ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಮಧಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಅಮೆಯ ಅವತಾರವೆತ್ತಿ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದನು (ಭಾಗವತ, VIII, ಅ. ೭) ಕ್ಷಮೆ—ಭೂಮಿ. ಕ್ಷಮೆಗಾಗಿ ಪೋಗಿ ಹಿರಣ್ಯಕ್ಷನ ಕೊಂದ : ಹಿರಣ್ಯಕ್ಷನು ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ಚಾಪೆಯಂತೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರದ ತಳದಲ್ಲಿರಲು, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ವರಾಹಾವತಾರ ವೆತ್ತಿ ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೋರ ಹಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎದು ಬಂದನು (ಭಾಗವತ, III, ಅ. ೧೩) ನಮಿಸಿ ಕರೆದರೆ ಕಂಭದಿಂದೊರಟು ಬಂದ : ತರಳ ಪ್ರಹಾದನೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಕಂಬದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದ ನರಸಿಂಹನು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು (ಭಾಗವತ, VII, ಅ. ೮). ತರಳನಾಗಿ ಬಲಿಯದಾನವ ಬೇಡೆ : ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ವಾಮನನಾಗಿ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಸುಳಿದು ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಷ್ಟು ಎಡೆಯನ್ನು ಬೇಡಿ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಬಲಿಯನ್ನು ಸುತಳಕ್ಕೆ ಮೆಟ್ಟಿದನು (ಭಾಗವತ, VIII, ಅ. ೧೩). ಪರಶುಧರಿಸಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ನವದಿ : ಪರಶುರಾಮನು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಆಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕುಪಿತ ನಾಗಿ, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಬಾರಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿದನು (ಭಾಗವತ, IX, ಅ. ೧೩) ದುರುಳ ರಾವಣನ ಶಿರವ ಚಿಂಟಾಡಿದ ದುಷ್ಪರಾವಣನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರವನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ (ಭಾಗವತ, IX, ಅ. ೧೦-೧೧). ಚರಿಸಿ ಮನೆಗಳ ಪಾಲು ಮೊಸರನ್ನು ಕುಡಿದ : ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಹಾವಳಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದು (ಭಾಗವತ, X, ಅ. ೧-೪೯) ಬುದ್ಧನಾಗಿ ವತಿವ್ರತರಣಾದಯಲ್ಲ : ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ಬೌದ್ಧಾವತಾರವೆತ್ತಿ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಪತ್ನಿಯರ ಪಾತಿವ್ರತಕ್ಕೆ ಗ್ಲಾನಿಯುಂಟಾಗು ವಂತೆ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ವಿವಸ್ತ್ರನಾಗಿ ತೋರಿಬಂದನೆಂದೂ, ಆ ಮೂಲಕ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರಿಗೆ ಕೇಡು ಸಂಭವಿಸಿ ಅವರ ಮರಣ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಯಿತೆಂದೂ ಹೆಂಗಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಥೆ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ತ್ರಿಪುರಾಸುರ ಸಂಹಾರದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನು ನಮಿಸಿದ ಪಾತಿವ್ರತವನ್ನು ಕುರಿತು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಕಥೆಯಿರುವುದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆಯೇ ಜೈನಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಥೆ ಯೊಂದು ಶಿಶುಮಾರಾಣನ 'ತ್ರಿಪುರದಹನ ಸಾಂಗತ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಮುದ್ದು ತುರಗವನೇರಿ ಕಲ್ಕುನಾದ್ವಲ್ಲ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅನಾಚಾರಗಳು ಮೇರೆಮೀರಲು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ಕಲ್ಪಿ ಅವತಾರವನ್ನತ್ತಿ ಕುದುರೆಯೇರಿ ಬರುವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ (ಭಾಗವತ, xii, ೮. ೨).

೨೨

ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನ ಲಾಕಿಕವ್ಯ ವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ನೊಂದುಕೊಂಡು, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಗುವರು ಅತನ ಧ್ಯಾನವೊಂದು ತಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಸಾಕು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವರು ಜಂಜಲಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಪರರ ಮನೆಗಳ ತಿಂಡಿತಿರ್ಥಗಳಿಂದರೆ ಪರಮು ಪ್ರಿಯ ಹೀಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಾಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಯಾದ ಆಜ್ಞಾ ಮಿಥನನ್ನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾವು ದೇವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ದಾಗಿಯೂ, ಆ ಪಾಪಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನೂ ಸಲಹಬೇಕೆಂದೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರಲ್ಲೂ ಅತ್ಯನಂದಿ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ ಆ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ. ಹಯವದನ—ವಿಷು ವಿನ ಹಯಗ್ರೀವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಬೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ನೆನದು—ಸ್ವರಹ, ಧ್ಯಾನ ಅಜಾಮಿಳ. ಈತನು ಜನತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನಿಸಿದ ರೂ, ಮಾತಾಪಿತೃಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಒಬ್ಬ ಶೂದ್ರ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿವಾ ಮೋಹಗೊಂಡು ದುರಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧನಾಗಿದನು ಈತನಿಗೆ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಮಗನಿದನು ಕಡೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತೊದಲು ತೊದಲುತ ಮಗನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕರೆಯಲು ಆ ಮೂಲಕ ಸದ ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು (ಭಾಗವತ, vi, ೮. ೧-೨).

ನಾತಜ—ನಾಯುಪುತ್ರ.

೨೩

ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹಾರಮಾಡತಕ್ಕ ದೇವರದೇವನಾದ ನರಸಿಂಹನು ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಹರಿದಾಸರ ಮೊರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಉಪಮಾನಗಳೂ, ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕ್ರಮವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೃದಯ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಮುದ್ರದಂತಿರಲು ಅದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಲುಹೊಳೆಗಳೂ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಭಕ್ತನನ್ನು ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳು ಬಂದು ಕಾಡುತ್ತಿವೆ. ಒಂದು ಮೊಲಕ್ಕೆ ಅರು ಹುಲಿಗಳು ಬಂದು ಮುತ್ತಿದರೆ ಅದರ ಗತಿ ಏನಾಗಬೇಕು? ಹಾಗಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿನ ಭಕ್ತನ ಪಾಡು. ಪಡೆದ ಮಕ್ಕಳು ಹುಚ್ಚರಾದರೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಹೇಗೆ ಕೈಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಭಕ್ತನನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭರವಸೆ. ಭಕ್ತನು ಮಾಡುವ ಸೇವೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಬೇಕು. ಅಡಸಿ ಬಂದ ಅಪಶ್ಯುತಾಪತ್ರಯಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಲಭಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದೇವರಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದಿಸುತ್ತದೆ. ಅರಸಿನ ಸಂಪರ್ಕ ದಿಂದ ದಾಸಿ ರಂಭಿ ಎನ್ನುಸುವಂತೆ, ಸ್ವರ್ತಲೆ ಸೋಂಕಲು ಕಬ್ಬಿಣ ಬಂಗಾರವಾಗುವಂತೆ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಭಕ್ತನ ಉದ್ಧಾರ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದಾಸರು, ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನಾಥಿ ಮಾನದ ಒಡೆಯನೂ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಆದ ಗೋವಿಂದನಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಡುವರು.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ: ದುರಿತಗಳ—ಪಾಪವೆಂಬ ಅನಿ. ಪಂಚಾನನ—ಸಿಂಹ. ಒಂದು ಮೊಲಕ್ಕೆ ಅರು ಹುಲಿ ಬಂದು ಕವಿವಿವೆ. ಮೊಲ—ಪರಮ ಸಾತ್ವಿಕವೂ ಸಾಧುವೂ ಆದ ಪಾಣಿಯ ಹೋಲಿಕೆ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಅರು ಹುಲಿ—ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ,

ಮದ, ಮಾತೃ ರ್ಕ ಎಂಬ ಅಂಶದರ್ಗ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ—ಒಲೈಸು. ವ್ಯಾಸಹಾರಿಕರೂಪದ ಪ್ರಯೋಗ
ವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ತಾಪತ್ರಯ—ಅಧಿದೈವಿಕ, ಅಧಿಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಾಪಗಳು.
ಪರುಷ < ಸ್ವರ್ಚ—ಸ್ವರ್ಚಶೀಲ.

೨೪

ನಾನಾ ಅಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ಸುಂದರನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಗೋಪಿ ಬೀದಿಗೆ
ಹೋಗಿಬೇಡವೆಂದೂ, ಹೆಂಗಸರು ಆತನ ಸ್ಪಂದದೊಡನೆ ಮರುಳಾಗಿ ತಮಗೆ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಹೀರಿ,
ಕಡೆಗೆ, ದೃಷ್ಟಿ ತಾಗಬಹುದೆಂದೂ ಶಂಕಿಸುವಳು ಈ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೃಂಗಾರಗಳ
ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಪೆಂಡೆ—ಪೆಂಡೆಯ, ಕಾಲಿಗೆ ಧರಿಸುವ ಬಳೆ. ಪಟ್ಟಿ—ರೇಷ್ಮೆಯ
ವಸ್ತ್ರ, ಮಗುಟೆ ಉರ—ಎದೆ. ವೈಜಯಂತಿ—ಹಾರ ಕಾಸು ಭ—ಸಮುದ್ರ ಮಥನದಿಂದ
ಉದಿಸಿಬಂದ ಒಂದು ರತ್ನ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಭನ—ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಎದೆಯ ಮೇಲಿನ ಚಿಹ್ನೆ.
ನಗ—ಪಟ್ಟಿ, ಇಲ್ಲಿ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿ. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಆಗ ಗೋಕುಲ
ದಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಮಳೆ ಸುರಿಯುವುದು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣನು ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನೇ ಕೊಡೆಯಂತೆ
ತನ್ನ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವನು (ಭಾಗವತ, ೫, ಅ ೨೫). ಬಾಹುಪುರ—ಬಾಹುಪೂರ,
ತೋಳಬಂದಿ. ತಳಿರು—ಚಿಗುರು. ಸುಳಿಪಲ್ಲು—ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಹಲ್ಲು. ನಳಿನದಳಾಕ್ಷ—ತಾವರೆಯ
ದಳದಂತಿರುವ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು. ಕುಂಡಲ—ಕಿವಿಯ ಅಭರಣ ನಾಸಿಕ—ಮೂಗು. ಲಲಾಟೆ—
ಹಣೆ. ತರುಣೇರ ಪೋಟಿ ಮಾಡುತ—ತರುಣಯರೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತ. ಚಾಟುಮಾತು—
ಮನೋಹರವಾದ ಮಾತು. ಪೊಟ್ಟಿನಂತೆ—ಹೊಣೆಯಿಲ್ಲದವನಂತೆ (?). ನೀಟು—ಉಚಿತ.
ಶಾಟಿಲಾಧರ—ಕೆಂಪು ಶುಟಿಯುಳ್ಳವನು. ಅಂಕಿತ—ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ವೇಣು—ಕೊಳಲು.
ಪಂಕಜಾಕ್ಷ—ತಾವರೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು ಹಿಂಗದೆ—ಕುಗ್ಗದೆ, ಇಂಗದೆ.

೨೫

ಕೃತ, ತ್ರೇತ, ದ್ವಾಪರಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ, ಯಜ್ಞ, ದೇವತಾರ್ಚನೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವಾದರೆ, ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯವೂ ಗಾಯನದ ಮೂಲಕವೇ
ಲಭಿಸುವುದೆಂಬ ಭಾವನೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಿದೆ. ಇದು ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣ
ದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದ ಯಥಾವತ್ತಾದ ಅನುವಾದ. ಕೀರ್ತನವನ್ನು ಒಂದು
ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರೇ ಇದನ್ನು ಹಾಡಿರುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕಿತ
ಪಲ್ಲಟವಾಗಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಸೇರಿ ಹೋಗಿರುವಂತಿದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಯಜನ—ಯಾಗಮಾಡುವಿಕೆ. ದಾನವಾಂತಕ—ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಯಮ
ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಕೈಗೊಡು—ಕೈನೀಡಿ ಸಲಹುವುದು.

೨೬

ಇದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾವತಾರ ಮತ್ತು
ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಗಳೆರಡರ ಸುತ್ತಿಯೂ ಇದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಶಾಹಿ—ಸಂರಕ್ಷಿಸು ದಿನಕರಭವಪಾಲ—ಸೂರ್ಯವಂಶೋದಾರಕ
ನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ಕನಕಾಂಕಿತ ಚೇಲ—ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಉಡುಗೆ ಪವನಜ ಪರಿವಾರ
—ಭೀಮಸೇನನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಯವನವಿದಾರ—ಕಾಲಯವನನ ವಿನಾಶಕ ತುಂಗ

ವಿಹಂಗಂ ಉನ್ನತವಾದ ಪಕ್ಷಿಯಾದ ಗರುಡ ತುರಂಗಂ ಕುದುರೆ, ಗರುಡನನ್ನೇ ಅಶ್ವವಾದನ ವಾಗುಳ್ಳವನು. (ಇದೇ ಪ್ರಯೋಗ ಮುಂದೆ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ 'ಗರುಡ ದೇವನೆ ತುರಂಗ') ದಯಾಪಾಂಗಂ ದಯಾದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನು. ಭವಭಂಗಂ ಜನ್ಮವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವನು.

೨೭

ಇದರಲ್ಲಿ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ತನು, ಮನಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೇವೆಗೆ ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿರುವ ರನ್ನು ವದನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಯಾ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲುವುದೆಂಬ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ.

ಕಂಠ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಚರಣಪಾದ. ಎರಗು ನಮಸ್ಕರಿಸು. ಚಕ್ಷು ಕಣ್ಣು. ಎರಕಪ್ರೀತಿ. ಕರಣ ಕರ್ಣ ಕಿವಿ. ನಾಸಿಕ ಮೂಗು ನಿರುಮಾಲಿ ನಿರ್ಮಾಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಪೂಜಿಸಿದ ಪುಷ್ಪಹಾರ. ಘ್ರಾಣಿಸು ಮೂಸಿನೋಡು. ಬಲು ಬಲವಾಗಿ. ಇಲ್ಲಿ 'ಖಾಲಿನಿಂದಲೆ' ಎಂಬ ಪಾರಾಂತರವಿದೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಧ್ಯಾನ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಉಂಟು. ಇದು ತುಂಬ ವಿರಳ ಪ್ರಯೋಗ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಉರ್ದು ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲವಾದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸಾದಕರ ಪಾಠವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ಬರುವ ಸ ರಣೆಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ 'ಬಲು' ಸರಿಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಅಶಿಸಿ ಹೀಗೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ವೃತ್ತಿ-ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಮನೋಧರ್ಮ. ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಪುರಂದರವಿರಲಾಂಕಿತ ದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಕರಗಳಲ್ಲಿ 'ರಂಗವಿರಲ'ನೆಂಬ ಅಂಕಿತವೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರದೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ

೨೮

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು, ಮನಸ್ಸು ಸಹಜವಾಗಿ ಎಂತಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅದು ಸರ್ವದಾ ಹೀನ ಕಾರ್ಯಗಳತ್ತ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಕೆಲವು ಹೇಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಉಚೇದಿಸಿರುವರು ಅದರ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬಲ್ಲವನು ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಅದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಇಲ್ಲಿನ ಪಲ್ಲವಿ ತುಂಬ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ. ಕಡೆಗೆ ರಂಗವಿರಲನು ಒಲಿದಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ಮಾನವನಿಗೆ ರಾಜಪದವಿಯೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದೀತೆಂದು ಎಚ್ಚಿಸಿ, ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಾವು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವರು.

ಕಂಠ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ನಿರುತ ನಿಶ್ಚಯ, ಸದಾ ಉನ್ಮತ್ತರು ಉದ್ರೇಕಿಗಳು, ಮದಿಸಿದವರು. ಹೇಯತುಚ್ಛ

೨೯

ಈ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಅಚಲವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟಿರುವರನ್ನು ವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಬೇರಾವ ದೈವವೂ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಜನದ ಕೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಭಗವಂತನ ಗುಣಸ್ತೋಮವನ್ನು ಹೇಳಿ ಶರಣಾಗತರಾಗಿರುವರು.

ಕಂಠ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ರಂಗನಗರ ಉತ್ತುಂಗನೆ-ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿರುವ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಕುರಿತರಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಬ್ಬಿಣಕ್ಕೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿರುವರು. ಗರುಡತುರಂಗನೆ-

ಈ ಪ್ರಯೋಗ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ ಗರುಡ ನನ್ನೇ ಕುದುರೆಯಂತೆ ಬಳಸುವವನು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಅನಂಗನ ಪತ್ನಿ ರಂಗವಿಠಲನೆ—ಮನ್ಮಥನು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ವಿನ ಪ್ರತ್ಯನೆಯ ನಂಬಿಕೆ.

೩೦

ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿವಾಸರು ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡು, ಅತನೋಬ್ಬನನ್ನೇ ನಂಬಿರುವ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವರು.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ. ನಿನ್ನಾಧೀನ ಪರೀರ ಕರಣ ಚೀವೈಗಳೆಲ್ಲ. ನಿನ್ನಾಧೀನ ಚರಾಚರವೆಂದು ತ್ವತಿ ಸಾರುತಲಿದೆ ಈ ಪಂಕ್ತಿಗಳು “ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ಸರ್ವಂ ಹರಿಃ ಕರ್ತಾ” ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯ ವಿವರಣೆಯಾಗಿದೆ ಕರಣಚೀವೈಗಳು—ಇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ನಿರಯ—ನರಕ. ಚರಾಚರ—ಚೇತನಾಚೇತನ ಶ್ರುತಿ—ವೇದ. ಲೇಪಿಸು—ಬಳೆ. ಇಂತು ಪುಣ್ಯ ಪಾಪವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಲೇಪವೋ ದೇವ, ಎಂತು ಜೀವರನು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನುಣಿಸುವೆ : ಪರಮಾತ್ಮನು ಇತರ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಕನಾಗಿದ್ದು ತಾನು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನೆನ್ನಿಸುವನು ಅದ ರಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳ ಫಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಬರುವವೇ ವಿನಾ ಅವನನ್ನು ಸೋಲುವುದಿಲ್ಲ. ಹರಣಿ—ಪ್ರಾಣ. ರವಣಿ—ಗೋಳು. ಮಾಣಸು—ನಿವಾರಿಸು ಭವ—ಜನ್ಮ. ಕುಂದ—ಮಲ್ಲಿಗೆ. ಧವಳ—ಬಿಳುಪು. ಮಂದಹಾಸ—ನಸುನಗೆ ಹೊರೆ—ಸಲಹು. ಜಂಗುಳಿ—ಸಮೂಹ.

೩೧

ಭಕ್ತಪರಾಧೀನನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣಮಾಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳ ಸಮೇತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪಲ್ಲವಿಯ ಸ್ತೋಕಿಸು ಹೇಳಿಕೀರದು ದಾಸರು ಭಗವಂತನನ್ನು “ನೀನೆ ಬಲ್ಲಿದನೋ ರಂಗಾ, ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೋ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಅಗೌಳಿಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಹೇಗೆ ವಶನಾಗುವನೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಿದೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಡಗುವರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಧರ್ಮರಾಯನ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿದ್ದು, ಪಾರ್ಥನ ರಥಕ್ಕೆ ಸಾರಥಿಯಾದದ್ದು, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಸುತಳಕ್ಕೆ ಮೆಟ್ಟಿದರೂ ಅವನೇ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕಾದದ್ದು, ಭೀಷ್ಮನ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮನಸೋತದ್ದು, ಬಾಲಕನಾದ ಪ್ರಹಲಾದನ ಸಲುವಾಗಿ ನರಮೃಗವಾದದ್ದು ಮೊದಲಾದ ಒಂದೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ ಭಾರತ ಭಾಗವತಗಳೇ ಅವಲೋಕನವಿದೆ ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ‘ಸ್ಮರಪರ ಮನದಲಿ ಸೆರೆಯ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮ್ಯಾಲೆ’ ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ. ನಿಧಾನಿಸು—ಪರಿಶೀಲಿಸು ಪರಬೋಮು—ಪರಬ್ರಹ್ಮ. ನಿರುತ—ನಿಶ್ಚಯ. ಶ್ರುತಿ—ವೇದ ಪುರುಹೂತ—ಇಂದ್ರ. ವಾಲ್ಮೀಸು—ವಿಲ್ವೀಸು. ಸೂತ—ಸಾರಥಿ. ಜಲಜಘವಾಂಡ—ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಬಲಿಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ದು ಮ್ಯಾಲೆ : ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ದರ್ಪವನ್ನು ಅಡಗಿಸಲು, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ವಾಮನನಾಗಿ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅತನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಷ್ಟು ಎಡೆಯನ್ನು ಬೇಡಿ, ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಯಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಆಳಿದು, ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಎಡೆಯಲ್ಲದೆ ಹೋಗಲು, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಅವನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಪಾದವನ್ನಿಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಸುತಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವನು (ಭಾಗವತ VIII, ಅ. ೧೮). ಅನಂತರ ಅವನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು

ಕಾಯುವನು ಧುರೆಯುಂಟು. ಎಚ್ಚೊಡೆದು—ಹೊಡೆ. ದ್ವಿರುಕ್ತಿ (ಎಚ್ಚು + ಹೊಡೆ). ಹೊಡೆ—ಕವಚ. ಧುರದೊಳು ಮ್ಮಾಲೆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಾನು ಯಾವ ಆಯುಧವನ್ನೂ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನಷ್ಟೆ. ಅದರ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭೀಷ್ಮಪರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ಭಂಗವುಂಟಾದ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ಬರುತ್ತದೆ. ಭೀಷ್ಮನಿಗೂ ಅರ್ಜುನನಿಗೂ ಬಲವಾದ ಕಾಳಗ ಸಾಗಿರಲು, ಭೀಷ್ಮನು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣ ಸಾರಥಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ತಾಕುತ್ತದೆ ಆಗ ಕೆರಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಭೀಷ್ಮನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ತೇರಳಿದು ಹೊರಡುವನು. ಆಗ ಭೀಷ್ಮನು ಅಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಾಯಿತುಂಬ ಕೊಂಡಾಡತೊಡಗುವನು. ಆ ಭಕ್ತನು ಮಾಡಿದ ಗುಣಗಾನಕ್ಕೆ ಮನವೊಲಿದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಶಾಂತನಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವನು ತೆತ್ತಿಗೆ—ಸೇವಕ

೩೨

‘ಪಾಲೊಳಗದು ನೀರೊಳಗದು ಹರಿ ನಾ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದನೋ’ ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದಲೇ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ತಿರುಳಿನನ್ನುವುದು ವಿಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಸುಖವೇ ಆಗಲಿ, ದುಃಖವೇ ಆಗಲಿ, ಎರಡನ್ನೂ ಭಕ್ತನು ಸಮಾನವೆಂದೆಣಿಸಿ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯಿಂದಿರುವುದು ಅವನ ಸಹಜ ಗುಣ ಈ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ “ಜಲಜನಾಭ ನೀನಿಟ್ಟ ತೆರದಲ್ಲಿ ಇರುವೆನಯ್ಯ” ಎಂಬ ಅನುಪಲ್ಲವಿ, “ನೀನಿಟ್ಟಾಂಗೇ ಇರುವೆನೋ ಹರಿಯೆ” ಎಂಬ ಇದೇ ದಾಸರ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು (ಕೀ ೪) ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದ್ವಂದ್ವಭಾವದ ವಿವರಣೆಯಿದೆ

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ದುರಿತ—ಪಾಪ. ಅಖಿಳಖ—ಅಭಂಗ, ಭಂಗ ಅನವರತ—ಸರ್ವದಾ ಪ್ರಾಣಾಶಾನ ವ್ಯಾಸೋದಾನ ಸಮಾನ—ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳು (ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನ) ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ನೋಡುವುದು.

೩೩

ಇದೊಂದು ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾದ ಕೀರ್ತನೆ ದಾಸರು ಮುಖ್ಯ ಬಾಲಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾಗತಿಸುವ ರೀತಿ ಮನೋಜ್ಞ ವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೂ, ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಿಯನಾದವನೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರುವರು

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಪೋಪು—ಪೋಗುವಿಕೆ ಜಾಹ್ನವಿ—ಗಂಗಾನದಿ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ ಭೀಷ್ಮಕನ ಕುಮಾರಿ—ಭೀಷ್ಮಕ ರಾಜನ ಮಗಳಾದ ರುಕ್ಮಿಣಿ. ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲು ನಿಶ್ಚಯ ವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಕೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರಾರನ್ನೂ ವರಿಸುವ ಆಸೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೆಂತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸ್ವಯಂವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮದುವೆಯಾಗುವನು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಬರೆದಿದೆ. ವಾಲೆ—ಹತ್ತು ಹಿರಿ—ವಾಲೆ (ವ್ಯಾವಹಾರಿಕರೂಪ) ಲೆತ್ತ—ಪಗಡೆ.

ಈ ಪುಟ್ಟ ಕೀರ್ತನೆ ತನ್ನ ಅತಿ ಪ್ರಚುರತೆಯಿಂದ ಹಲವಾರು ಪಾರಾಂತರಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸೋಲ್ಲಂಭನೆಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿತವಾಗುವ ರಾವಣನ ನಶ

ವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಜಾನಕಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೂ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ತಾರದಲ್ಲಿ ವಿದಿತವಾಗುವ ಶಿಶುಪಾಲನ ವಶವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಹೀಗೆಯೇ ಪಾಂಡವರು ದ್ಯೌತದಲ್ಲಿ ಸೋತು ದಿಕ್ಕು ಗೆಟ್ಟಿರಲು ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತವಾತ್ಸಲ್ಯ ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಶಿಶುರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಭಕ್ತಜನಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಸೂಚಿಸಿರುವಂತಿದೆ.

೩೪

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚೋರತನ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಮತ್ತು ತುಂಟತನಗಳನ್ನು ನಿದರ್ಶನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಮಸ್ತಕತಲೆ, ಶಿರಸ್ಸು ಮುಜಗ—ಮೂರು ಜಗತ್ತುಗಳು. (ಮೂಜು + ಜಗ > ಮುಜಗ. ಪ್ರಾಸದ ಸಲುವಾಗಿ 'ಮೂಜು'ವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮುಜ ಗವೆಂದು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ) ಬೊಣ್ಣೆ—ಹೊಟ್ಟೆ (ಬೊಣ್ಣು ಎಂಬ ಶಬ್ದ ದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ) ಅಂಗನೆಯರ ವ್ರತಭಂಗವ ಮಾಡಿದೆ. ಇದು ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಬುದ್ಧನ ಅವತಾರವನ್ನು ಕುರಿತುದಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಪುರಾಸುರರ ಸತಿಯರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ, ಅರಾಕ್ಷಸರ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರಲೀಲೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ.

೩೫

ಇದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ವಾಗತ ಕೀರ್ತನೆ. ಪರಮಾತ್ಮನು ತಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕರವನ್ನಿಟ್ಟು ಸಲಹಬೇಕೆಂದು ದಾಸರು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ಆತನ ಪಾದಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುವುದಾಗಿಯೂ, ಆತನ ಭಕ್ತರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ಹೀಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ದೂರವಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿಕೊಳ್ಳುವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಾಬ್ಜ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ, ಧ್ಯಾನಗೋಚರನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಆಶಿಸುವರು.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ. ಅಂಭ್ರಕಮಲ—ಪಾದಪದ್ಮ ಚಾರುತರ—ಸುಂದರತರ ಕರುಣಾ ವಾರಿಧಿ—ಕರುಣಾ ಸಮುದ್ರ ವಾರಿಜಾಸನ—ಬ್ರಹ್ಮ, ನಿರಜ—ನಿರ್ಮಲ, ಧೂಳಿಲ್ಲದವನು ತಮ್ಮ ನಿನ್ನ. ಕೊಲ್ಲಿ—ಕೊಂದು (ಈ ಪ್ರಯೋಗ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಹಿಂದಿನ ಪಂಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬಳವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಈ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿರುದ್ಧವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಬಳಸಿರುವಂತಿದೆ) ಏಮ್ಮ—ಎಷ್ಟು. ಅಭಿವ್ಯಾಪ್ತ—ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ. ಚಿನ್ನುಮಯಿ < ಚಿನ್ನಯ ನಡುಗನ್ನಡದ ದ್ವಿತ್ವ ವಿರಳವಾದ ರೂಪ.

೩೬

ಭೃಗುಮುನಿಯ ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತವನ್ನಿಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ ಒಮ್ಮೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಾದ ಹರಿ, ಹರ, ಬ್ರಹ್ಮರಲ್ಲಿ ಯಾರು ದೊಡ್ಡವರೆಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮುನಿಗಳು ತರ್ಕಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಇದರ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಅಗ ಭೃಗುವನ್ನು ಕರೆಸಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಬರುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಭೃಗುಮುನಿ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು ಬ್ರಹ್ಮನಾದರೋ ಭೃಗುಮುನಿ ತನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸದೆ ಅವಮಾನಪಡಿಸಿದನೆಂದು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಆತನನ್ನು ನಂದಿಸಿದನು ಭೃಗುಮುನಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪರತತ್ವವಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು, ಈಶ್ವರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನು ಭೃಗುವನ್ನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನೆಂಬ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರಲು,

ಮುನಿಯು ನಿರಾಕರಿಸಿ ದೂರ ಸರಿದನು ಕುಪಿತನಾದ ಈಶ್ವರನು ಭಗುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲೆಂದು ಶೂಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು, ಪಾರ್ವತಿ ಆತ ಬಂದು ಗಂಡನ್ನು ಕೊಂದು ತಡೆದಳು. ಅನಂತರ ಭಗು ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಬಂದನು ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ 'ತರಣಿ' ಮುಖದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒಡೆಯಲು, ದೇವರು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಮುನಿಯ ಕಾಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಹರಿ "ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ, ನಿಮ್ಮ ಪಾದಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ನಾನು ಪಾವನನಾದೆ. ನಿಮ್ಮ ಪಾದಧೂಳು ಲಭಿಸುವುದು ಸುಲಭವೇ" ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿ ಮೈಮರೆತನು ಆಗ ಭಗುವಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಹನೆ, ಸದ್ಗುಣಗಳು ವಿದಿತವಾಗಿ ಆತನೇ ಪರತತ್ವವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು, ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು (ಭಾಗವತ x, ಅ. ೮೯) ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹರ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮರ ವರ್ತನೆ ಬೇರೆ ತೆರನಾಗಿದೆ (ಉತ್ತರಖಂಡ, ಅ. ೨೮೨, ಪ. ೨೯-೪೨).

ಸಮುದ್ರ ಮಂಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಈಶ್ವರ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಒಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವನ್ನು ವರಿಸಿದು ಸರಿಯಷ್ಟೆ. ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಮೊಳಲು ತಿದ್ದ ಗಜೇಂದ್ರನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದವನು ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲವೇ! [ಈ ಗಜೇಂದ್ರನು ಇಂದ್ರ ದುಮ್ಮನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತ. ಇವನು ಆಗಸ್ಯರ ಶಾಪದಿಂದ ಅನಿಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವನು ಗಜೇಂದ್ರನಾದೆಂದು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆಯುವನು (ಭಾಗವತ VIII, ಅ. ೪)] ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಬ್ಬನೇ ಅಗ್ರಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ಹೇಳಿದರಷ್ಟೆ. ಈತನ ಪಾದಸಂಗದಿಂದ ಗಂಗೆ ಪುನೀತಳಾದಳು ಗಂಗಾಧರನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಾಸನು ಶ್ರೀಹರಿ ಮಂಗಳಾತ್ಮಕನು ಮತ್ತು ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಇಲ್ಲಿ ಪಾರಾಜಕ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳನ್ನಿತ್ತು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ವಿರಿಂಚಿಬ್ರಹ್ಮ ಸರಸಿಜಾತ, ಪದ್ಮಜ, ವನಜಭವಬ್ರಹ್ಮ ಮನಸಿಜವೈರಿಮನ್ಮಥನ ವೈರಿಯಾದ ಈಶ್ವರ ಅನುಜಾತಮ್. ತಕ್ಕೈಸುಅಲಿಂಗಿಸು ಸರಸಿಜನಯಬ್ರಹ್ಮನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ವ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಆ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಗನಾದರೆ, ದುದ್ರನು ಮೊಮ್ಮಗನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ತಾರತಮ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದು—ಮಲಗು ಪುಲ್ಲನಾಭ—ಕಮಲನಾಭ, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಪೊದೆಮಡು—ನಮಸ್ಕರಿಸು. ಬಿಜಯಂಗೈಸು—ದಯಮಾಡಿಸುವುದು. ಚರಣರಜಪಾದಧೂಳಿ. ಒರೆ—ಹೇಳು ದನುಜರು—ರಾಕ್ಷಸರು ಮೃಡ—ಈಶ್ವರ ದೇವ ವ್ರತ—ಭೀಷ್ಮ.

೩೩

ಮುಕ್ತಿ ಸಂಪಾದಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವವನಿಗೆ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲ ವಾತಾವರಣ ಹೇಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಚಿತ್ರವಿಲ್ಲಿದೆ. ಆತನಿಗೆ ಭಕ್ತಿ, ವಿರಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳೂ ಒಂದುಗೂಡಿಬರಬೇಕು. ಆತನ ಸಂಸಾರ ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಇನ್ನು ಆತನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಜಪ, ತಪ, ವ್ರತಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು, ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿರಬೇಕು ದುಸ್ಸಂಗದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಸತ್ಸಂಗದ ಸನಿಹದಲ್ಲಿರಬೇಕು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ರಂಗವಿರಲನ್ನಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ನಂದಿಕೆ ಇರಬೇಕು

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಜಾಣುವೆ—ಜಾಣ್ಣೆ ಉಪಶಾಂತ—ನೆಮ್ಮದಿ, ಸಮಾಧಾನ.

೩೮

ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ಸತ್ಸರ್ವಸದಾಚಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವಯವಾದಿಗಳ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಶೇಷಗಿರಿವಾಸ—ಅದಿಶೇಷನೇ ತಿರುಪತಿಯ ಗಿರಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವನೆಂದು ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ ಸಂಗತಿ ಇದು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಶ್ರೀನಿವಾಸದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ವಾಗಿದೆ ಮಣೆ—ನಮಸ್ಕರಿಸು

೩೯

ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭ್ರಮರಗೀತದಿಂದ (x. ಅ ೪೭) ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ದೀರ್ಘವಾದ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅನುವಾದವಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿನ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕಲ್ಪನಾಭಾಗವೂ ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತುಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿಯೇ ಗೋಪಿಯರೆಲ್ಲ ಅವನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ತುಂಬ ನೊಂದಿದವರಾದರು. ಆಗ ಒಂದು ಭಂಗವು ಹಾರಿ ಬರಲು ಅದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದೂತನಿರಬಹುದೆಂದು ಎಣಿಸಿ ಗೋಪಿಯರು ಅದರೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಈ ನಿವೇದನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂತರಂಗದ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದು. ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಸ್ವಲ್ಪವಿಧಿವಾದಾಗುವಂತೆಯೇ ತುಂಬ ಅಕರ್ಷಕವಾಗಿಯೂ ಇದೆ ಭಂಗವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಿತ್ರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೂ ಮೋಸದ ಅವನಾದ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಾನು ಮಾತ್ರ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ನಿನ್ನನ್ನು ನಮ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನೆ ಎಂದು ಅಕ್ಷೇಪಣೆಯ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೊದಲುಮಾಡುವರು. ಈ ಗೋಪಿಯರಾದರೋ ಹುಲಿ ಮೃಗಗಳು ಬೇಡನ ಬಾಣಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ತೊಳಲುವಂತೆ ಮನ್ಮಥನ ಪುಷ್ಪಬಾಣಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ತುಂಬ ನೊಂದಿರುವರು. ಅ ಭಂಗವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಅಚ್ಚು ತನನ್ನು ಕಂಡಷ್ಟೇ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು. ತಾವು ಎಷ್ಟೇ ನನೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಚನ್ನಿಗರರಸನಾದ ಆತನ ಕುಶಲವನ್ನು ಮೊದಲು ಕೇಳುವರು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನು ಬಲ್ಲ ಅವರು, ಅವನು ಮಾಡಿದ ಕಪಟಕ್ಕಾಗಿ ದೂರುವರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಮ್ಮನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹವೆಂಬ ನಾವೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಕಡೆಗೆ ನಡುನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಅಪಾದಿಸುವರು. “ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಸಾಕು ತಂದಿತಾಯಿಯರಾದ ನಂದಗೋಪ ಮತ್ತು ಯತೋದಯರನ್ನು ನೋಡಿಬರಲು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿರಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಬರಲು ಹೇಳಿರಬಹುದು. ನಾವಾದರೋ ನಮ ಆಸ್ತಿ ತಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಂಗೆಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೆ, ಅವನಾದರೋ ಮಧುರೆಯ ನಾರಿಯರ ವ್ಯಾಮೋಹದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮರೆತಿರುವನು” ಎಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ದೂರುವರು. ಮಧುಕುಂಜವನದಲ್ಲಿ ಅವನ ವೇಣುಗಾನಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ನಾಚಿದವರನ್ನು ಅವನು ಸಂತೈಸಿದ ಚಿತ್ರ ಬರಹ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಅತನೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಉಪವಸದಲ್ಲಿ ಅಡಿದ ರತಿಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಮುನಿಜನರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಅಂಭವನನ್ನು ಅಗಲಿ, ತಾವು ನಿರ್ಜೀವಿಗಳಂತೆ ಬೇವಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನೇ ಕಂಡು ತಾವು ಕಲೆ ದೆಯವರೆಂದು ಆತ ನಿಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ನಾನಾ ಅಭರಣಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸ್ಮರಿಸಿ ಸಂಕಟಪಡುವರು. ಈ ರೀತಿ ತಮ್ಮ

ಮನಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂರೆಗೊಂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಕ್ಕೂರನೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುವರು

ಈ ಹೃದಯದ ವಿವೃತವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಫುರಿಸಿಕೊಂಡು ತಮಗೂ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಇದ್ದ ಅಂತರವನ್ನು ತಾವಾಗಿಯೇ ಪರಿಶೀಲಿಸುವರು “ಅವನೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ, ನಾವೋ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರಾದ ಗೊಲ್ಲತಿಯರು ಅವನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ಹುದುಗಿದೆ, ನಾವೋ ನೋಣಗಳು. ಅವನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನು, ನಾವೋ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದು ತೃಪ್ತರಾಗಿರುವವರು” ಎಂದು ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ತಮ್ಮಂಥವರು ಬಯಸುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆಯುವರು ಯಾವುದೋ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮಧುರೆಯು ನಾರಿಯರು ಅವನನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರೆಂದೂ, ಆತನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರೆ ಸಾಕೆಂದೂ, ತಾವು ರಾಸಕ್ರೀಡೆ ಯಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಈ ಗೋಪಿಯರು ಬೇಡಿ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ನೆನದು, ಅವನಿಗೆ ನಮಿಸುವರು

ಕರಿವ ತಬ್ಬಗಳ ಅರ್ಧ ಅಂಗಜಲುಬುಕು—ಮುನ್ನಭನೆಂಬ ಬೇಡ ಪೂಗೋಲು—ಹೂವಿನ ಬಾಣ ಕಿತವ—ಮೋಸಗಾರ ಚಿಣ್ಣತನ—ಚಿಕ್ಕವನು ಗನ್ನಗಾರ—ಮೋಸಗಾರ ನೇಹ—ಸ್ನೇಹ ನಾವೆ—ದೋಣ ರಮ್ಮ—ರಮೆ ಪ್ರಾಸದಸಲುವಾಗಿ ದ್ವಿತ್ವಪ್ರಯೋಗ ಉಮ್ಳಿಸು—ಸಂಕಟಪಡು. ಹೊಮ್ಮೆಲಟ್ಟದಲಿ—ಹೊನ್ನಿನ ಕರುಮಾಡದಲ್ಲಿ ಅಂಚಿಯುಗಮ್ಮನೇರ—ಅಂಚಿ ಗಮನೆಯರು—ಹಂಸದಂತೆ ನಡೆಯುಳ್ಳವರು ಕುಣ—ಮೋರೆ ಕುಂಕುಮ್ಮ—ಕುಂಕುಮ. ಕಮ್ಮಗೋಲ—ಮುನ್ನಭ ಬಾಹೋದು—ಬರುವುದು (ಬರ್ತುಮು > ಬಹುದು > ಬಾಹೋದು. ಇದು ನಡುಗನ್ನಡದ ವ್ಯಾಸವಾರಿಕ ಪ್ರಯೋಗ) ಮಧುವೈರಿ—ಮಧುವೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮದಿರಾಕ್ಷಿಯರು—ಪಾನಾಸಕ್ತರಾದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಹೆಂಗಸರು. ಧಾಮ—ಮನೆ. ಮಗಮದ—ಕಸ್ತೂರಿ ಮೇದಿನಿ—ಭೂಮಿ ಅಧರ—ಕೆಳದುಟ್ಟ. ವಜ್ರಾಂಕುಶಧ್ವಜಾಂಕಿತ ಹೆಜ್ಜೆ—ದೇವರ ಪಾದರೇಖೆಯ ವಿವರವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ರತಿಕಜ—ರತಿಕಾರ್ಯ ನಿಜರೋತ್ತರ—ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಸುರರು. ಮಜನ—ಸ್ನಾನ. ಅಬ್ಬಭವ—ಬೃಹತ್ ಕಜಲ—ಕಾಡಿಗೆ. ಲಜೆಗೆಟ್ಟು—ನಾಚಿಕೆಗೆಟ್ಟು ವಜರೆದೆ—ವಜ್ರದಂತಹ ಎದೆ. ಕತ್ತೂರಿ—ಕಸ್ತೂರಿ. ಜೊಲೆದುರುಬು—ತುರುಬಿನ ಕೊನೆ ಚಲತ್—ಚಲಿಸುವ. ಕುಂಡಲ—ಅಭರಣ. ತಿಂಗಳು—ಜಂದ್ರ. ಶ್ರೀವತ್ಸ—ವಿಷ್ಣುವಿನ ಎದೆಯ ಮೇಲಿನ ಚಿಹ್ನೆ ಕಾಸುಭ ವೈಜಯಂತಿ—ವಿಷ್ಣುವು ಧರಿಸಿರುವ ಕೊರಳ ಪದಕ ಮತ್ತು ಮಾಲೆ. ಭುಜಕೀರ್ತಿ—ಬಾಹುಪೂರ, ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರಾಭರಣ ಉತ್ತಲ—ಕನ್ನೈದಿಲೆ. ಬಾವನ್ನ—ಶ್ರೀಗಂಧ. ತೀಡಿ—ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು. ಪೊನ್ನಂಬರ—ಚಿನ್ನದಂತಹ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಬಟ್ಟೆ ನೂಪುರ—ಕಾಲಂದುಗೆ ಎಮ್ಮ ಚಿತ್ತಶಿಖಿಗೆ ಪೀಯೂಷಸಿಕ್ತ ಮೇಘದಂತೆ ಒಪ್ಪುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ—ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ನವಿಲಿಗೆ ನೀರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೋಡದಂತಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿರಹದಿಂದ ಕಳವಳಪಡುತ್ತಿರುವ ಅಗೋಪಿಯರ ಮನದ ತಾಪಕ್ಕೆ ತಂಪನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೆನಸುವ ಈ ಚಿತ್ರ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದೆ ಹತ್ತಿಲಿ—ಹತ್ತಿರ (ಅಪೂರ್ವವಾದ ನಡುಗನ್ನಡದ ಪ್ರಯೋಗ) ಸತ್ತರ—ಬೇಗನೆ ಕುಕ್ಷಿ—ಹೊಟ್ಟೆ ಬೊಮಾಂಡ—ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮುಕ್ತಿಕ—ನೋಣ ಅಕ್ಷಿ—ಕಣ್ಣು ಕ್ಷೋಣಿ—ಭೂಮಿ ಚರಾಚರದೀಕ್ಷಿಗೈಚೇತನಾಚೇತನಗಳ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ದೇವರಿಗೆ. ಸಾಮ್ಯ—ನೇಹೋಲಿಕೆಯ. ಅಕ್ಷಮಣರು—ಅಕ್ಷಮ್ಯರು ಇಂದೀವರ—ಕನ್ನೈದಿಲೆ ಮಂದರೋದ್ಧರ—ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಂತಹ ವಿಷ್ಣು. ವೇದಸ್ತ್ರೀಯಾರಿ—ವೇದಗಳನ್ನು

ಕದವನ (ಸೋಮಕನ) ಶತ್ರು, (ವೇದ + ಅಸ್ತ್ರೀಯ = ವೇದಾಸ್ತ್ರೀಯ). ಕೂರುಮು < ಕೂರುಮು - ಅಮೆ. ಪೊಂಗಣ್ಣು - ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ನರಸಿಂಗ - ನರಸಿಂಹಾವತಾರ. ವಟು - ಒಲಬುಹ್ನುಚಾರಿ (ವಾಮನ). ಭಾರ್ಗವ - ಪರಶುರಾಮ. ಅಂಗದ ಪಾರ್ಥ ಶಂಭು ತುರಂಗಪ - ಅಂಗದಪ - ರಾಮ, ಪಾರ್ಥಪ - ಕೃಷ್ಣ, ಶಂಭುಪ - ಬುದ್ಧ, ತುರಂಗಪ - ಕಲ್ಕಿ (ಶ್ರೀ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, 'ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ', ಪು ೧೧೧). ಕಂಬುತುರಂಗಪ - ಶಂಬದಂತ ಕೊರಳುಳ್ಳ ಕುದುರೆಯ ಒಡೆಯನಾದ ಕಲ್ಕಿ

೪೦

ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ಲಾಕಿಕನಾಗಿ ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಯಾವಾವುದರಿಂದ ಸಂತೋಷ ಬರುವುದನ್ನು ವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ತಮಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಸಂತೋಷ ಲಭಿಸಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಕರಿನ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ ತನಯರು - ಮಕ್ಕಳು.

೪೧

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಮಾಧ್ವಮತದ ಮೇಲಿನ ನಿಜ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅನಂದ ತೀರ್ಥರ ಸ್ಮರಣೆ ಮೊದಲೊಂದು ವಿವಾಂಸರ ಸಹವಾಸ, ಉಪನಾಸ, ಜಪ, ತಪಗಳ ನೇಮ, ಶಾಸ್ತ್ರಪರನಗಳಿಲ್ಲದೆ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ - ಮರುಬಿಡುಗಡೆ - ಮಾರುತನ ಅಂಶದವರಾದ ಅನಂದತೀರ್ಥರ ಮತ. ಗುರುರಾಯ - ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು. ಘೃತ - ತುಪ್ಪ. ಸೂರಿಜನ - ವಿವಾಂಸರು. ಏಸು - ಎಷ್ಟು. ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರ - ದ್ವೈತತತ್ವದಾಂತ, ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನ - ಪಂಚಭೇದ, ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಾವನೇ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಗಳು ಪರಮಗತಿಸದ್ಗತಿ.

೪೨

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಸುಗಳನ್ನು ಕಾಯುತಿರಬೇಕಾದರೆ, ಭಕ್ತನು ತಾನು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಗೋಪಾಲಿ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ತೊಂಡ - ಸೇವಕ ಕಲ್ಲಿಚೀಲ - ಬುತ್ತಿಯ ಗಂಟು. ಮಾಳ < ಮೇಳ. (ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಪ್ರಯೋಗ) ಶರಣಾಗತರು - ಮರೆಹೊಕ್ಕಿ ಬಂದವರು. ನರಸಿಂಗ - ನರಸಿಂಹಾವತಾರವನ್ನು ತಾಳಿದ ಭಗವಂತ.

೪೩

ಈ ಕೀರ್ತನೆ ವಿಷಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ರಚನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಇಲ್ಲಿ ವೃತ್ತದಂತಿರುವ ಒಂದು ಶೋಕವಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪದವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ವೃತ್ತನಾಮ'ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮಧುರಿಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತಿದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಗೋಪಿಯರು ತಡೆಗಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯ ಒಬ್ಬ ಸಖಿ ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು "ಮಾನನಿಧಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಿಗೆ ಹೋಗುವನಂತೆ. ನಮಗೇನು ದಾರಿ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಳು. ಆಗ ಉಳಿದವರು ಅವನನ್ನು ಅಡಗಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುವರು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಬಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟುವರು "ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೆ" ಬೇಡ, ಮಧುರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡ. ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳು

ತೇವೆ" ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚುವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಅವರೊಂದಿಗಿದ್ದು ಈಗ ಅವರನ್ನು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಬೇಗ ಹೋಗಿ ಬರುವೆನೆಂದೂ ಭರವಸೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವನು ಆ ಹೆಂಗಸರಿಗಾದರೋ ಮಧುರಾಪುರದ ಹೆಂಗಸರು ಎಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡುವರೋ ಎಂದು ಭಯ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹಬ್ಬದ ನೆವದಲ್ಲಿ ಅವನು ದೂರವಾಗುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಸಂಕಟ ಅತನನ್ನು ಆಗಲಿ ತಾವು ಮನ್ನಥನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಯಾತನೆಪಡಲಾರೆವೆಂದು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವನು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅವರು ಸಮ್ಮತಿಸದಿರಲು, ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಮನ್ನಥರ ಮೇಲೆ ಅಣಿಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುವನು. ಆಗ ಜಾಣೆಯರಾದ ಆ ಗೋಪಿಯರು "ಮಾರನೆಂಬುವನು ಈಶರನಿಂದ ಎಂದೋ ಹತನಾದ. ಬ್ರಹ್ಮನಾದರೋ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದವನು ಇವರ ಮೇಲೆ ಅಣಿಯಿಟ್ಟರೂ ಒಂದೆ, ಬಿಟ್ಟರೂ ಒಂದೆ" ಎಂದು ಅತಪ್ಪಿಯಿಂದ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಮಾತನ್ನು ಮುಂದೆ ಬೆಳೆಸಲು ಬಯಸದೆ "ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ! ಹಲವು ಮಾತುಗಳೇಕೆ ? ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನೇ ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಲಹು, ಇಲ್ಲಿವೆ ಬಿಡು" ಎಂದು ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ಸಂಭಾಷಣಾ ಸಂವಿಧಾನ ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ಗೋಪಿಯರ ಅಂತರಂಗದ ಮಾರ್ಪಡೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಾಮ್ಯ ಸ್ವಭಾವವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಶದವಾಗುತ್ತವೆ

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಆರ್ಥ ಪಥದಾರಿ ಅಣಿ ಅಣಿ. ಐದು ಹೋಗು ಹರಿಣಾಂಕ ಚಂದ್ರ, ಜಂಕೆಯ ಗುರುತುಳ್ಳವನು ಎರಗು ನಮಸ್ಕರಿಸು. ಕಂತು ಮನ್ನಥ ಮದನ ಮನ್ನಥ. ಈಡುಮಾಡು ಗುರಿಮಾಡು ಪಾಟಲ ಪಾದರಿ ಕಾಳಾಹಿ ವೇಡೆಯರು ಕಾಳ ಸರ್ಪದಂತೆ ಕಪ್ಪಾದ ಕೂದಲುಳ್ಳವರು ನೀರಜಾಂಬಕ ತಾವರೆಯ ಹೂವಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು. ಗಾರುಪಳ್ಳಿ ತೀರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಹಳ್ಳಿ ಇಕ್ಷುಬಿಲ್ಲು ಕಬ್ಬಿನಬಿಲ್ಲು (ಅರಿಸಮಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ). ಚಾರು ಮನೋಹರ ವಾರಿಜಾಂಬಕ ತಾವರೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು. ವಾರಿಜಾರಿ ವದನ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಶತ್ರು ವಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳವನು. ವಾರಾಶಿಜಾವಲ್ಲಭ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಗಂಡನಾದ ವಿಷ್ಣು ವಾರಿವಾಹ ನಿಭಾಂಗ ನೀರನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಮೋಡದಂತೆ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು. ವಾಸವನುತ ಇಂದ್ರನ ಕೊಂಡಾಟಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದವನು ನಿಜಯ ಸಮೂಹ. ಪಾರುಗಾಣಿಸು ತೀರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸು. ಅಹೋರಾತ್ರಿ ಹಗಲು, ಇರುಳು ನೀಲಕುಂತಳ ಕಪ್ಪಾದ ಕೂದಲುಳ್ಳವಳು. ಎಚ್ಚು ಏಟು. ಜಾಲತ್ ಮೋಸ, ಮಾಯೆ ("ಇಂದ್ರ ಜಾಲ") ಬಟ್ಟೆ ಗಂಗಳೆ ಗುಂಡಾಗಿರುವ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಹೆಂಗಸರು. ವ್ರಜಗೋಕುಲ ಅಟ್ಟಿ ತೊಂದರೆ ಭಾತ್ರ ಸಹೋದರ ವತ್ಸಪಾಲನೆ ಹಸುವಿನ ಕರುಗಳ ರಕ್ಷಣೆ. ಪಾರಿಸು ವಾದಿಸು. ಸೊಲ್ಲು ಮಾತು. ಸರಸಿಜಭವ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾರ ಮನ್ನಥ. ಅಣಿ ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿ ಹೇಳುವುದು. ನಾಭಿ ಹೊಕ್ಕಳು "ಮಾರಿ ಹೊರಗಿನ ಹೊರಗೆ ಹೋಯಿತೆಂಬೊ ತೀರಾಯಿತೆ" ಇದು "ಊರ ಹೊರಗಿನ ಮಾರಿ ಊರ ಹೊರಗೆ" ಎಂಬ ಗಾದೆಯ ಅನುಕರಣ. ಊರ ಹೊರಗಿನ ಮಾರಿಯನ್ನು ಊರಾಚೆ ಇಟ್ಟರೆ ಕ್ಷೇಮ. ಅಕೆಯನ್ನು ಒಳಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಇಲ್ಲದ ಸಂಕಟ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಮನ್ನಥರ ಕಥೆಯಾದರೋ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರದು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಾಧಾರಣ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದವನಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಹಾನಿಯೂ ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಮನ್ನಥನಂತೂ ಎಂದೋ ಈಶರನಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಅನಂಗನಾಗಿದಾನೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೊರತಾಗಿದಾನೆ ಎಂದಮೇಲೆ ಇಂಥವರ ಮೇಲೆ ಅಣಿಯಿಟ್ಟು ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಣಿ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಉಪಯೋಗವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ

ಮುಖತಾರ್ಥ. ಗೋಪಿಯರ ಈ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮತ್ತು ಜಾಣತನಗಳು ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕವು ಪದನಳಿನ—ಪಾದ ಪದ್ಮ ಒಲುಮೆ—ಪ್ರೇಮ. ಮಾಣು—ಬಿಡು.

೪೪

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸರು ದೈತಮತಕ್ಕೆ ವ್ರತಿಯಾದ ಅದೈತ ಮತದ ಕೆಲವು ತತ್ವಗಳನ್ನು ತೀರ ಲಾಕಿಕವಾದ ನಿರರ್ಶನಗಳನ್ನಿತ್ತು ಖಂಡಿಸಿದಾರೆ. ಮಾಯಾವಾದ ಮತ್ತು ಅಭೇದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗಿದೆ. ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ದೇವನಿಂದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಅವನಿಂದ ಭಿನ್ನರೆಂಬುದು ಸರಿಯಷ್ಟೆ. ಎಂದಮೇಲೆ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಅಭೇದ ತತ್ವವನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದರೂ ಲಾಕಿಕವಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಇದೇ ಇದೆ ಜಾತಿಭೇದವಿದಕ್ಕೊಂದು ನಿರರ್ಶನ. ಹೀಗೆಯೇ ಒಂದು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬಾಂಧವ್ಯ ಒಂದೊಂದು ತೆರನಾದದ್ದು. ವಯೋಭೇದ ಮತ್ತು ವಾವೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಂತರವಿರುತ್ತದೆ ಆದ ರಿಂದ ಕೇವಲ ತಾತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ಭೇದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭೇದಮತವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ದೈತಮತವನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿನ ವಾದಸರಣಿ ತೀರ ಲಾಕಿಕವಾದ ಉಪಮಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ತರ್ಕಕ್ರಮ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಟುವಾಯಿತು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ - ಪಂಕ—ಕೆಸರು ಬಿಂಕ—ಹಮ್ಮು

೪೫

ದೇವರ ಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸದೆ ಬದುಕನ್ನು ವೃಥಾ ಕಳೆದುಹೋಗಿ ದಾಸರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಚಿತ್ತವಿಲ್ಲದೆ ಕಡೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕು ತಮಗೆ ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ - ಭಾಸುರಾಂಗ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಶರೀರ ಶ್ರೀ ವಾಸುಕಿ ಶಯನ—ಆದಿತೇಷನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಲೇಸಾಗಿ—ಚೆನ್ನಾಗಿ. ಮುರಮುಷ್ಠಿಕ ವೈರಿ—ಮುರಾಸುರ, ಮುಷ್ಠಿಕರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಸನ ಜಟ್ಟಿಗಳಾದ ಬಾಣೂರನನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಮುಷ್ಠಿಕನನ್ನು ಬಲರಾಮನೂ ಸಂಹರಿಸುವರು. (ಭಾಗವತ x, ಅ ೪೪). ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೇ ಅನುಯಿಸಿದೆ. ಮುರ—ನರಕಾಸುರನ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮುರನು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲು ಆತನಿಂದ ಹತನಾದನು. ಕಾಯಜಜನಕ—ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು.

೪೬

ಬಾಲಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ತುಂಟತನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ ಗೋಪಿಯು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನೆ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. ಆತನು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯರೊಂದಿಗೆ ಗೊಲ್ಲತೆಯರ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಕದ್ದು ಹಾಲು ಕುಡಿದಿದ್ದು, ಪೂತನಿಯನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿದ್ದು, ಕಂಸನನ್ನೂ, ಮುಷ್ಠಿಕನನ್ನೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೊಂದದ್ದು, ವೃಕ್ಷದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉದರಿಸಿದುದು—ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಕೃಷ್ಣನು ಅಂಗೆ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ಉಂಗುರ ಉಡಿದಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಿತನಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಆಹ್ವಾನದಿಂದ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಬಹು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಂಠ ಪಟ್ಟಗಳ ಅರ್ಥ ಪಾಕಶಾಸನ—ಇಂದ್ರ. ಪೋಕತನ—ತುಂಬಿತನ ಯಮಳಾರ್ಜುನ ರನ್ನು ಮದುವೆ : ಕುಬೇರನ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಳಕೂಬರ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣೀವರು ತಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ನಾರದರ ಶಾವಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವಳಿ ಮತ್ತಿ ಮರಗಳಾಗಿ ರೂಪ ತಾಳಿದರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಒರಳಿನ ಸಮೇತ ಆ ಅವಳಿ ಮರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನುಸುಳಿದಾಗ ಅವು ಕಡಿಮೆ ಬಿದ್ದವು ಆ ಕರುವಾಯ ಕುಬೇರನ ಮಕ್ಕಳು ಎಂದಿ ನಂತೆಯೇ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ವೃಷ್ಣ ಗಳ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ (ಭಾಗವತ x, ಅ ೧೦)

೪೭

ಈ ದೀರ್ಘವಾದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಭಕ್ತನನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿದ ಭಗವಂತನ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸಂಕಟವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಐದನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಪದ್ಧಿವಿ ಯೊಳಗುದಿಸಿ ಮುನ್ನತ್ತಾರು ವರುಷ ಈ ರೀತಿ ಕಾಲ ಕಳೆದನೋ ಕೃಷ್ಣ' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದ ರಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಜೀವನದ ಒಂದೆರಡು ಅಂಶಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ವರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಬೆರೆತಿರುವುದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಇದೊಂದು ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನ ತುಮುಲ ಭಾವವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ರಚನೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖಾಂಶಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. "ಏಕೋ ವಿಷ್ಣುಃ" ಎಂದು ನಂಬಿರುವ ಭಕ್ತನಿಗೂ ಡೈವಾನುಗ್ರಹ ಲಭಿಸದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿ ಫಲವೇನು ಎಂದು ದಾಸರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉಣಲು ಅನ್ನವಾಗಲಿ, ಉಡಲು ಅರಿವೆಯಾಗಲಿ ಕಾಣದೆ, ನಂಟಿರಿಷ್ಟರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡುಪಾಲಾದೆನಲಾ ಎಂದು ಭಕ್ತನು ವ್ಯಥೆಪಡುವನು. ದೇವರೇ ತನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಮೊರೆಯಿಡುವನು. ಮುಣದ ಬಾಧೆ ಬೇರೆ ಆತನನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆಳು ದೇಹವನ್ನು ಗೇಣು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂಗಲಾಟುವ ಯಾತನೆ ಹೇಳ ತೀರದು ಕಂಡಕಂಡವರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ತುತ್ತು ಕೂಳಿಗಾಗಿ ಅಲೆದಾಡುವ ಪಾಡೂ ಸಹಿಸ ಲಸದಳವೆನ್ನಿ ಸುತ್ತದೆ ಸಿರಿಯರಸನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಕೈಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನಿಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಅವಶ್ಯಾತಿ ತಪ್ಪದೆಂದು ಭಕ್ತನು ಎಚ್ಚರಿಸುವನು. ಬಂಕಾಪುರದ ನೆರಸಿಂಹದೇವನ ಸ್ವಾಧ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಮನವಿ ಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತಿದೆ. ಲೋಕದ ಹೊಣೆಯ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ತಾನು ಭಾರವಾದೆನೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವನು. ತನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ವರದಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ತನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೋರುವನು. ದೇವರ ಒಲವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಪ್ರಾಣ ವನ್ನಾದರೂ ಕಣವಿಟ್ಟು ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಎಂದು ಆರೋಚಿಸುವನು ದೇವರು ಒಲಿಯು ವುದೇ ತಡ, ತನ್ನ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುವುದು ಎಂದು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅಚಲ ವಾದ ನಂಬಿಕೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಶರಣಾಗುವನು

ಕಂಠ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಕಾಕು ಮಾಡುವುದು—ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವರ್ತನೆ ಕುಡುತೆ—ಬೊಗಸೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ—ಹಿಲ್ಮೆಕು, ಸೇವಿಸು. ವಾರುತೆ < ವಾರ್ತೆ—ಸುದಿ. ಈರೇಳು—ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹದಿ ನಾರರೆಡು—ಮೂವತ್ತೆರಡು. ಸುರನದಿಯ ಮೀಯಲಿಲ್ಲ—ಗಿಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲಿಲ್ಲ ವಿಷಯ ಕೆರಗಿ—ಇಂದ್ರಿಯ ಚಾಪಲದತ್ತ ತೆರಳಿ. ಸರ್ವಜ ರಾಯರು—ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು. ಸಿ ರ ಭಾರ—ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರ "ಊರ ಮಾರಿ ಹೆಗ್ಗೆರೆಗೋಣಂತೆ"—ಇದು ಒಂದು ಗಾದೆಯಂತಿದೆ. ಊರ ಮಾರಿಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಕೋಣ ವುಂಡುಬಿದ್ದು ಅಲೆಯುವಂತೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಿರುವುದು. ಗರಳ—ವಿಷ. ಎರಡೊಂದು ಶೂಲ—ಕ್ರಿಶ್ಣಶೂಲ ಕರಗಸ—ಗರಗಸ "ಕಷ್ಟಬಟ್ಟ ಮಗನೆಂದು ದೃಷ್ಟಿ ನೀರೊರಸೆನ್ನ ಪೊಟ್ಟಿಯೊಳ್ಳಿಡಿಸರಾರೋ ಕೃಷ್ಣ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಸರಣೆ ಚಿತ್ರವತ್ತಾಗಿದೆ.

ಅಕುತ್ಸಿರುವ ಕಂದನ ಕಣ್ಣೊ ರೆಸಿ ತನ್ನ ಮಡಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಾಯಿಯಾದವಳು ಹೇಗೆ ಸಂತೈಸುವಳೋ ಹಾಗೆಯೇ ನೋಂದ ಭಕ್ತನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಸಮಾಧಾನವಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆ ಸಹಜವಾಗಿದೆ.

೪೮

ರಂಗನಾಥನನ್ನು ನೋಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬನ್ನಿರೆಂದು ಕರೆಯುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಹಲವಾರು ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಬಹು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಬಳಸಿದೆ. (ಕಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿನ 'ವಿಮಾನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ'ನಂತೆ ಇದು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿನ 'ವಿಮಾನ ಪರವಾಸುದೇವ'ನನ್ನು ಕುರಿತುಪಂಕಿದೆ.)

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಕಮನೀಯಗಾತ್ರನ—ಮನೋಹರವಾದ ಶರೀರವೈಶ್ಯವನ ವಾರಿಧಿ ನಿಲಯನ—ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಮನೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳವನ. ಮಂಜುಳಭಾಷನ—ಮಧುರವಾದ ನುಡಿಯುಳ್ಳವನ ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಸಿರುವ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಅನುಪ್ರಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿ ಪದಬಂಧ ತುಂಬ ಹಿತಕರವಾಗಿದೆ.

೪೯

ಹರಿದಾಸರು ತಮಗೆ ಬಹುಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ರಂಗನೆಂಬ ಅಭಿಧಾನದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾವತಾರದ ಛಿಟನೆಗಳ ವಿಷಯವೂ, ಉಳಿದೆರಡು ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಸರಣಿ ತುಂಬ ಸರಳವೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಕಲುಷವಿಭಂಗ—ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವನು ಪಚ್ಚಿ ಬಾವುಲಿ—ನಚ್ಚಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಣಾಭರಣ ಹೆಚ್ಚಿದ ವಾಲಿಯನು ಬಾಣದ ಚುಚ್ಚಿದ : ಇದು ರಾಮನು ವಾಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ವ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕುರಿತುದಾಗಿದೆ. ಸವೃತಾಕಂಗಳನು ಬಿಚ್ಚಿದ : ವಾಲಿಯ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಶ್ರೀರಾಮನ ಸತ್ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಆತನು ಒಂದೇ ಒಂದು ಬಾಣದಿಂದ ಏಳು ತಾಳವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೇದಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ (ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ, ಅ. VI, ಶ್ಲೋ ೮) ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ (ರಾಮಾಯಣ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಕಾಂಡ, ಸರ್ಗ ೧೨). ಲಂಕಾದಹನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಮೆಚಿದ ಸಂಗತಿಯೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ರಾಮನು ಖರದೂಷಣರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ತನಗೇನಾದರೂ ಶತ್ರುಗಳ ಬಾಣ ತಾಕಿದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವೆನೆಂಬ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಂತಹ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ಭೀಷ್ಮವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಭೀಷ್ಮನನ್ನೇ ಸಂಹರಿಸಲು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಭೀಷ್ಮನ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಗೆ ಮನಸೋತು ಸುಮ್ಮನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಾತಂಗ—ಆನೆ ಇತ್ತರ—ಎರಡು ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಯುದ್ಧವೀರನೆಂದೋ ಹಾಗೆಯೇ ರಸಿಕನೂ ಹೌದು ಇದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮೂರನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಮಾತಂಗನ ಭಂಗವ ಪರಿಹರಿಸಿ—ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ಉತ್ತಂಗ—ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಇಂಥ ಭಕ್ತಜನವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫೦

ಇದು ಒಂದು ಲಾಲಿವದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವಿಶುವೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ಅವನ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕನಕರತ್ನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಕಾಲುಳ್ಳ, ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೇ ಸರವಣಿಯಾಗುಳ್ಳ, ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೇ ಹಲಗೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ತೊಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಪೂರ್ವ ರಮಣಿಯರು ಜೋಗುಳವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ತೂಗುವ ರಮಣೀಯವಾದ ಚಿತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ವಿನ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತುತಿ ತೂಗುವ ವರ್ಣನೆ ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ ಅನಂತರ ವದ್ದಿನಿ, ಹಸ್ತಿನಿ, ಚಿತ್ತಿನಿ ಮತ್ತು ಶಂಕಿನೀ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ನಾರಿಯರು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ತೂಗಿದರೆಂಬ ವಿಷಯವಿದೆ ಆ ತರುವಾಯ ಕಲ್ಯಾಣ, ಅನಂದಭೈರವಿ ಮತ್ತು ದೇವಗಾಂಧಾರ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಗುಳವನ್ನು ಹಾಡಿದರೆಂಬ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಗ್ಗಿಳಿಯ ಉದ್ಘೋಷವಿದೆ

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಧ ನಿರವಧಿಕ—ಮೇರೆಯಿಲ್ಲದ. ಕರಿಕುಂಭ—ಅನೆಯ ನೆತ್ತಿಯ ಭಾಗ. ಸೋಮ—ಚಂದ್ರ ಸಾಮಾಜವರದ—ಗಜೇಂದ್ರನಿಗೆ ವರನನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದವನು ಭಗು ರಾಮಾನುಜಾರ—ವರಶುರಾಮಾನುಜಾರ ಮಲಯಜ—ಶ್ರೀಗಂಧ ವನಜಭವಜನಕ—ಬ್ರಹ್ಮನ ತಂದೆ ಇದು ಮಾಧ್ವಮತದ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತು. ಮಕರಿಕಾಪತ್ರ—ಕನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬರೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಚಿತ್ರ. ಲಿಕ್ಕುಜ—ಕಂಚಿಕಾಯಿ. ವಲ್ಲವಾಧರೆ—ಚಿಗುರಿನಂತೆ ಕೆಂದುಟಿಯುಳ್ಳವಳು ತುಲ್ಯವರ್ಜಿತ—ಅಸದೃಶ ನೀಲಭನ—ನೀಲಮೇಘ (ಕಪ್ಪಾದ ಮೋಡ) ಕರುಣಾಲವಾಲ—ಕರುಣೆಯನ್ನೇ ನೆಲೆಯಾಗುಳ್ಳ (ಅಲವಾಲ—ಪಾತಿ, ಮಡಿ, ನೀರು ನಿಲ್ಲುವ ನೆಲೆ) ಇಂದುಧರ—ಈಶ್ವರ ಇಂದುಕುಲ—ಚಂದ್ರವಂಶ ಭವಭಂಗ—ಜನ್ಮನಾಶ

೫೧

ಇದು ಈಗ ರಾಯರ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಪೀಠ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯವರಾದ ಶ್ರೀಜಿತಾಮಿತ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಕುರಿತ ಸ್ತುತಿ. ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ ತೀರ್ಥರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರು ಅನಂತಪ್ರಸಾದು ಅವನು ತನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಆರೈಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಡತನವೇ ಮೇಲುಗೈಯಾಗಿತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಎಂಟನೆಯ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಉಪನಯನವಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಜನವಾರದ ಹಿರಿಮೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಊಟ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೇಳಲಳವಲ್ಲ. ಬೇಸಾಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು

ಒಮ್ಮೆ ಇಂದಿನ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಥಮ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳೂ, ದೈವತಸಿದ್ಧಾಂತ ಪಾರಂಗತರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ವಿಬುಧೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಂತಪ್ರಸಾದನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ, ಆತನು ರುದ್ರಾಂಶನೆಂದೂ, ತಮ್ಮ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಲು ಅರ್ಹನೆಂದೂ ವೇದವಾಯಿತು ಅಗ ಅವನ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ಬೀರಿ, ಅವನ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು ಅನಂತರ ಅನಂತಪ್ರಸಾದಿಗೆ ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ ತೀರ್ಥರೆಂಬ ಆಶ್ರಮನಾಮವನ್ನಿತ್ತು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು

ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ ತೀರ್ಥರು ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಬದುಕಾಲವನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ, ಕೃಷ್ಣಾ ಭೀಮಾ ನದಿಗಳ ನಡುಗಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬೋಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಕಳೆದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ವಿರಕ್ತ ಮುಖವಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೀಠಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ರಘುನಂದನ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಗೊತ್ತು

ಮಾಡಿದರು ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ್ರ ತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ನದಿಗಡೆರಡರ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಗಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಪಾರಶ್ವವಚನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರಲು, ನದಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪ್ರವಾಹ ಬಂದಿತು. ಶಿಷ್ಯರು ಎಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರೂ ಅವರು ಜಾಗ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಶಿಷ್ಯರು ನೀರಿನ ಪಾಲಾಗದೆ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಏಳು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರವಾಹ ಬಂದು ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸ ಬಹುಳ ಆಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು. ಆಗ ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ್ರರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಅಕ್ಕನೂ ಇತರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಶ್ರೀಪಾದಗಳವರನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟರು ದುಃಖಿತಪ್ರರಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಅವರ ಅತಂಕವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ್ರತೀರ್ಥರು ಅದೃಶರಾಗಿಯೇ, ತಾವು ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದಾಗಿಯೂ, ಅಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಗೋನದ ವೃಕ್ಷವೊಂದರಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ತಮಗೆ ವೃಂದಾನವವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸದೆ, ಆ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ಅಮಾತುಗಳನ್ನು ಅಲಿಸಿದ ಭಕ್ತವೃಂದದವರು ಶ್ರೀಗಳವರ ಆಜ್ಞಾ ನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ನಡೆದರು ಆಗ ಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ರಘುನಂದನ ತೀರ್ಥರು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸಿದರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೯೭ರಿಂದ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ್ರ ತೀರ್ಥರ ಅರಾಧನೆಯು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಚತುರ್ದಶಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಯಮಾಸ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಪಾಡ್ಯ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ವೈಭವದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ್ರತೀರ್ಥರು ರುದ್ರಾಂಶರಾದುದರಿಂದ ಆ ಸಂಗತಿಯೂ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ್ರತೀರ್ಥರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಈ ಕೀರ್ತನೆ, ಕೇವಲ ಸುತ್ತಿಮುತ್ತವಾಗದೆ ಒಂದು ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಿಸಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಾಲ್ಯವೂ ಇದೆ. ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ್ರತೀರ್ಥರನ್ನು ಕುರಿತ ಸ್ತೋತ್ರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಜೀವನ ಮಹತ್ವದ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಪ್ತ ರಾತ್ರಂ ಕೃಷ್ಣ ವೇಂಜಾ ಮುಷಿತ್ವಾ ಪುನರುತ್ತಿತಂ
ಜಿತಾಮಿತ್ರ ಗುರುಂ ವಂದೇ ವಿಬುಧೇಂದ್ರ ಕರೋದ್ಭವಮ್

[ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಶ್ರೀ ಜಿತಾಮಿತ್ರರನ್ನು ಕುರಿತುಂಟಾದಾಗ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆದವರು ಶ್ರೀ ನ್ಯಾಸರಾಜ ಮರಾಠಿವತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಪಯೋನಿಧಿ ತೀರ್ಥರು. ಇದರ ಪ್ರಚಲಿತ ಪಾರವನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ, ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಲುವ ಪಾರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಸಹಾಯಕರಾದವರು 'ಪರಿಮಳ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಜಾ ಎಸ್ ಗುರುರಾಜಾಚಾರ್ಯರು ಇತರ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳು.]

೫೨

ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹದಿಂದ ಪರಿಹಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಗೋಪಿಯರ ಕಳವಳವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತವಡಿಸುವುದೇ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಗುರಿ 'ಭ್ರಮರಗೀತೆ'ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ದಾಸರು ಅದನ್ನೇ ಹೋಲುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿದಾರೆ ಗೋಪಿಯರು ಭ್ರಮರವನ್ನೇ ಸಂಬೋಧಿಸಿ, ಅತನು ಹೇಗೆ ತಮಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿದನೆಂದು ವಿವರಿಸುವರು. ಮುಗರಾದ ತಮ್ಮನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡಿ, ಈಗ ಅಗಲಿರುವುದರಿಂದ ವಿರಹಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟವೆನ್ನುವರು ಅವನ ಹಾವ, ಭಾವ, ವಿಕಾಸ, ವಿಭ್ರಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಅವನ ಮೋಸವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಾವು ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಯಂತೆ ಮರುಳಾದೆವೆಂದು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವರು ಒಂದೇ ಸಮನೆ

ಅಕ್ಷೇಪಣೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅಡಿ, ಕಡೆಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉಂಗುಟದ ಉಗುರಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾಕಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಅರಿತಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ತಮಂಥನರ ಪಾಡೇನೆಂದು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವರು ಆತನ ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವಾದರೂ ತಮಗಿರಲೆಂದು ಅಶಿಸಿ, ಗೋಪಿಯರು ದುಂಬಿಯನ್ನು ಮಧುರಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ. ವನಜನಯನ—ವದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಕಷ್ಟ ಮದನಪಿತ—ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆಯಾದ ಕೃಷ್ಣ ದುರಿತಾನಳ—ದುರಿತಾನಲ—ಕಟ್ಟಿ ಬಿಡಿಕೆ. ಪಡಿ—ಪ್ರತಿ. ಮರುಳುಗಳು—ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದವರು ಸಿರಿಯವನ ಉಂಗುಟದ ಉಗುರು ಗುಣಕಾರಗಳು. ಇದು 'ನ ರನೂಪಿ ವದಾಂಗುಲಿಲಸನ್ನ ಬಿಧೂರಾಜದನಂತಸದ್ಗುಣಾನ್ | ಗಣಯೇದ್ಗಣಯಂತ ನಾರತಂ ಪರಮಾನ್ ಕೋಸ್ತ ವರೋಗುಣಾನ್ || (ಮಧ್ವವಿಜಯ, ೭)' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯವೆ ಭಾವವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವಂತಿದೆ.

೫೩

ಇಬ್ಬರು ಗೋಪಿಯರು ಕಷ್ಟನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ತಮಗೆ ಉಂಟಾದ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಪಲ್ಲವಿತುಂಬ ಜೆನ್ನಾಗಿದೆ ಯದುಪತಿಯನ್ನು ಅಗಲಿಸಿದ ವಿಧಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಹೋದ ಕೃಷ್ಣನ ನುಳಿಗುರುಳು ನಗುಮುಖಗಳನ್ನು ನೋಡದೆ ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ನೋಂದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ತಮಗೂ ಎರಡು ರೆಕ್ಕೆಗಳಿದ್ದರೆ ಕೂಡಲೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಸೇರಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವರು ಆತನನ್ನು ಅಗಲಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ ತಾವು ಜೀವದಿಂದಿರುವುದು ಎಂಥ ಭಂಡತನವೆಂದೂ, ತಮ್ಮದು ಕಲ್ಲೆದೆಯೇ ಸರಿಯೆಂದೂ ಆತ್ಮನಿಂಬೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ. ಯದುಪತಿ—ಯದುವಂಶಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಂತಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣ ಎವೆ—ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆ ಹಿಂಗು—ಕುಗ್ಗು. ಭಂಗ—ಭಗ್ನ.

೫೪

ಇದು ಒಂದು ಶಿವಸ್ತುತಿ ಕೀರ್ತನೆಯ ರೀತಿ ಬಹುಸಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಸಖೆ ತನ್ನ ಗೆಳತಿ ಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಬಸವನನ್ನು ಏರಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ವಿಷಧರನು ಯಾರು?" ಎಂದು ಕೇಳುವಳು. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಅವನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಒಲಿದು ಬರುವನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅವನ ವೇಷಭೂಷಣಗಳ ನೈಲ್ಲ ವರ್ಣಿಸುವಳು. ಆತನು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನೆಂದೂ, ಸ್ವಶಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವನೆಂದೂ, ಅದಿಶೇಷನನ್ನೇ ಅಭರಣವಾಗುಳ್ಳವನೆಂದೂ, ರಮೆಯರಸನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೊಮ್ಮಗನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಹೇಳುವಳು ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನು ಸಂಕರ್ಷಣನಾಗಿ ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವನೆಂದು ಮಾಧ್ವರ ನಂಬಿಕೆ [ಸಂಕರ್ಷಣಃ ಸ ಜ ಬಭೂವ ಪುನಃ ಸುನಿತ್ಯಃ ಸಂಹಾರ ಕಾರಣ ವಪುಃ ತದನುಜ್ಜಯೈವ || (ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ, ಅ I, ಪ. ೭) ಆತನು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯ ಗಂಡನೆಂದೂ, ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ವನ್ನು ಭಂಗಮಾಡಿದವನೆಂದೂ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ ವಿಷವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದವನೆಂದೂ, ರಾಮನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ನೀಲ ಕಂಠನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದೂ ಹೇಳುವಳು ಈ ಈಶ್ವರನು ಒಮ್ಮೆ, ತನ್ನ ತಾತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಆತನ ಮೋಹಿನೀರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ವಿಷ್ಣುವು ಎಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಗೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮೋಹಿನೀ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಬರಲು ಈಶ್ವರನು ಮೋಹಪರನಶನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು

ಹೋಗುವನು ಅಗ ವಿಷ್ಣು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ ಮತ್ತು ಗದಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಈ ಶರನು ನಾಚಿ ತರೆತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವನು. ವಿಷ್ಣು ವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ತಮಾಪಣೆ ಬೇಡುವನು

ಕಠಿನ ತಬ್ಬಗಳ ಅರ್ಧ ವ್ಯವಭಿ—ಬಸವ ವಿಷಧರ—ನಂಜುಂಡ ಸಂಕರ್ಷಣ—ರುದ್ರ ನನ್ನು ಸಂಕರ್ಷಣಸ್ವ ರೂಪನೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ ಮಹಿ—ಭೂಮಿ ಕಾಳಕೂಟ—ವಿಷ್ಣು ಶೇಷಗರಳ—ಮಿಕ್ಕ ವಿಷ ಚರಣಾನುಖಾಗ್ರ—ಕಾಲುಗುರಿನ ತುದಿ ಚರಣಾನುಖಾಗ್ರದಿ ಧರಣೀ ಬರೆಯುತ್ತಿರಲು—ಕಾಲುಗುರ ತುದಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರ ನಾಚಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ ವಕ್ಷ—ಎದೆ ವಕ್ಷದಲೊಪ್ಪುವ ನಿನ್ನಂಗನೆ ಅರಿಯಳು ನಖಮಹಿಮಾಂಕ—ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಎದೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವದಾ ನೆಲಸಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆತನ ಪಾದನಖಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾವ ವಿಷ್ಣು ಆಪಾರ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ರೀತಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

೫೫

ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಪತ್ಯದ ಸದಾಚಾರದಿಂದ ಹೇಗೆ ಸಾರ್ಥಕವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ನೇಮಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ

ಕಠಿನ ತಬ್ಬಗಳ ಅರ್ಧ : ತೀರ್ಥಪಾದರು—ಪೂಜ್ಯರು ಸರಿತ—ಸರೋವರ. ಮುಗುಳು—ಮೊಗ್ಗು. ಭೋಗಿಶಯನನ ದಿನ—ಹರಿದಿನ, ಎಂದರೆ ವಿಕಾಡಶಿ ಜಂಗಮರು—ಚರರು ಶಶ್ವಮ ರಂಗ—ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು

೫೬

೫೬

ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಮಧುರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಿಟ್ಟಿರುವ ಒಬ್ಬಾಕೆ, ಆತನು ತನ್ನನ್ನು ಎಂತು ಸಂಧಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಇದು ತುಂಬ ಲಾಂಕಿಕವಾದ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದರೂ, ಅಕೆಯ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಪರವಾದುದರಿಂದ, ಇದರಲ್ಲಿನ ಅಕೆಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಭಿಪ್ರಯವನ್ನು ಮನಗಂಡಾಗೆ ಇದು ಶೃಂಗಾರಪರವೆನ್ನಿಸಿ ಉನ್ನತವಾಗುತ್ತದೆ ಮಧುರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕಠಿನ ತಬ್ಬಗಳ ಅರ್ಧ ಕಾಂಚಿಯ ದಾಮ—ಡಾಬು, ಒಡ್ಡಾಣ. (ದ್ವಿರುಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗ) ನಾಡಮಾತುಗಳು—ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮಾತುಗಳು ಗಾಡಿಕಾರ—ಗೊಬ್ಬುಗಾರ ಪಾಡು ಪಂಥ—ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ.

೫೭

ವಿಷ್ಣುವು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಒಲಿದು ಬಂದನೆಂಬುದನ್ನು ನಿಮಿತ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನನ್ನು ಒಲಿದವರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನೆಂಬ ವರ್ಣನೆ ಇಲ್ಲಿದೆ ಆತನು ನವನೀತಚೋರನಾಗಿ ಸುಳಿದುದನ್ನೂ, ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಆನಂದದಾಯಕನಾಗಿ ಬಂದುದನ್ನೂ, ಗೋಪಿಯರಿಗೆ ನವಮೋಹನಾಂಗನಾಗಿ ನಲವಿತ್ತದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ರಮ್ಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ.

ಕಠಿನ ತಬ್ಬಗಳ ಅರ್ಧ ಸರಸಿಜಾಕ್ಷ—ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ವಿಷ್ಣು. ಸರಸಿಜೋದ್ಭವ—ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದವನು. ಉರಸು—ಎದೆ (ಉರಸು > ಉರಸು). ಸರಸಿಜಾಕ್ಷ—ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶರಧಿಗಂಭೀರ—ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು. ಹೀರ—ವಜ್ರ ಮುರಿತ್ರಿಕ—ಮುತ್ತು ಕೇಯೂರ—ಭುಜಕೀರ್ತಿ ನವನೀತ—ಬೆಣ್ಣೆ. “ನಮ್ಮಂತರಂಗದೊಳಗಿ

ಕಲ ಪಭಂಗ್—ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರಬಹುದಾದ ದುರ್ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಪವಿತ್ರವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಮಾತು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ

೫೮

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದಾರೆ ಗುರುಗಳಾದವರು ಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕೊಂಡಾಡುವುದು ತುಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದು. (ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನೂ ನೆನೆಯಬಹುದು.) ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಎಲ್ಲ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಂತೆ ಕೇವಲ ಉದರ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಯತಿಗಳಾದವರಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವರು ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಾಡಿದ ಲೋಕಸೇವೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವರು ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ದೀಕ್ಷಾ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ತೀರ್ಥರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಶಾಫಿಸುವರು ಈ ಮೊದಲೆ 'ಇದಿರದಾನನು ನಿನ್ನಗೀ ಭರೆಯೊಳು' ಎಂಬ ವ್ಯಾಸಸ್ತುತಿಯೊಂದನ್ನು (ಕೀ ೬) ಕಂಡೆವು ಇದು ಆ ಶಂಕೆಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಂನ್ಯಾಸದ ಮೇಲೆಯನ್ನು ಆದಿಶೇಷನೊಬ್ಬನೇ ಸ್ತುತಿಸಬಲ್ಲನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷವೇನು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿಡಿಸಬಹುದು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಡಂಫಾಚಾರದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಗೆ ಕೆರೆ, ಅಗ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ನೆರವಿತ್ತರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. [ಈಗ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಕಮಲಾಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಂದ ಪಡೆದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಇತರರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟರು ಎಂಬ ವಿವರ ದೊರಕುತ್ತದೆ. (Epigraphia Indica, Vol. xxxi, No. 3, p. 139) ಅವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಎಷ್ಟು ಉದಾರಿಗಳು ಎಂಬುದು ದೈವಗಾತವೆ] ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುವನ್ನೂ, ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಚಿತ್ರಣವೂ ಇಷ್ಟೇ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಕತಿಸ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಭವಸ್ತು—ಐವತ್ತಾರು ಮಿಂಚುಕೊಳು—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಆಹಾರ. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು—ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ದೀಕ್ಷಾ ಗುರುಗಳು ಇವರು ಹುತ್ತು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಸಂಚಂಧಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು ಚನ್ನಶಟ್ಟಣದ ಬಳಿಯಿರುವ ಅಬ್ಬೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ಕುಂದಾಪುರದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಮಠದಲ್ಲಿ ಸ್ಮೃತಿಪೂರ್ವಕ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಅರಾಧನೆ ನಡೆಯುವುದು

೫೯

ವೈಷ್ಣವನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾವ ರೀತಿ ಅಚಾರತೀಲನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಅವೈಷ್ಣವ ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದೆ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಇದನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪುರುಷದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ದಾಹ್ಯಹ ಡಂಫಾಚಾರಕಿಂತಲೂ ಅಂತರಂಗಿಕವಾದ ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿ ಅಗತ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅನಂದತೀರ್ಥರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಚಕ್ರರ ಮಜನ, ಹರಿನಾಮಸ್ಮರಣ, ಹಿರಿಯರ ವಚನಪಾಲನೆ, ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನ, ಶಂಚಭೇದ ಪರಿಚಯ, ಜಗತ್ಪತ್ತಿ, ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾಶ್ರವಣ, ಹರಿವಾಸರ ಸಂಗ—ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು ಸಕ್ಷೈಷ್ಟವನ ಅಕ್ಷಣಗಳು.

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಪರಬೋಮ್—ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸುಖತೀರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ—ಅನಂದತೀರ್ಥರ ಸರ್ವಮೂಲವೆಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮೂರನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ನರರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯವರಿಗೆ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಯಾರು ಯಾರು ಉತ್ತಮರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನು ಹರಿ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರವಾದ ಈ ಕ್ರಮ ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ಕಕ್ಷೆ ಎಂದು ಹೆಸರು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಢ್ಮತದ ಪ್ರಮುಖತತ್ವಗಳಾವ ಜಗತ್ತಿನ ಸತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ವ್ರಪಂಚದ ಜಡ ಮತ್ತು ಜೀವಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಂಚಭೇದಗಳನ್ನು (ಈಶ—ಜೀವ, ಈಶ—ಜಡ, ಜೀವ—ಜಡ, ಜೀವ—ಜೀವ, ಜಡ—ಜಡ.) ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ ನಿಗಮ ಗೋಚರ—ವೇದವೇದ್ಯ. ರಾಗದ್ವೇಷ—ಅನುರಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವಗಳು.

೬೦

ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣನು ಹೇಗೆ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪ್ರೋರಿಯುವನೆಂಬ ಚಿತ್ರವೂ, ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ ಜನರ ಉದ್ಧಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಶೇಷಾಚಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವನು. ಅವನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಗೋಚರ ಪ್ರದನು. ಶಿಷ್ಯರಕ್ಷಣೆ—ದುಷ್ಶಿಕ್ಷಣಗಳೇ ಅವನ ಕಾರ್ಯ. ಸಕಲ ಸದುಂಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಜಯಜಯಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಕೀರ್ತನೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಶೇಷಾಚಲ—ಅದಿಶೇಷನೇ ಬಿಟ್ಟಿದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿರುವನು ಎಂದು ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ ಸಂಗತಿ ಕಂಜನಾಭ—ಪದನಾಭ, ವಿಷ್ಣು. ದುರಿತ—ಶಾಪ. ಗಜವರದ—ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು (ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷದ ಕಥೆ).

೬೧

ಭೃಗುಮುನಿಗಳ ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳಿರುವ (ಕೀ ೩೬) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು, ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರು ಸಮಾನರಲ್ಲರಿಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಹಲವಾರು ಪಾರಾಣಿಕ ನಿರರ್ಶನಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವರು

ಮುರಹರನು ಪುರಹರನ ಗೆರಿದುದರಿಂದ : ಒಮ್ಮೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿಯೇ ಹರಿಹರರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಅಧಿಕರು ಎಂಬುದಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಗ್ವಾದವೆದಿತು. ಆಗ ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಶಾರ್ಙ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತನು. ಶಂಕರನಾದರೋ ತನ್ನ ಪಿನ್ನಾಕಿಯನ್ನೇ ಎತ್ತಲಾರದೆ ನಿಶೇಷಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಹರಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಬಾರದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಅವನು ತಟಸ್ಥನಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಹರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಜಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು (ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ, ಅ IV, ಪ. ೪೪-೪೭).

ಖಳನುರುಹಿ ಹರನನು ಕಾಯಿದ ಕಥೆಯ ನಿನರಿಯಾ : ಈಶ್ವರನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಭಸ್ಮಾಸುರನು ಯಾರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟರೂ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗುವ ವರವನ್ನು ಪಡೆದನು ದುಷ್ಟ ವರವನ್ನು ಪಡೆದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುಪ್ರಾಯನಾದನು. ಆಗ ನಾರಾಯಣನು ಅವನೆದುರು ಮೋಹಿನೀ ರೂಪ ತಾಳಿ, ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ, ತಾನು ಕುಣಿದಂತೆಯೇ ಅವನೂ ಕುಣಿಯಬೇಕೆಂದು ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ಹಾಗೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಭಸ್ಮಾಸುರನೂ ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದನು.

ಉರ್ವೀಶನನು ಸಾರಿ ಉಳಿದನರಿಯಾ: ಪರಮ ವೈಷ್ಣವಭಕ್ತನಾದ ಅಂಬರೀಷನು ಒಮ್ಮೆ ಏಕಾದಶಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ದ್ವಾದಶಿ ಪಾರಣೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರಾಂಶರಾದ ದೂರ್ವಾಸರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು ರಾಜನು ಮುನಿಗಳನ್ನು ಪಾರಣೆಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಬಿನ್ನಸಿಕೊಂಡನು. ಅಗ ದೂರ್ವಾಸರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ನದಿಯ ಕಡೆ ತೆರಳಿದರು. ದ್ವಾದಶಿಯ ಪಾರಣೆ ಹೊತ್ತು ಸಮಾಪಿಸಿದರೂ ದೂರ್ವಾಸರು ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂಬರೀಷನ ವ್ರತಭಂಗ ಮಾಡುವುದೇ ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು ಅಂಬರೀಷನು ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪುರೋಹಿತರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಪಾರಣೆಯ ಹೊತ್ತು ಸಮಾಪಿಸಲು ನೀರನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ವ್ರತವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿದನು ಇದರಿಂದ ಕುಪಿತರಾದ ದೂರ್ವಾಸರು ಅಂಬರೀಷನನ್ನು ಶಪಿಸಿದರು ಇದರಿಂದ ವಿಷು ವಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ತನ್ನ ಸುಂದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನೇ ದೂರ್ವಾಸರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಅಗ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ದಿಕ್ಕು ಗಾಣದೆ ಅಂಬರೀಷನನ್ನೇ ಬಂದು ಮರೆಹೊಕ್ಕರು. ಅಂಬರೀಷನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೂರ್ವಾಸರನ್ನು ಚಕ್ರದ ಉಪಶೇಖರಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು (ಭಾಗವತ, IV, ೪)

ಹರಿ ಬಂದು ಬೇಗ ತನ್ನಸ್ತವನು ತಾ ಸೆಳೆದು ಶರಣಾಗತರ ಕಾಯಿಂದ ಕತೆಯನರಿಯಾ ಕಾರವ ಪಕ್ಷದವನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ದುರ್ರೋಧನನಿಗೆ ಆದ ಮಾನಭಂಗವನ್ನು ಕಂಡು ಪಾಂಡವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಹೊರಟನು ಅವನು ಅವಿವೇಕದಿಂದ ಉಪಪಾಂಡವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಿಂದಲೇ ಅವಮಾನಿತನಾದನು ಅವನ ಆಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಂಡವರು ಕೋಪಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಅವನ ಶಿರೋರತ್ನವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಭಂಗಗೊಳಿಸಿದರು. ಅಗ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಕೆರಳಿ ತನ್ನಲ್ಲಿದ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉತ್ತರೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ ಅರ್ಭಕನ ವಿನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಪಾಂಡವರ ವಂಶದ ಕುದಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹರನಂಶಕ್ಕೆ ಸೋಲಾಯಿತು.

ಹರಿ ಹರನ ಕಂಠವನು ಕರದಲಿ ಒಡಿದು ನೂಕಿ ಕೊರಳ ಕಪ್ಪಾದ ಕಥೆ ಕೇಳಿ ಅರಿಯಾ—ಈ ಪೂರ್ವಕಥೆಯ ವಿವರ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ

ಪರಮ ಮೋಹನ ರೂಪ ರಾವಣ್ಯವನು ಕಂಡು ಹರ ವರುಳುಗೊಂಡ ಕದೆ ಕೇಳಿ ಅರಿಯಾ: ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ರುದ್ರನು ತಾತನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರ ಮೋಹನೀ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು ವಿಷು ವು ಬೇಡಬೇಡವೆಂದು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಹರನು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ ಅಗ ವಿಷು ವು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ವನದ ಬಳಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಹರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಹರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು, ಅವಿವೇಕಿಗೆ ವಿಷು ವು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರ ಯುವತಿಯಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದನು. ಹರನಿಗೆ ಅರಿವು ತಪ್ಪಿ, ಆ ಕೃತಕ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನೈಜವೆಂದೇ ಬಗೆದು ಕಾಮಾತುರನಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲು ಹೋದನು ಅಗ ವಿಷು ವು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಹರನು ನಾಚಿ ತಲೆತಗಿಸಿದನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನೇ ರಚಿಸಿರುವರು (ಕೀ. ೫೩)

ಹರನ ಧರದಲಿ ಜಯಿಸಿ ಅವನ ಕಿಂಕರನ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳ ತರಿದ ಕಥೆಯ ನೀನರಿಯಾ: ಬಾಣಾಸುರನು ಹರಭಕ್ತ. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಮಗನಾದ ಅನಿರುದ್ಧ ಹರಭಕ್ತ. ಅನಿರುದ್ಧನು ಬಾಣಾಸುರನ ಮಗಳಾದ ಉಷೆಯನ್ನು ಒಲಿದು ಅಕೆಯನ್ನು ರಮಿಸಲು ಬಾಣಾಸುರನು ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಬಾಣಾಸುರನಿಗೂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೂ ಬಲವಾದ ಕಾಳಗ ನಡೆಯಿತು. ಈಶ್ವರ ತನ್ನ ಸೇನಾಸಮೇತವಾಗಿ ಬಾಣಾಸುರನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿ ನಿಂತನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಪಕ್ಷ ನಿಂತನು ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಹರಿ ಹರರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕೈಕೈ ಮಸೆಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯು ಕೈ ಮೇಲಾಗಿ ಬಾಣಾಸುರನ ಸಹಸ್ರ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಸವರಿದನು.

ಸುರತರುಬ ಕಿತ್ತು ಹರಿ ಸುರಲೋಕದಿಂದ ಬರೆ ಹದನು ಹರಿಯೊಡನೆ ಕದನವನು ಮಾಡೆ : ಈ ಕಥೆಯ ಮೂಲವೂ ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನು ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗುತಿ ರುವಾಗ, ಸತಭಾಮೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಶಾರಿಜಾತ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಇಂದ್ರನ ನಂದನದಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರಲು ಆಗ ಇಂದ್ರನೂ, ಅವನ ಮಗ ಜಯಂತನೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಡಗಟ್ಟಿ ಪರಾಭವ ಹೊಂದಿದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ (ಹರಿವಂಶ, ೨-೭೫). ಈ ಕಥೆಯೇ ಏನಾದರೂ ಈ ರೀತಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದೆ ?

ಹರಸುತನು (?) ತಂದಿಂದ ಹರಿಯ ಚಕ್ರವ ಬೇಡೆ : ಈ ಪೂರ್ವಕಥೆಯ ಅಕರವಾವುದೋ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ.

ಈಶ್ವರನ ಭಕ್ತರಾದ ರಾವಣಾಸುರ ಕುಂಭಕರ್ಣರನ್ನು ರಾಮನೂ, ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ನರರೂಪಿನಿಂದಲೇ ಗೆಲ್ಲುವುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೇಲೆ ಮಿಗಿಲಾಯಿತು.

ಕಠಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಮುರಹರ—ಮುರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ. ಪುರಹರ—ಶ್ರೀಪರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶಿವ. ಉರುಹಿ—ಸುಟ್ಟು ಉರ್ವೀಶ—ಭೂಪತಿ. ಉರವಣ್ಣ—ಸಡಗರಗೊಂಡು. ಧುರ—ಯುದ್ಧ. ಸುರತರು—ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ. ತರಹರಸು—ಸೈರಸು.

೭೨

ಇದು ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸದೇವರನ್ನು ಕುರಿತ ಶ್ಲೋಕ. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಗುಣವಿಶೇಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸದೇವರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.

ಕಠಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಹರೇ—ಎಲೈ ಹರಿಯೇ ? ವೆಂಕಟೇಶ್ವರವಲ್ಲಭಾ—ವೆಂಕಟಾಚಲಪತಿ. ಪೊರೆ—ಸಲಹು. ದುರಿತ—ಪಾಪ. ಅಘವಂದ—ಪಾಪರಾಶಿ. ಮಂದರಾದ್ರಿಧರ—ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು ಕೂರ್ಮಾಸತಾರದಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತಿದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು. ಗಂಗೋದಿತ ಪಾದ—ವಾಮನನಾಗಿ ಬಂದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾದಂದು ಆತನ ಪಾದ ಗಗನವನ್ನು ಭೇದಿಸಲು, ಇಂಚ್ಚಾದಿಗಳು ಆತನ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆಯಲು ಆ ನೀರು ಗಂಗೆಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿತು. ಅಹಿರಾಜತಯ್ಯ—ಅದಿಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವವನು.

ಅನುಬಂಧ ೧

ಪಾಠಪ್ರಭೇದ

೧

೨೭ನೆಯ ಕೀರ್ತನೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ.

೨

೫೫ನೆಯ ಕೀರ್ತನೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಅನುಬಂಧ ೨

ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧ

೧

ಭಗವಂತನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಭಕ್ತನು ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲನು ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ಪಾಸರು ಕೆಲವು ಉಪಮಾನ

ಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವರು ಆಕಾಶದ ಅಳವನ್ನು ಸೂರ್ಯಜಂದ್ರ ರಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಡ್ಡಾಡುವ ಹಕ್ಕಿ ತಿಳಿಯದೆಂದೂ, ಕೊಳದ ಅಳವನ್ನು ತಾವರೆ ಬಲ್ಲದಲ್ಲದೆ, ದಡದ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದಿರುವ ಗಿಡ, ಮರ, ಬಳ್ಳಿಗಳು ತಿಳಿಯಲಾರವೆಂದೂ, ಮಾವಿನ ಹಣೆನ ರುಚಿಯನ್ನು ಗಿಳಿಗಳಲ್ಲದೆ ಕಾಗೆಗಳು ಅರಿಯಲಾರವೆಂದೂ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನಿತ್ತಿರುವರು ಅದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಿಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಅವರನ್ನು ಸಲಹಲಿ ಎಂದು ಕೋರಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಅಂಬರ—ಆಕಾಶ ಇನ—ಸೂರ್ಯ. ಶಶಿ—ಚಂದ್ರ ಪ್ರಮಾಣ—ಅಳತೆ. ಅರಗಿಳಿ—ಅರಸುಗಿಳಿ.

೨

ಈ ಉಗಾಛೋಗದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗದ ಮೇಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗ ವಿರಲನ ನಾಮಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಕಲುಷವೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಕೈವಲ್ಯ ಪದವಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದೂ, ಸ್ಮರಣೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಾಯುಷ್ಯ ಪದವಿ ದೊರೆಯುವುದೆಂದೂ ದಾಸರು ತಿಳಿಸಿರುವರು. ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯಿರುವತನಕ 'ಕಲಿಯುಗವೆ ಕೃತಯುಗವಾಗುವುದು' ಎಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುವರು.

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಕೈವಲ್ಯ—ಮೋಕ್ಷ ಸಾಯುಷ್ಯ—ಮುಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆ ಸಾಲೋಕ್ಯ, ಸಾಮಾನ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಮತ್ತು ಸಾಯುಷ್ಯ. ಈ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ್ದು ಸಾರಿಷ್ಟ್ಯ.

೩

ಈ ಪುಟ್ಟ ಕೀರ್ತನೆ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ದಶಾವತಾರವೆತ್ತಿ ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ತೋರಿದನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಬಹಳ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ಎರಡೋ ಮೂರೋ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅವತಾರವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದೆ.

ನಿಗಮದ ತಂದು : ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರವೆತ್ತಿ ವೇಡಗಳನ್ನು ಸೋಮಕನಿಂದ ಮರಳಿ ತಂದಿದ್ದು. ನಗವ ಬೆನ್ನಲಿ ಪೊತ್ತು : ಕೂರ್ಮನಾಗಿ ಮಂಡರಪರ್ವತವನ್ನು ಧರಿಸಿದು. ಆಗದು ಬೇರು ತಿಂದು : ವರಾಹಾವತಾರವೆತ್ತಿ ಸಮುದ್ರದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ತಂದದ್ದು. ಬಾಲನ ಸಲಹಿದೆ ಅಂದು : ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದು ಪೊಡವಿ ಈಡಡಿ ಮಾಡಿ : ವಾಮನಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಸಿ ಹೇಡಿ ಪ್ರವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಭೂಮ್ನಾಕಾಶಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅಳೆದದ್ದು ಕೊಡಲಿ ಒಡೆದು—ಪರಕುರಾಮಾವತಾರ. ಮುನಿಮಂಡದಿಯ ಸಲಹಿದೆ—ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಅಹಲೆಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದು. ಅಂಗಣೆಯರ ವ್ರತಭಂಗಮಾಡಿದೆ : ಬಾಹ್ಯಾವತಾರದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿರಾಸುರರ ಪತ್ನಿಯರ ಪಾತಿಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೆ ಭಂಗ ತಂದುವರಿಂದ, ಆ ಮೂಲಕ ಆ ಅಸುರರ ಸಂಹಾರವಾದುದು. ತುಂಗಕುದುರೆಯೇರಿಂದ—ಕಲ್ಕವತಾರ.

೪

ಹನುಮಂತನನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಈ ಉಗಾಛೋಗ ವಾಯುಸ್ತುತಿಯ ಶ್ಲೋಕವೊಂದರ ಸುಂದರ ಅನುವಾದವಾಗಿದೆ

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಅಜಾಡ್—ಯಾವ ವ್ಯಾಧಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು. ವಾಕ್ರಟುತ್ವ—ಮಾತಿನ ಶಕ್ತಿ.

೫

ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಂಬಿ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕನಿಷ್ಠ ರನ್ನು ಸೇವಿಸತೊಡಗಿ ವೃಥಾ ವಾಗುವ ಪರಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಿಲ್ಲದೆ ಕನಿಷ್ಠ ರನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಲೆಳಸುವುದು ಕೆಟ್ಟು ಗೋವಿನಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಬಯಸುವ ಕರುವಿನ ಮಂದಬುದ್ಧಿಯಂತೆ ತೀರ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾದುದು. ಅದರಿಂದ ನಷ್ಟವೇ ವಿನಾ ಏನೂ ಫಲವಿಲ್ಲ ಇಂಥ ವೃಥಾ ಅಭೀವೈಯಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುವರು

ಕರಿನ ತಬ್ಬಗಳ ಅರ್ಧ . ಕ್ಷುಲ್ಲಕರು—ಕೀಳು ಜನರು.

೬

ಇದು ಒಂದು ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಭಕ್ತನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಲ್ಲಿ, ಆತನನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ, ನಿಂದಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ವಿಧಾನ ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕೃತ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನೇಕ ಲೀಲೆಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ

ತರಳತನದಿದ್ದು ದುರುಗನಾಗಿ ಬಂದು ಒದರುವೆ ಎಲೊ ನರಹರಿ ಎನ್ನ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದುದನು . ಈ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ತುಂಟಾಟಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಗೋವಿ ಅವನನ್ನು ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ದಂಡಿಸಿದಳು ದನಗಳನ್ನು ಕಾಯುವಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಕ ರೊಂದಿಗೆ ಬುತ್ತಿಯ ಊಟವನ್ನು ಉಂಡನು ಅವರಿವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬೆಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ಮದನು.

ಕೆಟ್ಟಕರಿದ ಏಳು ದಿನದ ಮಳೆಗೆ ಪೋಗಿ ಬೆಟ್ಟವ ಪೊತ್ತದ್ದು ವೇಳೆಲೊ : ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಕರು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸದಂತೆ ನಿಷೇಧಿಸಿದನಷ್ಟೆ ಆಗ ದೇವೇಂದ್ರನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಏಳು ದಿನಗಳ ಪರ್ಯಂತ ಧಾರಾಧಾರವಾಗಿ ಮಳೆ ಗರೆದನು ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಗೋವರ್ಧನ ಗಿರಿಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಇಡೀ ವೃಜವನ್ನು ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿದನು ಕಡೆಗೆ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದನು (ಭಾಗವತ x, ೨೫).

ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಯಾಗತಾಲಿಗೆ ಪೋಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹೊರೆದದ್ದು ಹೇಳಲೊ ಅಂಗಿರಸ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಾತಿನಂತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ ಗೋಪಾಲಕ ರಿಗೆ ಅಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಹಿಂತೆಗೆದರು. ಬಳಿಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೂಚನೆ ಯಂತೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹೆಂಡತಿಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಾವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಸುದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಬಗೆಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ತಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವರ ನಿರ್ದೇಶಿತ ಭಕ್ತಿಗೆ ತಲೆದೂಗಿದನು (ಭಾಗವತ, x, ೨೬).

ದುಷ್ಪ್ರಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯನು ತುಳಿದಾಡಿದ ದುಷ್ಟತನವನು ಹೇಳಲೊ ಯಮುನಾ ನದಿ ಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ಉಪದ್ರವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳೀಯನೆಂಬ ಶರ್ಪನನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಪಾದದಿಂದ ತುಳಿದು ಅದರ ಕೋಟಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದನು ಕಾಳೀಯನು ತನ್ನ ಸಂಸಾರ ಸಮೇತವಾಗಿ ರಮಣಕದ್ವೀಪವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು (ಭಾಗವತ, x, ೬)

ನೆಟ್ಟಿನೆ ಅಂಬರಕತ್ತಿದನ ಹೊಯ್ದು ಹಿಟ್ಟುಕುಟ್ಟಿಟ್ಟು ಹೇಳಲೊ : ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಕಂಸನಿಂದ ನಿಯೋಜಿತನಾದ, ತೃಣಾರ್ತನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ದಿರುಗಾಳಿಯ ರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಸುಳಿದು, ಎಳೆಯ ಬಾಲಕನನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷದವರೆಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದನು.

ಅಗ ಪರಮಾತ್ಮನು ಬೃಹದಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಬಡಿದು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿದಮ್ನು (ಭಾಗವತ, x, ೭)

ಒಡಿಯವರಿಗೆ ಮುಚ್ಚಿ ಸಂವದವನು ಕೊಟ್ಟ ಬೆಡಗತನವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಹೇಳಲೊ ಬಾಲ್ಯ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಕುಚೇಲನು ತಂದಿದ್ದ ಹಿಡಿ ಅವಲಕ್ಕಿಯಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು (ಭಾಗವತ, x, ೧೨)

ಹಿಡಿಯಬಂದ ಕಾಲಯವನಗಂದೆ ಕಲ್ಪವಡಯ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದುದ ಹೇಳಲೊ ಕಾಲಯವನನು ಗರ್ಗಮಹರ್ಷಿಯ ಮಗ ಯಾದವರು ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡಿದ ರಿಂದ ಯಾದವರ ಮೇಲೆ ಇವನು ದ್ವೇಷ ಕಾರುತ್ವದ ನು ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದ ಕಾಲಯವನ ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಒಮ್ಮೆ ಕಾಲಯವನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರಲು, ಅವನು ಮುಚುಕುಂದನು ನಿದ್ರಾಪರವಶನಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಗುಹೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು ಕಾಲಯವನನು ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಚುಕುಂದನನ್ನೇ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಬಗೆದು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒದ ನು ಮುಚುಕುಂದನು ಎಚ್ಚತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಲು, ಆ ನೋಟಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಕಾಲಯ ವನನು ಭಸ್ಮವಾದನು (ಪುನಾಚೂ ಪು. ೯೭)

ಮಡಿದ ಮಗನ ಗುರುವಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಪದಗದತನವಿಲ್ಲಿ ಹೇಳಲೊ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರು ಸಾಂದೀಪರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತರು ಆ ಗುರುಗಳು ಗುರುದಕ್ಷಿಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಮ್ಮ ಸತ ಮಗನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದರು ಅಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ಗುರುಪುತ್ರನನ್ನು ಕದ್ದೊಯ್ದ ಪಂಚಜನೇಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು, ಅವನಲ್ಲಿ ಗುರುಪುತ್ರನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡು, ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಸಾಂದೀಪರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕೃತಾರ್ಥರಾದರು (ಭಾಗವತ, x, ೪೫).

ಮದದಿ ಮಾತಿಗೆ ಪೋಗಿ ನೀ ವಾರಿಜಾತವ ತಡೆಯದೆ ತಂದದ್ದು ಹೇಳಲೊ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ಅವೇಕ್ಷಾನುಸಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿವೆ ಪಾರಿಜಾತಪುಷ್ಪವನ್ನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದನು ಅವನನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ ದೇವೇಂದ್ರನ ಕಡೆಯವರನ್ನೂ ಅವನು ಲಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ (ಭಾಗವತ, x, ೮. ೯). ಒಮ್ಮೆ ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ನಾರದರು ಒಂದು ಪಾರಿಜಾತ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ತಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ತರು. ಅವನು ಅದನ್ನು ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅಗ ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು ಆಕೆಯ ಕೋಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಪಾರಿಜಾತ ವೃಕ್ಷವನ್ನೇ ಅಪಹರಿಸಿ ತರುವನು (ಪುನಾಚೂ ಪು. ೫೮೨).

ಮೌನಗೋರಿಯ ನೋನಬಂದ ಹೆಂಗಳೆಲ್ಲ ಮಾನವ ಕೊಂಡದ್ದು ಹೇಳಲೊ ಯಮುನಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾರಿಯರು ತಮ್ಮ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅಗ ಕೃಷ್ಣನು ಅವರ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕದ್ದು, ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಒಂದು ಕದಂಬವೃಕ್ಷವನ್ನು ನಿರಿ ಕುಳಿತನು. ಆ ಆಬಲೆಯರು ಅವನನ್ನು ಗೋಗರೆ ಯಲು, ಕೆಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆ ರೀತಿ ಸಗ್ಗರಾಗಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು (ಭಾಗವತ, x, ೮. ೨೨).

ತಾನಾಗಿ ಮೊಲೆಯನೊಡಿಸ ಬಂದವಳನ್ನು ವ್ರಾಣವ ಕೊಂಡದ್ದು ಹೇಳಲೊ ಕಂಸನ ಅಜ್ಜಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಪೂತನ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿ ವೇಷಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮೊಲೆಯೊಡಲು ಬಂದಳು. ಅಗ ಆ ಕಾರಣಕ ಬಾಲಕನು ಆಕೆಯ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಹೀರಿದನು (ಭಾಗವತ, x, ೮. ೬).

ಧರಣಿ ಮಗನ ಕೊಂದು ತರುಣಿಯರನು ತಂದ ದುರುಳತನವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಹೇಳಲೊ. ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಆ ಅಬಲೆಯರನ್ನು

ತಾನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತನು (ಭಾಗವತ, ೫, ಅ ೯.)

ಜರೆಯಮಗನಿಗಿಂಜೆ ಪುರವ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಶರಧಿಯ ಪೊಕ್ಕದ್ದು ಹೇಳಲೋ : ಜರೆಯ ಮಗನಾದ ಜರಾಸಂಧನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪರಮ ಶತ್ರುವಾಗಿದ್ದನು. ಆತನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗಾಗಿ ಅಂಜಿ ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯೆ ಹೊಸ ಪಟ್ಟಣವೊಂದನ್ನು (ದ್ವಾರಕಾನಗರಿ) ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದನು ಧರ್ಮರಾಜನು ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಾಗ, ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಭೇಟುವ ಕೈಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು (ಪುನಾಚೂ. ಪು ೨೩೧-೨೩೨).

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಮರ್ಮಕರ್ಮ ರಹಸ್ಯಕಾರ್ಯ. ಕಲ್ಲಿಯೋಗರ ಗೋಪಾಲ ಕರುತನು ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಬುತ್ತಿ. ಅಂಬರ ಆಕಾಶ. ಪಿಡಿಯವಲು ಒಂದು ಹಿಡಿ ಅವಲಿಕ್ಕಿ. ಬೆಡಗತನ ಅತಿಶಯ ಕಾನನ ಅಡವಿ.

ಅನುಬಂಧ ೩

ಏಕೈಕ ಆಕರ

೧

ಗೋಪಿಯೊಬ್ಬಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಕಂಡುಬಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸುಂದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಗೆಳತಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಿತ್ರವಿಲ್ಲದೆ, ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಲಂಕಾರಗಳ ವಿವರವನ್ನೂ, ಆತನು ಗೋಪಿಯ ಮೇಲೆ ಎಂತಹ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿಸುವನೆಂಬುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಅಜಮುತ್ತು ದೊಡ್ಡ ದಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮುತ್ತು. ಪೆಂಡೆಯ ಕಾಲಿನ ಅಭರಣ. ಚೋಲೆಯ ದಂಡೆ. ಗುಂಜಿ ಗುಲಗಂಜಿ (?) ತಿತ್ತಿ, ಮೌರಿ, ಕೊಂಬು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಾದ್ಯಗಳ ಹೆಸರು ಎಸಳು ಕಂಗಳು ಹೂವಿನ ಎಸಳಿನಂತೆ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಕಣುಗಳು. ಥಾಳ ಕಾಂತಿ. ಶಶಿನೊಸಲು ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮನೋಹರವಾದ ಹೆಣ್ಣು. ಬಿಂಬಾಭರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವಂತೆ ಹೊಳಪುಳ್ಳ ಕೆಳದುಟಿ. ಉಂಗುಟಿ ಉಂಗುಷ್ಟ ಕಾಲಿನ ಹೆಬ್ಬರಳು. ಕುಂಗ ವಕ್ಷ ಉಬ್ಬಿರುವ ಎದೆ

೨

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಹಂಬಲಿಸಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ಗೋಪಿಯ ಹೃದಯದ ಆತುರ ಕಾತರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಆತನ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಅವಳ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ದಿನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾರದ ಆತನಿಗಾಗಿ ಆತಂಕ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆತನು ಚಪಲಚಿತ್ತನೆಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರುವನೋ ಎಂದು ತವಕಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಗೆಳತಿಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ವಿವರವನ್ನೆಲ್ಲ ತೋಡಿಕೊಂಡು, ಒಂದು ಶಕ್ಷ ಅಂದು ಆತನು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಗತಿಯೇನೆಂದು ಬೆದರುವಳು 'ಕಂದರ್ಪ ಕಾಡುತಹನೆ ತಂದು ತೋರಿಸು ತನ್ನ ತಂದೆಯನೆಂದು ಪೂವಿಂದ ಬಾಣವ ಎಸೆವನೆ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಸೋಗೆಗಣ್ಣು ನವಿಲಿನ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ಚಂಚಲವಾಗಿರುವುದು. ಕಾಡಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಪ್ಪು. ಇಂದುಬಿಂಬ ಚಂದ್ರ ಬಿಂಬ.

೩

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲಿನ ದೂರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ರೋಸಿಹೋಗಿದ ಗೋಪಿ, ಇತರ ಗೋಪಿಯರಿಗೆ ತನ್ನ ಕಿಂಧನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಉತ್ತರವೀಯುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಸಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆಕೆಯ ಮಗನಿಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡಲೇಬಾರದೆಂದ ಮೇಲೆ, ಇನ್ನು ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾವಳಿ ಮಾಡುವುದು ಅಸಂಭವ ಎನ್ನುವಳು. ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಕೆನೆಹಾಲು ಮೊಸರನ್ನೇ ಒಲ್ಲದವನು ಬೇರೆಯವರ ಮನೆಯ ಹಾಲು ಮೊಸರುಗಳಿಗೆ ಕೈಯೊಡುವುದು ಶುದ್ಧ ಸುಳ್ಳು ಎಂದು ಆಕೆಯ ವಾದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆ ಗೋಪಿಯರು ಅಸೂಯಾಪರರು ಎಂದು ಅವಳ ಅಕ್ಷೇಪಣೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಶೋದೆಯ ಮಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮನವೊಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ದಟ್ಟಡಿ—ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆ. ಗೋವತ್ಸ—ಕರು ಗೊತ್ತು (ಗೊಂತು)—ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಸ್ಥಳ ರಾಳಿ—ಸುಳ್ಳು, ತಟವಟ

೪

ಜನರು ಸಂಸಾರದ ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿ ತೊಳಲುವರೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮನುಷ್ಯರ ಅಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಅವಶ್ಯಾಗಿ ಅವರು ಪಡುವ ಸಂಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಡೆಯದಾಗಿ, ರಂಗವಿರಲನ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಹಗರಣವೆಲ್ಲವೂ ನೀರಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುವುದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುವರು

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಓದಿಕೆ—ವಿದ್ಯೆ. ಹೂಣಿಕೆ—ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ (ಪೂಜೆ > ಹೂಣಿಕೆ). ಹೊಲಬು—ದಾರಿ ಖಗವಾಹನ—ಗರುಡವಾಹನ ವಿಗಡ—ತೊಂದರೆ. ಹಗರಣ—ರಗಳೆ.

೫

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ತನಗೆ ಅನುರೂಪನಲ್ಲದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಏಕೆ ವರಿಸಿದಳೆಂದು ದಾಸರು ಆಕೆಯನ್ನು ಹಂಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ರೂಪ ಮತ್ತು ಅವನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನಿಂದಾಸ್ವತಿಯ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಒಂದು ಕೃತಿ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಹಾವಳಿಗಳನ್ನೂ, ಸೋದರಮಾವನ ಸಂಹಾರ ಮತ್ತು ಅದಿಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಅವನು ಪವಡಿಸಿರುವುದನ್ನೂ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ನೀಲವರ್ಣ—ಕಂದಾದ ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣ. ಚಟ್ಟಿ—ಮಣ್ಣಿನ ಗಡಿಗೆ. ಸೋಳಸಾಸಿರ—ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ.

೬

ಮನುಷ್ಯನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ನೆನೆಸೆದು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸುವುದೆಂದು ದಾಸರು ಅತಿಶಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನ ರಥದ ಸಾರಥಿಯಾದದ್ದು, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ನರಸಿಂಹಾವತಾರವೆತ್ತ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಭಕ್ತಪ್ರಹಾರದವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದುದು, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಪೂಜೆ ಪಡೆದದ್ದು, ಅಂಬರೀಷ ಮತ್ತು ದ್ರಾಪದಿಯನ್ನು ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಡಿದ್ದು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಘಟನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಕಂತುಹಿತ—ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ) ಕುಂತೀಪುತ್ರ—(ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ) ಅರ್ಜುನ. ಅಂತಕ—ಯಮ. ಸಿಂಧುಶಾಯಿ—ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವವನು ಜಂಭ

ವೈರಿ—ಇಂದ್ರ. ಸುರಕದಂಬ—ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹ ಅಂಭಿಯುಗಳ—ಎರಡು ಪಾದಗಳು.
ತುಂಗವಿಕ್ರಮ—ಉನ್ನತವಾದ ಬಲಶಾಲಿ

೭

ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ದುರಾತ್ಮರಿಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ‘ಕಂಬಳಿಯ ಬುತಿಯಲಿ ಕಸವ ನಾರಿಸುವರುಂಟೆ?’ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು. ಬಹುಶಃ, “ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಬುತಿಯಲ್ಲಿ ಕಸವನಾರಿಸುವರುಂಟೆ? ಅದನ್ನು ಅರಿಸಿ ತೆಗೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?” ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ ರೂ ಇರಬಹುದು. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಡಾಂಭಿಕ ಭಕ್ತರು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬಾಹಿರರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ರಂಗವಿರಲನ ಪಾದಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ದುಂಬಿಯಂತೆ ಸುಳಿಯಲರಿಯದವರಿಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಉದರಂಭರ—ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪಾಡು ಶಂಬರಾಂತಕ—ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ. ಶಂಬರಾನುರ—ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಗನಿಂದ ತನಗೆ ಮರಣ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಶಂಬರಾಸುರನು ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಶುವಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಹುಟ್ಟುವುದೇ ತಡ, ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಯಾವಿದ್ಯದಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಎಸೆದನು. ಆ ಮಗು ಒಂದು ಮತ್ಸ್ಯದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಅದೇ ಮತ್ಸ್ಯವನ್ನು ಶಂಬರಾಸುರನ ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಗೆ ತಂದು, ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬಗೆದಾಗ ಮುದಾದ ಮಗು ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ರಾಜೆಯಾದ ಮಾಯಾವತಿ ಸಾಕತೊಡಗಿದಳು ಕಡೆಗೆ ಆ ಮಗು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ಶಂಬರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು ಅವನ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲ ತಿಳಿದ ಬಳಿಕ ರುಕ್ಮಿಣಿ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಳು (ಪುನಾಚೂ. ಪು. ೪೦೨). ಈ ಕಥಾ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ‘ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ’ಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಬಂಜಿದೇ—ಅನುಸರಿಸಿದೆ.

೮

ಹರಿಯ ಗುಣವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದವರಿಗೆ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಈ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ಅಹಲೈ, ಶಬರಿ, ದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲಾದವರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ ಬೇಡನು ರಾಮನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೆನ್ನಿಸಿದನು. ಗಾತಮ ಋಷಿಗಳ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅಹಲೈ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಶಾಪದಿಂದ ಶಿಲೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದವಳು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹೆಣ್ಣಾದಳು. ಮತಂಗ ಋಷಿಗಳ ಶಿಷ್ಯೆಯಾದ ಕಡು ಬಡವೆ ಶಬರಿ ತಾನು ತಿಂದು ಉಳಿದ ಫಲದಾನದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾದಳು. ದೇವತೆಗಳ ಮೊರೆ ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ದುಷ್ಟರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಯಾರು ದೇವರಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಇಡುವರೋ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವರು

ಕರಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಕಿರಾತ—ಬೇಡ. ಕೋವಿದ—ಪಂಡಿತ ಪಾದರಜ—ಕಾಲಿನ ಧೂಳು. ಅಘ—ಪಾಪ

೯

ಇದು ಈಶ್ವರನ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆ ಪೋರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ನನ್ನು ಹೆದರಿಸುವ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ರುದ್ರನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸೇವೆಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಭಾವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ದುರ್ಜನ—ಕುಂಟಾಟ (೧). ಪುರಿತೋವಲು—ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮ. ಕಾಮಾಕ್ಷಿ—ಪಾರ್ವತಿ ಕಪಾಲ—ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯೋಡನ್ನು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುವನು. ಹಾವುಗಿ—ಪಾದುಕೆ ಬಾಹುಪುರಿ—ತೋಳಬಂದಿ. ಉರ—ಎದೆ ಜಂಗಮ—ಚರಿಸು ಗುಚ್ಚರ < ಘೂರ್ಜ—ಮರಾರ.

೧೦

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಆಕೆಯ ಗೆಳತಿ ಸಂತ್ಸಿಸುವುದೇ ಈ ಕೃತಿಯ ತಿರುಳು. ತಾನು ಆತನನ್ನು ಕರೆತರುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆಯಿತ್ತು, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಬಂದಾಗ ಹೇಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವಳು ಶೃಂಗಾರರಸಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗುವಂತಹ ಇಲ್ಲಿನ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಕಲ್ಪನೆ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಕಂತುಪಿತ—ಮನುಷ್ಯನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಂದ—ಅನಂದ, ಸಂತೋಷ, ಕಂಧರ—ಕೂರಳು ಅಸನ—ಪೀಠ. ಕಮಲಾಸನನ ಪಿತ—ಬ್ರಹ್ಮನ ತಂದೆ ಮಾಧ್ವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಗ. ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ವಾಯುಗಳು ಸಮಾನ ಕಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವವರು ತಬ್ಬಿಕೆ—ತಟ್ಟಿ ವಾಸನೆಗಳನೆ ತೊಟ್ಟು—ಸುಗಂಧ ಲೇಪನದಿಂದ. ಅಧರ—ಕೆಳದುಟಿ ಕಂತುಕೇಳಿ—ರಹಿಕ್ಕೇಡೆ.

೧೧

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹಾಡಿರುವ ಒಂದು ಮಂಗಳ ಗೀತೆ ಸುಮಂಗಳಿಯರು ಹರಿಗೆ ಆರತಿ ಎತ್ತಿದ ವೈಭವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(. ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ. ಉತ್ತುಂಗ—ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಉನ್ನತ, ಸಿಂಗರ—ಶೃಂಗಾರ. ಧನಳ—ಬಿಳುಪು, ಕಾಂತಿ ಇತರದಿ—ಎರಡು ಕಡೆ ಚಿತಿಣ್—ಒಂದು ತೆರನಾದ ಸ್ತೀಜಾತಿ (ಹಸಿ ನ, ಚಿತ್ತಿ ನ, ಪದ್ಮಿ ನ, ಶಂಕಿ ನ) ಅರಸತಿಗೆ—ಶ್ರೇತಛಿತ್ರಿ ಮೃಡಸಖ—ಈಶ್ವರನ ಮಿತ್ರ (ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಕ್ಷದ ಮೇರೆಗೆ ರುದ್ರ ಮೊಮ್ಮಗ) ಇಭವತಿ—ಗಜೇಂದ್ರ.

೧೨

ಇದೊಂದು ಮನೋಹರವಾದ ವೇಣುಗೀತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊಳಲೊಡಲು ಅದರ ಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿಯೇ ಗೋಪಿಯರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮರುಳಾದರು ಎಂಬ ನಿರೂಪಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ನುಡಿಸುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಗೋಪಿಯರು ಆ ನಾದಸಂಧ ಮದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮೈಮರೆತು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಕಂನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ತುರುಗಾಯ ಬಂದ—ದನವನ್ನು ಕಾಯಲು ಬಂದ. ಅಳವಡು—ಹೊಂದಿಸು. ಕಂದರ್ಪ—ಮನ್ಮಥ ಶರ—ಬಾಣ. ಮಾರ್ಜಾಲ—ಬೆಕ್ಕು.

೧೩

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಗೆ ಹೋಗಲು ಅವನ ಅಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದ ಗೋಕುಲದ ಗೋಪಿಯರು, ಆತನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಕಟಪಡುವರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ ಮಾತ್ರ ನಲ್ಲದೆ, ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಮೆರೆದ ಒಂದು ಮಹಿಮೆಯೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ

ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಹೇಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರನೆನ್ನಿಸಿ ಸ್ವರಮಣ ನಾಗಿರುವನೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಅರ್ಥ ವಿವರ. ನುಡಿ ೧ ಈ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂತನಿಯ ಸಂಹಾರ, ತೃಣಾಸುರನ ವಧೆ ಮತ್ತು ಶಕಟಾಸುರನ ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ವ್ರಜ—ಗೋಕುಲ.

ನುಡಿ ೨. ಇಲ್ಲಿ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಮುರಿದುದನ್ನೂ, ಅನಂತರ ಕಂಸನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದೆ. ನಲೆಯ ಕರಪಿಡಿದು. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಇದರ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟ ತೊಡಕಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಲ್ಲಿ ಕುಬ್ಜೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಅಕೆಯ ಕೈಯಿಂದ ಗಂಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ, ಅವಳ ಅಂಗವಿಕಾರವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಮಾತಿರಬಹುದೆ? ಅನುಜನ ಕರೆದು (?)—ಇದು ಅಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತುದಾಗಿರಬೇಕು

ನುಡಿ ೩: ಅಕ್ಕೂರನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮಧುರೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದ ವೃತ್ತಾಂತವಿದೆ.

ನುಡಿ ೪: ಈ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅನಸೂಯೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಅತ್ರಿಮುನಿಗಳ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅನಸೂಯೆ ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿದ್ದಳು. ಅಕೆಯ ಪ್ರಭಾವ ದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಮಳೆಯೂ ಬಂದಿತೆಂದು ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪತಿವ್ರತೆಯ ವಿಷಯ ನಾರದರ ಮೂಲಕ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೂ ವ್ಯಾಪಿಸಲು, ಅಗ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಾದ ಹರಿ, ಹರ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಅಕೆಯ ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಋಷಿವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅನಸೂಯೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಒಂದು ವ್ರತನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಅಕೆ ತಮಗೆ ನಗ್ನಳಾಗಿ ಉಣಬಡಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅನಸೂಯೆ ತನ್ನ ಪತಿವ್ರತೆಯಿಂದ ಆ ಮೂವರನ್ನೂ ಶಿಶು ಗಳಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ, ಅಕಳಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದಳು. ಅಗ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಕೆಯ ಮಹತ್ವದ ಅರಿವಾಗಿ, ಅಕೆಗೆ ಹತ್ಯಾತ್ರೇಯ, ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ದುರ್ವಾಸರೆಂಬ ತಪೋಮಹಿಮರು ಮಕ್ಕಳಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ದಾಸರು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಾದುದನ್ನೂ, ಋಷಿಪತ್ನಿ ಹಲಸಿನ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದೊನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹಾಲನ್ನಿತ್ತ ಪರಿಯನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು.

ನುಡಿ ೫: ಸ್ಯಾಮಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಗೋಪಿಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಪ್ರೇಮ. ಆದರೆ ಆ ಹೆಂಗಸ ರಿಂದಾಗಲಿ, ಕಡೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಾಗಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಅಗಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು 'ಸ್ವರಮಣ' ಅಂಶವುಳ್ಳವನು 'ಇಂದಿಯು ಕಾರಣಗಳಲ್ಲವೋ ನಿಗೆ ನೀನೇ ಸ್ವರಮಣನು': ಇದು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಷಾರ್ಯ ವಿರಚಿತ "ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಭುಜಾಂತರಗತಃ ಸ್ವರ ತೋಽನಿಬಾಗ್ರೇ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ಅನುವಾದ (ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯ, ಅ. I, ಪ. ೨) ಮಾರಜನಕ—ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ ರಾಜೀವಾಕ್ಷ—ತಾವರೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣು ರ್ವವನು.

೧೪

ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ತಾವು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯವೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೈಂಕರ್ಯವೆನ್ನಿಸುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ "ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಹೊರತಿಲ್ಲ ಎನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲ" ಎಂಬ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ತುಂಬ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ. ಈ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತನ ನಿತ್ಯಚರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಅತನ ಸ್ನಾನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮೊದಲೊಂದು ಭೋಗಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನಿಗೇ ಮೀಸಲು ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿ

ಗತನವಾಗಿದೆ. ಭಗವದೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ "ಯತ್ ರೋಷಿ ಯದಶ್ಚಾಸಿ ಯಚ್ಚು ಹೋಷಿ ದದಾಸಿ ಯತ್ ಯತ್ ಪ್ರಸಸಿ ಕಾಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಂ" (ಅ ix, ಶ್ಲೋ. ೨೬) ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೇಳಿಕೆಯ ತತ್ತ್ವವೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ.

ಸರ್ವೇಂದ್ರೀಯಗಳೆಡೆ ಶರ್ವಾದಿ ದೇವರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಚೇಷ್ಟಾಪ್ರದನಾದ ಪ್ರಾಣಿ ನಿರ್ವಾಹಕ ವಾಗಿ : ನಮ್ಮ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಅಯಾ ಇಂದ್ರಿಯದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಇವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರೇರಕನು. ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ವಾಯುದೇವರಿಗೂ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಪ್ರಧಾನ ನಿರ್ವಾಹಕನು. ಶ್ರೀಹರ ಜೀವಿಗಳ ಕೈಯಿಂದ ನಾನಾ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನಾದಾಗ್ಯೂ ಅವನು ಆ ಕರ್ಮಫಲಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಒನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಅದರೆ ಶುಭಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು ಎಂದು ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ "ಅಂತೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಘೋಗಾನ್ ಆತರ್ಕಾಂಶ್ಚ ರಮಾದಿಭಿಃ | ಶ್ರುಘ್ ಕ್ ಶ್ರುಘ್ಗನಂತಾಂಸಾನ್ ವಿಜಾತೀಯಾಂಶ್ಚ ಸರ್ವತಃ | ಸ್ವಯಮೇವ ಹರಿರ್ಭುಕ್ತೇ ಸರ್ವಾನ್ ಸರ್ವ ವಿಲಕ್ಷಣಾನ್ ||" ಎಂಬ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ವಿವರಣೆಯನ್ನೇ ಹೋಲುವಂತಿದೆ. ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಏನ ರೂಪಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಕಠಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಶರ್ವ—ಈಶ್ವರ. ಸರ್ವಶುಭಭೋಕ—ಎಲ್ಲ ಶುಭಗಳ ಸಾರವನ್ನೂ ಸವಿಯುವವನು. ಉಂಗುಷ್ಠ—ಕಾಲ ಹೆಬ್ಬರಳು

೧೫

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ತುಂಗಾಟಗಳಿಗೆ ಬೇಸತ ಗೋಪಿಯರು ಯಶೋದೆಯಲ್ಲಿ ದೂರು ಹೇಳುವುದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯವಸ್ತು. ಕಂಡವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಲು, ಬೆಣೆಗಳನ್ನು ಕದಿಯುವುದು, ಗೋಪಿಯರ ಕೊಡಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುವುದು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹೆಂಗಸರೊಂದಿಗೆ ಜೀಜ್ಞೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು ಒಂದನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಯಮುನಾ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಗೋಪಿಯರ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ, ಮರ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತು, ಅವರನ್ನು ಕೋಟಲೆಗೊಳಿಸುವುದು ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಯ ವಿಷಯ. ಗೋಪಿಯರು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಯಾ ಗೋಪಿಯ ಇನ್ನಾರಂತೆ ಕೋರ ಅನರಲ್ಲರನ್ನೂ ಮರಳು ಮಾಡಿದ್ದು ಮೂರನೆಯ ನುಡಿಯ ತಿರುಳು. ಕೀರ್ತನೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಶಿಥಿಲವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ.

ಕಠಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಹೆಬ್ಬಾಲೆಯರು—ದೊಡ್ಡ ಹೆಂಗಸರು. (ಹಿಂದೂ + ಬಾಲೆ : ಅರಿ ಸಮಾಸ.) ಸರುಹೊತ್ತು—ನಡುರಾತಿ.

೧೬

ಈ ಜನ್ಮವೆಂಬ ಅರಣ್ಯದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೇ ಕಾರಣವೆನ್ನುವುದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಉಪದೇಶ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದಾಸರು ರಂಗವಿಠಲನಲಿ ಮರೆಹೊಗುವರು.

೧೭

ಈ ಮೊದಲು ಕಟ್ಟಿ ಬಂದವರಿಗೆ ದೇವರು ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಿದ ಬಳಿಕ ತಮ್ಮ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ದಾಸರ ವಾದ. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಬೇಗ ಮಕ್ಕಳ ಕುಂದು

ಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಿಸುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಭಕ್ತರಾದ ತಮ್ಮನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸಿ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು.

೦೮

ದೇವರು ದುರ್ಜನ ಮತ್ತು ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ದುರ್ಜನರಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಮಾರಿಯ ಕೋಣ ನಂತೆ ಪುಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿ, ನರಕಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುವನು. ಎಂದರೆ, ಅವರು ಧನಮದದಿಂದ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬಡತನವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟರೂ, ಅ ಸಂಕಟದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವನು.

ಕವಿ ಸಬ್ಬಗಳ ಅರ್ಥ. ಫೋರ—ಹೆಚ್ಚಾದ. ಸ್ಥೂಲ > ತೋರ. ಜನಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತ, ಬಂಗಾರ, ದೋರಗಳು ಭತ್ತ, ಭಂಗಾರ, ಫೋ ಎಂದು ಕೇಳಿಬರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ 'ತೋರ' ಎನ್ನುವುದು ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ 'ಫೋರ' ಆಗಿರಬಹುದು. (ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಫೋರ' ಎಂಬ ರೂಪವಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ) ಪಾರುಗಾಣಸು—ದಡಮುಟ್ಟಿಸು, ನಿವಾರಿಸು.

೦೯

ಯತೋದಯ ಕಂದನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊಳಲನ್ನು ಊದಲು ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಅಲಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಹೇಗೆ ಅನಂದಪಟ್ಟವು ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ವರ್ಣನೆಯ ವಿವರದಂತೆಯೇ, ಪ್ರಾಸಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸೋತ ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯ ವೈಖರಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆಯ ನಡೆಗೆ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭೃಂಗಾಮೃತ ತೈಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಿಂದು, ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡರಂತೆ ಆ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ ಕಂಡು ತಲೆದೂಗುವರು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥವಾದುವು ವೇದಗಳೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದುವು. ಕಾಮಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲ ದೂರ ಸರಿದುವು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆ ಸಾರಂಗದ ಧ್ವನಿಗೆ ಮುಳುಗಿಕೊಂಡರು. ಗೋಪಿಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಹಾಲನ್ನು ನೀಡಿ, ಪೂರ್ಣಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವರನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮೇಲೆತ್ತುವುದೇ ತಡ ಅವರು ಭಾವಪರವಶವಾದರು. ಈ ದಿವ್ಯತೆಯನ್ನು ದಿಗುಣಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಮೇಲಿನಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಹೂಮಳೆಗಳೆಯುವರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿದ ಆ ಗೋಪಿಯರು ಗಂಧ ಕಸೂರಿಗಳನ್ನು ಅತನ ಕಂಠಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು ನಲಿಯಲು, ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಅತ್ತ ದೀರಿವನು.

ಕವಿ ಸಬ್ಬಗಳ ಅರ್ಥ : ಹಂಗೆ, ವಿಹಂಗೆ, ನವಿಲು, ಗಿಣಿ - ಇವು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಭುಜಂಗ—ಹಾವು ಸಾರಂಗ—ಜಿಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಭೇದ. ಮಾತಂಗ—ಅನೆ. ಕುರಂಗ—ಜಿಂಕೆ. ಸಾರಂಗ—ಜಿಂಕೆಯ ಕೊಂಬನ್ನು ವಾಡ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸುವುದು. ತಾವಂಗಳು—ತಾವುಗಳು (ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಯೋಗ) ನೆಗೆಹು—ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತು. ಸುರಂಗಗಳು—ಸುರರು (ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಯೋಗ). ಮಂದರೋದ್ಧರ—ಕೂರ್ಮಾಪತಾರವೆತ್ತಿ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿ. ತೋಷ—ಆನಂದ. ಕಂಧರ—ಕಂಠ. ಪುರಂಧಿಯರು—ಸುಮಂಗಲಿಯರು, ಮಾತೆಯರು.

೨೦

ಶ್ರೀವಾದರಾಜರು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಅತನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೋರಿದಾರೆ. (ಅನುಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿ 'ದಕ್ಷಿಣಾಧೀಶ' ಎಂದೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದು ಅಂತ್ಯರಂಗವೆನ್ನಿಸಿದ ಶ್ರೀರಂಗದ

ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಸ್ತೋತ್ರವೆಂದು ಊಹಿಸಲವಕಾಶವಿದೆ. ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗ ಲಲಯ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವೂ ಇದೆ) ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ರಂಗನಾಥನ ಗುಣ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದೆ

ಕಠಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ರವಿಕೋಟಿಸಂಕಾಶ—ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳವನು. ಶಕ್ತಿ ವಾಹನ—ಗರುಡವಾಹನ ಅಕ್ಷರಾದಿ ಪೀಠಿಕಾಂತ ಸಂರಕ್ಷಕಾಮಯಹರಣ—ದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲೊಂದು ಇರುವೆಯವರೆಗೂ ಪ್ರಾಣಸಂರಕ್ಷಣಮಾಡುವವನು. ಒಂದನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಕಮಲ' ಶಬ್ದವನ್ನು ವಿಶೇಷಣವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಮಲಾರಿಸಮವಕ್ತ್ರ—ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳವನು. ಕಮಲಾ ವಿರಚಿತ ಸ್ತೋತ್ರ—ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವನು ಕರಧೃತ ಗೋತ್ರ—ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದವನು. ಕಮಲಜನುತಿಪಾತ್ರ—ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವನು ಕರಾಜ ಯಾತ್ರ—ಗಜೇಂದ್ರನಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತವನು ಇದು ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕುರಿತುಹಾಗಿದೆ. ಕಮಲಧರ ಕರಕಮಲ—ಕಮಲ ಸದೃಶವಾದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಮಲವನ್ನೇ ಧರಿಸಿರುವವನು. ಕಮಲ ಸಂನಿಭಮಿತ ಕಂಧರ—ಕಮಲಸದೃಶವಾದ ಕಂಠವುಳ್ಳವನು. ಕಮಲ ಸಂನಿಭಸು ಗಾತ್ರ—ಕಮಲ ಸದೃಶವಾದ ಮನೋಹರವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು ಕಮಲಾಕಳತ್ರ—ಕಮಲೆಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯಾಗುಳ್ಳವನು. ಅನಿಮಿಷಸುಪ್ರೀತ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದವನು ಅಖಿಳ ದೋಷ ನಿರ್ಧೂತ—ಸಮಸ್ತ ಕಳಂಕವನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುವವನು ಸನಕಾದಿ ಶ್ರುತಿಗೀತ—ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾದ ಸನಕ, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ಸನತ್ಕುಜಾತ, ಸನಂದನರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವನು. (ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವ ಶ್ರುತಿಗೀತ ಎನ್ನುವುದು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅಂಭಿಜೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಸ್ತುತಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು.) ಅರ್ಜುನ ಸೂತ—ಅರ್ಜುನನ ಸಾರಥಿ ದಿನಮಹಿ ಕುಲ ಜಾತ (?)—ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಇದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದೇ ವಿನಾ ಚಂದ್ರವಂಶದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಬಹುಶಃ, ದಾಸರು ಆ ಅವತಾರವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿ ಸೂಚಿಸಿರಬಹುದು ದೇವಕೀಪೋತ—ದೇವಕಿಯ ಮಗ ಕನಕವಸನ—ಚಿನ್ನದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನು ಕೋಕನದ ಹಿತ—ಕಮಲಕ್ಕೆ ಹಿತಕರ ನಾಗಿರುವವನು ವನದವಾಹನ—ಮೋಡವನ್ನೇ ವಾಹನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಇಂದ್ರ. ವೈರಿಕುಲಭಾತ—ಶತ್ರುಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಕಂಟಕ, ಎಂದರೆ, ರಾಕ್ಷಸಮರ್ಧನನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಇರಬಹುದೆ? ವನಜಭವತಾತ—ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಕ್ಷದಂತೆ ಈತನು ಬ್ರಹ್ಮನ ತಂದೆ. ಅಂಗನಾಂಬರ ಹರಣ—ಗೋಪಿಯರ ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣ ಮಾಡಿದವನು ಅನುಪಮ ಸಪ್ತಾವರಣ—ಪಂಚಭೂತ, ಮಹತ್ಕಾತತ್ವ ಮತ್ತು ಅವ್ಯಕ್ತಾವರಣಗಳು ಗಾಂಗೇಯಕೃತಸ್ವರಣ—ಭೀಷ್ಮರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಒಲಿದವನು. ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮರ ಶರಘಾತದಿಂದ ಸಾರಥಿಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ಚಕ್ರ ಹಿಡಿಯಲು, ಅಗ ಭೀಷ್ಮರು ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿ ಆವನ

ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು. ಭುಜಂಗಶಯನ—ಶೇಷಶಯನ. ತುರಂಗಧರ (ತುರಂಗದರ?)
—ಯುಗ್ರೀವ ರಾಕ್ಷಸ ಸಂಹಾರಕನೆಂದಿರಬಹುದೆ? ತುರಂಗ ಸಂಚರಣ—ಕಲ್ಪ ವತಾರದಲ್ಲಿ
ಕುದುರೆಯೇರಿ ಸಂಚರಿಸುವವನು ಗಂಗಾಚರಣ—ಗಂಗೋದ್ಭವವಾದ ಪಾದವುಳ್ಳವನು.

೨೦

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತರನ್ನು ಹೇಗೆ
ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಧಾಸರು ತಮ್ಮನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ರಕ್ಷಿಸದೆ ಏಕೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವೆ
ಎಂದು ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುವರು. ಮೊದಲನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು
ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಅಹಲ್ಯಾವೃತ್ತಾಂತ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ದಯೆತೋರಿದ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷದ ಸಂಗತಿ,
(ಇಂದ್ರದ್ವುಮ್ಮನೆಂಬ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತ, ಒಮ್ಮೆ ಆಗಸಕ್ಕೆ ಮುಳುಗಿವನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಅವರ
ಶಾಸಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಗಜೇಂದ್ರನಾಗಿ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದನು. ನೀರು ಕುದಿಯಲೆಂದು ಕೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದ್ದ
ಆ ಅನೆಯ ಕಾಲನ್ನು ಮೊಸಳೆ ಹಿಡಿಯಿತು ಆಗ ಆ ಅನಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಿಸಲು,
ದೇವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಆದನ್ನು ಆ ವಿವಶ್ಚಿನಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಆ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನು
ಶಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ಭಾಗವತ, VIII, ಅ. ೪) ಮತ್ತು ಪಾಸಿಯಾದ ಅಜಾ
ಮಿಳನನ್ನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಕಡೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸಲಹಿದ ಘಟನೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ
ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭವೂ, ಭಕ್ತ
ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನರಸಿಂಹಾವತಾರವತ್ತಿ ಭಕ್ತನ ಕಷ್ಟವನ್ನು
ನಿವಾರಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ ಇವೆಲ್ಲದೆ, ಮಹಾಶಿವಭಕ್ತನಾದ ಘಂಟಾಕರ್ಣನನ್ನೂ
ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಈತನು ಅಚ್ಚ ಶಿವಭಕ್ತ ಇವನು
ಈಶ್ವರನ ನಾಮವನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರಾವುದೂ ಕೇಳಬಾರದೆಂದು ತನ್ನ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಘಂಟೆಗಳನ್ನು
ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ, ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಘಂಟಾ
ಕರ್ಣನ ವಿಚಾರ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೋಚಿಗಾಗಿದೆ. ಕಿರಾತನೂ, ಶಿವಭಕ್ತನೂ ಆದ ಘಂಟಾಕರ್ಣನೆಂಬವ
ನೊಬ್ಬನು, ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ತಪೋಮುಗ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರ
ನಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಒಂದು ಕಥೆ, ಶ್ರೀ ನಾಚನ ಸೋಮನಾಥ ವಿರಚಿತ ತೆಲುಗಿನ
“ಉತ್ತರ ಹರಿವಂಶ”ದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ (ಅ. II, ಪ. ೧೪೦-೧೫೪)
ಇದಲ್ಲದೆ, ಕನಕದಾಸರು ಕಲಬುಗಿರಿ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿರುವ ಉದಯ ಗೀತವೊಂದ
ರಲ್ಲಿ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಧ್ರುವ, ಅಂಬರೀಷ, ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಮತ್ತು ಪಾಂಡವರು ಮೊದ
ಲಾದ ಹರಿಭಕ್ತರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ‘ಭಕುತರೊಳು ಘಂಟಕರ್ಣನು’ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ. (ಕೀ. ೧೬೭, “ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೀತಗಳು”, ೧೯೬೫, ಸಂ|| ಬೆಂಗಳೂರಿ ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ
ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಯಶ್ವರಾಜ್) ಅದ್ದರಿಂದ, ಈತನಾರೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರ

ಗಳು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿವೆ. ಮೂರನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಶಬ್ದರಿಯ ಸಂಗತಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಕುಚೇಲನು ತಂದಿದ್ದ ಹಿಡಿ ಅವಲಕ್ಕಿಯಿಂದಲೇ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದೆ.

ಕರಣ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಕಾಮಿಕಫಲ—ಬಯಸಿದ ಫಲ. ಈವ—ಕೊಡುವ.

೨೨

ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಪುನರುಕ್ತವಾಗಿದೆ. (ನೋಡಿ ಪುಟ ೬೨, ಕೀ ೫೧ರ ಟಿಪ್ಪಣಿ.)

೨೩

ಶ್ರೀ ಬಕ್ಷೀವೈಷ್ಣವ ಸ್ತೋತ್ರದ ಮೂಲಾರ್ಥವ ದಂಡಕಂ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಂಡಕ ತುಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು ಎನ್ನಬಹುದು. ಕೃತಿಯ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಇದು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ನರಸಿಂಹಾವತಾರವೆತ್ತ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದಾಗಿದೆ. ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸಪ್ತಮಸ್ಕಂಧದ ಅಷ್ಟಮೋಘ್ಯಾಯದ ಕಥೆಯ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ವಿನಯಗಳನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಈ ಕೃತಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಎಂ. ರಾಮರಾಯರು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಕಲನ ದಿಂದ ಇದನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ (ಪು. ೫೦-೮೩) ಇದೇ ದಂಡಕವು ಹರಿದಾಸರತ್ನಂ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ “ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸ ಭಾರತಿ” ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ (ಸಂ II, ಸಂ. ೯, ೧೦-೧೨, ಸಂ. III, ಸಂ. ೧, ೨) ಪುನಃ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಠಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಏಕೈಕ ಅಕರದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ೨೬ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮೀರಿ, ನಿಯಮಿತವಾದ ಗಣನಿಯನ್ನುಳ್ಳ ಒಳಪಟ್ಟು ರಚಿತವಾಗಿರುವ ವರ್ಣವೃತ್ತಗಳಿಗೆ ದಂಡಕಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬಗೆಗಳಿವೆ. ನಾಗವರ್ಮನು ತನ್ನ “ಛಂದೋಂಬುಧಿ”ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಚಂಡವೃತ್ತಪ್ರಕಾಶ, ಅರ್ಜಾ, ಅರ್ಜವ, ವ್ಯಾಳ, ಜೀಮೂತಕ ಮತ್ತು ಲೀಲಾಕರ ಎಂಬ ಆರು ದಂಡಕಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತದ ನಿಯಮ ವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ (ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸವೊಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೂಡಿದೆ.) “ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿ”ಕಾರರು ನಿಯತವಾದ ಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪಾದವಿಭಾಗವಿಲ್ಲದೆ ದಂಡಾಕಾರವಾಗಿರುವ ಶಬ್ದ ರಚನಾ ವಿಶೇಷವು ದಂಡಕವೆನಿಸುವುದು” (೧೯೩೬, ಸಂಪುಟ ೧. ಪು. ೧೨೦) ಎಂದು ಹೇಳಿ ದಂಡಕವನ್ನು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಭೇದವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿರುವ ಈ ದಂಡಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಐದೈದು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳಿದ್ದು, ಪ್ರಾಸ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಯಾವ ಮೇಲುಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಚಿಸಿರುವರೋ ತಿಳಿಯದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಲಲಿತರಗಳೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಸನಿಯನ್ನು ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಬಳಕೆಗೆ ತಂದಿರುವ ಸರಳ ರಗಳೆಯನ್ನೇ ಈ ದಂಡಕವೂ ಹೋಲುತ್ತಿರುವುದು ತುಂಬ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. (ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸರಳ ರಗಳೆಯನ್ನೇ ಹೋಲುವ ಒಂದು ಭಂದೋಬಂಧವಿರುವುದಾಗಿ “ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿ”ಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ, ೧೯೩೬, ಸಂಪುಟ ೧, ಪು. ೧೪೯)

ಇಲ್ಲಿನ ಅನುವಾದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು. ಉಗ್ರ ನರಸಿಂಹಾವತಾರವನ್ನು ಕಂಡು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾಗುವರಷ್ಟೆ. ಆಗ ಆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸಂವಿಧಾನ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಗದನವಾಗಿದೆ. ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದಂತೆ ಅನುವಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ನರಸಿಂಹ ದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಶ್ಲೋಕ ಹೀಗಿದೆ

ನತೋತ್ಕೃಷ್ಟ್ಯನಂತಾಯ ದುರಂತಶಕ್ತ್ಯೇ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯಾಫಯ ಪವಿತ್ರಕರ್ಮಣೇ

ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸರ್ಗಸ್ಥಿತಿಶಂಯಮಾನ್ ಗುಣೈಃ ಸ್ವಲೀಲಯಾ ಸಂದಧತೇವ್ಯಯಾತ್ಮನೇ

—ಭಾಗವತ, VII-೮-೪೦

ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ:

ಆ ವೇಳೆಯಲ್ ಬ್ರಹ್ಮ ತಾಂ ಭಾಷಿಪಂ

ನಿನಗೆ ವಂದಿಸುವೆಂ ತಂದೆ ನೀನೇ ಆನಂ

ತಂ ದುರಂತೋರು ಶಕ್ತ್ಯೈಶ್ಚನಂ ಲೋಕಪಾ

ವಿತ್ರೈ ಕರ್ಮಂ ಮಹಾಶ್ಚರ್ಯ ವೀರ್ಯಂ ಜಗ

ತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಸಂರಕ್ಷ ಸಂಹಾರಗಳ್ ಲೀಲೆಯಾಂ

ದಲ್ ಸದಾ ಮಾಪ್ಪೆಯೋ ಅವ್ಯಯಾತ್ಮನ್ನೇ ನೀ

ನೆಂದನು.

ಮೂಲ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡದ ಛಾಟಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಳಸಿರುವ ಈ ಕ್ರಮ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಇಂತೆಯೇ ಮುಂದೆಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೇ ಇಡಿಯಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು.

ಪ್ರಜಾಪತಯ ಊಚುಃ

ಪ್ರಜೇಶಾ ವಯಂ ತೇ ಪರೇಶಾಭಿಸೃಷ್ಟಾ ನ ಯೇನ ಪ್ರಜಾ ವೈ ಸೃಜಾಮೇ ನಿಸಿದ್ಧಾಃ
ಸ ಏಷ ತ್ವಯಾ ಭಿನ್ನವಕ್ತ್ವಾ ನು ಶೇತೇ ಜಗನ್ಮಂಗಲಂ ಸತ್ತ್ವಮೂರ್ತೀವತಾರಃ

—ಭಾಗವತ, VII-೮-೪೯

ಕನ್ನಡ ದಂಡಕದ ಭಾಗ ಈ ರೀತಿಯಿದೆ :

ಆ ಪ್ರಜೇಶಾಳಿಗಳ್ ನಿಂತು ಕೇಳೋ “ಪ್ರಜೇ
ಶಾ ವಯಂ ತೇ ಪರೇಶಾಭಿಸೃಷ್ಟಾ ನ ಯೇ
ನ ಪ್ರಜಾ ವೈ ಸೃಜಾಮೇ ನಿಸಿದ್ಧಾಃ ಸ ಏ
ಷ ತ್ವಯಾ ಭಿನ್ನವಕ್ತ್ವಾ ನು ಶೇತೇ ಜಗ
ನ್ಮಂಗಲಂ ಸತ್ತ್ವಮೂರ್ತೀವತಾರಃ” ಪ್ರಭೋ
ಎಂದರು.

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಾತುಗಳು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿ ಬಂದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಬಳಸಲು ಹಿಂತೆಗೆಯುವವರಲ್ಲ. ಅಗತ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಯನ್ನು ಬೆರೆಸುವುದುಂಟು. ನರಸಿಂಹದೇವರ ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯನ್ನು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯಿದೆ :

ಸಾಕ್ಷಾತ್‌ಪ್ರೀಃ ಪ್ರೇಷಿತಾ ದೇವೈರ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತನ್ನಹದದ್ಭುತಮ್
ಅದೃಷ್ಟಾಶ್ರುತಪೂರ್ವತ್ವಾತ್ ಸಾ ನೋಪೇಯಾಯ ಶಂಕಿತಾ

(VIL-೯)

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿನ ನಿರೂಪಣೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚುವಂತಿದೆ :

ಆಮೇಲೆ ಆ ಬಾಲೆ ಸಾ

ಕ್ಷಾಜ್ಜಗನ್ನೋಹಿನೀ ಲೀಲೆಗಳ್ ಮಿಂಚುತಾ
ಪೊಂಚುತಾ ಬಂದು ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾನದಲ್
ಉಗ್ರನಂತಿಪ್ಪ ನ್ನಸಿಂಹಮೂರ್ತುಗೈಮಂ
ಕಂಡತಿವ್ಯಗ್ರಕಂತಾಗಿ ಆ ತಾಯಿ ಹಿಂ
ದಕ್ಕೆ ತಾ ಬಂದಳಮ್ಮಮ್ಮ ಏಂ ಗುಮ್ಮನಂ
ತಿಪ್ಪನೇ ಸ್ವಾಮಿ ಮುನ್ನಿಂತು ಆಶ್ಚರ್ಯವಂ
ಈಸು ವಿಕ್ರಮ್ಯವಂ ಎಂದಿಗಾನೆಲ್ಲಿ ಕಂ
ಡಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಕಿವಿಲ್ಯಾದರುಂ ಕೇಳಲೇ

ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಇದೇನೋ ನಿಜವಾಗಿತ್ತು
ಯಂತೆ ತೋರಿಸುವನೆಂದಿಚ್ಛಿಸಿದೊಡ ರೀ
ತಿಂದ ತಾ ಹೆಣ್ಣು ಕಾಲ್ಗಟ್ಟಿ ಗಳ ಸಪ್ತಳಂ
ಮಾಡದೇ ಮೆಲ್ಲನೇ ಪಾಶ್ಚದಲ್ ನಿಂತಳು

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದಲೂ ನರಸಿಂಹನ ಉಗ್ರರೂಪವು ಶಾಂತವಾಗಿದಿರಲು, ಬ್ರಹ್ಮನು ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನೇ ಕಂಡು “ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗಾಢವಾದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ತತ್ವೋಪ ಸಂಕ್ಷೇಪಗೈಸು” ಎಂದು ಕೋರುವನು. ಆಗ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ದೇವರ ಪಾದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದು ದನ್ನೂ, ಸ್ವಾಮಿಯು ಆ ಭಕ್ತನನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಚಾಚಿ ಆತನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ದನ್ನೂ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರೂಪಿಸಿದ. ಆದರೆ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯ ಪೂರ್ವಿಯಾಗಿ ತತ್ತ್ವನಿರೂಪಣೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಆ ವಿವರವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ನರಸಿಂಹದೇವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಪೂಜಾ ವಿವರದ ಕಡೆ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷ್ಯ ಹರಿದಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಆ ಪೂಜಾಕ್ರಮವನ್ನು ‘ತಂತ್ರಸಾರೋಕ್ತ’ಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತ ಕೃತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಲೇಖಕರ ಮಾಧ್ವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಡೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು “ನ್ಯಾಪತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ”ನನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದು ದಾಗಿಯೂ, ‘ಈ ಕಥಾದಂಡಕವನ್ನು ಪರಿಸುವವರಿಗೆ ಶುಭಫಲಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿರುವರು.

ಈ ರಚನೆಯ ನಿರರ್ಗಳವಾದ ಶೈಲಿ ಹೇಗೆ ಅಹ್ಲಾದಕಾರಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಬಳಸಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಸಹ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ. ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ—ಅವತರಿಸು. ಮಾನಸೇಂದ್ರೀವರ—ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಕನ್ನಡದಿಲ್ಲ. ಉತ್ಪಲ್ಲ—ಅರಳುವುದು ಉಪೇಂದ್ರ—ಕೃಷ್ಣ. ನಿಶ್ಚಂದ್ರ—ನಿರಾಯಾಸ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಲ್—ಪ್ರಹ್ಲಾದನಲ್ಲಿ (ಇಲ್ಲಿ ‘ಅಲ್’ ಎಂಬುದನ್ನು ‘ಅಲ್ಲಿ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬಳಸಿದೆ) ಶ್ರೀಕಾಂತ—ನಿಷ್ಠು. ಗಾಢೆ—ಗಾಢಾ(?)—ಕಠಿ. ಪರಾಭೂತ ಪದ್ಧರ್ಗ—ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ದಾನವಾಚಾರ್ಯರು—ರಾಕ್ಷಸರ ಗುರುಗಳು. ಏಸು ರೀತಿ—ಎಷ್ಟು ಬಗೆ ಅಸುರೀವಿದ್ಯೆ—ರಾಕ್ಷಸ ವಿದ್ಯೆ. ಮಾರಾಟ—ಪ್ರತಿಭಟನೆ. ಸೂನುಗಳ—ಮಕ್ಕಳು. ದೈತ್ಯರಾಟ್—ಸೂನುನಲ್—ದೈತ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠನ ಮಗನಲ್ಲಿ (ಪ್ರಹ್ಲಾದನಲ್ಲಿ) ದಾನವಾರಾಗ್ರನಲ್—ರಾಕ್ಷಸಮುಖ್ಯನಲ್ಲಿ. ಅಪ್ರೀತಿಯಾಸೂತಿ—ಅಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ. ಸೈಸು—ಸಹಿಸು. ಕೋಪಸಂದೀಪನ್—ಕೋಪಾವೇಶಪರ ಚಲದ್ವಾತ್ರ—ನಡುಗಿದ ಶರೀರ. ಪೋದ್ಯತ್—ಹೆಚ್ಚಾದ ಧೀಮಂತ—ಬುದ್ಧಿವಂತ. ನಿರ್ಮಲಸಾಂತ—ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸು. ಪಾದಾಘತ—ಕಾಲಿನಿಂದ ತುಳಿ

ಯಲ್ಲುಟ್ಟ. ವ್ಯಾಳಿ—ಹಾವು. ಮಚ್ಚಾಸನಾತೀತ—ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಮೀರಿದವನು ಲೋಕಪಾಣೀಕ
 ಗಳ—ಲೋಕಪಾಲಕರು (ದಿಕ್ಪಾಲಕರು). “ಅಗೂವಿಯೋ” ಭಂದಸ್ಸಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಪ
 ದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಬ್ದ ರೂಪ, ಜಂಗಮ—ಚೇತನ. ಸ್ಥಾವರ—ಅಚೇತನ ಪ್ರಜಾಪೀತ—ಪ್ರಜೆಗಳ
 ಸಮೂಹ ಕಾಲರೂಪೀಶ್ವರೋರುಕ್ರಮಾಕಾರ—ಕಾಲರೂಪನೂ, ಒಡೆಯನೂ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವ
 ರೂಪನೂ ಅದವನು. ಓಜಸ್ಸು—ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕ—ಸಂಯಮಶಾಲಿ (ಧೈರ್ಯ
 ಶಾಲಿ?) ಪೂರ್ವ—ಹೊರತು ಅಸುರೀಭಾವ—ರಾಕ್ಷಸಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಂತಸ್ಸು—ಅಂತರಂಗ
 ಪದ್ಧತ—ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ ಮತ್ತು ಮಾತ್ಸರ್ಯ. ಶಾಸ್ತ್ರವ್ರಾತ—
 ಶತ್ರುಸಮೂಹ ವಹ್ನಿ—ಬೆಂಕಿ ಅಜ್ಞಧಾರಾಯತ—ತುಪ್ಪದ ಹೋಮ ಉರ್ವಿ—ಉರಿದು
 ಪೆಟ್ಟಿ—? ಧ್ವಾನ—ಶಬ್ದ ಶುಂಭತ್—ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಅಂಭೋದ ವೀಣಿ—ಮೇಘಮಾರ್ಗ
 ಜಂಭ—ವೈಭವ. ನಿಶ್ಶಂಭ—ನಿಶ್ವಾಸ ಶಾತಕಂಭ—ಚಿನ್ನ. ಧಾಮ—ಮನೆ ವ್ಯಾಘಾತ—
 ಹೊಡೆತ. ಅಗ್ರಹ—ಕೋಪ ಹೇತುವಂ—ಕಾರಣವನ್ನು. ಲೇಲಿಹಾಸ—ನಕ್ಕುವ ಜಗದ್ವರ್ತ—
 ಜಗತ್ತಿನ ತಂದೆ. ಭಂಗಾರ—ಬಂಗಾರ(?). ತಪ್ಪ—ಕಾಸಿದ. ಶೃಂಗಾರವಲ್ಲಂತೆ—ಅಲಂಕೃತ
 ವಾದ ಬಳ್ಳಿಗೆ (?) ಸಮುದ್ಯತ್—ಮೇಲೆದ್ದ. ಸಹೀಕೇಸರ—ಸಿಂಹದ ಮುಖದ ಸುತ್ತಲೂ
 ಇರುವ ಕೇಶರಾಶಿ. ಭ್ರಮತ್—ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ. ಭೃ(?)—ಹುಟ್ಟು ಕರಾಳ—ಭಯಂಕರ
 ವ್ಯಸ್ತ—ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ. ಪುರಾಂತ—ಕತ್ತಿಯ ಅಲಗು. ಚಿಹ್ನಾ—ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿ
 ಲೇಲಿತನ (ಲೇಲಿಹಾಸ?)—ನಾಲಿಗೆ ಚಾಚುವುದು ಹನು—ದವಡೆ ಉದ್ಭವಕರ್ಣ—
 ನಿಮಿರುವ ಕಿವಿ ಭೂಮಿಭೃತ್—ಪರ್ವತ ಅನ್ಯಾತ—? ಅಸ್ಯ—ಮುಖ ನಾಸಾಪುಟ—
 ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆ ಗ್ರೀವ—ಕತ್ತು. ಉರಸ್ಥಲ—ಎದೆ ಹೀರ—ವಜ್ರ. ತುಳಸ್ಯಾಪ—ತುಳಸಿ
 ಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಕ್ತಾನಳಿ—ಮುತ್ತಿನ ಸಮೂಹ. ಕಾಂಚನೀಮಾಲಿಕಾ—ಬಂಗಾರದ ಸರ
 ಕುಂಡಲ—ಕಿವಿಯ ಅಭರಣ ಕೇಯೂರ—ತೋಳಬಂದಿ ಕಂಕಣ—ಬಳೆ ಅಂಗುಳ
 (ಅಂಗುಲೀಯ?)—ಉಂಗುರ ಉದ್ಯತ್—ಮೇಲೆದ್ದ ಚಂದ್ರಾಂಶುವರ್ಣಪ್ರಭಾ—ಬೆಳುದಿಂಗೆ
 ಳಿನ ಕಾಂತಿ ಪ್ರಸ್ಕರತ್—ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ರೋಮಜ್ವಲಾಪುಷ್ಪ—ಪುಳಕಿತವಾದ
 ಕೇಶಸಮೂಹ ಮತ್ತಶುಂಘಾಲ—ಮದಿಸಿದ ಅನೆ ಶುಂಡ—ಸೊಂಡಿಲು ಪ್ರಕಾಂಡ—
 ಶಾಖೆ ದೋಹ—ಬಾಹು(?). ಆಯುಧಾಭ—ಆಯುಧದಂತಿರುವ ನಟಾಪೀತ—ಉಗುರಿನ
 ಸಮೂಹ. ವಿಧ್ವಾಸಿತ—ಅಟ್ಟಿದ. (ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲದ ಪಂಕ್ತಿ ಹೀಗಿದೆ. “ಸರ್ವನಿಜೇತರಾಯಾಧ
 ಪ್ರವೇಕ ವಿಧ್ವಾಸಿತ ದೈತ್ಯದಾನವಂ.”) ಪೋನ್ನಿತಂಬ—ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಿರಿ. ಊರು—ತೊಡೆ
 ಸತ್—ಸುಂದರ ಸಾನು—ತುದಿ. ಜಂಘ—ಮೊಳಕಾಲು ಸೀತ—ಹಳದಿ ಕಾಶೇಯ—ರೇಷ್ಮೆಯ
 ವಸ್ತ್ರ ಬದ್ಧ—ಕಟ್ಟಿದ. ಕಾಂಚೀಕಟಿಸ್ಥಾನ—ಉಡೆನೂಲುಳ್ಳ ಸೊಂಟದಡೆ. ಮಂಜು—ಮನೋ
 ಹರ ಮಂಜೀರ—ಕಾಲಂದುಗೆ ಸಂಚಿನಿಹಾದ (ಸಂಚಿನಿಹಾದ?)—ಶಬ್ದಸಮೇತ. ಅಂಘ್ರಿ
 ಕಂಜಾತ—ಪಾದಪದ್ಮ ಮಾರ್ತಾಂಡ—ಸೂರ್ಯ. ಸಂಕಾಶ—ಸಮಾನ. ದುರಾಲೋಕ—
 ನೋಡಲು ಆಸಾಧ್ಯ. ಅವರಜಾರಾತಿ—ತಮ್ಮನ ಶತ್ರು (ನರಸಿಂಹನ ವರ್ಣನೆ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲ
 ಕೃತಿಲೂ ಬೆಚ್ಚಗಿದೆ). ಶಲ್ಪ—ಪತಂಗದ ಹುಳು. ಕಕ್ಷಭುಕ್ ಜ್ವಾಲೆ—ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆ.

ಪೂರ್ವದಲ್—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ. ಅಸ್ತ ತೇಜೋಂಶ—ಮುಖಕಾಂತಿ. ಜಗಧಾಂಶ—ಜಗತ್ತಿನ ಕತ್ತಲೆ. ಉದ್ಭವ ದಾಧಾರಿ—ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ ಗದೆಯುಳ್ಳವನು ಗರುಡಂತೆ—ಗರುಡ ಕಾಳಾಹಿಂ ಕಾಳ ಸರ್ಪ ತದಸ್ತದೋಳ—ಅಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ. ಬಿಡೂವಾದನ್—ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟನು. ಶರ್ವ—ರುದ್ರ ಶಕ್ತಿ—ಇಂದ್ರ ಅರ್ಕಾಪವಳಿ—ನಕ್ಷತ್ರ ಸಮೂಹ(?). ಧಾರ್ (ಧಾಲ?)—ಗುರಾಣ ಸಂಗರಶ್ರಾಂತಿ—ಕದನವಿರಾಮ. ಶ್ರೇನಪತ್ತಿ—ಗಿಡುಗ ಜಂಘಾಲ—ಓಡುವುದು ಗೋಪ—ಗೂಳಿ(?) ತಲಾಘಾತ—ನಲದ ಹೊಡೆತ ಮಹೋರಸ್ಥಿತಿ ದರ್ಶಂ—ದೊಡ ಎದೆಯನ್ನು ಬಿಡಿದನು ಸಭಾದ್ವಾರ—ಪ್ರಕೃತ ದಲ್ಲಿ ಹೊಸಲಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ (ಮೂಲದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹನು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಸೀಳಿರು ವುದನ್ನು “ವ್ಯಾಲೋ ಯಥಾ ಆಮುಂ” ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೋಲಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದೆ ಎಂದರೆ ‘ಹಾವು ಇಲಿಯನ್ನು ಬಿಡಿದು ತಿನ್ನುವಂತೆ’ ಎಂದು ಅರ್ಥ) ಜಂಘಾರಿ—ವಿಷು. ದಂಭೋಳಿ—ವಜ್ರಾಯುಧ ದಿವಾಸಂಧಿ—ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ ಸಂರಂಭ—ಭಯಾನಕ ದಂಷ್ಟ—ದಾಡೆ. ವ್ಯಾವೃತ್—ಅವರಿಸಿದ ಕರಾಳಾಕ್ಷ—ಭೀತಿಮಿಶ್ರಿತ ಕಣ್ಣು ವಕ್ರಾಂತ—ಕಟಿವಾಯಿ ಶೋಣ—ರಕ್ತ. ಲೇಲಿಹಾನ—ಚಪ್ಪರಿಸು, ನೆಕ್ಕು ಕಾಸಾರ—ಸರೋವರ ಪಂಚಾನನ—ಸಿಂಹ ಸಿಕಾಸನ—ಬಳಿದ ಮುಖ. ಜೀಮೂತ—ಮೇಘ ಅದ್ವಿ—ಸಮುದ್ರ. ಯಾನಾಳಿ—ವಾಹನ ಸಮೂಹ ಸಮಾಸೀನ—ಕುಳಿತಿರುವವನು. ಭಾಸ್ತ—ವಿರಾಜಿಸುವ ಅವಕಾಶ—ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶ ಸಂಕುಲೀಭೂತ—ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವುದು ದುಂದುಭಿ—ಒಂದು ವಾದ್ಯ ಪಾರ್ಷದಾನೀಕ—ವೀಕ್ಷಕರ ಸಮೂಹ ಅವ್ಯಯಾತ್—ಶಾಶ್ವತ. ಸಂಭೂತಿ—ಅನಿರ್ಭವ. ಮುಷಿಸ್ತೋಮ—ಮುಷಿ ಸಮೂಹ. ರಕ್ಷೋಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷ—ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿದ್ದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ತಿಲ—ಎಳ್ಳು. ಪಾಂತ್ಯಾ ತಿ ಕಾಶ್ರಾದ್ (ಪಿತ್ಯಾತ್ಮಿಕಾ ಶ್ರಾದ್?)—ಪಿತ ಸಂಬಂಧವಾದ ಶ್ರಾದ್ಧ. ಅಂಜಲೀಬದ—ಕೈಮುಗಿದ್ದು ಅಷ್ಟಸಿದಿ—ಅಣಸೂ, ಮಹಿಮಾ, ಗರಿಮಾ, ಲಭಿಮಾ, ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪ್ರಾಕಾಂಕ್ಷ, ಈಶಿತ್ವ, ವಶಿತ್ವ ಪ್ರಥಮ—ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತುಭ್ಯಂ—ನಿನಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ—ನಿಯಮ “ಪ್ರಜೇ ಶಾವಯಂ ತೇ ಸತ್ವಮೂರ್ತೀವತಾರಃ” ನಾವು ನಿನ್ನಿಂದ ಸ್ವಸ್ಥಿಯಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಅವನಿಂದ ನಿಷೇಧಿತರಾಗಿ ನಾವು ಏನನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇವನು ನಿನ್ನಿಂದ ಎದೆ ಸೀಳಲ್ಪಟ್ಟ ದಾಸ. ಸತ್ವ ಮೂರ್ತಿಯ ಅವತಾರವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಂಗಳಕಾರಿಯಾಗಿದೆ ಆಶ್ರಾಂತ—ದಣಿವಾಗುವವರೆಗೆ ಪಂಚತ್ವ—ಮರಣ “ಪ್ರೊಂಗುಲಿಕ್ಕಿಟ್ಟೆ ತಾಂ ಕುಂಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೇ”—ಅಸೆ ಅಧಿಕ ವಾಗುವುದು ತಾನು ಕುಗ್ಗುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ (‘ಅತ್ಯುನ್ನತೀ ಪತನ ಹೇತುಃ’ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿಯಂತಿದೆ) ಉತ್ಕಥ—ದುರ್ಮಾರ್ಗ ಅಂಘ್ರಿ ಕಂಜಾತ—ಪಾದಪದ್ಮ ಸಂಸಾರವಾರಾಶಿ—ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರ ಸಂಪೋತ—ಹಡಗು ಪಂಚವಿಂಶಾಖ್ಯ—ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯವನು (ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ತತಗಳ ಒಡೆಯ) ದುಃಖಗೋಣೀಸು—ದುಃಖಗೋಳಿಸು (ಛಂದೋವಿಧಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಯೋಗ) ಈತ ವೈಕುಂಠದಲ್ ನಿನ್ನ ದ್ವಾರಸ್ಥನಾಗಿಪ್ರಸನ್ನ ವಿಪ್ರರಂದಲ್ ಮಹಾದೈತ್ಯ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ತಾ ಬಂದನ್ ವೈಕುಂಠದ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಾದ ಜಯವಿಜಯರು, ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಸನಕಾದಿಮುನಿಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅವರು ಕುಸಿತರಾಗಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕ ರಿಗೆ ಶಾಪವಿತ್ತರು ಆ ಶಾಪದ ಮೇರೆಗೆ ಜಯವಿಜಯರು, ವೊದಲನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳಾಗಿಯೂ, ಎರಡನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರಾವಣ, ಕುಂಭಕರ್ಣರಾಗಿಯೂ, ಮೂರನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಿಶುಪಾಲ, ದಂತವಕ್ತ್ರರಾಗಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿ, ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ವೈರ ಸಾಧಿಸಿ ಹತರಾದರು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ನರಸಿಂಹಾವತಾರವೆತ್ತಿ ಬಂದ ವಿಷು ನಿನ್ನಿಂದ ಮರಣಹೊಂದಿ ದನು. (ಭಾಗವತ, III, ಅ ೧೬) ನಾಕಿಗಳ್—ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳು. ಸ್ಥಾಂತ—ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಗ್ರ—ಭಯ. ಈಸು—ಇಷ್ಟು ಕಿವಿಲ್ಕಾದರು—ಕಿವಿಯಿಲ್ಲಾದರೂ (ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ

ಪ್ರಯೋಗ.) ಸಪ್ತಳ—ಪಾದದ ಶಬ್ದ. ವತ್ಸ—ಹುಡುಗ “ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಗಾಂಧು ನಮ್ಮ ಪ್ರ
ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತತ್ಯೋಜಿತ ಸಂಕ್ಷೇಪಗೈಸು” ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ತುಂಬ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ (“ತಾತ
ಪ್ರಶಮಯೋಪೇಹಿ ಸ್ವಪಿತೃ ಕುಪಿತಂ ಪ್ರಭುಂ”). ಪಿಲಿ—ಹುಡುಗ (ಪಿಳ್ಳೆ) ಪೋಕಲಾಗು—
(?) ಸಂಸ್ಕೃತ ಚೇತೋಭಯಧ್ವಸ್ತವಂ—ಉಡುಗಿದ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಯವಿನಾಶವನ್ನು ಮಾಡುವ,
ಸ್ವಸ್ತಿ ದಾನಕ್ರಿಯಾಭ್ಯಸ್ತವಂ—ಮಂಗಳಕರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ರೂಢಿಯುಳ್ಳ,
ಶ್ರೀತತೀಸ್ವಬಳವಿಸ್ತವಂ—ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ತುರುವಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿರುವ, ಹಸವಂ—
ಕೈಯನ್ನು ಇತ್ತರ್ನ್—ನೀಡಿದನು. ಆವಾಹತ—ನಿರಂತರವಾದ ವಿಧೂತಾಶುಭವಾತ್—ಅಮಂಗಳ
ಸಮೂಹ ಪರಿಹಾರ ಪ್ರಹೃಷ್ಯತನು—ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಶರೀರ. ಕಿನ್ನಚಿತ—ತೊಯ
ಮನಸ್ಸು ಅಶ್ರುನೇತ್ರ—ಹಿಗ್ಗಿ ನಿಂದ ಕಣ್ಣರಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಂಪು—ಸೊಂಪು ಅಂಕ—ತೊಡೆ
ಲಸನೌಕ್ತಿ ಕ—ಪ್ರಕಾಶನಾನುವಾದ ಮತ್ತು ಮಂದಾರ—ಪಾರಿಜಾತ ಕುಂದ—ಮಲ್ಲಿಗೆ.
ಅರವಿಂದ—ತಾವರೆ ಉಪವೀತ—ಜನಿವಾರ ಅಗರ್—ಸುವಾಸನಾದ್ರವ್ಯ ಉಪಹಾರ—
ಕಾಣಿಕೆ ತಂತ್ರಸಾರ—ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಪೂಜಾವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕುರಿತ
ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಶರ್ವ—ರುದ್ರ. ಶಕ್—ಇಂದ್ರ ವಾಣಿ—ಸರಸ್ವತಿ ಶರ್ವಾಣಿ—ಶಾರ್ವತಿ.
ಇಂದ್ರಾಣಿ—ಶಚಿದೇವಿ ಕೈಸ್ತೋತ್ರ(?)—ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಕಾಂತೇಯ—ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ವ್ಯಾಸಜಂ—
ಶುಕಾಚಾರ್ಯರು ನ್ಯಾಪತಿ—ಸ್ಥಳದ ಹೆಸರು ಏಹಿಕ—ಲೌಕಿಕ. ಅಮುಷ್ಮಿಕ—ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ.

೨೪

ಶ್ರೀರಾಮನ ಚರಣಸಂದರ್ಶನದ ಹಂಬಲವನ್ನು ಕುರಿತ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಆ ದೇವರ ಸ್ತುತಿ
ಯಾಗಿದೆ.

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ. ಕರುಣಾಲವಾಲ—ದಯೆಯ ಅಕರ ಅಜಫವ ಪೂಜಿತ—ಬ್ರಹ್ಮ
ಮತ್ತು ಈಶ್ವರರಿಂದ ಅರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವವನು ಗಜವರಭಾವಿತ—ಗಜೇಂದ್ರನ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ
ವನು. ವಿಹಂಗತುರಂಗ—ಗರುಡನನ್ನೇ ಕುದುರೆಯಾಗುಳ್ಳವನು, ಗರುಡವಾಹನ.

೨೫

ಇದು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಗುಣವಿಶೇಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
ಹೇಳಿದೆ

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಸರಸಿಜನಾಭ—ಪದ್ಮನಾಭ ವಾಸಿ—ಕೀರ್ತಿ ಗಾಸಿ—ತೊಂದರೆ.

೨೬

ಇದು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಆಹ್ವಾನಿಸುವ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇವ
ರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವ ನಿಮಿತ್ತ ದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ತರಳ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ
ಸಲುವಾಗಿ ನರಸಿಂಹಾವತಾರವೆತ್ತಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಕೊಂದದ್ದು, ಶ್ರೀರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ
ಸ್ವಾಮಿಸೇವಕನೆನ್ನಿಸಿದ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವಿತ್ತಿದ್ದು ಮೊದಲಾದ ಘಟನೆಗಳ ವಿವರಣೆಯಿದೆ.
ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಮಬಾಧೆಯಿಂದ ದೂರವಿರಿಸಿದ ಕೋರುವ ಒಂದು
ಅರ್ತವಾಣಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕಾಣದಂತಾಗಲು, ಅತನನ್ನು ಮರೆತೊಕ್ಕು ಸ್ಮರಿಸುವ
ಚಿತ್ರವಿದೆ

ಕರನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ಭಾಗವತರು—ಭಕ್ತರು. ಜಾಗುಮಾಡದೆ—ಸುಮ್ಮನಿರದೆ. ವಾತ
ಸುತ—ಹನುಮಂತ ಶಿರೋಮುಣಿ—ಚೂಡಾರತ್ನ ವಿಧಾತಪದವಿ—ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿ (ಹನುಮಂತ

ನೇನೋ ಭಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನೇ ಬೇಡಿದನೆಂದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಜೀವೋತ್ತಮ ರಾದ ವಾಯುದೇವರು ಮುಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಲಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಾಯುವಿನ ಅಂಶನಾದ ಹನುಮಂತನಿಗೂ ಆ ಮಾತನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರಬಹುದು.) ವೀತಭಯ—ನಿರ್ಭಯ. ಮಲ್ಲಮರ್ಧನ—ಚಾಣೂರ ಮುಸ್ತಿಕರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದಾತ. ಉತ್ತಂಗ ಸುತ—(?)

೨೭

ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಹೃದಯಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು ಎಂಬುದರ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಆತನು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಬೃಂದಾವನಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವಂತೆಯೇ ತಮ್ಮ ಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಸಿರುವನೆಂದು ದಾಸರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ. ಪುಂಡರೀಕ(ಲೀ?)ಕನಿಗೆ ಒಲಿದ ಪಾಂಡುರಂಗನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪುಂಡರೀಕನೆಂಬ ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ಮಾತಾಪಿತೃ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬರಲು, ತನ್ನ ಸೇವೆ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ದೇವರನ್ನು ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಅಜ್ಜಿ ಮಾಡಿದ ನೆಂದೂ, ದೇವರು ಆತನ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಗೆ ಮನವೊಲಿದನೆಂದೂ ಪ್ರತೀತಿ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಂಠರಂಗೀ ಪುರದ ಹೆಸರೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಇದು ಆ ಪುಂಡರೀಕನನ್ನೇ ಕುರಿತು ದಾಗಿರಬಹುದು. ಪಂಠರಾಪುರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಪಂಡರಗೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇದ್ದು ದಾಗಿ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕವಿ ಚಾಂಡರಸನು ಇದೇ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪಾಂಡುರಂಗಪುರವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. "ಪುಂಡರೀಕ ಮನಪಿರಿಯಾನೆ"—ಪುಂಡರೀಕನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದವನು.

೨೮

ಈ ಸಣ್ಣ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಔದಾರ್ಯವೆಂತಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಹರಿಭಕ್ತನು ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ಪಾಪ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾಡಿದೇ ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅವನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕವರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕೈಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ದಾಸರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೋರಿ, ಉದ್ಧಾರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವರು (ರವಿಯ ತನಯ—ಸುಗ್ರೀವ.) ಈ ಉಗಾಭೋಗದ ಭಾವವೆಲ್ಲ ಇವನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಞಾನದ ವಾಲಿ ತೀರಿಹೋದನೆಂದು ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಜಪದವಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ನಿಜವತ್ತಾಂತ್ವ ತಿಳಿಯಲು ಅಜ್ಞಾನ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕೇಳಿದ. ಆದರೂ ಕುಪಿತನಾದ ವಾಲಿ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ನ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಿದೆ. ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಕಡೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ದಯೆಯಿಂದ ವಾಲಿಯ ಸಂಹಾರವಾಗಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಅರಸನಾದ.

ಅನುಬಂಧ ೪

೨೫ ಕ ಕೃತಿಗಳು

೧

ಈ ರಚನೆ ಸರ್ವದಾ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸುವಂತೆಯೂ ಆತನ ಪಾದ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತವಾಗುವಂತೆಯೂ ಕೋರುವ ದಾಸರ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

೨

ದಾಸ್ಯಂ ಎದ್ದಿರಾದರೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಮಿತಕ್ಕೆ ಬಾರದು ಇರಲು ನೂಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಂದು ನಿವೇದನೆಯಾದು ಯಮದೂತರ ಕರೆ ಸಾರಿ ಬರುತ್ತಿ ದೆಯೆಂಬ ಅರಿವು ಅವರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಾಗಿದೆ ಅದರೂ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ನೆಮ್ಮದಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕು ತಾಯಿಯಾದವಳು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕೈಬಿಡುವಳಲ್ಲ ವಷ್ಟೆ! ಅಂತೆಯೇ ಕರುಣಾನ್ವಿತಿಯೆಂಬ, ತನ್ನ ಬಿರುದಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿರುವರು.

೩

ಈ ಚಿಕ್ಕ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ, ವೇಣುಗೋಪಾಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು “ವ್ಯಾಸಮುನಿವಂದ್ಯ ಗೋಪಿನಾಥ” ಎಂಬ ಎರಡು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನೇ ನೋಡರೂ ಇದು ಸೂಚಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಒಮ್ಮೆ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕರೆದು ತಮ್ಮ ಪೂಜಾ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಆರ್ಚನೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದರೆಂದೂ, ಆಗ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು, ಅವರೆಗೂ ಭದ್ರವಾಗಿದೆ ಸಂಪುಟವೊಂದನ್ನು ತೆಗೆಯಲು, ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ಸಂದರ್ಶನ ವಾಗಿ ಅವನು ನರ್ತಿಸತೊಡಗಿದನೆಂದೂ, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ದರ್ಶೋದ್ದೇಶ ದಿಂದ ಪುಳಕಿತರಾಗಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೇ ತಾಳದಂತೆ ಬಾರಿಸುತ್ತ ತಾವೂ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದ ರೆಂದೂ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಮೂಲಕ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು, ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನು ಅಪೂರ್ವವಾದ ತನ್ನ ನರ್ತನ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತೆಯೇ ನಂತನೆಂದೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ. ಇದು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀವೇಣು ಗೋಪಾಲನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಸ್ತುತಿಯಾಗಿರಬಹುದೆ ಎಂದು ಸಂದೇಹ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಗೋಪಿನಾಥ ವಿಗ್ರಹವು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಅನೂಜಾನವಾಗಿ ಪೂಜೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮರೆದ ಆರಾಧ್ಯ ಮೂರ್ತಿ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಭೀಮಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನ ವಿಗ್ರಹ ಬೇರೆ ಲಭಿಸಿತು. ಅದು ಅವರ ಅಂಕಿತ ದೇವತೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಈ ಸಣ್ಣ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿರುವ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಮೂರ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ರಂಗನು ತುರುಬಿನಲ್ಲಿ ಮೊಲೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಮುಡಿದಿರುವನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಳಲು ವಿರಾಜಿಸು ತಿದೆ ಅತನು ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕಲ್ಪತರುವಿನಂತಿದಾನೆ ಕೊಳಲ ಇನ್ನದನಿಗೆ ದುಂದಿಗಳು ಗುಂಜಾರವ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇಂಥ ಮನೋಹಾರಿಯಾದ ಮುರಲೀರೋಲನು ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲೆಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವರು.

ಕಟನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ: ತುರುಬಿದ—ಮುಡಿದ. ವೇಣು—ಕೊಳಲು. ಅಧರ—ಕೆಳಮುಟ.

೪

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಪೂಜಾಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಶ್ರೀಗಳವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗುವ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ವಿವರ ಮುಕುಟದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಂಘ್ರಿಗಳ ವರೆಗೂ ಸಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಸಮೇತನಾದ ರಂಗನ ರಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶೃಂಗಾರಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತಿದೆ.

ಸಿದ್ಧಿಪೋಷಕವರ್ಧನವರ್ಧನೆ ಪರಣು : ಈ ಪಂಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಯವಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಕುಬ್ಜೆಯನು ದೊಂಕ ತಿದ್ದಿದ ಭುಜಗಳಿಗೆ ಪರಣು : ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರೆಯನ್ನು ಪವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕುಬ್ಜೆ ಎಂಬಾಕೆ ರಾಜನಿಗಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಧವನ್ನು ಕಂಡು ತಾನೇ ಬಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅಕೆಯ ಗೂನನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದನು (ಭಾಗವತ, ೫, ಅ. ೪೨).

ಕಠನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ : ಮಕುಟ ಕಿರೀಟ, ನೀಲಕಂಠಳ ಕಪ್ಪಾದ ಕೂದಲು, ಸೋಗೆ ಗಣು ನವಿಲಿನ ಕಣುಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಕಣು, ನಾಸಿಕ ಮೂಗು, ಕರ್ಣಕುಂಡಲ ಕಿವಿಗಳ ಅಭರಣ, ದರ್ಪಣನಿಭ ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ, ಕಪೋಟ ಕನ್ನೆ, ಕುಂದಕುಟಲ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಗ್ಗು, ಬಿಂಬೋಷ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ತುಟಿ, ಚಂದ್ರಿಕಾನಿಭ ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಂತೆ, ಕಂಬು ಶಂಖ, ಅಬ್ಜಾಸನ ಬ್ರಹ್ಮ, ನಾಭಿ ಹೊಕ್ಕಳು, ಕಟಿ ಸೊಂಟ, ಕದಳಿ ಬಾಕೆ, ಪುನ್ನಾಗಕರ ಅನೆಯ ಸೊಂಡಿಲು, ನಿಶಂಬ ಪಿರೈ, ಸಮಜಾನು ಸಮನಾದ ಮೊಣಕಾಲು, ಅಂಭ್ರದ್ವಯ ಎರಡು ಪಾದಗಳು, ತುಂಗಕುಚ ದೊಡ್ಡ ಮೊಲೆ, ಅಂಗುಲಿ ಬೆರಳು.

ಅನುಬಂಧ ೭
ಸ್ವರಪ್ರಸ್ತಾರ

ಸ್ವರಪ್ರಸ್ತಾರ

೧

“ರಂಗನಾಥನ ನೋಡುವ ಬನ್ನಿ”

(ಕೀ. ಸಂ. ೪೮)

ರಾಗ : ನಾಟಿ (ಪಿಪ್ಪಿನಿ ಚಲನಾಟದಲ್ಲಿ ಜನ್ಯ), ಮಿತ್ರ ಛಾಪುತಾಳ

ಸ ರಿ ಗ ಮ ಪ ದ ನಿ ಸ   ಸ ನಿ ಪ ಮ ರೀ ಸ
೩ ೩ ೦   ೩ ೩

ಪಲ್ಲವಿ || ಪಾಮ | ಗಮ | ರಿಸ || ಸರಿಸ | ಸನಿ | ರಿಸ || ರೀ | ರೀ | ರಿಸ ||

ರಂಗ ನಾ- ಥನ ನೋಡು ವ- ಬ- ನ್ನಿ-- - - ಶ್ರೀ-

|| ರಿಗಮ | ಪಾ | ಪಪ || ಸನಿವ | ಪಮ | ನಿಪಪಮ || ರೀ | ಪಮರಿಸ | ಸರಿಗಮ ||

ರಂಗ ನಾ- ಥನ ನೋಡು ವ- ಬ- ನ್ನಿ---|| ಶ್ರೀ--- ----

ಅನುಪಲ್ಲವಿ

|| ರಿಗಮ | ಪಾ | ನಿವ || ಸಸನಿ | ಪಪ | ಸನಿ ||
ರಂ-ಗ ನಾ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹನ

|| ಸರಿಸ | ಸನಿ | ವಮ || ಗಮಪನಿ ಸನಿ | ಪಮರಿಸ | ನಿಪರಿಸ || ರೀ | ಸಾ | ಸಾ ||

ರಂ-ಗ ನಾ- ಥನ ನೋ- ಡು- ವ- - - ಬ- - - ನ್ನಿ-- - - -

ಚರಣ

೧. || ಸಸರೀಸಾ | ಪಾ | ಪಪ | ಪಪನೀಪಾ | ಪಮ | ಮಗ ||

ಕಮನೀಯ ಗಾ ತ್ರನ ಕರುಣಾಂತ ರಂ- ಗನ

|| ಮಪಮ | ಮರೀ | ರಿಸ | ರಿಗಮ | ಪಾ | ಪಾ ||

ಕಾ- ಮಿ ತಾರ್ಥವೀನ ಕ- ಲ್ಪ ವ್ಯ- ಪ್ಪನ

|| ಗಮಪಾ ನಿ | ಪಸ | ಸನಿ || ಸ ರಿ ಸ | ಸನಿಪಾ | ನಿಸ ||

ಕಮಲ ದ ಆನೇ ತ್ರನ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂ- ಗನ

|| ರಿ ಸ ಸ | ನಿ ಪ | ಪಮ | ಗಮಪನಿ ಸನಿ | ಪಮರಿಸ | ಸರಿಗಮ ||

ಕಾಮಧೇ ನು ಕಾ ವೇರಿ ರಂ- - - ಗ- - - ನ- - - - || ರಂಗನಾಥನ ||

|| ೩, ಪದ | ಸಾದ || ರಿ ಸ | ನಿವಶ || ದಶ | ಮಗಸ || ರಿಗ | ಮಪದ ||
 - ಕರು ಜಾಸ ಮು- ದ್ರಮುರ ವೈ- ರಿ ಶ್ರೀ- ಕ್ಷ- ಸ್ವ- -
 ಮ || ಉತ್ತಮರ ||

ಮೊದಲಿನ ಚರಣದಂತೆ

೨. ಏನ ವೇಳಲಿ ದೇವ ನಾ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮ
 ನಾನಾ ವಿಚಿತ್ರವೈ ಶ್ರೀನಿವಾಸ
 ಹೀನಜನರೊಳಗಾಟಿ ಶ್ವಾನಾದಿಗಳ ಕೂಟಿ
 ಜ್ಞಾನವಂತನ ಮಾಡೊ ಜಾನಕೀರವಂಜಿ || ಉತ್ತಮರ ||

೩ ನಿನ್ನ ನಂದಿದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಭಯವ್ಯಾತಕೆ
 ಪನ್ನಗಾಧಿಪಶಯನ ಮನ್ನಿಸಯ್ಯಾ
 ಮುನ್ನ ಭಕುತರನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿದ
 ಎನ್ನೊಡೆಯ ರಂಗವಿರಲ ಎನ್ನ ದೊರೆಯೇ || ಉತ್ತಮರ ||

೩

“ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ”

(ಕೀ.ಸಂ. ೨೬)

ರಾಗ : ವಸಂತ (೧೭ನೇ ಮೂರ್ಯಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಜನ್ಯ), ಅಟ್ಟತಾಳ

ಸವಗಮದಾನಿಸ ಸೆನಿದ ಮಗರಿಸ
 ೩೨ ೦ ೩೦

ಪಲ್ಲವಿ || ಮಗಮದಮ | ದನಿಸಾ, ದನಿ | ಸೆನಿದಮ | ಗರಿಸಾ ||
 ನಂದನಂದನ ಪಾ-ಹಿ ಗೋೀ ವಿಂ- - - - -ದ

|| ಮಗಮ ದಮ | ದನಿ ಸರಿಸನಿ ದನಿ | ಸೆನಿದಮ | ಗರಿಸಾ ||
 ನಂ ದ ನಂ ದನ ಪಾ-ಹಿ - - - ಗೋೀ ವಿಂ- - - - -ದ

|| ಸೆಸನಿ ಸರಿ | ಸೆನಿದನಿಸಿದಾ | ಸೆನಿದಮ | ಗರಿಸಾ ||
 ಸುಂದರ ರೂ ಪ ಗೋೀವಿಂ- - -ದ ಮು-ಕುಂ - - -ದ
 || ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ ||

ಚರಣ

೧. || ಮಮಮಮ ಮಾಮದ | ದಮಗಾ ಗಮ ದಮ | ದನಿ | ಸೆಸ ||
 ದಿನ ಕರ ಭವ - ಪಾ-ಲಿ ಕನಕಾಂಕಿ ತ - ಚೇಲ

॥ ಸಸ ಸನಿ ಗರಿ । ಸಾಸನಿ ದನಿಸನಿದಾ । ಸನಿದಮ । ಗರಿಸಾ ॥
 ಜನ ಈಜಾ ಲೋ - ಲ - ಜನಕಾ - ನು ಕೂ - - - ಲ

॥ ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ ॥

ಮೊದಲಿನ ಚರಣದಂತೆ

೨. ಪವನಜ ಪರಿವಾರ ಯವನವಿದಾರ ।

ನವರತ್ನಹಾರ ನವನೀತ ಚೋರ ॥

॥ ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ ॥

೩ ಕುಂಗ ವಿಹಂಗ ತುರಂಗ ದಯಾಪಾಂಗ ।

ರಂಗವಿರಲ ಭವಭಂಗ ಶುಭಾಂಗ ॥

॥ ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ ॥

೪

“ಭಕ್ತಿ ಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿ ಬೇಕು”

(ಕೀ ಸಂ. ೩೬)

ರಾಗ: ಶಂಕರಾಭರಣ (೨೯ನೇ ಮೇಳಕರ್ತ), ಆದಿತಾಳ

ಸ ರಿ ಗ ಮ ಪ ದ ನಿ ಸ ಸ ನಿ ದ ಪ ಮ ಗ ರಿ ಸ
 ೨ ೩ ೧ ೨ ೩

ಪಲ್ಲವಿ

॥ ಗಮಪಾ ಪಮಗಾ ಗರಿಗರಿಸಾ, ಸ । ಸಸ ದ ನಿ । ಸಾ, ಸಾಗರಿ ॥
 ಭಕ್ತಿ ಬೇ - - - ಕು - - - ವಿ ರಕ್ತಿ ಬೇ - - - ಕು ಸರ್ವ

॥ ಗಮಪಾಪಾ ಸಸ । ಪಾಸನಿದಾ, ಪ । ಮಗಮರಿ ॥

ಶಕ್ತಿ ಬೇಕು ಮುಂದೆ ಮುಕ್ತಿ - ಯ ಬ ಯಸುವಗೆ

॥ ಗಮದಪ ಪಮಗರಿ ಪಮಗರಿಸಾ, ಸ । ಸಸ ದ ನಿ । ಸಾ, ಪಮಗರಿ ॥

ಭಕ್ತಿ - ಬೇ - - - ಕು - - - ವಿ ರಕ್ತಿ ಬೇ - - - ಕು ಸ್ವ - ವರ್ -

॥ ಗಮಪಾಪಾ ಮಪದನಿ । ಸಂಗರಿಸನಿದಪ । ಸನಿದಪಮಗಮರಿ ॥

ಶಕ್ತಿ ಬೇಕು ಮುಂದೆ ಮುಕ್ತಿ - ಯ - ಬ ಯಸು ವಗೆ

॥ ಭಕ್ತಿ ಬೇಕು ॥

ಚರಣ

೩.

॥ ಗಮಾಪ ಪಪಪಪಪಾಪಮ । ಪಸಾಸ । ಸಸದಾ ನಿ ಸ ॥

ಸುಸಂಗ ಹಿಡಿಯಲಿಬೇಕು ದುಸ್ಸಂಗ ಹಿಡಲಿ ಬೇಕು

॥ ಸ ರಿ ಸ ಸನಿದಾಪಮ । ಪಸ ಸನಿದಾ ಪಪ । ಗಾಮಪಗಾಮರಿ ॥
 ರಂಗವಿ ರ - - ಲನ್ನ ದಿಡದೆ - - ನೆರೆ ನಂದಿರಬೇಕು

॥ ಭಕ್ತಿ ಬೇಕು ॥

ಮೇಲಿನ ಚರಣದಂತೆ

೧. ಸತಿ ಅನುಕೂಲಬೇಕು ಸುತನಲ್ಲಿ ಗುಣಬೇಕು |
ಮತಿವಂತನಾಗಬೇಕು ಮತ ಒಂದಾಗಿರಬೇಕು || ಭಕ್ತಿಬೇಕು ||
೨. ಜಪದ ಜಾಣುವೆ ಬೇಕು ತಪದ ನೇಮವೆ ಬೇಕು |
ಉಪವಾಸ ವ್ರತಬೇಕು ಉಪಶಾಂತವಿರಬೇಕು || ಭಕ್ತಿಬೇಕು ||

೫

‘ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ ರಂಗ’

(ಕೀ ಸಂ. ೩೩)

ರಾಗ : ಧನ್ಯಾಸಿ (೮ನೇ ಹನುಮತೋಡಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ), ಆದಿಪಾಳ

ಸ ಗಾ ಮ ಪ ನಿ ಸ |

ಸ ನಿ ದ ಪ ಮ ಗ ರಿ ಸ

೨ ೧ ೧ ೨ ೧

ಪಲ್ಲವ

|| ೩, ಪರಿಸ ಸನಿದಾ ಪಮ | ಪಪಮಗ ಗರಿ | ಸಾ ಸರಿರಸ ||
ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾ -- -- ರೋ ರಂಗ-

|| ನಿ ಸಗಮ ಪಾ ಪನಿಸಾ | ನಿದಪಾ ಪಾ | ಪನಿ ನೀ ||
ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾ -- -- ರೋ --

|| ೩ ಗರಿಸ ನಿದಪಮ | ಗಮಪನಿ ಸರಿಸನಿ | ದಪಮಪಮಗರಿಸ ||
ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾ -- -- -- -- ರೋ -- ರಂಗ-

|| ನಿ, ಸಗಮಪಾ ಪನಿಸಾ | ನಿದಪಾಪಾ | ಪನಿಸಗ || ೩, *
ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾ -- -- -- ರೋ --
|| ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ||

ಚರಣ

೩. || ಪಾಪಪಪ, ಪಾಪಪಪಮ, ಗಮ | ಪಾಪನಿದಪಾ | ಪನಿನೀ ||
ಪಾಂಡವರು ಕಾರವರಿಗೆ ಲೆತ್ತ ವಾ-ಡಿ ಸೋತ ರಂ ತೆ

|| ಸಾಂಠಿ ನೀಸಂ ಪಪಪನುಪ || ಪಸಾಂಠಿ ದಪಪಮ || ಗಮಪಾ ಪನಿಸಂ ||
 ರಾಜ್ಯ ವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಂತೆ ರಂಗ ಮರಲ ಬರಬೇಕಂತೆ ||
 || ಪೋತ್ತು ಹೋಗೋಣ ||

ಮೇಲಿನ ಚರಣದಂತೆ

೧. ಜಾಹ್ನವಿಯ ತೀರವಂತೆ ಜನಕರಾಯನ ಕುವರಿಯಂತೆ
 ಜಾನಕಿಯ ವಿವಾಹವಂತೆ ಜಾಣ ನೀ ಬರಬೇಕಂತೆ
೨. ಕುಂಡಿನೀಯ ನಗರವಂತೆ ಭೀಷ್ಮಕನ ಕುವರಿಯಂತೆ
 ಶಿಶುಪಾಲನ ಒಲ್ಲಕಂತೆ ನಿನಗೆ ವಾಲೆ ಬರೆದಳಂತೆ

೩

‘ಭೂಷಣಕೆ ಭೂಷಣ’

(ಕೀ.ಸಂ ೩೪)

ರಾಗ: ಸಾರಂಗ (೩ನೇ ಮೇಚಕಲ್ಯಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಯ), ರುಂಪಿತಾಳ

ಸ ರಿ ಗ ಮ ಪ ದ ನಿ ಸಂ ಸಂ ನಿ ದ ಪ ಮ ರಿ ಗ ಮಾ ರೀ ಸಾ
 ೩ ೨ ೨ ೨ ೩ ೧

ಪಲ್ಲವಿ

|| ಸಾ | ನಿದಪ || ಪಮ | ದಪಮ || ರಿ | ಗಮರಿ || ರಸ | ಸಾಸ ||
 ಭೂ ಷಣಕೆ ಭೂ ಷಣ ಇದು ಭೂಷಣ ಣ --

|| ಸರಿ | ಸಪಮ || ಪಾ | ದಪಾ || ಪಮ | ರಿಗಮ || ಪಾ | ಪದನಿ ||
 ಶೀ ಷಗಿರಿ ವಾ ಸಶ್ರೀ ವರ ವೇಂಕಟೇ ಶ--

|| ಸನಿ | ರಿನದ || ಪಮ | ನಿದ ಪಮ || ಪದಪಮ | ರಿಗ ಮರಿ ||
 ಭೂ ಷಣಕೆ ಭೂ ಷಣ ಇದು ಭೂಷಣ

ರಿಸ | ಸಾಸ ||

ಣ --

|| ಸರಿ | ಸಪಮ || ಪದ | ಪ, ಮಪದನಿ || ಸರಿಸನಿ | ದಪಪಮರಿ ||
 ಶೀ ಷಗಿರಿ ವಾ ಸ ಶ್ರೀ -- ವರ ವೇಂಕಟೇ

ಗಮ | ಪದನಿ ||

ಟೀ -- ಶ--

|| ಭೂಷಣಕೆ ಭೂಷಣ ||

ಪದ್ಯ

೧. || ಸಾ | ಪಾಪ || ಪಾ | ಪದಮ || ಪ | ಪ | ಪಾಪ || ಪ | ಪ | ಪಾಪ ||
 ನಾ | ಲಿಗ್ಗಿ || ಭೂ | ಪಾ || ಪಾ | ಪಾಪ || ಪಾ | ಪಾಪ ||
 || ಸಾ | ರಸಾ || ಪಾ | ರಸಾ || ಪ | ರಸ | ರಸಾ || ಪ | ರಸಾ ||
 ಕಾ | ಲಿಗ್ಗಿ || ಭೂ | ಪಾ || ಪಾ | ರಸ || ಪಾ | ರಸ ||
 || ಪಮ | ಪದಪ || ಪಮ | ಸಸಂ || ಪಮ | ಸಸಂ || ಪ | ಸಸಂ ||
 ಅ | ಲಯಕೆ || ಭೂ-ಭಾ || ಪಮ | ಸಸಂ || ಪ | ಸಸಂ ||
 || ಸಸಂ | ರಸಸ || ಪಮ | ಸಸಂ || ಪಮ | ಸಸಂ || ಪ | ಸಸಂ ||
 ವಿಶಾ | ಲಕ- || ಪಾಪ | ಪಾಪ || ಪ | ಪಾಪ || ಪ | ಪಾಪ ||

ಪದ್ಯವಿವರಣೆ

೧. ಪಾಪವೇ ಭೂಪಾಪವು ಪಾಪವೆಂದಿ-
 ಮನವೇ ಭೂಪಾಪವು ಪಾಪವೆಂದಿ-
 ಪಾಪವೇ ಭೂಪಾಪವು ಪಾಪವೆಂದಿ-
 ಮನವೆಂದಿ ಭೂಪಾಪವು ಪಾಪವೆಂದಿ ||
 ೨. ರಂಗನು ಪಾಪವೆಂದಿ ಪಾಪವೆಂದಿ-
 ಮನವೇ ಭೂಪಾಪವು ಪಾಪವೆಂದಿ-
 ರಂಗನು ಪಾಪವೆಂದಿ ಪಾಪವೆಂದಿ-
 ರಂಗನು ಪಾಪವೆಂದಿ ಪಾಪವೆಂದಿ ||

(ಪದ್ಯವಿವರಣೆ ಭೂಪಾಪವು)

೨

“ಲಾಲಿ ಗೋಪಿಂದ ಲಾಲಿ”

(ಕೀ.ಸಂ. ೨೦)

ರಾಗ: ಅನಂದಭೈರವಿ (ವಿಂಕಿ: ಪದಭೈರವಿಂಕಿ: ವಸ್ತು), ತಾಳ: ವೇಣು

ಸ ಗ ರಿ ಗ ಮ ಪ ದ ಪ ಸ ಸ ಸ ಸ ದ ಸ ಮ ಗ ರಿ ಗ
 ೨ ೨ ೧ ೨ ೨

ಪಲ್ಲವಿ || ಸಾ | ರಿಗರಿ || ಸಾ | ಸನೀ || ಸಾ | ಸನಾ || ಸಾ | ರಿಗರಿ ||
 ಲಾ | ಲಿಗೋ | ಮಿಂ | ದಲಾ | ಲಿ | ಶಾ | ಸ | ಶಾ ||

|| ಸಗ | ಮಪಾ || ಪಾ | ನಿಪಮ || ಮಗ | ಮಪಮ || ಮಾ | ಮಾ ||
 ಬಾ- ಲ ಶ್ರೀ ರಾ ಮಲಾ- ಲಿ- - - - -

ಅನುಪಲ್ಲವಿ

|| ಪಾ | ಮಪಸ || ಸಾ | ಸಸನಿ || ರಿಸ | ಸನಿದ || ಪಾ | ನಿಪಮ ||
 ಲಾ ಲಿಮುನಿ ವಂ ದ್ಯಲಾ- ಲಿ- ಜಾ-ನ ಕೀ - - -
 || ಗಮ | ಪಪಾ || ನಿಪ | ಮಗರಿ || ಗಾ | ಗಾೀ || ಪಮ | ಗರಿಸ ||
 ರಮ ಣಶ್ರೀ ರಾ- ಮಲಾ- ಲಿ - - - - -

ಚರಣ ೧ : ಕಲ್ಯಾಣಿ

|| ಗದೆ | ಪಗಾ || ರಿಸ | ನಿರಿಸ || ರೀ | ರೀೀ || ಗದೆ | ಪಮರಿ ||
 ಪ- ಲ್ಲವಾ ಭರೆ ಯರೆ- ಲ್ಲ- - - ಈ- ಶಿಶುವು
 || ಗಸ | ನಿದಪ || ಮರಿ ಗದಪಮ || ಗರಿ | ಸಾಸ || ಸಾ | ಸಾೀ ||
 ತು- ಲ್ಯನ- ಜಿತನೆ ನೂತ ಲಿ- - - - -
 || ಗಮ | ಪದನಿ || ಸಗ | ರಿಸಾ || ನಿರಿ | ಸನಿದ || ಪಮ | ಪದನಿ ||
 ಸ- ಲ್ಲಲಿತ ಗಾ- ನದಿಂ ದ- ತೂ-ಗಿ ದ- ರು-
 || ಸರಿ | ನಿದಪ || ಮಗ | ನಿದಮ || ಗನಿ | ದಮಗ || ದಮ | ಗರಿಸ ||
 ಕ- ಲ್ಯಾಣಿ ರಾ- ಗದಿಂ ದ- - - - -

ಚರಣ ೨ : ಅನಂದಭೈರವಿ

|| ಸನಿ | ಸಗರಿ || ಗಮ | ಪಪಮ || ಪದ | ದನಿ ಪ || ಪಪ | ಮಗರಿ ||
 ಅ- ನಂದ ಸದ ನದೊಳ ಗೆ- ಗೋ-ಪಿ ಯು- ರು-
 || ಗಮ | ಪದಪ || ಮಗ | ರಿಸನಿ || ಸಪ | ಮಗರಿ || ಸಾ | ಸಾೀ ||
 ಅ- ನಂದ ಸುತ ನಳಂ- ಡು- - - - -
 || ಪಮ | ಪಾಪ || ಸಸ | ಸಸನಿ || ರಿಸ | ಸನಿದ || ಪಾ | ನಿಪಮ ||
 ಅ- ನಂದ ಭರಿ ತರಾ- ಗಿ- ತೂ-ಗಿ ದ- ರು-
 || ಗಮ | ಪದಪ || ಗಾ | ಗಪಮ || ಗರಿ | ರಿಗರಿ || ಸಾ | ಸಾೀ ||
 ಅ- ನಂದ ಭೈ ರವಿ ಯಿಂ- ದ- - - - -

ಚರಣ ೩ : ದೇವಗಾಂಧಾರ (೨೨)

|| ಸಾ | ಸಾನಿ || ಪಾ | ಪಸನಿ || ಸಾ | ಸಾನಿ || ಪಾ | ಪಪಮ ||
 ದೇ ವಾಧಿ ದೇ ವನೆಂ- ದು- - ಈ ಶಿಶುವು

॥ ಗಮ | ಪಪಮ ॥ ಮಗ | ಸಾಸ ॥ ಸನಿ | ಗಸಸ ॥ ಸಾ | ಸಾಸ ॥
ಭಾ— ವನಾ— ತೀ— ತ— ನೆಂ— ದು— — —

॥ ಸಾ | ಸಮಾ ॥ ಗಮ | ಪಾ | ಪಾ | ನಿನಿದ ॥ ದಪ | ಪಾಮು ॥
ದೇ ವಗಂ ಧ— ವರ್ ಪಾ ಡಿತೂ— ಗಿದ ರು .

ಗ

॥ ಗಮ | ಪಪಮ ॥ ಮಾ | ಗಗಸ ॥ ಸನಿ | ಸಾಸ ॥ ಸಾ | ಸಾಸ ॥
ದೇ— ವಗಾಂ— ಧಾ ರ ದಿಂ— ದೆ — —

ಚರಣ ೪ : ಆನಂದಭೈರವಿ

॥ ಸಾ | ರಿಗರಿ ॥ ಸಾ | ನಿ | ನೀ ॥ ಸಾ | ಸಾಸ ॥ ರಿಸ | ಸಾಸ ॥
ನೀ ಲಘನ ನೀ ಲೆಜೋ ಜೋ — — — ಕರು ಜಾಲ

॥ ಗಮ | ಪಪಾ ॥ ಪಾ | ನಿಪಮ ॥ ಮಗ | ರಿಗಮ ॥ ಮಾ | ಮಾ ॥
ವಾ ಲಶ್ರೀ ಕೃ ಸ್ವ ಜೋ ಜೋ — — —

॥ ಗಾ | ಗಾಗೆ ॥ ಗಮ | ಪಪಗ ॥ ಮಾ | ಪಾಮು ॥ ಗರಿ | ಸಾನಿ ॥
ಲೀ ಲಾವ ತಾ— ರಜೋ — ಜೋ — — ಪರ ಮಾತ್ಮ

॥ ನೀ | ಸನೀ ॥ ಸಪ | ಮಗರಿ ॥ ರೀ | ಗರಿಸ ॥ ಸಾ | ಸಾಸ ॥
ಬಾ ಲಗೋ ಪಾ— ಲಜೋ ಜೋ — — — :— —

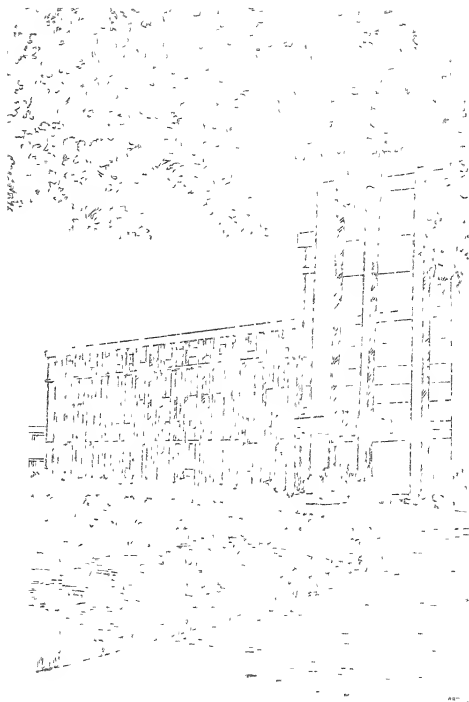
“ನೀಲಘನಲೀಲ ಜೋಜೋ” ಎಂಬಂತೆ

೫. ಇಂದುಧರಮಿತ್ರ ಜೋಜೋ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ಇಂದುರವಿನೇತ್ರ ಜೋಜೋ
ಇಂದುಕುಲಪುತ್ರ ಜೋಜೋ ಪರಮಾತ್ಮ
ಇಂದಿರಾರಮಣ ಜೋಜೋ

೬. ತುಂಗ ಭವಭಂಗ ಜೋಜೋ ಪರಮಾತ್ಮ
ರಂಗ ಕೃಪಾಂಗ ಜೋಜೋ
ಮಂಗಳಾಪಾಂಗ ಜೋಜೋ ಮೋಹನಾಂಗ
ರಂಗವಿರಲನೆ ಜೋಜೋ

—ರಾ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ್

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆ

- ೧-೨ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು (ಪಂಡಿತ, ಜನಪ್ರಿಯ ಆವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ)
ಸಂ. ೨೩ ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್
- ೩ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ. ೨೩ ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್
- ೪-೫ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಪಂಡಿತ, ಜನಪ್ರಿಯ
ಆವೃತ್ತಿಗಳು) ಸಂ. ೨೩ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ
- ೬ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಸಂ. ೨೩ ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್
- ೭-೮ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು (ಪಂಡಿತ, ಜನಪ್ರಿಯ ಆವೃತ್ತಿಗಳು)
ಸಂ. ೨೩ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ
- ೯ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವನ ಹಾಡುಗಳು
ಸಂ. ೨೩ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ
- ೧೦-೧೧ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಪಂಡಿತ, ಜನಪ್ರಿಯ
ಆವೃತ್ತಿಗಳು) ಸಂ. ೨೩ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ
- ೧೨-೧೩ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಪಂಡಿತ, ಜನಪ್ರಿಯ
ಆವೃತ್ತಿಗಳು) ಸಂ. ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ
- ೧೪ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಭಾಗವತ ಸಂ. ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ
- ೧೫-೧೬ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ದೀರ್ಘಕೃತಿಗಳು (ಪಂಡಿತ, ಜನಪ್ರಿಯ
ಆವೃತ್ತಿಗಳು) ಸಂ. ೨೩ ಟಿ ಎನ್. ನಾಗರತ್ನ
- ೧೭-೧೮ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಹಾಡುಗಳು (ಪಂಡಿತ, ಜನಪ್ರಿಯ
ಆವೃತ್ತಿಗಳು) ಸಂ. ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ
- ೧೯ ಶ್ರೀ ರಾಮದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ. ೨೩ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ
- ೨೦ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರ ೨೩ ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್